

แม้ว่าประชากรทั้งสองกลุ่มจะยอมรับให้ผู้วิจัยเข้าร่วมกระทำการกิจกรรมต่างๆอย่างเต็มใจ แต่ก็รักษาความห่างไว้พอสมควร เช่นในกรณีของชาวบ้านนั้นผู้วิจัยไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการซื้อขายไม้ ไม้รู้แหล่งที่มาของไม้ ประเภทของไม้หรือราคาที่น่าพอใจของไม้ที่นำมาใช้เป็นวัตถุดิบในงานอาชีพงานไม้แกะสลักและงานไม้ ข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลกว้างๆไม่ลงลึกเท่าไรนัก ส่วนในกรณีของครูในโรงเรียนบ้านต้นแก้วนั้นความห่างเหินแม้ไม่ได้เกิดจากความจำเป็นที่ต้องการปกปิดข้อมูลลับมากเท่ากับชาวบ้านถวายเป็นแต่เกิดจากความเกรงในสถานภาพที่แตกต่างระหว่างความเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยกับการเป็นครูธรรมดาในโรงเรียนต่างจังหวัด จึงปฏิเสธที่จะให้ผู้วิจัยเข้าร่วมในกิจกรรมหลายอย่างอย่างเต็มที่โดยลงความเห็นว่าไม่เหมาะสมกับสถานภาพของผู้วิจัย อาทิเช่นการเดินไปจัดสำรับอาหารเองร่วมกับครู การเข้าไปในห้องธุรการซึ่งเป็นแหล่งพบปะอย่างไม่เป็นทางการของครูเพื่อถ่ายเอกสารเอง ดังนั้นบทบาทที่ผู้วิจัยสามารถกระทำได้ในสถานการณ์เช่นนี้คือบทบาทการเป็นผู้สังเกตที่มีส่วนร่วมในเหตุการณ์ (observer as participant) ทำหน้าที่สังเกตพฤติกรรมของผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ในวาระต่างๆตลอดจนสังเกตลักษณะการปฏิสัมพันธ์ของคนเหล่านี้ในขณะที่ผู้วิจัยกระทำการกิจกรรมบางส่วนร่วมกับประชากรทั้งสองกลุ่ม

อย่างไรก็ตามในระหว่างการสร้างหลักสูตรร่วมกับครูและตัวแทนจากชุมชนผู้วิจัยสามารถใช้บทบาทการเป็นผู้ร่วมกิจกรรมในฐานะผู้สังเกต (participant as observer) ทั้งนี้เพราะในการสร้างหลักสูตรมักคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้สำหรับนักเรียนในโรงเรียนบ้านต้นแก้วซึ่งเป็นหลักสูตรท้องถิ่นนั้นบุคคลสามฝ่ายคือครูในโรงเรียนบ้านต้นแก้วที่จะต้องสอนนักเรียนด้วยหลักสูตรนี้ คนในชุมชนบ้านถวายเป็นที่เกี่ยวข้อและผู้วิจัยจะต้องเป็นแนวร่วมสร้างหลักสูตรนี้ด้วยกันนั่นคือคนทั้งสามฝ่ายจะมีบทบาทเป็นผู้ร่วมในกิจกรรมตั้งแต่ขั้นแรกจนเสร็จสิ้นการสร้างหลักสูตร การทำบทบาทเป็นผู้ร่วมกิจกรรมในฐานะผู้สังเกตของผู้วิจัยในงานสร้างหลักสูตรมักคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้ทำให้ผู้วิจัยบันทึกการสังเกตพฤติกรรมต่างๆของคนที่กำลังกระทำการกิจกรรมได้ยากกว่าการเป็นผู้สังเกตที่มีส่วนร่วมในเหตุการณ์ดังเช่นในขณะที่ผู้วิจัยทำการศึกษาชุมชน บ้านถวายเป็นที่เกี่ยวข้อทั้งหมดนี้ผู้วิจัยสามารถจดบันทึกรายการและรายละเอียดของเหตุการณ์ที่สังเกตในขณะเข้าร่วมอยู่ในเหตุการณ์ได้สะดวกกว่า แต่สำหรับการทำหน้าที่เป็นผู้ร่วมกิจกรรมในฐานะผู้สังเกตนั้นบ่อยครั้งที่ผู้วิจัยไม่สามารถบันทึกรายการที่สังเกตได้เนื่องจากต้องกระทำการกิจกรรมร่วมกับครูและคนในชุมชนตลอดเวลา จึงจำเป็นต้องจำรายละเอียดของเหตุการณ์ไว้และรีบบันทึกลงในสมุดทันทีที่กลับมาถึงที่พัก

แม้ว่าการทำบทบาทเป็นผู้ร่วมกิจกรรมในฐานะผู้สังเกตจะมีจุดอ่อนที่ไม่สามารถบันทึกเหตุการณ์ได้ในขณะที่อยู่ในเหตุการณ์ แต่ทำให้ผู้วิจัยได้สัมผัสกับรายละเอียดพฤติกรรม

การทำหลักสูตรท้องถิ่นของเนวร่วมที่เป็นครูและคนในชุมชนได้ดีกว่าการเป็นผู้สังเกตที่อยู่ร่วมในเหตุการณ์เท่านั้น ทั้งนี้เพราะการได้ทำงานด้วยกันทำให้เข้าใจข้อจำกัด และข้อได้เปรียบของเนวร่วมแต่ละฝ่ายได้มากขึ้นซึ่งผู้วิจัยสามารถใช้ข้อมูลหลายๆเหล่านี้ประเมินและอธิบายลักษณะผลงานแต่ละชิ้นของหลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้ที่ครูแต่ละคน กรรมการที่เป็นชาวบ้านแต่ละฝ่ายทำ

ในการทำบทบาทผู้ร่วมกิจกรรมในฐานะผู้สังเกตในการสร้างหลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้ของผู้วิจัยนั้นผู้วิจัยพยายามจำกัดไม่ให้ตนเองมีบทบาทมากไปกว่าครูและชาวบ้าน บทบาทที่ผู้วิจัยทำคือการเป็นตัวกลางเชื่อมโยงให้ครูและชาวบ้านที่เข้าประชุมร่วมกันได้แสดงออกถึงความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในส่วนของตนออกมา และทำหน้าที่ชี้ให้เห็นถึงความเป็นไปได้ที่จะประสานความสามารถของแต่ละฝ่ายเข้าด้วยกันในการสร้างหลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ชุมชนบ้านถวายเป็นและคณะผู้วิจัยในโครงการกรณีศึกษาชุมชนบ้านถวายเป็นเพื่อการสร้างหลักสูตรงานไม้แกะสลักและงานไม้ได้ตกลงใจเลือกที่จะสร้างขึ้นเพื่อทดลองใช้ นอกจากนี้ยังทำหน้าที่เป็นผู้ให้ข้อมูลทางวิชาการเกี่ยวกับขั้นตอนการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นแบบต่างๆ ประสบการณ์การทำหลักสูตรท้องถิ่น ตลอดจนวิธีการศึกษาข้อมูลท้องถิ่นเพื่อสร้างเนื้อหา การวัดและประเมินผลแก่เนวร่วมอีกสองฝ่าย ส่วนการตกลงใจกำหนดว่าครูท่านใดในโรงเรียนบ้านต้นแก้วและจำนวนเท่าไร ตกลงให้ชาวบ้านถวายเป็นผู้ใดบ้างร่วมรับผิดชอบในการสร้างหลักสูตรนี้ ตลอดจนการกำหนดระยะเวลาในการสร้าง กำหนดขั้นตอนการสร้างรายละเอียดของเนื้อหาสาระและแผนการดำเนินงานทั้งหมดอยู่ที่การตัดสินใจของเนวร่วมที่เป็นครูและชาวบ้านถวายเป็น

๔. การเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลภาคสนามในการวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการผสมผสานกันสามแบบใหญ่ๆ แบบแรก คือการเก็บข้อมูลโดยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ (observer as participant) กับการเป็นผู้ร่วมกิจกรรมและทำหน้าที่ผู้สังเกต (participant as observer)

ผู้วิจัยอาศัยการเข้าไปอยู่ในชุมชนบ้านถวายเป็นและในโรงเรียนบ้านต้นแก้วในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของชุมชนใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม สังเกตวิถีชีวิตประจำวันของครูตั้งแต่อย่างก้าวเข้าโรงเรียน จนถึงเวลาเลิกงานกลับบ้าน นอกจากการสังเกตการประกอบกิจกรรมประจำวันที่ครูกระทำ ตลอดจนสังเกตปฏิสัมพันธ์ที่ครูมีต่อในช่วงกลางวันแล้ว กิจกรรมอื่นๆนอกเหนือ

จากการทำงานในเวลาปกติไม่ว่าจะเป็นการทำงานนอกเวลาในช่วงหลังโรงเรียนเลิกของครูและการสนทนาระหว่างกันก็ได้รับการสังเกตด้วย ผู้วิจัยใช้การบันทึกหัวข้อรายการที่สังเกตได้ลงในสมุดบันทึกซึ่งการบันทึกในระยะแรกๆเป็นการบันทึกรายการทุกรายการที่ผู้วิจัยสังเกตเห็น เมื่อผู้วิจัยกลับถึงที่พักจะรับนำหัวข้อรายการที่สังเกตได้มาขยายลงให้รายละเอียดเป็นบันทึกประจำวันทันที

ส่วนการสังเกตแบบผู้วิจัยเป็นผู้ร่วมกิจกรรมและทำหน้าที่ผู้สังเกตด้วยนั้น ผู้วิจัยใช้การสังเกตและจำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น บันทึกเสียงและถ่ายภาพประกอบเป็นช่วงๆเตือนความจำ ถ้ากิจกรรมที่ร่วมมีเอกสารประกอบผู้วิจัยก็จะนำเอกสารนั้นกลับที่พักด้วยเพื่อทำให้การบันทึกประจำวันสมบูรณ์ขึ้น การสังเกตแบบที่สองนี้ผู้วิจัยได้ใช้มากในระหว่างที่ร่วมกิจกรรมสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นอย่างงานไม้แกะสลักและงานไม้กับครูในโรงเรียนบ้านต้นแก้วและชาวบ้านถวายโดยเฉพาะช่วงการประชุมกรรมการสร้างหลักสูตร ประชุมปฏิบัติการสร้างหลักสูตรและการประชุมกรรมการโรงเรียน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบที่สองคือการสัมภาษณ์ซึ่งมีทั้งการสัมภาษณ์คนที่อยู่ในเหตุการณ์ร่วมกับผู้วิจัย และคนที่อยู่ในเหตุการณ์ที่ผู้วิจัยไม่ได้เข้าร่วมด้วย การสัมภาษณ์บุคคลเหล่านี้ (informant) มีทั้งที่เป็นการสนทนาซักถามแบบไม่เป็นทางการเพื่อทำความเข้าใจมุมมองต่อเหตุการณ์หรือกิจกรรมของผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ การสัมภาษณ์แบบนี้อยู่ในรูปของการสนทนากับประชากรและตัวอย่างประชากร เป็นการสนทนาเกี่ยวกับเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและเหตุการณ์ที่กำลังสังเกตซึ่งการสนทนานี้ส่วนใหญ่กระทำในระหว่างการสังเกตแต่บางครั้งกระทำหลังจากที่การสังเกตเสร็จสิ้นลงแล้ว ระยะเวลาที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการนี้ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับความเต็มใจของผู้ให้สัมภาษณ์และพฤติกรรมที่กำลังกระทำอยู่แต่โดยเฉลี่ยจะใช้เวลาประมาณสองชั่วโมงขึ้นไปและเป็นการสนทนาร่วมกันครั้งละสองถึงสามคนบางครั้งจำนวนมากกว่านั้น จุดประสงค์ของการสัมภาษณ์คือการพยายามเก็บข้อมูลรายละเอียดต่างๆเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ผู้ให้สัมภาษณ์กำลังกระทำ เป็นการถามในลักษณะกระตุ้นให้อธิบายรายละเอียดของสิ่งที่กำลังกระทำ เหตุผลที่ใช้วิธีการนั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการทำ ตลอดจนมุมมองและแง่คิดเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นและผลกระทบเป็นต้น

การสัมภาษณ์ก็มีโครงสร้างเพื่อสอบถามข้อมูลในประเด็นหลักๆที่ผู้วิจัยต้องการรายละเอียดเพิ่มเติม อย่างไรก็ตามการสัมภาษณ์แบบที่มีโครงสร้างนี้ผู้วิจัยไม่ได้ใช้บ่อยนัก จะกระทำในกรณีที่เมื่อผู้วิจัยอ่านบันทึกประจำวันทบทวนแล้วพบข้อสงสัย ไม่แน่ใจการตีความบางอย่าง หรือต้องการรายละเอียดของข้อมูลในบางประเด็นเพิ่มเติมมากขึ้นเท่านั้น เช่น

แบบสัมภาษณ์ครูเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างแผนการสอนและสื่อการสอนของครู เพื่อศึกษาลักษณะการรวบรวมข้อมูลจากชาวบ้านของครูเพื่อนำมาสร้างเป็นเนื้อหาสาระในหลักสูตรซึ่งข้อมูลที่ได้นำมาใช้ขยายให้รายละเอียดประกอบการสังเกตการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นของครูเป็นต้น

ในช่วงที่การสร้างหลักสูตรมีคฤหคณน้อยงานไมแะสลักและงานไมไกล้เสร็จสมบูรณ์ มีหลักสูตรให้เห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้นทั้งยังได้ผ่านการวิพากษ์จากผู้เชี่ยวชาญแล้วนั้น ผู้วิจัยต้องใช้การสัมภาษณ์ครูในโรงเรียนที่อยู่ในเหตุการณ์ที่ผู้วิจัยไม่ได้เข้าร่วมด้วยค่อนข้างบอຍ เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนเริ่มได้รับการติดต่อจากกลุ่มโรงเรียนใกล้เคียงเพื่อขอเข้าศึกษาหลักสูตรท้องถิ่นที่สร้างขึ้นและขอให้ครูที่ร่วมสร้างหลักสูตรนี้อธิบายให้ฟังอยู่เนืองๆ นอกจากกลุ่มโรงเรียนต่างๆแล้วยังมีผู้บริหารจากจังหวัดอื่นๆ ตลอดจนสื่อมวลชนกลุ่มต่างๆติดต่อขอเข้ามาเยี่ยมชมและสัมภาษณ์ครูและนักเรียนในโรงเรียนบ้านด้นแก้วอีกด้วย ซึ่งในการเข้าเยี่ยมชมและสัมภาษณ์บุคคลากรในโรงเรียนนั้นผู้วิจัยไม่ได้รับการติดต่อให้อยู่ร่วมด้วยแต่ประการใด ดังนั้นจึงต้องใช้การสัมภาษณ์ผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์นั้นๆประกอบซึ่งทำให้ได้ข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับการนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้เพื่อการประชาสัมพันธ์โรงเรียนเพิ่มเติมจากการใช้ใช้พัฒนาความเข้มแข็งในชุมชน

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลแบบที่สามคือการใช้เอกสารต่างๆที่มีในชุมชนอาทิเช่น เอกสารสำเนาเย็บเล่มประวัติพ่อนานแดงที่พิมพ์แจกในงานฉาปนกิจ เอกสารเผยแพร่ งานหัตถกรรม บ้านถวาย เอกสารรายงานการประชุมต่างๆของโรงเรียนบ้านด้นแก้ว เอกสารประกาศแต่งตั้งกรรมการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น ประกาศแต่งตั้งครูที่รับผิดชอบการเรียนการสอนในโครงการ หลักสูตรท้องถิ่น และธรรมนูญโรงเรียน นอกจากนั้นยังมีเอกสารรายงานการประชุมครูในเรื่องอื่นๆ รายงานการประชุมกรรมการโรงเรียน การประชุมผู้ปกครอง รายงานและแบบฝึกหัดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หกของโรงเรียนบ้านด้นแก้ว ตลอดจนคะแนนผลการสอบเนื้อหาวิชาที่ครูจัดขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลการเรียนการสอนหลักสูตรมีคฤหคณน้อยงานไมแะสลักและงานไมไกล้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยนี้ประกอบด้วย

๑) แบบบันทึกประจำวันเพื่อบันทึกรายการและรายละเอียดพฤติกรรมประชากร และ ตัวอย่างประชากรตามที่คุณวิจัยสังเกตเห็น แบบบันทึกประจำวันนี้เป็นเครื่องมือการวิจัยที่ผู้วิจัยใช้เป็นหลักในการเก็บข้อมูลภาคสนาม และใช้อย่างต่อเนื่องเมื่ออยู่ในพื้นที่ลงมือ

ทำการวิเคราะห์ข้อมูล รายการและรายละเอียดที่บันทึกนี้ในระยะแรกๆเป็นการบันทึกสิ่งที่สังเกตเห็นและได้ยินขณะ เข้าร่วมกิจกรรมและที่ร่วมอยู่ในเหตุการณ์โดยไม่ได้กำหนดว่าจะสังเกตหรือฟังเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นพิเศษ ในระยะต่อมาเป็นการสังเกตพฤติกรรมและเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องจากรายการที่สังเกตในระยะแรกๆเพื่อสังเกตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหรือพฤติกรรมใหม่ๆที่สืบเนื่องจากพฤติกรรมนั้นๆ บางครั้งการบันทึกจะเป็นในรูปของการสร้างแผนภูมิสังคมมิติดแสดงความสัมพันธ์ระหว่างคนและกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังมีการสร้างแผนที่แสดงการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของหมู่บ้านและโรงเรียนประกอบการบันทึกเป็นไปตามการเรียงลำดับวันที่ทำการสังเกต

๒) แบบสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และแบบกึ่งมีโครงสร้าง

ก. แบบสัมภาษณ์สำหรับครูที่เข้าร่วม และไม่ได้ร่วมกิจกรรมสร้างหลักสูตร

มีคุณสมบัติอย่างน้อย ๓ ข้อคือ สังกัดและงานไม่ ประเด็นที่สัมภาษณ์ได้แก่ความรู้และความเข้าใจของครู เรื่องการสร้างหลักสูตร แหล่งที่มาของข้อมูล บทบาทของครูในการสร้างและใช้หลักสูตร ความสัมพันธ์ระหว่างครูที่สร้างหลักสูตรกับบุคลากรอื่นๆในโรงเรียนบ้านต้นแก้ว ความสัมพันธ์ระหว่างครูที่สร้างหลักสูตรกับชาวบ้าน รายการพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป

ข. แบบสัมภาษณ์สำหรับชาวบ้านถวาย ประเด็นที่สัมภาษณ์ได้แก่ความสัมพันธ์ระหว่างครูที่สร้างหลักสูตรกับชาวบ้าน ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรมีคุณสมบัติอย่างน้อย ๓ ข้อคือ สังกัดและงานไม่ พฤติกรรมที่เปลี่ยนไปของครูและนักเรียนที่ใช้หลักสูตรมีคุณสมบัติอย่างน้อย ๓ ข้อคือ สังกัดและงานไม่ บทบาทของชาวบ้านถวายต่อการสร้างและใช้หลักสูตรมีคุณสมบัติอย่างน้อย ๓ ข้อคือ สังกัดและงานไม่ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านถวายระหว่างและหลังการใช้หลักสูตรมีคุณสมบัติอย่างน้อย ๓ ข้อคือ สังกัดและงานไม่

ค. แบบสัมภาษณ์สำหรับนักเรียน ประเด็นที่สัมภาษณ์ได้แก่การมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนตามหลักสูตรมีคุณสมบัติอย่างน้อย ๓ ข้อคือ สังกัดและงานไม่ ประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนการสอนและการฝึกงาน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับครูระหว่างการใช้หลักสูตร ความเปลี่ยนแปลงทางความคิดเกี่ยวกับการประกอบอาชีพงานไม่ สังกัดและงานไม่ และเกี่ยวกับอนาคตการทำงาน

๓) เอกสารทั้งที่เป็นเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิ ได้แก่ระเบียบรายชื่อ ผล

การเรียนรู้และประวัติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หกที่อยู่ในโครงการวิจัย รายงานการประชุมครู รายงานการประชุมกรรมการโรงเรียน สื่อบันทึกงานโรงเรียนประจำปี ๒๕๔๔๓ สื่อบันทึกงานหัตถกรรมประจำปีหมู่บ้านถวาย แผนงานและโครงการของโรงเรียนปีการศึกษา ๒๕๔๒ แผนงานและโครงการของโรงเรียนปีการศึกษา ๒๕๔๒ รายชื่อคณะครูโรงเรียนบ้านดั้นแก้ว ปีการศึกษา ๒๕๔๒ ประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการและคณะทำงานชุดต่างๆของโรงเรียน ประกาศรับรองและอนุมัติการใช้หลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้ เอกสารแนะนำหมู่บ้านถวาย เอกสารที่ระลึกงานฉาปนกิจพ่อหนานแดง ธรรมนูญโรงเรียนบ้านดั้นแก้ว รวมทั้งหลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้ฉบับร่างและฉบับสมบูรณ์พร้อมเอกสารหลักสูตรและประกอบหลักสูตรที่จัดทำโดยครูในโครงการพัฒนาหลักสูตรฯ ผลงาน แบบฝึกและรายงานที่ทำโดยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หกที่ได้รับการสอนตามหลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้

๔. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลดิบทั้งหมดที่ได้นั้นผู้วิจัยทำเป็นสามขั้นตอนดังนี้

๑) เริ่มจากการแบ่งประเด็นที่ศึกษาเป็นสี่ประเด็นหลัก **ประเด็นแรก**คือ สภาพบรรยากาศ พฤติกรรมการทำงานของครู ตลอดจนวัฒนธรรมการดำเนินกิจกรรมต่างๆภายในโรงเรียน **ประเด็นที่สอง**คือลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป้าหมายและบทบาทของครูที่มีต่อการทำงานร่วมกับชาวบ้านและของชาวบ้านที่มีต่อการทำงานร่วมกับโรงเรียน โครงการต่างๆที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน **ประเด็นที่สาม** คือ กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของครู **ประเด็นที่สี่** คือผลกระทบของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่มีต่อครูและชุมชน

๒) กรองข้อมูลดิบที่เป็นรายละเอียดที่ได้จากบันทึกการสังเกต และแบบสัมภาษณ์เพื่อหาข้อมูลที่ตรงกับประเด็นที่ตั้งไว้ในข้อ ๑ ซึ่งข้อมูลที่กรองไว้จะเป็นข้อมูลตัวป้อน (data entries) ใช้สัญลักษณ์ ก. สำหรับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นศึกษาประเด็นแรก ใช้สัญลักษณ์ ข. สำหรับข้อมูลในประเด็นศึกษาที่สอง สัญลักษณ์ ค. สำหรับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นศึกษาที่สาม และสัญลักษณ์ ง. สำหรับประเด็นที่สี่ ในขณะที่เดียวกันก็ไม่ได้ทิ้งข้อมูลอื่นๆที่ไม่สามารถจัดลงในสามประเด็นหลัก ได้นำมาใช้ประกอบการตอบคำถามการวิจัยอื่นๆที่ได้ตั้งไว้ในตั้งแต่แรกลงมือทำการวิจัยโดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของครูที่ทำวิจัยและการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนและชาวบ้านในชุมชนบ้านถวายเมื่อได้เข้ามาร่วมเป็นแนวร่วมในการสร้างหลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้ โดยผู้วิจัยเขียนสรุปสั้นๆไว้ท้ายบันทึกการสังเกตแต่ละเรื่องและท้ายแบบสัมภาษณ์

พิจารณาความสม่ำเสมอของลักษณะและสาระจากข้อมูลตัวป้อน ถ้ามีความขัดแย้งเกิดขึ้นผู้วิจัยใช้การนับจำนวนความถี่เปรียบเทียบดูว่าลักษณะใดเกิดขึ้นบ่อยกว่ากัน และใช้ข้อมูลเอกสารตรวจสอบอีกที ทั้งนี้เพื่อหาลักษณะที่เป็นพฤติกรรมหลักและพฤติกรรมรองที่เกิดขึ้น

๓) นำข้อค้นพบที่ได้จากการวิเคราะห์ในข้อ ๑-๒ มาสรุปเพื่อตอบคำถามการวิจัยที่ตั้งไว้ และใช้ทฤษฎีทางการศึกษา ทฤษฎีที่ว่าด้วยพฤติกรรมครู สังคมวิทยาและการเผยแพร่นวัตกรรมทางการศึกษาตลอดจนการวิจัยที่เกี่ยวข้องอธิบายและตรวจสอบความมั่นใจของผลการสรุป

บทที่ ๔

ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

และ

หลักสูตรมัลคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้

เนื้อหาสาระของบทที่ ๔ ที่จะกล่าวต่อไปนี้จะแบ่งออกเป็นสองส่วน ส่วนที่หนึ่งเป็นการประมวลขั้นตอนในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัลคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้ตามกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของครูในโรงเรียนบ้านต้นแก้ว และชาวบ้านในหมู่บ้านถวายเป็นอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ การนำเสนอที่นอกจากจะประมวลขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นตามลำดับและตามเวลาที่เกิดขึ้นจริงแล้วผู้วิจัยยังได้ประมวลมุมมองของครู ผู้บริหาร ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ตลอดจนของนักเรียน ทั้งได้สรุปอธิบายถึงความสามารถของครูในการกระทำกิจกรรมในแต่ละขั้นพร้อมกับให้รายละเอียดเกี่ยวกับอุปสรรคและปัญหาทั้งหมดที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอนโดยใช้ข้อมูลจากบันทึกประจำวันภาคสนามซึ่งบันทึกจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในเหตุการณ์และการสัมภาษณ์บุคคลที่อยู่ในเหตุการณ์ประกอบเป็นหลักฐานทั้งนี้เพื่อให้ภาพการทำงานที่เกิดขึ้นภายในกระบวนการพัฒนาและสร้างหลักสูตรท้องถิ่นในบริบทวัฒนธรรมของโรงเรียน และภาพรายละเอียดของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านถวายเป็นครูในโรงเรียนปรากฏชัดเจนเป็นรูปธรรมขึ้น

ขั้นตอนในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัลคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้มีทั้งหมด ๕ ขั้น ได้แก่

ขั้นที่หนึ่ง ขั้นสร้างความเข้าใจระหว่างผู้บริหารโรงเรียนบ้านต้นแก้วกับครูเพื่อชี้แจงความเป็นมาของหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัลคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้ซึ่งมีความต้องการของชุมชน และแนวคิดการเป็นแนวร่วมระหว่างครูกับชาวบ้านเพื่อสร้างหลักสูตรท้องถิ่น พร้อมกันนั้นได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นสองชุดเพื่อรับผิดชอบงานการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ขั้นที่สอง ขั้นกำหนดโครงร่างของหลักสูตรท้องถิ่น

ระยะที่ 1. กระบวนการดำเนินการสร้างหลักสูตรซึ่งประกอบด้วยครู

ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่หกวางเป้าหมายของหลักสูตร วางโครงสร้างเนื้อหา เวลาเรียน กำหนดวัตถุประสงค์ในแต่ละกลุ่มวิชา ออกแบบประสบการณ์ กิจกรรมการเรียนการสอน และวิธีการวัดและประเมินผล

ระยะที่ 2 กรรมการดำเนินการสร้างหลักสูตรนำหลักสูตรท้องถิ่นที่ร่างเสนอต่อกรรมการบริหารและกำกับการสร้างหลักสูตรที่ประกอบด้วยชาวบ้านและกรรมการโรงเรียนเพื่อขอความเห็นชอบ และคำแนะนำเพื่อการปรับปรุง

ขั้นที่สาม ขั้นจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น :ประมวลเนื้อหา จัดทำบันทึกการสอนและสื่อการสอน

ระยะที่ 1. ครูที่เป็นกรรมการดำเนินการสร้างหลักสูตรฯ จัดทำรายละเอียดของบันทึกการสอนตามโครงสร้างหลักสูตรที่ได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมและจากกรรมการบริหารและกำกับการสร้างหลักสูตร

ระยะที่ 2. ครูศึกษาข้อมูลจากประสบการณ์และภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อนำมาเป็นสาระและประสบการณ์ โดยความร่วมมือของชาวบ้าน

ระยะที่ 3. ครูศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระในหลักสูตร

ระยะที่ 4. ครูลงมือสร้างบันทึกการสอนต่อให้สมบูรณ์ จัดทำสื่อการเรียนการสอน เครื่องมือสำหรับใช้ในการวัดและประเมินผลหลักสูตร

ขั้นที่สี่ ขั้นวิพากษ์หลักสูตรท้องถิ่น โดยคณะกรรมการบริหารชุมชน และโดยกรรมการผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่น

ขั้นที่ห้า ขั้นปรับปรุงหลักสูตรท้องถิ่น

ส่วนที่สองเป็น โครงสร้างและรายละเอียดทั้งหมดของเอกสารหลักสูตรมีคุณสมบัติอย่างน้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้ที่ครูและชาวบ้านช่วยกันสร้างขึ้น โดยมีผู้วิจัยเป็นตัวกลางเชื่อมโยงระหว่างครูกับชาวบ้านตลอดจนช่วยให้คำแนะนำปรึกษาทางวิชาการเท่าที่จำเป็น รายละเอียดที่ผู้วิจัยได้

สรุปประมวลไว้ในส่วนที่สองได้แก่ หลักการและเป้าหมายของหลักสูตร วัตถุประสงค์ โครงสร้างของเนื้อหาสาระและประสบการณ์ โครงสร้างเวลาเรียน หลักและกระบวนการจัดการเรียนการสอน แนวการจัดกิจกรรมและแนวการวัดและประเมินผล สรุปบันทึกการสอนที่ครูจัดทำขึ้น ตลอดจน ตารางเวลาเรียนตลอดระยะเวลา ๖ สัปดาห์

ส่วนที่หนึ่ง : กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมรดกเทศก้น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้สำหรับนักเรียนโรงเรียนบ้านต้นแก้ว ชุมชนบ้านถวายเป็นอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมรดกเทศก้น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้สำหรับนักเรียนโรงเรียนบ้านต้นแก้ว ชุมชนบ้านถวายเป็นประมวลสรุปจากขั้นตอนการทำงานที่เกิดขึ้นจริงของครูในโรงเรียนบ้านต้นแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่และชาวบ้านในชุมชนบ้านถวายเป็น กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นฉบับนี้แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่หนึ่ง ขั้นสร้างความเข้าใจระหว่างผู้บริหารโรงเรียนบ้านต้นแก้วกับครู

สืบเนื่องจากข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยเรื่องกรณีศึกษาชุมชนบ้านถวายเป็น (ดูรายละเอียดในงานวิจัยของ ลำลี ทองธิวและคณะ, ๒๕๔๒) ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนบ้านต้นแก้วมีส่วนร่วมเป็นหนึ่งในคณะผู้ช่วยวิจัยด้วย ในขั้นนี้ผู้บริหารโรงเรียนบ้านต้นแก้วจัดประชุมครูที่รับผิดชอบการเรียนการสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่หกซึ่งเป็นระดับชั้นที่ผู้บริหารกำหนดเลือกเอง การประชุมมีเป้าหมายเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับข้อค้นพบในงานวิจัยและความจำเป็นที่ครูจะต้องช่วยกันสร้างหลักสูตรท้องถิ่นมรดกเทศก้น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้สำหรับนักเรียนเพื่อสนองตอบความต้องการของชุมชน สำหรับเหตุผลการกำหนดเลือกระดับชั้นนี้นั้นผู้บริหารให้เหตุผลว่าเนื่องจากเป็นนักเรียนที่มีวัยและวุฒิภาวะพอที่จะเริ่มการเรียนรู้แบบช่วยตัวเองและทดลองรูปแบบการเรียน การสอนใหม่ๆ ได้ดีกว่านักเรียนในระดับล่างๆ ลงมา ในขณะเดียวกันก็ไม่ต้องพะวงเรื่องการเรียนการสอนรายวิชาที่ค่อนข้างเข้มงวดเพื่อเข้าศึกษาต่อเช่นเดียวกับนักเรียนในระดับมัธยมมากนักดังนั้นจึงตัดสินใจกำหนดให้นักเรียนและครูในระดับประถมศึกษาปีที่หกเป็นกลุ่มเป้าหมาย

ผู้บริหารได้แจ้งให้ที่ประชุมครูรับทราบถึงผลการวิจัยภาคสนามในระยะแรกของผู้วิจัยซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับกรณีศึกษาวิถีชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม ลักษณะความสัมพันธ์ของชาวบ้านและวัฒนธรรมการประกอบอาชีพหลักของชาวบ้านในชุมชนบ้านถวายเป็นตลอดจนปัญหาและ

ความต้องการที่จะสืบทอดภูมิปัญญาอันเนื่องมาจากวัฒนธรรมการประกอบอาชีพหลักของชาวบ้าน ต่อจากนั้นได้แจ้งมติของกรรมการหมู่บ้านที่ต้องการส่งเสริมการประกอบอาชีพการแกะสลักไม้ และตกแต่งงานไม้ให้สืบทอดต่อไปในกลุ่มเยาวชนและเผยแพร่ให้นักท่องเที่ยวรู้จักหมู่บ้านถวายเป็นฐานะแหล่งกำเนิดของศิลปะงานไม้สลักและการตกแต่งงานไม้ซึ่งเป็นที่มาของแนวคิดเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้สำหรับนักเรียนในโรงเรียน บ้านต้นแก้ว

ในจำนวนครู ๘ คนที่เข้าประชุมในวันนี้มีครูคนหนึ่งที่เป็นผู้ช่วยวิจัยในการวิจัย ภาคสนามระยะแรกร่วมอยู่ด้วยซึ่งได้ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานภายใน (inside change agent) และได้ช่วยอธิบายความเป็นมาเป็นไปเกี่ยวกับแนวคิดของหลักสูตรท้องถิ่นให้ครูคนอื่นๆ ได้รับรู้ เป็นพื้นฐานก่อนเข้าประชุมบ้างแล้ว ครูที่เข้าประชุมจึงมีพื้นฐานความเข้าใจเกี่ยวกับงานนี้อยู่บ้างพอสมควร

ต่อจากนั้นผู้บริหารได้แนะนำให้ที่ประชุมรู้จักผู้วิจัยและคณะนักวิจัยที่เข้าร่วมประชุม ด้วยอย่างเป็นทางการในฐานะนักการศึกษาจากภายนอกที่จะมาเป็นแนวร่วมกับครูเพื่อสร้าง หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่ผู้วิจัยได้ ทำความรู้จักครูคนอื่นๆ ในโรงเรียนบ้านต้นแก้วนอกเหนือไปจากผู้บริหารและครูที่ทำหน้าที่ ผู้ประสานงานภายใน พร้อมกันนั้นผู้บริหารได้ย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของการร่วมมือกัน สร้างหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องนี้เพื่อสนองตอบความต้องการของชาวบ้านถวายเป็นที่สำคัญคือ เป็นโอกาสที่ครูจะได้เรียนรู้จักการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจากการลงมือทำงานจริง กับชาวบ้าน และผู้เชี่ยวชาญเพื่อจะได้สามารถพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นได้เองสนองตอบนโยบายการจัดการศึกษา ในระดับท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่กำหนดให้ครูทุกคนต้องสร้างหลักสูตร ท้องถิ่นขึ้นใช้ ซึ่งข้อกำหนด ดังกล่าวคาดว่าจะเริ่มบังคับใช้อย่างจริงจังในปี ๒๕๔๕

ผู้บริหารนำกิจกรรมโดยกระตุ้นให้ที่ประชุมช่วยกันกำหนดตารางแผนการทำงาน เน้นที่ ระยะเวลาในการทำงานแต่ละขั้น มีการแบ่งงานกันทำตามความสนใจและความถนัด และมีการ กำหนดรายชื่อครูที่จะรับผิดชอบร่างกรอบโครงสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยงานไม้ แกะสลักและงานไม้ซึ่งประกอบด้วยการกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้

แผนการปฏิบัติงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมีรายละเอียดดังในตารางต่อไปนี้

วัน เดือน ปี	ภาระงาน	ผู้รับผิดชอบ
๑๘-๒๕ มิถุนายน ๒๕๔๒	๑. ครูและผู้วิจัยร่างกรอบหลักสูตรครั้งที่หนึ่ง ๒. แต่งตั้งกรรมการบริหารและกำกับหลักสูตรและกรรมการดำเนินการร่างหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้	๑. ครูระดับชั้นประถมศึกษาปีที่หกจำนวน ๔ คนและคณะผู้วิจัย ๒. ผู้บริหารโรงเรียนต้นแก้ว
๘ กรกฎาคม ๒๕๔๒	ครูนำร่างหลักสูตรครั้งที่หนึ่งเสนอต่อกรรมการบริหารและกำกับหลักสูตร	กรรมการดำเนินการร่างหลักสูตรท้องถิ่นฯ
๘-๑๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒	๑.ครูและผู้วิจัยช่วยกันปรับหลักสูตรท้องถิ่นตามการเสนอแนะของกรรมการบริหารและกำกับหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและเป็นไปตามกระบวนการเรียนรู้งานอาชีพของชาวบ้าน ๒.ครูนำร่างหลักสูตรครั้งที่สองนำเสนอต่อกรรมการบริหารและกำกับหลักสูตรและนำเสนอต่อกรรมการโรงเรียน	กรรมการดำเนินการร่างหลักสูตรท้องถิ่นฯ กรรมการร่างหลักสูตรท้องถิ่นและผู้บริหาร
๑๕ กรกฎาคม-๓๐ กันยายน ๒๕๔๒	กรรมการร่างหลักสูตรท้องถิ่นจัดทำเอกสารหลักสูตร ทำอุปกรณ์และวัสดุการสอน	๑.กรรมการร่างหลักสูตรท้องถิ่น ๒.ชาวบ้านถวาย ๓. ผู้วิจัย

๑๐-๑๑ กันยายน ๒๕๔๒	กรรมการร่างหลักสูตรท้องถิ่น พานักเรียนระดับชั้นประถม ศึกษาปีที่หกไปทัศนศึกษาที่ โรงเรียน.....จังหวัด เชียงรายเพื่อสังเกตการปฏิบัติ งานมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยวของ นักเรียนที่โรงเรียนนี้	ผู้บริหารโรงเรียนและครูระดับ ชั้นประถมศึกษาปีที่หก
๑ ตุลาคม ๒๕๔๒	๑.วิพากษ์หลักสูตรมัคคุเทศก์ น้อยงานไม้แกะสลักและ งานไม้โดยกรรมการโรงเรียน ๒. วิพากษ์หลักสูตรมัคคุเทศก์ น้อยงานไม้แกะสลักและงาน ไม้ โดยผู้เชี่ยวชาญด้าน หลักสูตร	กรรมการร่างหลักสูตรท้องถิ่น และผู้บริหาร
๘ ตุลาคม ๒๕๔๒	ประชุมผู้ปกครองนักเรียนเพื่อ แจ้งทำความเข้าใจเรื่องการใช้ หลักสูตรท้องถิ่น	ครูระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ หกและผู้บริหารโรงเรียน
๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๒- ๒๔ ธันวาคม ๒๕๔๒	นำหลักสูตรท้องถิ่นมาใช้ในการ เรียนการสอน	ครูระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ หกและชาวบ้านถวาย
๒๗-๒๘ ธันวาคม ๒๕๔๒	ฝึกงานภาคสนามการเป็น มัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยวภายใน หมู่บ้านถวาย	ครูระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ หก ผู้บริหารและชาวบ้านถวาย

(ข้อมูลจากบันทึกภาคสนามหน้า ๒)

ต่อจากนั้นที่ประชุมได้ตกลงเสนอชื่อบุคคลที่จะทำหน้าที่เป็นกรรมการในชุดกรรมการบริหารและกำกับการพัฒนาหลักสูตรซึ่งมีมติว่าให้ประกอบด้วยกรรมการบริหารหมู่บ้านถวาย และกรรมการโรงเรียนเป็นหลัก ส่วนกรรมการชุดที่สองคือกรรมการชุดดำเนินการสร้างหลักสูตรให้มีครูระดับชั้นประถมศึกษาปีที่หกจำนวนสามคนเป็นหลักโดยมีผู้วิจัยเป็นที่ปรึกษา (ุรรายชื่อกรรมการในส่วนที่สองของบทเดียวกันนี้)

มุมมองของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับกิจกรรมในชั้นที่หนึ่ง

เพื่อให้การสรุปประเด็นความสามารถของครูและผู้บริหารในการกระทำกิจกรรมชั้นที่หนึ่งตลอดจนการตีความประเด็นอุปสรรคและปัจจัยที่ส่งเสริมกิจกรรมดังกล่าวไม่เป็นการสรุปตีความและให้ความหมายจากมุมมองของผู้วิจัยแต่เพียงฝ่ายเดียว ข้อมูลต่อไปนี้จึงเป็นการสรุปมุมมองของครูและผู้บริหารที่มีต่อการทำงานในชั้นสร้างความเข้าใจระหว่างผู้บริหารโรงเรียนบ้านต้นแก้วกับครู มุมมองเหล่านี้สะท้อนถึงการให้เหตุผล ความคิดเห็นที่เกิดจากประสบการณ์ตรงและจากวัฒนธรรมการทำงานของครูและผู้บริหารในบริบทเฉพาะซึ่งในที่นี้หมายความว่าถึงบริบทการนำหลักสูตรใหม่ๆหรือโครงการใหม่ๆมาให้ครูและผู้บริหารปฏิบัติใช้ในโรงเรียน

ในการทำกิจกรรมชั้นที่หนึ่งนี้ครูและผู้บริหารให้ข้อมูลเชิงลึกและแบบไม่เป็นทางการซึ่งเป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยใช้เวลาออกติดตามสนทนากับครูและผู้บริหาร

๑. ครูที่เข้าร่วมประชุมในโครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมีทัศนคติที่ค่อนข้างไม่กระตือรือร้นและงานไม่มองว่าโครงการนี้เป็นเพียงโครงการใหม่อีกโครงการหนึ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนรับเข้ามาให้ครูทำและคิดว่าหลังจากประชุมกันแล้วก็คงจะไม่มีการลงมือทำอะไรอย่างจริงจังสักเนื่องจากผู้วิจัยและคณะเป็นคณาจารย์ไม่น่าจะมีเวลาเข้ามาติดตามงานได้อย่างเต็มที่และในที่สุดภาระงานทั้งหมดคงจะตกอยู่ที่ครูที่เข้าร่วมโครงการเหมือนเช่นการรับโครงการวิจัยอื่นๆมาก่อนหน้านี้ ดังนั้นถ้าจำเป็นจะต้องลงมือทำโครงการอย่างจริงจังแล้วจำเป็นที่จะต้องแบ่งสรรเวลาการทำงานให้ลงตัว ไม่ให้เป็นภาระงานหนักมากเกินไปสำหรับครูและต้องไม่เบียดบังเวลากับภาระกิจประจำของครู และครูมองต่อไปด้วยว่าผู้บริหารเองก็ไม่น่าจะมีเวลาให้กับโครงการนี้มากเป็นพิเศษกว่าโครงการอื่นๆโดยเฉพาะโครงการที่เป็นภาระกิจประจำของโรงเรียนอยู่แล้ว

๒. ครูมองว่าโครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นฯ เป็นความประสงค์และความต้องการพิสูจน์ทฤษฎีทางการศึกษาของคณะผู้วิจัย เป็นงานวิจัยที่น่าจะสนองตอบวัฒนธรรมทางวิชาการของผู้วิจัยซึ่งเป็นนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยมากกว่าจะเป็นงานที่สามารถนำมาใช้ได้จริงในวัฒนธรรมการทำงานของครู ดังนั้นการร่วมมือกับผู้วิจัยทำโครงการนี้จึงเป็นการช่วยให้งานของผู้วิจัยสำเร็จลุล่วงเท่านั้นไม่ได้หวังผลอะไรมากมาย ทั้งนี้จากประสบการณ์ของครูพบว่าผลการวิจัยต่างๆที่ผ่านมามีเป็นเรื่องที่ต้องทฤษฎีเป็นหลัก ครูไม่สามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้อย่างจริงจัง และหลายครั้งสร้างปัญหาให้กับการปฏิบัติงานทั้งของนักเรียนและครู

๓. ผู้บริหารโรงเรียนมองว่าโรงเรียนจำเป็นต้องรับโครงการใหม่ๆเข้ามาเป็นโครงการของโรงเรียนทั้งนี้เพื่อแสดงถึงประสิทธิภาพของโรงเรียน ผู้บริหารและแสดงถึงศักยภาพของครู ทั้ง

ยังเป็นเรื่องที่ต้องสอดคล้องกับกระแสการปฏิรูป อนึ่งผู้บริหารมองว่าโครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไม่น่าจะเป็นปัญหามากนักทั้งนี้เพราะมั่นใจว่าชาวบ้านจะให้ความร่วมมือด้วยอย่างเต็มที่เช่นเดียวกันกับการทำกิจกรรมของโรงเรียนในเรื่องอื่นๆ ชาวบ้านน่าจะแบ่งเบาภาระการเรียนการสอนได้มาก จึงไม่น่าจะเป็นปัญหาต่อการทำงานปกติของครูมากนัก

ข้อสังเกตเกี่ยวกับความสามารถของครูและผู้บริหาร

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับครูในขั้นที่หนึ่งของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัลลเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้ฉลุผู้วิจัยพบสิ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับความสามารถของครูและผู้บริหารโรงเรียนดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนซึ่งในที่นี้คือผู้อำนวยการโรงเรียนมีความสามารถและมีบทบาทในการประชุมเป็นอย่างมาก เป็นผู้กำหนดวาระการประชุม ดำเนินการประชุม เสนอแนะและตัดสินใจขั้นสุดท้ายในทุกเรื่องแต่เปิดโอกาสให้ครูที่เข้าประชุมได้ระดมสมองเสนอแนวทางในการนำนโยบายที่ได้กำหนดไว้ไปแปลงเป็นแนวปฏิบัติ

ผอ. "วันนี้เรามาร่วมกัน มีอาจารย์ท่านดร. สำลีและคณะมาจากมหาวิทยาลัยจุฬาฯ จะมาช่วยเราพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นงานไม้แกะสลักกัน ที่จริงเราก็ทำกันอยู่ในกลุ่มงานอาชีพของอาจารย์สำรนวนานแล้ว แล้วก็เลิกทำไปแล้ว....."

จะให้ท่านดร. เล่าถึงโครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ความเป็นมาที่มาทำวิจัยกันตั้งแต่ปีที่แล้ว.....ครูพูนกับผมก็ทำ.....

พวกเราฟังแล้วช่วยกันคิดว่าจะทำอะไรกันบ้าง ช่วยกันคิด.... ผมมองว่าเป็นเรื่องดี...อาชีพงานแกะสลักไม้ของเราคงอยู่แล้วถ้าโรงเรียนทำหลักสูตรนี้จะสอดคล้องกับชาวบ้าน กำลังเป็นเรื่องที่คนสนใจกันอยู่ มีในพระราชบัญญัติใหม่นี้ พอถึงปีหน้าพวกเราก็ต้องทำเป็นกันทุกคนแล้ว พอคืออาจารย์มาพูดเรื่องนี้เป็นเรื่องที่พวกเราต้องทำต้องรู้ เป็นโอกาสของพวกเรา ของโรงเรียนเราพอดี

โรงเรียนของเราทำเป็นโรงเรียนตัวอย่างของกลุ่ม แล้วเป็นผู้นำกลุ่มอยู่แล้ว เอาครูประถมหกก่อนแล้วค่อยขยายขึ้นหรือลงค่อยว่ากันอีกที มันน่าจะดีกับเด็กของเรา ไปช่วยพัฒนาหมู่บ้านของเราต่อไป

เราปรึกษากันจนถึงสักก่อนเที่ยงดีไหม? มีข้าวเลี้ยง วันนี้ครู....กับครู....เป็นแม่งานเตรียมกับข้าวมา พอเราคุยกันได้เรื่องแล้วเชิญทุกคนช่วยตัวเอง

ตอนนี้เราเข้าเรื่องกันก่อน ขอท่านดร. พูดแนะนำว่าเราจะต้องทำอะไรกันบ้าง หลักสูตรท้องถิ่นที่ว่ามันเป็นอย่างไร มีวัตถุประสงค์อะไร....".

ผอ. "ครู.....สอนวิทยาศาสตร์ กับคอมพิวเตอร์อยู่แล้ว รับเรื่องนี้ไปก็แล้วกัน....."

ครู.....รับเรื่องภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์พวกสังคมอะไรนี้

ส่วนเรื่องคณิตศาสตร์เอาให้ครู..... ถนัดอยู่แล้วเขาสอนมัธยมอยู่แล้ว

ที่นี้ใครว่าอย่างไรก็ว่ามา เดี่ยวเรามาว่าวัตถุประสงค์กัน เอาอย่างท่านดร. พุดมาเป็นแนว มาช่วยกันคิดออกมาเป็นแผน มาดูกันอีกที "

(เทปการประชุมวันที่ 18 มิถุนายน 2542 ห้องประชุมโรงเรียนบ้านคันแก้ว เวลา 8.30 - 12.15น.)

2. ครูมีความสามารถในการระดมสมองเสนอแนวปฏิบัติในการดำเนินงานอย่างกว้างขวางหลังจากที่ผู้บริหารได้เปิดประเด็นไว้ให้ หมายความว่าครูสามารถมองเห็นแนวในการทำงานได้เป็นอย่างดีแต่ต้องภายใต้โครงนโยบายและเป้าหมายของงานที่ได้มีการกำหนดไว้แล้ว ครูมีแบบแผนในการทำงาน ระดมความคิดเห็นได้สอดคล้องกัน มีความตั้งใจสูง ให้ความเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา ทั้งยังมีความมั่นใจในเรื่องภาระงานและโครงการเสริมต่างๆของโรงเรียนที่แต่ละคนรับผิดชอบประจำอยู่

3. ผู้บริหารและครูทำงานโดยยึดภาระงานและปฏิทินการปฏิบัติงานประจำปีของโรงเรียนเป็นหลักในการกำหนดตารางการทำงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กำหนดเวลาการทำงานในแต่ละขั้นการพัฒนาหลักสูตรต้องเปลี่ยนไปมาหลายครั้งเพื่อให้ยืดหยุ่นต่อการปฏิบัติภาระงานประจำของครูแต่ละคน และหลายครั้งที่ครูแสดงความไม่แน่ใจเกี่ยวกับนโยบายสนับสนุนการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นโดยคาดว่าจะเป็นโครงการตามกระแสปฏิรูปการศึกษาและน่าจะค่อยๆจางหายไปพร้อมกับกระแสเช่นเดียวกับโครงการอื่นๆที่เคยสั่งให้ครูทำ ดังนั้นจึงขึงใจต่อความจริงจังในเรื่องการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นจึงไม่น่าจะมีมากนัก ทั้งยังแสดงความไม่แน่ใจว่าผู้วิจัยที่เข้ามาเป็นแนวร่วมจะทิ้งงานการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นให้เป็นภาระงานของครูแต่ฝ่ายเดียวเหมือนกับโครงการวิจัย และงานอื่นๆที่ผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานภายนอกนำเข้ามาให้ทำหรือไม่

ครูส่วนใหญ่มองว่าโครงการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นที่กำลังจะลงมือทำกันนั้นเป็นโครงการพิเศษอีกหนึ่งโครงการที่ผู้บริหารโรงเรียนนำเข้ามาให้ครูทำซึ่งครูต้องเจียดเวลาจากภาระงานประจำและกิจกรรมพิเศษที่มีอยู่หลากหลายมาทำงานนี้ โดยเฉพาะเรื่องของภาระงานประจำนั้นครูยืนยันว่าเป็นภาระหลักที่กระทรวงศึกษามอบหมายมาให้ทำและมีปฏิทินตารางเวลากำกับให้ทำเป็นงานประจำในแต่ละฤดูกาลอยู่อย่างเป็นรูปธรรม โรงเรียนทุกโรงในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติต่างก็ยึดถือตารางนี้ ครูจึงมองว่าจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับงานประจำเป็นอันดับแรก ดังนั้นจึงได้เสนอแนะให้ผู้บริหารและผู้วิจัยตรวจสอบปฏิทินตารางกิจกรรมประจำปีของโรงเรียนเปรียบเทียบกับแนวการวางแผนการทำงาน โครงการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นทั้งนี้เพื่อไม่ให้การทำโครงการหลักสูตรท้องถิ่นขัดแย้งกับภาระการทำงานประจำที่ครูจะต้องทำเพราะนอกจากจะทำให้ครูไม่สามารถปฏิบัติงานตามภาระได้อย่างเต็มที่แล้วยังทำให้ครูที่โรงเรียนบ้าน

ต้นแก้วทำกิจกรรมที่แปลกแยกไปจากเพื่อนครูในกลุ่มโรงเรียนเดียวกันอีกด้วย

ครู....."เราต้องสอนให้ครบเนื้อหาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรก่อน ไม่เช่นนั้นเด็กจะสอบไม่ผ่านเกณฑ์"

ครู....."พี่ว่าเอาเนื้อหาหลักสูตรท้องถิ่นบูรณาการเข้าไปซิ ไม่ยากนะ สอนทั้งกลุ่มต่างๆด้วย เอาเนื้อหาใหม่สอนด้วย แต่งานคงหนักจะทำไหวหรือเปล่าก็ไม่รู้นะ แต่พี่ว่าถ้าช่วยกันก็คงไม่เป็นไร"

ครู....."แล้วเรื่องเวลา มันจะเกินเวลาที่เขากำหนดหรือเปล่า.....พวกศึกษานิเทศก์เขาจะมาดู แล้วเราจะแย่ พวกบันทึกการสอนนี่ก็ต้องทำ ทำแบบที่ศึกษานิเทศก์เขาเคยเอามาให้ดู ไม่เคยทำแบบนั้นเพราะโรงเรียนของเราเองมีแบบของเรา ต้องทำใหม่หมดให้เหมือนของเขา

ต้องขอเวลาเคลียร์เรื่องบันทึกการสอนนี่ก่อน ตอนนี้ก็ปวดหัวไปหมดต้องรีบทำใหม่ เห็นครู.....บอกว่าให้ส่งไปตามที่เราทำ แต่ก็ไม่แน่ใจเลยว่าเขาไม่รับเราก็แย่"

ครู....."ตอนสอบปลายปีจะทำอย่างไร จะเอาเนื้อหาใหม่สอบด้วยหรือ.....เด็กจะสอบแข่งกับโรงเรียนอื่นได้หรือ เด็กของเราขาดทุนมากไม่ได้เรียนเหมือนคนอื่นเขา....."

ผอ. "ต้องขออนุญาตกระทรวงฯเขาก่อนหรือเปล่านี จะใช้หลักสูตรท้องถิ่น ทำแล้วคงต้องให้เขา approve ก่อนหรือไง"

ครู....."เดือนตุลานี้น่าจะทดลองใช้หลักสูตรได้ เป็นช่วงปิดเทอม เราไม่ต้องสอนตามหลักสูตรของกระทรวงฯ แต่ต้องบอกเด็ก บอกพ่อแม่ของเขาให้เด็กมาเรียนกัน"

ผอ. "ครูต้องทำงานช่วงปิดเทอม ช่วงนี้ครูเขาพักกันแต่คงไม่มีปัญหาอะไร เรามีเบี้ยเลี้ยงให้เขาก็แล้วกัน ให้คร. หางบมาช่วย ค่าเดินทางด้วย เราจะได้ทำงานกันเต็มที่ ช่วงนี้แหละไม่ต้องชนกับงานประจำ"

ครู....."หนูว่าพี่.....เอาปฏิทินประจำปีมาเทียบดูดีกว่าจะได้รู้ว่าเราจะเริ่มกันตอนไหน เลี่ยงอะไรได้บ้างจะได้ไม่หนักไป ไม่ชนกัน"

ครู....."ชาวบ้านเขาจะเอาด้วยหรือเปล่า"

(เหตุการณ์ประชุมวันที่ 18 มิถุนายน 2542 ห้องประชุมโรงเรียนบ้านต้นแก้ว เวลา 9.45 น.)

4. ผู้บริหารคุ้นเคยกับผู้นำหมู่บ้านและกับชาวบ้านจำนวนมากจึงสามารถให้รายละเอียดเกี่ยวกับความชำนาญพิเศษและสามารถให้ความมั่นใจเกี่ยวกับความร่วมมือที่จะได้จากบุคคลเหล่านี้มากพอที่จะกำหนดเลือกกรรมการบริหารและกำกับหลักสูตรซึ่งมีจำนวนชาวบ้านเหล่านี้ร่วมเป็นกรรมการอยู่ด้วยก่อนที่จะมีการทาบทามกรรมการแต่ละคนล่วงหน้า ทั้งนี้ผู้บริหารให้การยืนยันว่าจะได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านแต่ละคนอย่างแน่นอน

ความสัมพันธ์กับชาวบ้านในมุมมองของผู้อำนวยการโรงเรียนนั้นเป็นเรื่องไม่ยากและไม่ได้มีความซับซ้อนเนื่องจากจากประสบการณ์ที่ผ่านมาชาวบ้านได้ให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในทุกๆด้าน ไม่จำเป็นต้องมีการบอกกล่าวเป็นทางการแต่อย่างไร ซึ่งเรื่องนี้ครูเองก็แสดงความคิดเห็นสอดคล้องกับแนวการมองของผู้อำนวยการดังนั้นการกำหนดเลือกกรรมการบริหาร

และกำกับหลักสูตรท้องถิ่นจากกลุ่มชาวบ้านและผู้นำชุมชนจึงสามารถกระทำได้ก่อนที่จะมีการ
ทบทวนกันซึ่งผู้อำนวยการให้ข้อเสนอแนะว่า "เพียงยกหูโทรศัพท์คุยกันก็พอ เขาเต็มใจกันอยู่แล้วไม่
น่าจะมีปัญหาอะไร"

อย่างไรก็ตามจากการสนทนากับชาวบ้านทั้งที่มีชื่อเป็นกรรมการบริหารและกำกับ
หลักสูตรท้องถิ่นและที่ไม่ได้เป็นทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงมุมมองของชาวบ้านซึ่งเป็นการมองต่างออกไป
จากที่ผู้อำนวยการและครูเข้าใจ ชาวบ้านหลายคนแม้จะเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางโรงเรียนขอความ
ร่วมมือมาแต่ก็เป็นการเข้าร่วมเพราะความเกรงใจและพอเป็นพิธี พอให้เห็นว่าได้เข้ามาปรากฏตัว
ให้เห็นมากกว่าที่จะเข้าร่วมอย่างจริงจัง

อุปสรรค

ข้อสังเกตเกี่ยวกับอุปสรรคที่เกิดขึ้นที่ทำให้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรในขั้นนี้และ
สืบเนื่องไปถึงขั้นต่อไปไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควรคือการขาดความ
ต่อเนื่องระหว่างนโยบายและแนวการปฏิบัติงานตามที่ตกลงกันในที่ประชุมกับการนำไปปฏิบัติต่อ
ให้เป็นรูปธรรม ซึ่งอุปสรรคดังกล่าวเกิดจากหลายสาเหตุด้วยกันดังจะได้บรรยายในรายละเอียด
ดังนี้

หลังจากการประชุมครูเมื่อวันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๔๒ และทั้งที่มีแผนการปฏิบัติงาน
ตามตารางเวลาอย่างเป็นรูปธรรมที่กำหนดโดยครูและผู้บริหารเอง แต่ก็ไม่ได้มีการเคลื่อนไหวใดๆ
เกี่ยวกับการทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมรดกเขตน้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้สักเลย เมื่อผู้วิจัย
ทวงถามความคืบหน้าก็ได้แต่รับทราบถึงปัญหาการขาดเวลาที่จะดำเนินงานจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น
เนื่องจากครูแต่ละคนติดงานภาระกิจประจำวันที่ได้รับมอบหมายเต็มเวลาอยู่

จนกระทั่งวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๔๒ เพื่อให้แผนการทำงานเป็นไปตามกำหนดเวลาที่
วางไว้ผู้วิจัยจึงตัดสินใจช่วยกันกับครูที่เป็นผู้ประสานงานภายใน (inside change agent) จัดทำร่าง
ประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารและกำกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และจัดทำประกาศ
แต่งตั้งคณะกรรมการร่างหลักสูตรท้องถิ่นตามรายชื่อที่ได้ตกลงกันไว้ในที่ประชุมเพื่อนำเสนอให้
ผู้บริหารลงนาม และดำเนินการแจ้งให้ผู้มีรายนามรับทราบตลอดจนช่วยกันติดประกาศทั้ง
ในโรงเรียนและหน้าโรงเรียนเพื่อให้รับรู้กันทั่วไปซึ่งได้รับความร่วมมือจากผู้บริหารเป็นอย่างดี
ผู้บริหารยังได้ช่วยโทรศัพท์ติดต่อเพื่อขอความยินยอมจากผู้นำท้องถิ่นและชาวบ้านที่มีรายนาม

ในคำสั่งแต่งตั้งหลังจากที่ได้ลงนามในประกาศด้วย เป็นที่น่าสังเกตว่าการสื่อสารกับผู้นำหมู่บ้าน และชาวบ้านแต่ละคนเป็นไปอย่างสนิทสนมมีความเป็นกันเองและได้รับความร่วมมือจากชาวบ้าน เป็นอย่างมาก

ปัจจัยสนับสนุน การดำเนินงานในขั้นนี้สามารถลุล่วงไปด้วยดีหลังจากที่หยุดชะงักไป ระยะเวลาหนึ่งเนื่องจากมีปัจจัยสนับสนุนดังต่อไปนี้

แรงกระตุ้นจากผู้วิจัยที่คอยติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินการตามแผนปฏิบัติงาน ที่ได้ตกลงกันไว้ในที่ประชุมเป็นปัจจัยที่ทำให้ครูที่รับผิดชอบ โดยเฉพาะครูที่มีบทบาทเป็น ผู้ช่วยวิจัยและทำหน้าที่เป็นตัวกลางการเปลี่ยนแปลงภายใน (inside change agent) ต้องทำหน้าที่ ที่รับผิดชอบร่วมกับผู้วิจัยอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้การที่มีผู้วิจัยซึ่งเป็นตัวกลางการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก (outside change agent) ซึ่งไม่มีภารกิจประจำในโรงเรียนเป็นผู้รับหน้าที่ทำงานธุรการ (ในที่นี้คือช่วยร่างและจัดทำ ประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารและกำกับกรร่างหลักสูตรท้องถิ่น และคณะกรรมการดำเนินการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น) ให้กับครูที่ไม่พร้อมจะทำงานอื่นๆนอกเหนือจากภารกิจประจำวันที่ มีอยู่มากมายจนหาเวลาทำงานอย่างอื่นไม่ได้ ทำให้ช่วยแบ่งเบาภาระของครูที่เข้าร่วมในโครงการ ได้ในระดับหนึ่งและเป็นเหตุให้ครูเริ่มหันมาสานต่องานที่ตกลงกันไว้อีกครั้ง

ความร่วมมือและความตั้งใจจริงของผู้บริหารซึ่งได้จากการเต็มใจลงนามในคำสั่งแต่งตั้ง คณะกรรมการและการติดต่อขอความร่วมมือจากชาวบ้านทำให้ครูในโครงการต้องหันกลับมาให้ความสำคัญต่อการดำเนินการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นตามแผนงานที่ได้ตกลงกันไว้อีกครั้งหนึ่ง

ขั้นที่สอง กำหนดโครงร่างของหลักสูตรท้องถิ่น

ระยะที่ ๑ กรรมการร่างหลักสูตรท้องถิ่นลงมือกำหนดโครงร่างหลักสูตรเรื่องมรดกคุณทศกั น์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้ หลังจากที่มีการประกาศแต่งตั้งรายชื่อผู้รับผิดชอบการสร้าง หลักสูตรอย่างเป็นทางการแล้ว

คณะกรรมการร่างหลักสูตรท้องถิ่นซึ่งประกอบด้วยครูในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่หก จำนวน ๔ คน และผู้วิจัยกับผู้ช่วยวิจัยประชุมร่วมกันหลายครั้งเพื่อเริ่มลงมือกำหนดโครงร่างของ หลักสูตรฯ การประชุมแต่ละครั้งมักไม่ครบองค์ประชุมเนื่องจากครูผลัดเปลี่ยนกันแจ้งว่าติดภาระ

งานสอนประจำ หรือมีภารกิจส่วนตัว บางครั้งก็เข้าประชุมเฉพาะในตอนเริ่มต้นแล้วขอตัวไปทำธุระอื่นๆ ครูที่เป็นกรรมการดำเนินการร่างหลักสูตรที่อยู่ประชุมร่างหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอที่สุดคือครูที่เป็นผู้ประสานงานภายใน

อย่างไรก็ตามครูที่เหลืออยู่ในการประชุมแต่ละครั้งและผู้วิจัยกับผู้ช่วยวิจัยช่วยกันออกแบบโครงสร้างของหลักสูตรท้องถิ่น มีการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการพัฒนาหลักสูตรโดยให้สนองตอบทั้งชาวบ้านถวาย ครูและนักเรียน ต่อจากนั้นได้ร่วมกันออกแบบหลักสูตรในลักษณะของหลักสูตรบูรณาการมีงานอาชีพมัคคุเทศก์งานไม้แกะสลักและงานไม้ของชาวบ้านถวายเป็นเป้าหมายการเรียนรู้ แบ่งสาระเป็นสี่สาระหลักได้แก่ สาระด้านสังคมศึกษา ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะภูมิศาสตร์-ประวัติศาสตร์ของชุมชนบ้านถวายและทักษะภาษาไทย สาระที่สองเป็นด้านวิทยาศาสตร์-เทคโนโลยี ทักษะงานอาชีพงานไม้แกะสลักและงานตกแต่งงานไม้ของชาวบ้านถวายและศิลปะในงานไม้แกะสลัก สาระที่สามได้แก่การใช้ภาษาอังกฤษในการติดต่อสื่อสารกับชาวต่างประเทศที่สนใจงานไม้แกะสลักและงานไม้ตลอดจนต้องการเข้าใจวิธีการประกอบอาชีพนี้ของชาวบ้านถวาย สาระที่สี่ได้แก่ความรู้และทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่มัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยวภายในหมู่บ้านถวาย

ที่ประชุมได้ลงมือทำโครงสร้างของหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้โดยเริ่มจากเป้าหมายของหลักสูตรซึ่งตกลงกันว่าจะแบ่งเป็น ๓ เป้าหมายหลักดังนี้

๑. เป้าหมายในส่วนของนักเรียน เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการประกอบอาชีพงานไม้แกะสลักและตกแต่งงานไม้ของชาวบ้านในหมู่บ้านถวายและเห็นความสัมพันธ์ระหว่างการประกอบอาชีพนี้กับวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ของคนในหมู่บ้าน ให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้ตลอดจนสามารถแกะสลักและตกแต่งงานไม้ได้ เน้นให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจวิถีชีวิตวัฒนธรรมและสภาพภูมิประเทศของหมู่บ้านถวายและหมู่บ้านใกล้เคียง

๒. เป้าหมายในส่วนของครู เน้นให้ครูมีความรู้ความเข้าใจกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยมีชาวบ้านเป็นแนวร่วมในการสร้างหลักสูตร ให้ครูนำ หลักสูตรที่สร้างขึ้นไปใช้ได้จริง ประเมินและปรับปรุงหลักสูตรได้เอง เน้นให้ครูตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น และให้ครูสามารถเป็นผู้นำในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้กับโรงเรียนอื่นๆ ได้

๓. เป้าหมายในส่วนของชาวบ้านถวาย เน้นให้ชาวบ้านรู้และเข้าใจบทบาทการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในฐานะเป็นแนวร่วมกับครู ให้ชาวบ้านตระหนักถึง

ความสำคัญของการพัฒนาชุมชนแบบยั่งยืนและเป็นไปในแนวทางร่วมกัน เน้นให้ชาวบ้านเห็น
ช่องทางในการสร้างรายได้ให้กับชุมชนมากขึ้น
(ข้อมูลจากบันทึกภาคสนามหน้า ๓-๔)

คณะครูช่วยกันแบ่งความรับผิดชอบศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลและนำมาจัดสร้างเนื้อหา-
ประสบการณ์ตลอดจนออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน โดยอิงความถนัดและรายวิชาที่ครูใน
ระดับประถมศึกษาปีที่หกทั้ง ๔ คนถนัดอยู่แล้ว แต่เนื่องจากครูที่เป็นกรรมการดำเนิน
การร่างหลักสูตรส่วนใหญ่ไม่ได้อยู่ในที่ประชุมจนจบการประชุมทุกครั้งไปครูที่เป็นผู้ช่วยวิจัย
จึงรับเป็นผู้ประสานงานคอยถ่ายทอดความคืบหน้าการประชุมและติดต่อครูที่ไม่ได้เข้าร่วมประชุม
ด้วย

มุมมองของครูต่อการทำกิจกรรมในขั้นที่สอง

๑. ครูส่วนใหญ่มองว่าหลักสูตรที่ใช้อยู่ในโรงเรียนได้มาตรฐานดีอยู่แล้ว เป็นหลักสูตรที่
กำหนดโดยส่วนกลางโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นที่ยอมรับจำนวนมาก เป็นหลักสูตรที่โรงเรียนทุกโรง
ทั่วประเทศใช้กันอยู่ดังนั้นจึงยังไม่เห็นความจำเป็นอะไรที่ต้องปรับเปลี่ยนให้ยุ่งยาก

ส่วนการแปลงหลักสูตรมาตรฐานให้เป็นหลักสูตรท้องถิ่นนั้นปกติโรงเรียนทั่วไปก็ทำกัน
อยู่แล้วโดยการเชิญ “วิทยากรท้องถิ่น” หรือที่ครูเรียกกันว่า “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” เข้ามาบรรยายให้
นักเรียนฟังเป็นครั้งคราว ทั้งโรงเรียนเองก็เคยเปิดสอนวิชาอาชีพที่มีอยู่ในท้องถิ่นในโรงเรียนและ
เชิญชาวบ้านเข้ามาช่วยแนะนำให้อยู่แล้ว

นอกจากนี้ยังมองด้วยว่านักเรียนและผู้ปกครองส่วนใหญ่ต้องการให้โรงเรียนสอนเน้น
เนื้อหาวิชาการมากกว่าเพื่อเตรียมพร้อมให้นักเรียนสามารถสอบแข่งขันทางวิชาการกับโรงเรียน
อื่นๆ โดยเฉพาะโรงเรียนในเมืองได้ หลักสูตรท้องถิ่นที่จะสร้างขึ้นใหม่จึงจำเป็นต้องคงเนื้อหา
สาระทางวิชาการไว้เป็นหลัก

ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยการให้ครูออกไปศึกษาข้อมูลท้องถิ่น ทำความรู้จัก
ท้องถิ่นและนำข้อมูลท้องถิ่นที่ได้มาพัฒนาหลักสูตรใหม่จึงเป็นเรื่องที่ครูไม่เข้าใจถึงความจำเป็น
และเหตุผลของการกระทำมากนัก เป็นเรื่องยุ่งยากและไม่น่าจะใช้ประโยชน์ได้มากนัก

๒. ครูและผู้บริหารต่างมองว่าการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมักคุเทศก์น้อยงานไม่เกะ
สลักและงานไม่ใช่งานที่ผู้วิจัยสนใจและต้องการให้โรงเรียนทำดังนั้นถ้าต้องการจะผลักดันให้

โครงการสำเร็จผู้วิจัยจึงน่าจะต้องรับภาระทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเสริมความรู้ทางการวิจัยให้กับครู สนับสนุนด้านวิชาการ และงบประมาณทั้งหมดในการจัดทำหลักสูตร ส่วนการติดต่oprasetanงานกับชาวบ้านนั้นครูและผู้บริหารสามารถช่วยได้ซึ่งสามารถกระทำผ่านทางนักเรียนหรือติดต่อกับชาวบ้านโดยตรงได้เลยทีเดียว

๓. ครูส่วนใหญ่มองว่าผู้วิจัยมีลักษณะเช่นเดียวกับนักวิจัยชุมชนคนอื่นๆหรือแม้แต่ักวิจัยที่เป็นนักวิชาการจากกระทรวงศึกษาธิการที่นิยมเข้ามาทำงานวิจัยกับครูในโรงเรียนกล่าวคือไม่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอนในห้องเรียนอย่างแท้จริง ครูมองว่าคนเหล่านี้รู้แต่หลักการและทฤษฎีทางการศึกษาแต่ไม่รู้จักนักเรียน ไม่รู้บริบทการทำงาน ของครู ไม่เข้าใจภาระงานที่ครูแบกรับอยู่ ถึงกับมีการกล่าวทำพายว่า “อยากให้ลองเข้ามาทำงานเต็มเวลาเป็นครูอย่างพวกเราสักเดือนสองเดือน ไม่ต้องมากอะไรแล้วจะรู้ว่าทำอะไรได้มากน้อยแค่ไหน ลองให้รบกับเด็กพวกนี้จริงๆสักพัก ทำงานสาระพดก็ดี”

ข้อคิดของครูที่สะกิดเตือนผู้วิจัยที่ทำให้ผู้วิจัยต้องขบคิดและนำกลับมาพิจารณาบทบาทของตนเองตลอดการทำงานวิจัยภาคสนามในครั้งนี้คือ จริงหรือที่นักวิจัยและนักวิชาการส่วนใหญ่ล้วนแต่ต้องการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร เปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนโดยที่ตนเองไม่มีความรู้ ไม่มีความเข้าใจนักเรียน ไม่ได้ศึกษาทำความเข้าใจบริบทของห้องเรียนของชุมชนอย่างถ่องแท้รอบคอบ ไม่ได้มีประสบการณ์ตรงอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับการเรียนการสอน หรือกล่าวโดยสรุปคือต้องการเปลี่ยนแปลงโดยไม่รู้ว่ากำลังเปลี่ยนแปลงอะไรอยู่ จะเปลี่ยนแปลงอะไรได้มากน้อยแค่ไหน และจะเปลี่ยนไปเพื่ออะไร ทั้งนี้เพราะนักการศึกษาไม่รู้จักสิ่งที่กำลังจะเปลี่ยนแปลงมากพอ และที่สำคัญที่สุดคือพยายามเปลี่ยนแปลงไปในแนวทฤษฎี-หลักการ และกระบวนการที่นักการศึกษาคุ้นเคยมากกว่าที่จะคำนึงถึงการนำไปใช้แก้ปัญหาในบริบทที่แท้จริง

๔. สำหรับเรื่องการนำหลักการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนการเรียนรู้แบบอิงชุมชนเป็นหลักเป็นเรื่องที่พูดถึงและมีความพยายามจัดการเรียนการสอนไปในแนวดังกล่าวมานานแล้ว ดังนั้นครูจึงไม่แน่ใจว่าสิ่งที่ผู้วิจัยกำลังพยายามผลักดันให้ครูและชาวบ้านเข้าเป็นแนวร่วมช่วยกันทำจะแตกต่างไปจากสิ่งที่ได้พยายามทำกันมานานแล้วอย่างไร ครูและชาวบ้านต่างไม่เข้าใจว่าทำไมจึงต้องนำสิ่งเหล่านี้มาให้ทำกันอีกทั้งยังถูกมองว่าเป็นเรื่องใหม่และคาดหวังจะเห็นผลลัพธ์ที่แตกต่างไปจากสิ่งที่พยายามทำกันมานานแล้วด้วย

ครูส่วนใหญ่มองว่าภาระกิจหลักของครูอยู่ที่การดูแลนักเรียน ในเรื่องนี้ครูมองด้วยว่าการแก้ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก็ดี การแก้ปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน ตลอดจน

การพัฒนาท้องถิ่นไม่สามารถแก้ไขได้โดยการเปลี่ยนแปลงภายในโรงเรียนหรือในสถาบันการศึกษา แต่เพียงลำพัง นอกจากนี้ครูยังให้ข้อคิดด้วยว่าที่จริงแล้วครูพยายามแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียน โดยเฉพาะในประเด็นการเรียนรู้หนังสือ ในเรื่องผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้และปัญหาพฤติกรรมนักเรียน อย่างเต็มที่แล้วและเข้าใจด้วยว่าสังคมไม่ใส่ใจต่อผลงานที่ครูทำมากนัก แต่พวกเขามองว่า ทรายไต้ที่ชาวบ้าน นักการศึกษาและนักวิจัยจากภายนอกยังคงมองครูและโรงเรียนในลักษณะเดิม ยังคาดหวังให้ครูกระทำบทบาทและภารกิจแบบเดิม ยังคงปฏิบัติต่อครูเหมือนเดิมการให้ครูและการดำเนินภารกิจของครูเปลี่ยนแปลงไปจากที่เป็นอยู่คงเป็นไปได้ยาก

ข้อสังเกตเกี่ยวกับความสามารถของครูในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

๑. ครูขาดความเข้าใจเรื่องการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นการกำหนด เป้าหมาย วัตถุประสงค์ โครงร่างของเนื้อหา แนวกิจกรรมและประสบการณ์ตลอดจนแนวการ วัดและประเมินผล ในกรณีนี้ผู้วิจัยพบว่าแม้ครูมีความตั้งใจออกแบบหลักสูตรให้เป็นแบบ บูรณาการโดยผสมผสานเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกันให้รวมอยู่ในสาระเดียวกันและจัดดำเนินการเรียนการสอนร่วมกันเพื่อให้สาระทุกกลุ่มทำให้นักเรียนบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรท้องถิ่น ที่ตั้งไว้ โดยครูแต่ละคนตกลงแยกกันรับผิดชอบสร้างหลักสูตรในแต่ละกลุ่มสาระ กำหนดจัด กิจกรรมการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง แต่เมื่อมีการสนทนากันในเรื่องการบูรณาการ เนื้อหาในแต่ละกลุ่มสาระและบูรณาการกลุ่มสาระต่างเชื่อมโยงกันเข้าเป็นหลักสูตรท้องถิ่นใหญ่ที่ดี การจัดกิจกรรมแบบนักเรียนเป็นศูนย์กลางก็ตีพบว่าครูมีความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับการนำข้อความรู้ ความเข้าใจที่มีอยู่มาใช้ทำให้ครูต้องซักถามผู้วิจัยเกี่ยวกับการจัดทำโครงสร้างของหลักสูตรโดยการ บูรณาการเนื้อหาสาระ การหาแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องท้องถิ่น วิธีการศึกษาข้อมูลท้องถิ่น ศัพท์ ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับคำที่ใช้ในท้องถิ่นและลงท้ายด้วยการขอให้ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยจัดหาสิ่งต่างๆ เหล่านี้มาให้ครูเพื่อจะได้สะดวกในการนำมาสร้างเป็นแผนการสอนต่อไป นอกจากนี้ครูยังซักถาม ถึงการจัดกิจกรรมแบบ ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซักถามเกณฑ์การพิจารณาผลงานและขอตัวอย่าง การจัดทำรูปเล่ม หลักสูตรท้องถิ่นเพื่อทำเป็นผลงานที่สามารถนำไปขอเลื่อนขั้นอีกด้วย ซึ่งผู้วิจัย ได้กระตุ้นให้ครูช่วยกันศึกษาค้นคว้าในเรื่องต่างๆด้วยตนเองโดยผู้วิจัยจะลงมือศึกษาไปพร้อมกับ ครูแต่รับจะจัดหาข้อมูลที่จำเป็นเสริมให้กับครูอย่างเต็มที่

๒. ครูขาดความเข้าใจและทักษะที่จะใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากท้องถิ่นเพื่อนำมาเป็นแนว ในการกำหนดเนื้อหาสาระ และออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับแนวการ เรียนรู้ในท้องถิ่น ซึ่งงานเก็บรวบรวมข้อมูลจากท้องถิ่นโดยมีวัตถุประสงค์ดังกล่าวจำเป็นต้องใช้ ทักษะการเก็บข้อมูลภาคสนาม แต่ปรากฏว่าครูไม่มีพื้นฐานในเรื่องนี้พอซึ่งน่าจะจะได้เรียนรู้มาก่อน แล้วจากสถาบันฝึกหัดครู หรือจากการทำงานในท้องถิ่นระหว่างการปฏิบัติงานครู

๓. ครูขาดทักษะในการทำงานร่วมกันในลักษณะสมาชิกในชุมชนการเรียนรู้เดียวกันเนื่องจากเคยชินกับลักษณะการทำงานแบบแยกกันรับผิดชอบเฉพาะในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายหรือที่ตกลงรับมาทำซึ่งเป็นการทำงานที่ครูไม่ได้ใช้เวลาร่วมกันเพื่อแสวงหาข้อมูลจากการทำงาน นำข้อมูลที่ได้มา แลกเปลี่ยนทำความเข้าใจหรือนำมาช่วยกันแก้ปัญหาาร่วมกัน

ลักษณะการทำงานของครูที่พบคือมีการช่วยเหลือแบ่งเบาภาระกิจให้กันและกัน ช่วยสอนแทนกันเพื่อให้ครูอีกคนหนึ่งมีเวลาพอที่จะศึกษาและค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับท้องถิ่น ช่วยหาวัสดุและช่วยทำสื่อการสอนให้กัน

อุปสรรค

การดำเนินการจัดทำหลักสูตรในขั้นที่สองนี้ผู้วิจัยพบอุปสรรคที่ทำให้ครูไม่สามารถดำเนินการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ซึ่งอุปสรรคและสาเหตุของอุปสรรคมียังรายละเอียดต่อไปนี้

๑. อุปสรรคเกี่ยวกับการขาดพื้นฐานความเข้าใจและขาดทักษะการจัดทำหลักสูตร อุปสรรคเกี่ยวกับการขาดทักษะการศึกษาท้องถิ่นและเก็บข้อมูลภาคสนาม และอุปสรรคที่เนื่องมาจากการขาดทักษะการทำงานร่วมกันในลักษณะซึ่งน่าจะมาจากการที่ครูเหล่านี้ไม่ได้เรียนรู้กระบวนการพัฒนาและการสร้างหลักสูตรอย่างจริงจังและชัดเจนมาก่อนจากสถาบันฝึกหัดครู ทั้งยังไม่เคยมีโอกาสดูและประสบการณ์สร้างหลักสูตรไม่ว่าจะจากสถาบันฝึกหัดครูหรือระหว่าง การปฏิบัติงานครูในโรงเรียน อุปสรรคเหล่านี้ทำให้ครูขาดความกระตือรือร้นที่จะจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นโดยมองว่านอกจากจะเป็นภาระที่เพิ่มเติมเข้ามาแล้วยังเป็นภาระให้ครูต้องศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมในสิ่งที่ตนไม่ถนัด ไม่มีความรู้พื้นฐานมาก่อนทั้งยังไม่แน่ใจว่าจะหาความรู้หรือฝึกทักษะเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ได้จากที่ใด

๒. อุปสรรคที่เกิดจากภาระกิจงานประจำของครูซึ่งอุปสรรคนี้ทำให้ครูไม่สามารถทำงานสร้างหลักสูตรท้องถิ่นได้เต็มที่และอย่างต่อเนื่อง ระหว่างการประชุมร่างหลักสูตรท้องถิ่นครูที่เป็นกรรมการดำเนินการร่างหลักสูตรต้องปลีกตัวออกไปทำภาระงานประจำอยู่บ่อยๆ หลายครั้ง มีนักเรียนเข้ามาตามหรือเอางานมาให้ตรวจ มีครูและบุคลากรอื่นๆเอางานมาให้ลงนาม การทำภารกิจสองหรือสามอย่างไปพร้อมๆกันในเวลาเดียวกันเช่นนี้ปรากฏให้เห็นอยู่ตลอดระยะเวลาการทำงานในขั้นที่สองทำให้เป็นอุปสรรคต่อการทำหลักสูตรท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง และพบว่าเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ครูต้องใช้ความพยายามเป็นอย่างมากเพื่อคงความสนใจให้ความสำคัญกับงานสร้างหลักสูตรท้องถิ่นซึ่งผู้วิจัยพบว่าแม้ครูจะพยายามอย่างเต็มที่ที่จะให้เวลากับการทำหลักสูตรท้องถิ่นแต่เนื่องจากไม่สามารถจัดเวลาให้ลงตัวได้ประกอบกับมีปัญหาไม่เข้าใจวิธีการสร้าง

หลักสูตร ดังนั้นครูส่วนใหญ่นอกจากครูที่เป็นผู้ช่วยวิจัย (inside change agent) ที่ทำงานประสานอย่างใกล้ชิดกับผู้วิจัยพากันหันไปให้ความสำคัญกับภาระกิจประจำกันหมด

การที่ครูหยุดสร้างหลักสูตรและพากันหันกลับไปทำภาระกิจหลักกันหมดเช่นนี้ส่งผลให้ความต่อเนื่องของงานสร้างหลักสูตรตามแผนที่วางไว้พลอยชะงักไปด้วย ดังจะเห็นได้ว่าหลังจากการประชุมร่างหลักสูตรท้องถิ่นเมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายนแล้วก็ไม่ได้มีการจัดประชุมกันอีกเลย ครูแยกกันทำงานในความรับผิดชอบของตนเองโดยมีครูที่เป็นผู้ประสานงานคอยกระตุ้นให้ครูทำงานในความรับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังเป็นสื่อกลางนำข้อสงสัย ปัญหาที่ครูพบมาขอคำแนะนำจากผู้วิจัยเพื่อนำไปถ่ายทอดและช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ให้เพื่อนครูด้วยกันเนื่องจากในระยะแรกๆ นี้ครูคนอื่นๆ ยังไม่สนใจที่จะติดตามผู้วิจัยเองและหลายคนพยายามขอให้ผู้วิจัยส่งไปอบรมเรื่องการทำหลักสูตรท้องถิ่นตามสถานศึกษาหรือตามโครงการสัมมนาต่างๆ แทนการร่วมกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ร่วมกันแก้ปัญหาและแสวงหาความรู้ร่วมกันจากการทำงานกับผู้วิจัย จนวันที่ ๑๑ กรกฎาคม ซึ่งเป็นสองวันก่อนหน้าที่จะคณะกรรมการบริหารและควบคุมการร่างหลักสูตรนัดพบกรรมการดำเนินการร่างหลักสูตรเพื่อฟังการนำเสนอโครงร่างของหลักสูตรท้องถิ่นที่จะใช้สอนนักเรียน ผู้วิจัยพบว่างานที่แยกย้ายกันทำยังไม่อยู่ในสภาพที่จะนำเสนอได้โดยเฉพาะสารงานคณิตศาสตร์และมัลคุเทศก์น้อยๆ ยังไม่ได้เริ่มลงมือ ดังนั้นภายในช่วงสองวันที่เหลือครูทุกคน (ภายใต้การกระตุ้นเตือนเป็นรายบุคคลจากผู้บริหาร) จึงช่วยกันโหมทำงานร่างหลักสูตรอย่างเต็มที่เพื่อให้ทันนำเสนอต่อคณะกรรมการบริหารและกำกับการร่างหลักสูตรท้องถิ่น

สำหรับครูที่รับผิดชอบในงานสาระภูมิศาสตร์-ประวัติศาสตร์ และสารงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแม้ไม่มีปัญหาเรื่องการจัดแบ่งเวลาเท่าไรนัก แต่พบว่ามีความไม่แน่ใจเกี่ยวกับความสามารถในการลงมือสร้างหลักสูตรท้องถิ่นตามโครงสร้างของหลักสูตรที่ร่วมกันออกแบบและสับสนกับเนื้อหาสาระที่ชุมชนต้องการ ทั้งยังยอมรับว่าไม่มีรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องท้องถิ่นมากพอที่จะสอนนักเรียน

๓. อุปสรรคที่สามคือความไม่แน่ใจของผู้บริหารโรงเรียนในเรื่องความเป็นไปได้ของการนำหลักสูตรท้องถิ่นมาปฏิบัติใช้จริง และอุปสรรคที่เกิดจากไม่ได้มีการจัดงบประมาณไว้สำหรับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนนั้นแม้จะเต็มใจรับโครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแต่เมื่อครูและผู้วิจัยลงมือทำงานไปได้ระยะหนึ่งผู้บริหารกลับเริ่มไม่แน่ใจเกี่ยวกับตารางเวลาที่กำหนดจะลงมือใช้หลักสูตรท้องถิ่นที่สร้างในช่วงเดือนตุลาคมซึ่งเป็นช่วงหยุดภาคเรียนว่าจะมีความเป็นไปได้ทั้งนี้ก็เป็นช่วงเวลาที่ครูหยุดทำงาน ดังนั้นถ้าจะให้ครูมาทำหลักสูตรท้องถิ่นและมีการเรียนการสอนกันเหมือนภาคการศึกษาปกติผู้วิจัยน่าจะต้องจัดหางบประมาณ

มาเป็นค่าสมนาคุณครูที่ต้องมาปฏิบัติงานสร้างหลักสูตรในช่วงปิดภาคการศึกษานี้ ตลอดจนจัดงบประมาณสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายตลอดระยะเวลาของการใช้หลักสูตรท้องถิ่นด้วยเพื่อให้ได้รับความร่วมมือจากครูอย่างเต็มที่และไม่เป็นปัญหาต่องบประมาณของโรงเรียนที่ไม่ได้มีเตรียมไว้สำหรับกระบวนการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น

ปัญหาอีกเรื่องหนึ่งที่ผู้บริหารวิตกคือเรื่องการขอเข้าชมกิจกรรมการสร้างและใช้หลักสูตรท้องถิ่นจากผู้สนใจโดยเกรงว่าอาจสร้างปัญหาทำให้ครูไม่มีเวลาทำงานอย่างอื่นนอกจากใช้เวลาอธิบายและนำผู้สนใจเข้าชมกิจกรรมดังกล่าว

ปัจจัยสนับสนุน

ผู้วิจัยพบว่าการดำเนินงานในขั้นที่สองของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นนั้นแม้จะมีอุปสรรคหลายประการแต่ก็มีปัจจัยสนับสนุนที่ทำให้งานพัฒนาหลักสูตรเป็นไปตามที่ได้ร่วมกันวางแผนไว้ ดังนี้

๑. การมีผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาและสร้างหลักสูตรและผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับงานวิจัยภาคสนามทำงานอย่างใกล้ชิดเป็นที่เล็งให้กับครูในโรงเรียนทำให้ครูเกิดความมั่นใจมากขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องมือช่วยกระตุ้นให้ครูทำงานอย่างต่อเนื่อง คอยแก้ปัญหาทั้งในเรื่องวิชาการ แนะนำการแบ่งใช้เวลาให้สมดุลระหว่างภาระกิจประจำกับการดำเนินการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น ทั้งยังช่วยประสานความเข้าใจระหว่างผู้บริหารโรงเรียนกับครูเหล่านี้อีกด้วย

๒. การมีครูในโครงการที่ทำงานเป็นผู้ช่วยวิจัยในลักษณะของ inside change agent คอยช่วยประสานงานและประสานความเข้าใจระหว่างผู้วิจัยกับครูคนอื่นๆในโครงการหรือแม้แต่นอกโครงการทำให้ครูเหล่านี้สามารถเรียนรู้จักกระบวนการพัฒนาหลักสูตรตลอดจนการใช้วิธีวิจัยภาคสนามเก็บข้อมูลจากชาวบ้านได้สะดวกรวดเร็วขึ้น

๓. ความหวังของการใช้หลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาและสร้างขึ้นเป็นผลงานทางวิชาการเพื่อขอเลื่อนตำแหน่งของครูในโครงการจะเป็นตัวเสริมแรงตัวสำคัญของครูที่เข้าร่วมในโครงการและพลอยทำให้ครูคนอื่นๆสนใจใคร่ทำหลักสูตรท้องถิ่นอีกอย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้ผู้บริหารโรงเรียนเองก็ส่งเสริมให้ครูในระดับชั้นอื่นๆพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อเป็นผลงานทางวิชาการและสร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียนด้วย ซึ่งผู้บริหารและครูต่างพากันศึกษาค้นคว้าตำราว่าด้วยการพัฒนาและสร้างหลักสูตรกันอย่างกว้างขวาง มีการติดต่อขอรายละเอียดเกี่ยวกับนโยบาย กฎเกณฑ์และรูปแบบของการพัฒนาหลักสูตรจากสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเพื่อจะได้ทำให้หลักสูตรท้องถิ่นที่สร้างขึ้นเป็นไปตามแบบแผนและข้อกำหนดของทาง

ราชการ

อย่างไรก็ตามปัจจัยความหวังใช้หลักสูตรท้องถิ่นเป็นเครื่องมือเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการของครูและผู้บริหารโรงเรียนส่งผลกระทบในทางลบต่อเป้าหมายและคุณภาพของหลักสูตรท้องถิ่นค่อนข้างมากด้วยทำให้การพัฒนาและสร้างหลักสูตรท้องถิ่นกลายเป็นหลักสูตรที่เอื้อต่อการสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการและความมั่นคงทางตำแหน่งงานของครูแทนที่จะมุ่งสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน แทนที่จะเป็นหลักสูตรที่สร้างขึ้นเพื่อให้ครูเข้าใจวิถีชีวิตของชุมชนและทำให้ชุมชนได้รับประโยชน์จากหลักสูตรนั้นกลับกลายเป็นการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อสนองตอบนโยบายของราชการส่วนกลาง และต้องใช้รูปแบบการสร้างหลักสูตรตามแบบที่นักวิชาการจากส่วนกลางกำหนดไว้เท่านั้น

๔. ปัจจัยที่เป็นตัวสนับสนุนอีกอย่างหนึ่งคืองบประมาณที่เอื้อต่อการพัฒนาและสร้างหลักสูตรท้องถิ่น ทั้งนี้เพราะในการพัฒนาและสร้างหลักสูตรท้องถิ่นนั้นมีการใช้จ่ายหลายอย่างด้วยกัน ตั้งแต่ค่าวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ไปจนถึงการสร้างเอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรโดยเฉพาะพวกสื่อต่างๆดังนั้นผู้บริหารจึงต้องจัดเตรียมงบประมาณส่วนหนึ่งไว้สำหรับงานนี้ด้วยเพื่อที่ครูจะได้มั่นใจว่าเป็นงานที่ทางโรงเรียนสนับสนุนเต็มที่ และมั่นใจว่าจะไม่ใช่งานที่ครูหรือนักเรียนจะต้องลงทุนออกค่าใช้จ่ายเอง

สำหรับในกรณีของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นไม่แกะสลักและงานตกแต่งงานไม้นี้งบประมาณทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรและสร้างหลักสูตรท้องถิ่นอยู่ภายใต้งบประมาณในโครงการวิจัยของสำนักงานกองทุนเพื่อการวิจัยดังนั้นจึงสามารถให้การสนับสนุนและเอื้อต่อการดำเนินงานของครูในโครงการได้เป็นอย่างดี

ระยะที่ ๒ การนำเสนอโครงสร้างหลักสูตรต่อคณะกรรมการบริหารและกำกับการสร้างหลักสูตร และคณะกรรมการโรงเรียน หลังจากทีครูและผู้วิจัยช่วยกันโหมจัดทำโครงร่างหลักสูตรครั้งที่หนึ่งจนเสร็จผู้บริหารก็ได้นัดประชุมกรรมการบริหารและกำกับการสร้างหลักสูตรในวันที่ ๑๕ กรกฎาคม เพื่อนำเสนอโครงสร้างของหลักสูตรท้องถิ่นและได้รับข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์หลายอย่างกรรมการฯ มีทั้งให้เพิ่มสาระอัตราแลกเปลี่ยนเงินสกุลต่างๆ การคิดอัตราภาษีมูลค่าเพิ่ม และความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการกิจการค้าขาย การคิดราคาต้นทุนสินค้าที่รวมค่าจ้างแรงงาน ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำ และค่าตอบแทนคนนำเที่ยวในวิชาคณิตศาสตร์ เสนอแนะให้ค่อยเพิ่มและเปลี่ยนแปลงคำศัพท์ภาษาอังกฤษตามรายการสินค้าใหม่ๆที่ชาวบ้านผลิตขึ้นแทนที่จะ

สอนคำศัพท์ซ้ำๆไปเรื่อยๆโดยไม่คอยติดตามความเคลื่อนไหวของตลาดสินค้า มีกรรมการบางคนเสนอให้สอดแทรกกระบวนการบริหารดูแลหมู่บ้านเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้สิ่งใกล้ตัว อยากให้นักเรียนรู้จักประวัติการตกแต่งเส้นสีไปพร้อมกับประวัติการทำไม้แกะสลัก และต้องการให้ครูสอดแทรกเรื่องพิษภัยของสารเคมีที่ชาวบ้านใช้ในการทำอาชีพงานไม้แกะสลักและการตกแต่งงานไม้เนื่องจาก พวกชาวบ้านกำลังเป็นห่วงว่าเยาวชนจะประสบปัญหาเดียวกันกับพวกเขาเป็นต้น

นอกจากการสนทนากันเรื่องโครงสร้างของหลักสูตรท้องถิ่นแล้ว กรรมการที่เป็นชาวบ้านบางคนได้แสดงความห่วงใยต่อพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาเที่ยวชมหมู่บ้านถวายเป็นคนเกรงว่าการที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเข้ามาในหมู่บ้านจะกระทบต่อสมาธิในการแกะสลักไม้และทำงานตกแต่งงานไม้ ดังนั้นชาวบ้านในกลุ่มนี้ไม่ค่อยสนับสนุนหลักสูตรมักเทศก์เท่าไรนัก ในขณะที่กรรมการอีกจำนวนหนึ่งซึ่งเป็นกลุ่มบริหารหมู่บ้านให้การสนับสนุนหลักสูตรนี้อย่างเต็มที่และได้ร่วมกันกับผู้บริหารโรงเรียนอภิปรายชักจูงให้กรรมการอื่นๆเห็นคล้อยตาม ในที่สุดกรรมการมีมติให้ครูนำโครงสร้างหลักสูตรท้องถิ่นไปขยายผลจัดสร้างเป็นหลักสูตรท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์เพื่อเอามานำเสนอต่อที่ประชุมต่อไป

ข้อสังเกตเกี่ยวกับความสามารถของครู

๑. ครูมีความสามารถในการนำเสนอโครงร่างหลักสูตรท้องถิ่นต่อที่ประชุม ไม่ว่าจะเป็นการพูดจูงใจให้ชาวบ้านที่เป็นกรรมการเห็นความสำคัญของหลักสูตรท้องถิ่นที่ทำโครงร่างไว้ให้เห็นความต่อเนื่องของการบูรณาการเนื้อหาสาระ และเห็นภาพโดยรวมของการจัดการเรียนการสอน สามารถกระตุ้นให้กรรมการมั่นใจต่อหลักสูตรท้องถิ่นที่กำลังจะนำไปสร้างว่าจะเป็นหลักสูตรท้องถิ่นที่ทำให้นักเรียนเข้าใจวัฒนธรรมของชาวบ้านถวายเป็นเข้าใจวิถีการดำเนินงานอาชีพงานไม้แกะสลักและงานไม้ของชาวบ้านถวายเป็นและทำให้นักท่องเที่ยวที่มาเยือนบ้านถวายเป็นเข้าใจชาวบ้านถวายเป็นดีขึ้น

๒. ครูให้การรับฟังข้อเสนอแนะและแนวคิดของชาวบ้านได้อย่างสงบและมีความเป็นกันเองกับชาวบ้านดี สามารถตอบข้อสงสัยและความห่วงใยของชาวบ้านได้เป็นอย่างดี ช่วยให้ชาวบ้านสามารถให้ข้อท้วงติงและให้คำแนะนำเพิ่มเติมได้อย่างกว้างขวางและเป็นธรรมชาติ

อุปสรรค

๑. แม้ครูจะให้ความสนใจต่อประเด็นที่กรรมการท้วงติงและเสนอแนะ ทั้งยัง

สามารถจับประเด็นเหล่านี้ได้ค่อนข้างดี แต่ยังไม่สามารถนำประเด็นหลักๆหลายเรื่องมาบรรจุใส่ลงในหลักสูตรท้องถิ่นที่สร้างไว้ได้อย่างเหมาะสมไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเสนอให้เพิ่มความรู้และทักษะการคำนวณอัตราแลกเปลี่ยนเงินสกุลต่างๆหรือ ความรู้เกี่ยวกับการคำนวณภาษีมูลค่าเพิ่มในการค้าขายสินค้าพื้นบ้าน ครูยังไม่สามารถหาความรู้เรื่องสารเคมีที่ใช้ในงานอาชีพงานไม้ แกะสลักและงานไม้ ไม่สามารถหาคำศัพท์ภาษาอังกฤษให้กับรายการสินค้าที่มีในหมู่บ้าน ไม่สามารถสร้างบทบรรยายสั้นๆเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาโดยย่อของบ้านถวายเป็นไม้ ไม่สามารถสร้างบทสนทนาทักทายภาษาอังกฤษได้ จึงทำให้ครูค่อนข้างท้อใจต่อการปรับแก้หลักสูตรท้องถิ่นและมีแนวโน้มว่าการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในขั้นต่อไปจะต้องชะงักลงอีกครั้งถ้าไม่ได้มีการช่วยเหลือครูโดยเร็ว

๒. การนำเสนอโครงสร้างหลักสูตรของครูต่อที่ประชุมกรรมการบริหารและกำกับการสร้างหลักสูตรซึ่งส่วนใหญ่เป็นกรรมการบริหารหมู่บ้านและชาวบ้านแม่จะมีลักษณะเป็นกันเองดีกับชาวบ้าน แต่ก็เกินไปในแบบการแจ้งให้ทราบว่าครูจะสอนเนื้อหาอะไร จะใช้วิธีการเรียนการสอนอย่างไร และมีจุดมุ่งหมายอย่างไร นอกจากนี้แล้วภาษาที่ใช้แนะนำนอกจากจะเป็นภาษาภาคกลางแล้วยังมีการใช้ศัพท์ทางวิชาการอีกด้วยซึ่งผู้บริหารต้องอธิบายสรุปเป็นคำเมืองให้ฟังในตอนท้ายการนำเสนอทุกเรื่อง และเป็นผู้นำร่วมกับผู้วิจัยเปิดประเด็นกระตุ้นให้ชาวบ้านแสดงความคิดเห็นต่อโครงสร้างของหลักสูตรท้องถิ่น

ในช่วงแรกชาวบ้านเพียงบางคนแสดงความคิดเห็นและให้คำแนะนำเกี่ยวกับเนื้อหาสาระในหลักสูตรผ่านการใช้ภาษาถิ่นบ้างภาษากลางบ้าง จนในช่วงหลังเมื่อผู้บริหารโรงเรียนเริ่มใช้ภาษาถิ่นพูดกับชาวบ้านจึงได้มีการใช้ภาษาถิ่นอภิปรายกันอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับผลกระทบทางลบที่อาจตามมาจากการใช้หลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้ ผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับการนำนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมการทำงานแกะสลักไม้ภายในหมู่บ้านได้ให้เหตุผลว่าเป็นการเปิดช่องให้คนนอกที่ไม่เข้าใจการประกอบอาชีพนี้เข้ามาใช้กฎหมายการตัดไม้ทำลายป่าโจมตีชาวบ้าน อาจเพิ่มปัญหาส่วยไม้ให้กับชาวบ้านมากขึ้น และบางคนมองในด้านการทำลายสมาธิของช่างแกะสลักไม้ ปรากฏว่าครูยอมรับว่าไม่เคยรู้เรื่องปัญหาต่างๆที่อภิปรายกันในช่วงหลังนี้มาก่อน ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาอย่างมากต่อการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นของครู

๓. อุปสรรคที่สามยังคงเป็นเรื่องที่ครูใช้เวลาไปกับภารกิจหลักของครูจนไม่มีเวลาพอสำหรับการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น หลังจากการประชุมนำเสนอ โครงสร้างหลักสูตรท้องถิ่นต่อคณะกรรมการบริหารและกำกับการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นแล้วตกลงกันว่าครูแต่ละคนจะ

แยกย้ายกันดำเนินการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นตามกลุ่มสาระวิชาที่ได้รับมอบหมายตามข้อเสนอแนะของกรรมการให้สมบูรณ์ขึ้น และนำหลักสูตรทั้งสี่กลุ่มสาระเข้ามารวมเป็นหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นฉบับแก้ไขและสลับและงานไม่อีกทีหนึ่ง ผู้วิจัยพบว่าการดำเนินการสร้างหลักสูตรเป็นไปอย่างล่าช้ามากเนื่องจากครูต้องกระทำการกิจประจำอื่นๆ มีตั้งแต่พานักเรียนไปกระทำกิจกรรมเสริมนอกอำเภอ ครูไปเข้ารับการอบรมตามคำสั่งของกระทรวงศึกษาธิการที่กรุงเทพฯ หรือตามคำสั่งสำนักงานการประถมศึกษาประจำอำเภอ ตลอดจนการจัดการเรียนการสอน ประจำวัน ดังนั้นการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นจึงไม่ได้มีการลงมือทำอย่างจริงจังจนกลางเดือนสิงหาคม ๒๕๔๒ ซึ่งเป็นเวลาที่ผู้วิจัยตัดสินใจเข้าไปอยู่ประจำเต็มตัวที่โรงเรียนเพื่อช่วยอำนวยความสะดวกให้กับ การสร้างหลักสูตรของครู

ปัจจัยสนับสนุน

๑. การที่ผู้วิจัยเข้าไปกระทำบทบาทเป็นผู้เชี่ยวชาญและผู้มีประสบการณ์วิจัยภาคสนามให้ข้อมูลทางวิชาการและวิธีการเก็บข้อมูลภาคสนามแก่ครู พร้อมทั้ง ลงมือทำงานร่วมกับครูอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องมีส่วนช่วยกระตุ้นให้ครูมีความมั่นใจดำเนินการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น ต่อแม้ว่าจะมีปัญหาเกี่ยวกับการขาดพื้นฐานทางวิชาการอยู่ก็ตาม

๒. การประชุมครูกับชาวบ้านโดยใช้ภาษาท้องถิ่นสื่อสารนั้นนอกจากจะทำให้ชาวบ้านรู้สึกเป็นกันเองกับครูและทำให้ครูลดความเป็นข้าราชการลงแล้วยังทำให้ชาวบ้านสามารถสื่อความต้องการในที่ประชุมได้อย่างสะดวกและมีความมั่นใจมากขึ้น

๓. การมีผู้นำชุมชนที่กล้าแสดงความคิดเห็น ท้วงติงและให้ข้อเสนอแนะแก่ครูทำให้ชาวบ้านคนอื่นๆ ตื่นตัวและกล้าแสดงความคิดเห็นตามไปด้วย

๔. การที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูยอมรับฟังความคิดเห็นและข้อท้วงติงจากกรรมการที่เป็นชาวบ้านอย่างสงบ ตลอดจนการที่ผู้บริหารพยายามสรุปข้อคิดเห็นเหล่านี้เป็นภาษาท้องถิ่นช่วยให้การติดต่อสื่อสารระหว่างชาวบ้านกับครูเป็นไปได้ง่าย รวดเร็ว กระตุ้นให้ชาวบ้านเต็มใจและเห็นความสำคัญของการเข้ามามีบทบาทเป็นแนวร่วมพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกับครูมากขึ้น ความสามารถของครูในการแบ่งเวลาในการทำภารกิจประจำและดำเนินการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นมีส่วนช่วยสนับสนุนการดำเนินการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเป็นอย่างมากเนื่องจากทำให้ครูไม่ต้องหยุดทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อทำงานอีกอย่างหนึ่ง หรือต้องทำงานสองอย่างโดยไม่มีประสิทธิภาพทั้งสองเรื่อง

๕. ความสามารถของครูในการทำความเข้าใจกับวิถีชีวิตและวิถีการดำเนินงานอาชีพของชาวบ้านมีส่วนช่วยสนับสนุนทำให้หลักสูตรท้องถิ่นที่สร้างขึ้นมีความเป็นท้องถิ่นตามที่ชาวบ้านต้องการ และทำให้ครูสามารถปรับปรุง และเพิ่มเติมเนื้อหาสาระตลอดจนประสบการณ์ในโครงร่างหลักสูตรท้องถิ่นอย่างมีทิศทางได้มากขึ้น

ขั้นที่สาม ขั้นประมวลเนื้อหาสาระและจัดทำบันทึกการสอน สื่อวัสดุการสอนและแบบวัดประเมินผลนักเรียน (๕ สิงหาคม ๒๕๔๒ – ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๒)

ก. ระยะแรก เป็นช่วงที่ครูทั้งสี่ที่อยู่ในคณะกรรมการดำเนินการสร้างหลักสูตร ลงมือจัดทำบันทึกการสอนตามกลุ่มสาระที่รับผิดชอบโดยใช้โครงร่างของหลักสูตรที่ผ่านที่ประชุมกรรมการบริหารและกำกับการสร้างหลักสูตรเป็นเกณฑ์ เนื้อหาสาระในกลุ่มวิทยาศาสตร์-เทคโนโลยีและการประกอบอาชีพงานไม้แกะสลักและงานไม้ และสาระในกลุ่มประวัติศาสตร์-ภูมิศาสตร์ที่นำมาใส่ในบันทึกการสอนส่วนใหญ่อิงข้อมูลท้องถิ่นจากผลการวิจัยขั้นแรก (สำลี ทองธิว, ๒๕๔๒) ส่วนเนื้อหาสาระภาษาอังกฤษได้มาจากการให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หกที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในโครงการไปรวบรวมคำศัพท์เกี่ยวกับรายการสินค้าที่มีอยู่ในตลาดสองฝั่งคลองและให้คะแนนตามจำนวนคำศัพท์ที่นักเรียนไปหาโดยที่ครูไม่ได้ลงมือทำอะไรเพิ่มเติมนอกเหนือไปจากนั้น สำหรับเนื้อหาสาระในวิชาคณิตศาสตร์นั้นครูเขียนเค้าโครงสาระโดยอิงความรู้และทักษะที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางเป็นหลักแต่แปลงโจทย์ให้ใช้รายการสินค้างานไม้แกะสลักและงานไม้แทนซึ่งครูที่รับผิดชอบในสาระนี้ไม่ได้ลงมือทำบันทึกการสอนอย่างเป็นทางการแต่อย่างใด และไม่ปรากฏว่าได้ลงมือค้นคว้าศึกษาสาระที่จะนำมาใช้หรือทำบันทึกการสอนเกี่ยวกับงานมัลลเทศก์น้อยตามที่ตั้งกลงกันไว้แต่อย่างใด

การเรียนการสอน และสื่อที่พบในบันทึกการสอนระยะแรกของครูส่วนใหญ่เน้นการอภิปราย เน้นการให้นักเรียนออกไปสัมภาษณ์ข้อมูลจากภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเชื่อว่าเป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบนักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ (child centered) แล้วให้นักเรียนนำข้อมูลที่ได้นำสรุปเขียนเป็นบันทึก นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนลงมือแกะสลักไม้และทำงานตกแต่งงานไม้ ซึ่งครูระบุว่าวิธีการเรียนการสอนแบบนี้ให้นักเรียนลงมือปฏิบัติเอง เน้นการทำงานกลุ่มของนักเรียน และกิจกรรมเชิญภูมิปัญญาชาวบ้านเข้ามาเป็นวิทยากรหรือเป็นคนฝึกให้นักเรียนทำงาน สื่อการสอนที่พบเน้นแผนที่ แผนภูมิ และการทำแบบฝึกหัด

การทำงานของครูในระยะแรกนั้น ครูมองว่าบทบาทของผู้วิจัยคือผู้ตรวจบันทึกการสอนของครูและช่วยหาข้อมูลเกี่ยวกับท้องถิ่นมาเพิ่มเติมให้ มองว่าผู้วิจัยคือผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียน

การสอนที่สามารถช่วยออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบใหม่ๆให้กับครู แต่เมื่อผู้วิจัย กระตุ้นให้ครูลงศึกษาท้องถิ่นเพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติมจากที่อ่านข้อค้นพบในงานวิจัยของผู้วิจัย โดยนำทีมครูลงพื้นที่ ช่วยกันสังเกตขั้นตอนการประกอบอาชีพและวิถีชีวิตของชาวบ้าน ตลอดจน การลงมือฝึกทำงานแกะสลักไม้เรียนรู้จากชาวบ้าน และสัมภาษณ์ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน สัมภาษณ์ ที่มาของการประกอบอาชีพงานไม้แกะสลักและงานไม้ และทำความเข้าใจกับชาวบ้าน ครูจึงเริ่มเรียนรู้การศึกษาท้องถิ่นเก็บข้อมูลท้องถิ่นด้วยตนเองเพื่อนำมาปรับเนื้อหาสาระในบันทึก การสอนที่ทำไว้ ทั้งยังปรับวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เคยเน้นกิจกรรมที่จัดเฉพาะ ภายในห้องเรียนมาเป็นการนำนักเรียนออกมาเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนนอกสถานที่โดยใช้ตลาด สองฝั่งคลอง และบ้านที่ประกอบอาชีพงานไม้แกะสลักและงานไม้เป็นห้องเรียนเพิ่มเติมเข้าไปด้วย

ครูที่ออกศึกษาชุมชนร่วมกับผู้วิจัยยอมรับว่าการได้ออกมาสัมผัสกับวิถีการดำเนินชีวิต ของชาวบ้านในชุมชน เข้าใจเครือข่ายองค์กรต่างๆที่มีอยู่ในหมู่บ้าน มองเห็นความสัมพันธ์ ต่อเนื่องระหว่างเครือข่าย ได้พูดคุยอย่างเป็นกันเองในลักษณะที่ชาวบ้านเป็นผู้บอกความรู้แก่ครู ทำให้ครูรู้จักชาวบ้านในอีกมุมมองหนึ่งต่างไปจากที่เคยรับรู้ ครูยอมรับว่ามีข้อความรู้ที่มากมาย เกี่ยวกับการประกอบอาชีพงานไม้แกะสลักและงานไม้และความชาญฉลาดในการดำเนินชีวิตและ กระบวนการแก้ปัญหาที่ยืดหยุ่นไปตามสถานการณ์เศรษฐกิจและการเมืองของชาวบ้านที่ครูยังไม่รู้ และจะต้องศึกษาให้ลึกซึ้งจากวิถีชีวิตของคนในชุมชน ความรู้ความเข้าใจที่เกิดขึ้นทำให้ ครูมอง ชาวบ้านด้วยความเคารพและเกรงใจมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันชาวบ้านก็เริ่มให้ความคุ้นเคย กับครูมากขึ้นทั้งยังเต็มใจให้ความรู้เกี่ยวกับงานไม้แกะสลักและงานไม้ บอกเกร็ดความรู้ ให้ สูตรลับเฉพาะบ้าน และเล่าให้ฟังถึงสภาพปัญหาที่ชาวบ้านพบทั้งในเรื่องของกระบวนการทำงาน และในเรื่องพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กๆตลอดจนทัศนคติที่ชาวบ้านมีต่อการจัดการเรียนการสอน ของครู

การออกพื้นที่เพื่อศึกษาข้อมูลจากชาวบ้านได้รับความสนใจจากครูที่เป็นกรรมการดำเนิน การสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเป็นอย่างมาก ผู้วิจัยพบว่าครูจำนวนหนึ่งลงมือนัดชาวบ้านซึ่งมีทั้งผู้เฒ่า ผู้รู้และพระสงฆ์ในหมู่บ้านเพื่อเรียนรู้และเก็บข้อมูลเพิ่มเติมกันเองอยู่เนืองๆ ในขณะที่ครู อีกจำนวนหนึ่งยังไม่ได้ให้เวลากับการลงพื้นที่เท่าไรนัก แม้จะเห็นความสำคัญอยู่บ้างครูที่กล่าวถึง ในกลุ่มหลังจะใช้วิธีฝากให้ครูที่ลงพื้นที่เก็บข้อมูลที่ต้องการมาฝาก หรือครูที่ลงพื้นที่เอื้อเพื่อ เก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ครูกลุ่มหลังกำลังทำมาหาให้

ระยะที่สองของการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเป็นระยะที่ครูนำข้อความรู้ที่ได้จากชาวบ้านมา ใส่เพิ่มเติมลงในบันทึกการสอนที่ทำไว้ในระยะแรก มีการปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอนจาก

การเรียนการสอนจากใบความรู้และฝึกปฏิบัติงานเป็นหลักมาเป็นการให้นักเรียนออกศึกษาชุมชนในพื้นที่ เรียนรู้จากการสังเกต การสัมภาษณ์และบันทึกสิ่งที่พบเพื่อนำมาเพิ่มเติมหรืออภิปรายเปรียบเทียบกับใบความรู้ เปลี่ยนการใช้วิทยากรท้องถิ่นมาบรรยายให้รู้ถึงขั้นตอนการทำงานและสาธิตการทำงานให้นักเรียนดูมาเป็นการพานักเรียนไปศึกษาและฝึกทำงานกับชาวบ้านเพื่อเรียนรู้กระบวนการทำงานและผลิตชิ้นงานร่วมกับชาวบ้าน และที่สำคัญคือครู และชาวบ้านจะเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เรียนรู้ไปพร้อมๆกันแทนที่จะแยกให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ให้ความรู้และอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้เรียนรู้ มีการกำหนดสื่อการสอนประกอบการเรียนการสอนที่ชัดเจนขึ้นอาทิเช่นออกแบบทำหนังสือเรียนภาษาอังกฤษที่รวบรวมคำศัพท์เกี่ยวกับรายการสินค้าที่มีในร้านค้าสองฝั่งคลอง พร้อมจัดทำภาพประกอบ พร้อมบทสนทนาภาษาอังกฤษเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ภาษาอังกฤษที่สอดคล้องและจำเป็นต่อการดำเนินธุรกิจการค้าขายไม้แกะสลักและสำหรับการสนทนากับนักท่องเที่ยว มีการออกแบบแผนภูมิ แผนที่แสดงที่ตั้งของสถานที่สำคัญภายในหมู่บ้านเพื่อให้นักเรียนเรียน เพื่อให้นักเรียนนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตมาใส่ลงในแผนที่เหล่านี้ แต่ในขั้นนี้ยังไม่ได้มีการลงมือสร้างสื่อการสอนอย่างเป็นรูปธรรม และยังไม่มีการทำแผนการสอนในสาระคณิตศาสตร์และงานมัลคุเทศก์น้อยๆแต่อย่างไร

ระยะที่สามของการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเป็นการศึกษาข้อมูลทางวิชาการขั้นสูง (advanced) ที่ไม่ได้มีอยู่ในเนื้อหาตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ แต่เป็นเนื้อหาที่ชาวบ้านถวญระบุน่าจะต้องนำมาให้นักเรียนเรียนรู้เพิ่มเติมเพื่อจะได้สามารถพัฒนาการทำงานในอาชีพงานไม้แกะสลักและงานไม้ แก่ปัญหาที่พบในการทำงานได้ในระดับหนึ่ง และสามารถประกอบการทำงานมัลคุเทศก์น้อยๆได้ต่อไป ข้อความดังกล่าวมีอาทิความรู้เรื่องสารเคมีที่ใช้ในการทำงานอาชีพงานไม้แกะสลักและงานไม้เป็นต้นว่าส่วนประกอบทางสูตรเคมีของสารทินเนอร์ สารกัน เชื้อราและปลวก สารเคลือบเงาและสารพิษอื่นๆ นอกจากนี้ยังมีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนของมัลคุเทศก์น้อยต่อนักท่องเที่ยว จรรยาบรรณ กฎหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยพบว่าครูไม่สามารถค้นหาเนื้อหาเกี่ยวกับข้อมูลทางวิชาการขั้นสูงเหล่านี้ได้เองเนื่องจากไม่รู้จักแหล่ง ข้อมูล และไม่เคยมีประสบการณ์ที่ต้องแสวงหาข้อมูลอื่นๆเองมาก่อนดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องไปศึกษาค้นคว้าจัดหาข้อมูลเหล่านี้ให้กับครู ปรากฏว่าหลังจากได้ข้อมูลดังกล่าวแล้วครูได้นำมาสร้างแผนการสอน และเตรียมอุปกรณ์การสอนต่อไปได้

ระยะที่สี่ เป็นการลงมือจัดทำบันทึกการสอนต่อ สร้างสื่อการเรียนการสอน ซึ่งได้แก่แผนภูมิแสดงที่ตั้งของสถานที่สำคัญภายในหมู่บ้าน แผนที่แสดงอาณาเขตของหมู่บ้านถวญและหมู่บ้านใกล้เคียง เพลงสารเคมี หนังสือเรียนภาษาอังกฤษ ใบงานในกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ใบงานในกลุ่มฝึกงานอาชีพแกะสลักไม้และงานตกแต่งงานไม้ ใบงานในวิชา

ภาษาอังกฤษ ใบความรู้ในทุกกลุ่มวิชา แบบประเมินผลทั้งที่เป็นข้อสอบก่อนและหลังการเรียน การสอน และแบบบันทึกพัฒนาการของผู้เรียน (portfolio) ซึ่งพบว่าครูหลายคนให้นักเรียนเป็น ลูกมือช่วยกันทำสื่อเหล่านี้ไปจนถึงส่งงานให้นักเรียนทำแล้วครูช่วย และพบว่าครูบางคน สามารถใช้คอมพิวเตอร์ word processor และเครื่องมือผ่อนแรงเช่นเครื่องเคลือบพลาสติกผลิต อุปกรณ์การสอนอย่างสวยงามซึ่งได้ช่วยเหลือครูคนอื่นๆที่ทำไม่เป็นหรือ ไม่มีเวลาทำซึ่งทำให้ครู ที่ทำเป็นต้องรับทำงานให้คนอื่นๆเป็นการช่วยเหลือกัน

มุมมองของครู และชาวบ้านต่อการกระทำกิจกรรมขั้นที่สาม

๑. ครูส่วนใหญ่มองว่าความรู้และทักษะที่ครูมีอยู่เพียงพอที่จะทำการสอนตามหลักสูตร ส่วนกลางได้อย่างมีประสิทธิภาพพอสมควร โดยให้ข้อคิดว่าครูหลายคนในโครงการเป็นครูที่ได้ รับรางวัลจากส่วนกลาง เป็นครูที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นครูหัวหน้านักกลุ่มโรงเรียนในหลายๆกลุ่ม ประสพการณ์ดังนั้นก็ไม่น่าจะเป็นที่จะต้องขวนขวายศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมอย่างจริงจังเพื่อนำมาใช้ใน การเรียนการสอน การศึกษาข้อมูลท้องถิ่นเพิ่มเติมนอกจากจะเป็นการเพิ่มภาระให้ครูแล้วยังไม่น่า จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนตามปกติมากนัก ที่สำคัญครูมองว่ายิ่งลงมือพัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่นมากเข้าเท่าไรตนเองยิ่งสูญเสียความมั่นใจในตนเอง เกิดความเครียดมากขึ้น เนื่องจากมี ความรู้และทักษะมากมายที่ยังไม่มี แม้แต่ความรู้บางเรื่องที่คิดว่าเป็นความชำนาญพิเศษของตนก็ พบว่าเป็นสิ่งที่ยังไม่สมบูรณ์หรือยังไม่ถูกต้องเสียด้วยซ้ำ ทั้งนี้ครูหลายคนตั้งข้อสงสัยว่าสิ่งที่ผู้วิจัย แนะนำนั้นแม้จะถูกต้องตามหลักทฤษฎีจริงแต่จะสามารถนำมาใช้กับสถานการณ์ที่มีกรอบควบคุม อย่างเข้มงวดของครูประจำการได้จริงหรือไม่ และจะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนได้มากน้อยเพียงไร

ผู้บริหารซึ่งปกติเป็นแหล่งความรู้ให้กับครู ให้คำแนะนำและคอยช่วยแก้ปัญหาให้กับครู นิเทศการสอนให้ครูก็ให้ความเห็นคล้ายคลึงกับที่ครูระบุ ผู้บริหารให้ความเห็นว่าตนเองขาดความ เชื่อมั่นในตนเองเมื่อไม่สามารถให้ความช่วยเหลือแนะนำแก่ครูได้มากเท่าที่ควร และที่สำคัญเป็น อย่างยิ่งคือทำให้ครูมองผู้บริหารด้วยความกลางแกลงใจและไม่สู้จะพอใจผู้บริหารนัก นับเป็นการ สูญเสียอำนาจของการเป็นผู้บริหารไปไม่น้อย

๒. ชาวบ้านต่างมองว่าการได้เข้ามาทำงานร่วมกับครูทำให้เข้าใจความคิดและยืนยันข้อ จำกัดของครูในเรื่องความรู้เกี่ยวกับชุมชนและแม้แต่ปัญหาประสิทธิภาพการทำงานของครูได้ดีขึ้น แม้ว่าหลายคนตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างสิ่งที่โรงเรียนต้องการกับสิ่งที่น่าจะเป็นประโยชน์ ต่อชุมชนบ้านถวายเป็นแต่หลายคนโดยเฉพาะกลุ่มที่มีอิทธิพลในชุมชนยังคงมองว่าโรงเรียนน่าจะต้อง ให้ความรู้ด้านวิชาการแก่นักเรียนเพื่อความก้าวหน้าของนักเรียน ส่วนเรื่องหลักสูตรท้องถิ่นนั้น แม้จะเป็นเรื่องที่น่าส่งเสริมอยู่แต่ชาวบ้านกลุ่มนี้ยังไม่ได้มองว่าเป็นเรื่องจริงจิงเท่าไรนัก ชาวบ้าน

จำนวนไม่น้อยมองว่าโรงเรียนต้องแบ่งเวลาให้กับการเรียนการสอนตามหลักสูตรส่วนกลางเป็นสำคัญก่อน ส่วนการเรียนรู้เรื่องท้องถิ่นนั้นเป็นความสำคัญลำดับรองลงมา ข้อคิดเห็นของชาวบ้านกลุ่มให้ความสำคัญต่อวิชาการจะเน้นให้โรงเรียนปรับปรุงให้วิชาการเข้มข้นมากขึ้น ทำให้วิชาการบูรณาการเข้ากับหลักสูตรท้องถิ่นมากขึ้นเพื่อประโยชน์ด้านวิชาการของนักเรียน

อย่างไรก็ตามชาวบ้านบางกลุ่มกลับให้ความสำคัญต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ชาวบ้านกลุ่มดังกล่าวเป็นกลุ่มเล็กๆ ไม่มีบทบาทมากเท่ากลุ่มที่กล่าวมาข้างต้น มุมมองของชาวบ้านกลุ่มนี้คือต้องการให้นักเรียนที่มี “พรสวรรค์” ทางด้านงานไม้แกะสลักได้ฝึกงานด้านนี้จนสามารถรับช่วงงานของบ้านถวายได้ ได้เป็นแรงสำคัญของหมู่บ้านต่อไปซึ่งชาวบ้านกลุ่มนี้ต้องการให้เด็กเหล่านี้สร้างเศรษฐกิจให้กับบ้านถวายได้อย่างแท้จริง

ประเด็นสำคัญในข้อนี้อยู่ที่ว่าจะยึดมุมมองของชาวบ้านกลุ่มใดเป็นหลักในการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนต่อไป นั่นคือการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงบทบาทของครู ของโรงเรียนและของหลักสูตรนั้นนอกจากที่ผู้เปลี่ยนแปลงจะต้องทำความเข้าใจต่อศักยภาพ ตลอดจนวัฒนธรรมการทำงานของครูและผู้บริหารแล้วยังต้องทำความเข้าใจความแตกต่างของวัฒนธรรมและวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านกลุ่มต่างๆ ทั้งยังต้องศึกษาสัดส่วนของระดับการมีส่วนร่วมระหว่างชาวบ้านกับบุคลากรในโรงเรียนอีกด้วย

ข้อสังเกตเกี่ยวกับความสามารถของครู

๑. การขาดพื้นฐานความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาและสร้างหลักสูตรท้องถิ่น ตลอดจนการขาดทักษะการเก็บข้อมูลภาคสนามทำให้ครูไม่สามารถจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นได้ดีเท่าที่ควร แม้ว่าครูจะมีความตั้งใจและพยายามทุ่มเทเวลาให้กับการจัดทำและมีผู้วิจัยคอยให้คำแนะนำอยู่อย่างใกล้ชิดก็ตาม การขาดพื้นฐานเช่นนี้ทำให้ครูมักจะหันกลับไปให้ความสนใจต่อการปฏิบัติงานซึ่งทำให้งานการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นต้องชะงักไปเป็นระยะๆ

๒. ครูยังขาดความรู้และทักษะการสอนภาษาอังกฤษซึ่งเรื่องนี้ทำให้ครูไม่สามารถค้นหาคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้องกับสินค้าไม้แกะสลักที่มีอยู่ในท้องถิ่น ไม่สามารถสร้างบทสนทนาภาษาอังกฤษสำหรับให้นักเรียนฝึก การขาดพื้นฐานเช่นนี้เป็นการยากที่ผู้วิจัยจะเสริมให้ในระยะเวลาอันสั้น

๓. ครูไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องงานมัคคุเทศก์แต่อย่างใดดังนั้นจึงไม่สามารถสร้างเนื้อหาเกี่ยวกับงานนี้ได้เลย ทั้งไม่รู้จักแหล่งข้อมูลที่สามารถศึกษาค้นคว้าได้ ซึ่งผู้วิจัยได้ช่วยให้คำแนะนำและสนับสนุนให้ข้อมูลที่จำเป็นแก่การสร้างหลักสูตรนี้ แต่เนื่องจากครูไม่ได้มีความสนใจในเรื่องนี้จึงไม่ได้ให้ความสำคัญเท่าที่ควร

๔. ครูมีความสามารถในการทำบันทึกการสอนอย่างต่อเนื่องจนจบเรื่องที่จะต้องสอนในกลุ่มสาระที่ตนรับผิดชอบ มีการระบุวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่นักเรียนจะต้องบรรลุในแต่ละครั้งที่มีการเรียนการสอน มีเนื้อหาสาระ จัดกิจกรรม ระบุสื่อการเรียนการสอนและตามด้วยการวัดและประเมินผลซึ่งมีการทำแบบทดสอบหรือทำแบบฝึกหัดและครูมักใช้การสังเกตการตอบคำถาม

๕. ครูขาดความสามารถในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนตามกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชนทำให้กิจกรรมการเรียนการสอนที่ปรากฏในแผนการสอนระยะแรกๆ เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนซ้ำๆกันได้แก่การให้นักเรียนอภิปราย แบ่งกลุ่มช่วยกันทำงาน ลงมือปฏิบัติงาน จัดหาวิทยากรหรือที่เรียกว่าภูมิปัญญาชาวบ้านมาให้ความรู้ ส่งนักเรียนออกไปสัมภาษณ์ชาวบ้านแล้วบันทึกข้อมูลกลับมาเล่าให้เพื่อนฟัง และให้นักเรียนออกไปสังเกตวิถีชีวิตชาวบ้าน ศึกษาการทำงานอาชีพจากชาวบ้านโดยที่กิจกรรมการเรียนการสอนเหล่านี้ครูเน้นให้นักเรียนออกไปดำเนินการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองทั้งหมดแล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาเสนอต่อครูและเพื่อนนักเรียนด้วยกันโดยที่ครูไม่ต้องเตรียมเนื้อหาหรือให้เนื้อหาอะไรแก่นักเรียนเนื่องจากครูเข้าใจว่าเป็นการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและเป็นการเรียนรู้เรื่องของท้องถิ่นดังนั้นนักเรียนจึงต้องค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง และมีภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นผู้ให้ความรู้แก่นักเรียน

๖. ครูยอมรับว่าไม่เคยรู้ว่าวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวบ้านเป็นอย่างไร ไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับคนในท้องถิ่น ดังนั้นจึงไม่สามารถระบุได้ว่าใครมีฝีมือในเชิงแกะสลัก ใครมีฝีมือทางตกแต่งงานไม้ ใครเป็นผู้ที่ชาวบ้านให้ความเชื่อถือและไว้วางใจ ชาวบ้านส่วนใหญ่มีความคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของครูแต่ละคนในโรงเรียนอย่างไร ปัญหาและอุปสรรคที่แฝงอยู่ในกระบวนการประกอบอาชีพการทำไม้แกะสลักและงานตกแต่งงานไม้คืออะไร ไม่รู้จักเครือข่ายชุมชนที่ร่วมกันสร้างงานอาชีพที่เป็นงานหลักและชีวิตของชาวบ้าน ครูยอมรับว่าเพิ่งเข้าใจถึงกระบวนการทำงาน กระบวนการถ่ายทอดงานฝีมือและการแก้ปัญหาต่างๆของชาวบ้านหลังจากที่ได้เข้าไปสัมผัสเรียนรู้ร่วมกันกับชาวบ้าน

ในทางตรงกันข้ามชาวบ้านถวายทุกคนกลับรู้จักครูแต่ละคนค่อนข้างดี รู้ประวัติ

ความเป็นมาก่อนที่ครูจะย้ายเข้ามาสอนที่โรงเรียน รู้จักว่าครูนั้นๆสอนวิชาอะไร สอนอย่างไร และมีฝีมือขนาดไหน เอาใจใส่นักเรียนมากน้อยเพียงไร รู้กระทั่งว่าทำไมครูคนก่อนจึงต้องย้ายออกไปที่อื่นและจะมีครูจากที่ไหนย้ายมาแทน ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะครูในโรงเรียนนี้มีเพียง ๑๕ คนและย้ายมารับราชการที่โรงเรียนนี้ในช่วงเวลาไม่นานนักเมื่อเทียบกับเวลาที่ชาวบ้านใช้ชีวิตอยู่ประจำที่ หมู่บ้านถวาย นอกจากนี้หมู่บ้านถวายยังเป็นหมู่บ้านที่มีขนาดเล็กและชาวบ้านมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดทำให้การสื่อสารเรื่องราวต่างๆภายในหมู่บ้านเป็นไปได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึงอย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตามในทางกลับกันครูในโรงเรียนบ้านคันแก้วกลับมีความรู้เกี่ยวกับคนในชุมชนน้อยมาก

๗. ครูมีความสามารถเรียนรู้จากผู้วิจัย เรียนรู้จากกันและกันและเรียนรู้จากชาวบ้านแม้จะต้องใช้เวลาอยู่บ้างแต่ก็สามารถทำให้การดำเนินงานจัดทำหลักสูตรบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้ระดับหนึ่ง

อุปสรรค

๑. เมื่อใดก็ตามที่ครูเกิดความไม่มั่นใจต่องานที่กำลังทำ มีความรู้สึกที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือเป็นงานที่ไม่เคยทำและไม่มีต้นแบบให้ทำตามครูจะทำงานนั้นไว้และหันไปให้ความสนใจต่องานประจำอื่นๆแทน เมื่อผู้วิจัยเข้าไปกระตุ้นจะได้รับคำตอบว่าครูไม่มีเวลา ต้องเร่งทำงานเร่งด่วนที่ได้รับคำสั่งจากหน่วยงานเหนืออาทิเช่นให้ไปอบรมความรู้เพิ่มเติมในเรื่องที่กำลังอยู่ในกระแสหรืออยู่ในความสนใจของหน่วยงานเหนือซึ่งในระบะนั้นได้แก่การให้ครูไปอบรมการสอนจริยธรรม การอบรม NTQ การอบรมการสอนภาษาอังกฤษ การอบรมร่วมาตรฐาน หรือต้องไปจัดกิจกรรมทางสังคมเช่นการจัดกีฬาในระดับอำเภอ ระดับกลุ่มโรงเรียน จัดกิจกรรมวงดุริยางค์แสดงความยินดีต่อการเลื่อนตำแหน่งเลื่อนวุฒิของผู้ใหญ่ และบุคคลสำคัญของจังหวัด เป็นต้น

อย่างไรก็ตามเมื่อผู้วิจัยติดตามให้ความช่วยเหลือทำต้นแบบกิจกรรมการเรียนการสอนแบบใหม่ๆที่เน้นการบูรณาการเนื้อหาสาระ เน้นกิจกรรมการสอนแบบเป็นทีม ตลอดจนนำข้อมูลท้องถิ่นมาเขียนสรุปเป็นเนื้อหาสาระให้ดูเป็นตัวอย่าง จัดทำสื่ออุปกรณ์บางอย่างให้ปรากฏว่าครูพอใจและกลับมาเริ่มดำเนินการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นกันต่อไป สามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วและมีความตั้งใจเป็นอย่างมาก

๒. สิ่งที่น่าสังเกตมากประการหนึ่งคือครูที่เป็นกรรมการดำเนินการสร้างหลักสูตรบางคนไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเท่ากับภาระกิจประจำทั้งที่โรงเรียนและที่เป็น

ธุรกิจส่วนตัว ดังนั้นผลงานการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นจึงตกเป็นภาระของเพื่อนครูด้วยกันมากบ้าง น้อยบ้างซึ่งปัญหาเรื่องนี้ผู้บริหารรู้เรื่องโดยตลอดแต่ไม่ได้ออกคำสั่งในลักษณะบังคับให้ทำ แต่อย่างไร ผู้บริหารใช้วิธีการปล่อยให้เป็นหน้าที่ของครูด้วยกันเองตัดสินใจและหาทางแก้ปัญหา กันเอง การแก้ปัญหาของครูมีตั้งแต่ขอให้ผู้บริหารดำเนินการเปลี่ยนตัวครูที่ไม่ได้ให้ความสนใจ ต่องานสร้างหลักสูตรท้องถิ่น ไปจนถึงการรวมตัวกันไม่ทำงานในส่วนของคุณนั้นๆให้อีกแต่ รับเอางานนั้นมาเฉลี่ยบูรณาการใส่ลงไปในกลุ่มสาระเนื้อหาของครูที่เหลืแทนซึ่งผู้บริหารก็ ได้จัดให้เป็นไปตามที่กลุ่มครูเสนอ จากเรื่องที่เกิดขึ้นทำให้ผู้วิจัยต้องประเมินการใช้อำนาจของ ผู้บริหารโรงเรียนใหม่อีกกรอบหนึ่งจากเดิมที่เข้าใจว่าผู้บริหารใช้ระบบสั่งการลงมาให้ครูปฏิบัติแต่ อย่างเดียวไปเป็นการให้อิสระในการเลือกที่จะทำงานและในวิธีที่ครูแต่ละคนเต็มใจแทน ผู้ บริหารมีความเกรงใจครูได้บังคับบัญชาอยู่ไม่น้อยเนื่องจากรับรู้ปัญหาภาระงานที่ครูแต่ละคนต้อง รับผิดชอบช่วยเหลืองานโรงเรียนอยู่มากพอที่จะไม่ทำอะไรให้เป็นที่ไม่พอใจของครูเหล่านี้ แต่จะ ใช้วิธีให้ครูด้วยกันเองจัดการปัญหาและตัดสินใจกันเองมากกว่า

๓. อุปสรรคเรื่องการที่ครูไม่สามารถจัดสรรเวลาให้กับการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นยังเป็น ปัญหาหลักของครูในโครงการ ทั้งนี้เนื่องจากครูยังคงต้องกระทำภาระกิจประจำวันไปพร้อมกับ การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นจึงทำให้ครูไม่สามารถให้เวลากับงานหลักสูตรท้องถิ่น ได้เต็มที่ อุปสรรคนี้ส่งผลให้ระยะเวลาที่ใช้ในการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นกินเวลามากกว่าที่กำหนดไว้ และ ส่งผลให้ต้องเลื่อนแผนการใช้หลักสูตรออกไปจากที่ตั้งไว้

ปัจจัยสนับสนุน

๑. การที่ครูเข้าไปศึกษาวิถีชีวิตและวิถีการดำเนินกิจกรรมต่างๆของชาวบ้านถวายเป็น กับชาวบ้านทำให้สัมพันธภาพระหว่างครูและชาวบ้านดีขึ้น ครูและชาวบ้านให้การยอมรับ ซึ่งกันและกันมากขึ้น สามารถเปิดใจเรียนรู้จากกันและกัน เต็มใจเสริมสิ่งที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งยังขาด อยู่ได้อย่างตรงความเป็นจริง ซึ่งความสัมพันธ์ในลักษณะนี้ส่งผลให้ครูและชาวบ้านเข้าเป็น แนวร่วมจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นจริงจังขึ้น

๒. การมีส่วนร่วมของนักเรียนในฐานะผู้ร่วมเก็บรวบรวมข้อมูลคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ช่วย ให้ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน ช่วยหาแหล่งฝึกงานอาชีพแกะสลักไม้และการตกแต่งงานไม้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นบ้านหรือร้านของผู้ปกครองนักเรียนเอง ทั้งยังมีส่วนช่วยครูทำสื่อและอุปกรณ์ การเรียนการสอน ช่วยกันวาดภาพระบายสีแผนภูมิ ทำแผนที่ เคลือบพลาสติกบัตรคำ-แถบ ประโยคต่างๆทำให้นักเรียนตื่นตัวและตั้งใจรอโอกาสที่ครูจะเริ่มใช้หลักสูตรท้องถิ่น แม้แต่นักเรียนในระดับชั้นอื่นๆที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มเป้าหมายก็พลอยตื่นตัวไปด้วย

๓. ความสนใจจากครูอื่นๆในโรงเรียนต่อกิจกรรมการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น
มีส่วนกระตุ้นให้ครูในโครงการให้ความสำคัญต่อการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ครูหลายคนแวะเวียน
มาสังเกตการณ์การทำงานของครูในโครงการและผู้วิจัยอยู่เนืองๆ มีการถามถึงรายละเอียดและ
ขั้นตอนการทำหลักสูตรท้องถิ่นจากครูในโครงการ

ขั้นที่สี่ ขั้นวิพากษ์หลักสูตรท้องถิ่น

หลังจากที่ครูช่วยกันรวบรวมข้อมูลท้องถิ่นโดยศึกษาจากชาวบ้านถวาย ค้นคว้า
จากแหล่งข้อมูลภายในท้องถิ่นและได้รับการช่วยเหลือจากผู้วิจัยจนได้เนื้อหาสาระ และนำมาสร้าง
บันทึกการสอนตลอดจนทำอุปกรณ์การสอนบางส่วนแล้ว ผู้บริหารก็ได้นัดประชุมกรรมการ
บริหารและกำกับการสร้างหลักสูตรซึ่งกรรมการส่วนใหญ่เป็นกรรมการบริหารหมู่บ้านถวายเมื่อ
วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๔๒ โดยนัดประชุมช่วง ๑๖.๓๐น. ทั้งนี้เพื่อให้แน่ใจว่าชาวบ้าน
เลิกงานประจำวันแล้วและสามารถมาร่วมประชุมกับครูได้แน่ๆ นอกจากนี้กรรมการบางคนที่มา
รับบุตรหลานที่โรงเรียนจะได้เข้าร่วมประชุมได้เสียทีเดียวไม่ต้องกลับไปบ้านก่อน

ต่อจากการประชุมกรรมการบริหารและกำกับการสร้างหลักสูตร ได้มีการประชุม
กรรมการโรงเรียนต่อเนื่องกันไปซึ่งเริ่มประชุมตั้งแต่เวลา ๑๕.๐๐น. ในวันเดียวกันนั่นเอง

การประชุมทั้งสองนัดเริ่มโดยผู้บริหารกล่าวท้าวความถึงความเป็นมาของการทำหลักสูตร
ท้องถิ่นเรื่องมีคุณเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้ ได้เล่าทวนความจำถึงมติที่ประชุม
กรรมการบริหารและกำกับการสร้างหลักสูตรฯ ที่ช่วยกันออกแบบโครงร่างหลักสูตรฉบับนี้ (เมื่อ
วันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๔๒) ต่อจากนั้นได้ให้ครูแต่ละคนมานำเสนอผลหลักสูตรท้องถิ่น
ในส่วนที่รับผิดชอบอยู่ ตั้งแต่เรื่องเป้าหมายของการเรียนการสอน เนื้อหาสาระที่จะสอน วิธีการ
ดำเนินการสอน การวัดและประเมินผล รวมถึงสื่อใหม่ๆที่จะใช้ในการเรียนการสอน

กรรมการทั้งสองชุดคือกรรมการบริหารและกำกับการสร้างหลักสูตรและกรรมการ
โรงเรียนหลายคนได้ช่วยกันอภิปรายถึงความเหมาะสมของหลักสูตรฯ อย่างกว้างขวาง เริ่มโดย
กลุ่มผู้บริหารหมู่บ้านซึ่งเป็นกลุ่มผู้ประกอบอาชีพงานไม้แกะสลักและงานตกแต่งงานไม้เสนอให้มี
การปรับเปลี่ยนช่วงเวลาการเรียนการสอนโดยแนะนำให้จัดช่วงเวลาการเรียนรู้แต่ละเรื่องให้ต่อเนื่อง
กันเป็นเวลานานขึ้นโดยให้เหตุผลตรงกันว่า การเรียนรู้งานอาชีพงานไม้แกะสลักและงานตกแต่ง
งานไม้นั้นไม่สามารถเรียนรู้ตามคาบเวลาสั้นๆเหมือนในหลักสูตรปกติได้ ทั้งผู้เรียนและผู้สอนจะ
ต้องใช้เวลาและสมาธิที่แน่วแน่และต่อเนื่องมากพอจึงจะเรียนรู้ได้อย่างเข้าใจและชำนาญ ถ้าทั้ง

เรียนและฝึกงานภายในเวลาครั้งละ ๒-๓ ชั่วโมงแล้วเลิกไป อารมณ์จริงจังและความคิดสร้างสรรค์แบบช่างหรือศิลปินจะพลอยหมดไปด้วย กรรมการเสนอให้จัดการเรียนการสอนในช่วงฝึกงานแกะสลัก ต่อเนื่องตั้งแต่การทำความรู้จักกับเครื่องมือที่จะใช้แกะสลักไม้ การเลือกเครื่องมือให้เหมาะกับงานที่จะแกะ การแกะสลักตามแบบหรือออกแบบเอง ไปถึงการอบไม้ ถึงการทำสีไม้ และตกแต่งเป็นกระบวนการติดต่อกันไปประมาณ ๓-๕ วัน จนนักเรียนคุ้นกับงานและทำงานอย่างจริงจังกับผู้สอนในลักษณะเดียวกันกับที่ผู้สอนใช้ฝึกลูกมือใหม่ๆ ซึ่งจะทำให้นักเรียนได้วิชาช่างไปพร้อมกับความอดทนและสมาธิ ในขณะเดียวกันครูฝึกก็สามารถทำความรู้จักกับผู้เรียนได้อย่างใกล้ชิด รู้จุดอ่อนและจุดแข็งของผู้เรียนมากพอที่จะแนะแนวทางที่สอดคล้องกับแบบการเรียนรู้ของแต่ละคนได้

นอกจากการวิจารณ์ถึงความเหมาะสมเรื่องการใช้เวลาในการเรียนรู้เรื่องการแกะสลักไม้แล้ว คณะกรรมการทั้งสองชุดยังเห็นตรงกันว่าจะต้องมีการบูรณาการวิชาการคิดคำนวณเข้ากับการออกแบบศิลปะและเข้ากับการฝึกงานแกะสลักไม้ไปด้วยกัน ทั้งนี้ให้เหตุผลว่าในการทำงานตามความเป็นจริงนั้นช่างไม้ได้ทำงานแกะสลักไม้แต่อย่างเดียวยังต้องใช้การคำนวณระยะความกว้างยาวและความหนาของเนื้อไม้ ในขณะเดียวกันก็ต้องคำนวณระยะเวลากับอัตราค่าแรง คำนวณการวางลายและช่องไฟ ทั้งยังต้องออกแบบลวดลายให้ดูเหมาะสมกลมกลืนกับลวดลายและลักษณะของไม้ที่กำลังแกะสลักอยู่อีกด้วยดังนั้นถ้าต้องการจะฝึกให้ผู้เรียนเรียนรู้ถึงวิธีการทำงานและกระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหาจริงในสถานการณ์จริงของช่างจำเป็นต้องผสมผสานวิชาการต่างๆเข้าด้วยกันให้เป็นเนื้อเดียวกันไม่ใช่เรียนแยกจากกันอย่างที่ใช้กันอยู่ในหลักสูตรปกติ ทั้งนี้ชาวบ้านที่เป็นช่างฝีมือและเคยฝึกลูกมือเด็กมาเป็นประจำรับที่จะเข้ามาช่วยครูปรับปรุงเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนการสอนให้เป็นไปตามแบบการเรียนรู้งานอาชีพที่แท้จริงที่กระทำอยู่ในวิธีการทำงานของชาวบ้าน

นอกจากนี้ชาวบ้านยังรับอาสาพาครูที่ดูแลเรื่องการพานักเรียนไปฝึกงานแกะสลักไม้ไปสั่งทำเครื่องมือแกะสลักไม้ขนาดต่างๆที่ร้านตีเหล็ก และสั่งด้ามเครื่องมือตลอดจนการช่วยแนะนำการเข้าด้ามให้ด้วย ต่อจากนั้นครูจะต้องเรียนรู้การลับเครื่องมือให้คมพอที่จะใช้ในการแกะสลักซึ่งครูยอมรับว่าไม่เคยรู้มาก่อนว่าเครื่องมือที่ช่างฝีมือในหมู่บ้านใช้กันอยู่นั้นไม่สามารถหาซื้อได้จากท้องตลาดทั่วไป เครื่องมือแต่ละชิ้นเกิดจากการสั่งทำกันเองเพื่อให้เหมาะกับลักษณะของงานที่ช่างใช้ ต้องมีขนาดเหมาะกับมือของช่าง และต้องนำมาลับให้คมตามความต้องการของช่าง แต่ละคนให้เหมาะกับงานแต่ละอย่างเอง

ต่อมาได้มีการประชุมผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญจากมหาวิทยาลัยท้องถิ่น สำนักงานการประถมศึกษาระดับท้องถิ่น สถาบันศึกษา เอกชนประจำท้องถิ่นมาร่วมกันวิพากษ์หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลัก และงานไม้แกะสลักซึ่งผู้วิจัยได้จัดส่งไปให้ตรวจล่วงหน้าเป็นเวลา ๑ สัปดาห์ การประชุมนี้ผู้วิจัย รับหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการสื่อสารประสานระหว่างครูที่สร้างหลักสูตรกับผู้เชี่ยวชาญ ประเด็นที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมได้แก่ ๑) เรื่องการวัดและประเมินผลนักเรียน ที่ควรจะครอบคลุมความสามารถในเรื่องการทำงานแกะสลักไม้และงานไม้นอกเหนือจาก เรื่องความรู้ความจำ แนะนำให้ชาวบ้านที่ประกอบอาชีพดังกล่าวและร่วมกับครูฝึกงานให้นักเรียน เป็นผู้สังเกตและประเมินทักษะของนักเรียนโดยใช้เกณฑ์การทำงานในช่วงฝึกงานที่ทำงานอยู่จริง แนะนำให้มีการประเมินผลงานของนักเรียนโดยพิจารณาเทียบกับผลงานของช่างฝีมือฝึกหัดระยะ แรกๆ ๒) เสนอให้ครูนำทักษะการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปสำหรับการออกแบบ ลายแกะสลักมาทดลองก่อนที่จะนำไปสอนจริงเนื่องจากผู้เชี่ยวชาญไม่แน่ใจว่านักเรียนมี ความสามารถพื้นฐานมากพอจะใช้ได้จริง ๓) ให้บทวนระเบียบกฎเกณฑ์การวัดพฤติกรรม การเรียนรู้ของนักเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้เพื่อเป็นแนวในการปรับหลักสูตรท้องถิ่น ด้วย 4) ทำหลักสูตรท้องถิ่นให้อยู่ในรูปของเอกสารสมบูรณ์แบบเพื่อจะได้นำไปเผยแพร่ให้ โรงเรียนอื่นๆ ได้นำไปใช้ได้ต่อไป

มุมมองของครูต่อกิจกรรมขั้นที่สี่

๑. ครูมองว่าผู้เชี่ยวชาญที่เข้ามาวิพากษ์หลักสูตรท้องถิ่นที่ครูช่วยกันพัฒนาขึ้นแม้จะให้ข้อ คิดและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์อยู่ไม่น้อย แต่ครูคิดว่าผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะโดยอิงหลักการและ ทฤษฎีที่ควรจะเป็นโดยให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรมการทำงานของครูน้อยเกินไป ข้อเสนอแนะ หลายข้อพาดพิงถึงการให้ครูใช้เวลาทดสอบ ทดลองแผนและคู่มือครูที่ครูสร้างขึ้นอย่างรอบคอบ มี หลักฐานทางสถิติและข้อมูลในลักษณะงานวิจัยที่มีความเชื่อมั่นมากพอก่อนที่จะให้นำมาใช้ในการ เรียนการสอนจริง ข้อเสนอแนะหลายข้อเสนอให้ครูหันกลับไปให้ความสำคัญต่อหลักสูตรส่วน กลางมากขึ้น ครูหลายคนมองว่าผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะโดยไม่ได้เข้าใจข้อจำกัดเรื่องเวลาของครู และไม่ได้เข้าใจถึงพลวัตรของการสร้าง ทดลอง ประเมินและปรับปรุงแผนการสอน กระบวนการสอน ของครูในสถานการณ์จริงในลักษณะงานวิจัยในชั้นเรียนแบบไม่เป็นทางการแทนที่จะเป็นการ ทำงานวิจัยเต็มรูปแบบเช่นเดียวกับวัฒนธรรมการทำงานของคณะผู้เชี่ยวชาญ

มุมมองของครูเกี่ยวกับประเด็นบทบาทของผู้เชี่ยวชาญนั้นไม่ต่างไปจากมุมมองของครูที่มี ต่อผู้วิจัยและนักการศึกษาท่านอื่น ครูมองว่าผู้เชี่ยวชาญและผู้วิจัยตลอดจนนักการศึกษาทั้งหลาย พยายามเข้ามาวิธีการเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานของครู เปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการเรียนรู้ของนัก

เรียน โดยมีความเข้าใจต่อข้อจำกัดส่วนตัว ภูมิหลังและความต้องการ ตลอดจนกรอบระเบียบปฏิบัติ ที่ครูและนักเรียนถูกขีดเส้นให้อยู่น้อยมาก ครูตั้งคำถามนอกจากที่หลักการและทฤษฎีต่างๆที่ผู้ เชี่ยวชาญยึดถือไม่น่าจะนำมาปฏิบัติใช้ได้จริงแล้วยังเป็นความเชื่อที่ขัดแย้งระหว่างผู้เชี่ยวชาญด้วยกันเองอีกด้วย

ข้อสังเกตเกี่ยวกับความสามารถของครู

๑. ครูมีความสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบที่กำหนดไว้ใน หลักสูตรแกนกลาง (กิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมการอภิปราย การสาธิต การเชิฐวิทยากร ฯลฯ) แต่ ยังไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ของชาวบ้านในเรื่อง การกำหนดระยะเวลาที่จะต้องใช้ในการเรียนรู้การทำงานแกะสลักและงานตกแต่งงานไม้ซึ่ง ต้องกระทำอย่างต่อเนื่องมากพอ ยังไม่สามารถ จัดหาเครื่องมือตามวิธีชาวบ้านตลอดจนการ บูรณาการความรู้และทักษะที่หลากหลายเข้าด้วยกันเพื่อทำงานในอาชีพงานแกะสลักและตกแต่ง งานไม้ของชาวบ้านถวาย

๒. ครูสามารถบูรณาการเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกันเข้าเป็นกลุ่มสาระความรู้เดียวกันได้ กลมกลืนกันพอสมควร แต่ยังไม่สามารถบูรณาการกลุ่มสาระทั้งสี่ซึ่งได้แก่กลุ่มสาระ วิทยาศาสตร์-เทคโนโลยี-งานอาชีพงานไม้แกะสลักและงานไม้-ทักษะคอมพิวเตอร์ กลุ่ม ภูมิศาสตร์-ประวัติศาสตร์-ภาษาไทย กลุ่มคณิตศาสตร์ งานมคฺเทศก์น้อย และกลุ่มสาระทักษะ ภาษาอังกฤษเข้าด้วยกันเป็นหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมคฺเทศก์น้อยงาน ไม้แกะสลักและงาน ตกแต่งงานไม้ได้ ทั้งนี้เนื่องจากที่ ครูแต่ละคนคุ้นเคยกับการแยกกันทำงานตามภาระหน้าที่ ที่รับผิดชอบ ยังไม่สามารถทำงานในลักษณะเป็นสมาชิกในชุมชนการเรียนรู้จึงทำให้ไม่สามารถ ทำงานประสานกันได้เต็มที่ การร่วมมือกันทำงานยังคงอยู่ในลักษณะที่ช่วยกันทำงานใน หน้าที่แทนกันและกันมากกว่าที่จะทำงานเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายหลักเดียวกัน

อนึ่งเป็นที่น่าสังเกตด้วยว่าชาวบ้านสามารถพัฒนาความมั่นใจในศักยภาพของตนเอง มากขึ้นโดยสังเกตเห็นได้ชัดว่าชาวบ้านสามารถแสดงความเห็นขัดแย้งกับครูในประเด็นเนื้อหา สาระและประสบการณ์ที่ชาวบ้านเห็นว่าไม่สอดคล้องกับสิ่งที่ป็นวิธีการทำงานที่แท้จริง สามารถ ปฏิเสธสิ่งที่ครูขอเมื่อเห็นว่าไม่สมควรและไม่สมจริงเช่นในกรณีที่ครูมอบให้ชาวบ้านไปช่วยกัน จัดซื้อเครื่องมือแกะสลักไม้มาให้โรงเรียนเพื่อจะได้นำมาใช้สอนนักเรียนซึ่งชาวบ้านปฏิเสธโดย ให้เหตุผลว่าในเรื่องการเลือกซื้อเครื่องมือนั้นครูควรจะต้องไปด้วยกันกับชาวบ้านเพื่อเรียนรู้ไปด้วย เลยทีเดียวและจะได้นำเทคนิคการสั่งของและเลือกซื้อมาถ่ายทอดให้นักเรียนได้ต่อไป ถ้าชาวบ้าน ซื่อมาให้จะทำให้ครูและนักเรียนเข้าใจผิดคิดว่าเครื่องมือเหล่านี้มีวางขายตามร้านค้าทั่วไป

สิ่งที่น่าสนใจเป็นอย่างมากคือการที่ชาวบ้านได้แสดงความคิดเห็นแสดงจุดยืนของตนเองในเรื่องมวลประสบการณ์ในหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมรดกท้องถิ่นอย่างงานไม้แกะสลักและงานตกแต่งงานไม้ทำให้ชาวบ้านมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความรู้และทักษะตลอดจนทัศนคติต่อปัญหาทางงานอาชีพของชาวบ้านในลักษณะของการรวมตัวของประชาคมได้ซึ่งทำให้เกิดพลังสนับสนุนกันและกันผลที่ตามมาคือทำให้ครูยอมรับประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพงานไม้แกะสลักและงานตกแต่งงานไม้ของชาวบ้านมาก เกิดความกระตือรือร้นความรู้ของชาวบ้านมากขึ้น ความเข้าใจที่เกิดขึ้นระหว่างชาวบ้านและครูตลอดจนความเป็นประชาคมของชาวบ้านในลักษณะเช่นนี้ช่วยให้การเข้าเป็นแนวร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีความเป็นไปได้มากขึ้น

อุปสรรค

๑. แม้ว่าครูจะใช้ภาษาถิ่นในการนำเสนอหลักสูตรท้องถิ่นที่สร้างเสร็จแล้วให้ชาวบ้านเป็นผู้ปกครองฟัง แต่วิธีการนำเสนอยังเป็นลักษณะที่ครูแจ้งเพื่อทราบมากกว่าการขอคำแนะนำอย่างจริงจังจากชาวบ้าน ทั้งยังแทรกภาษาที่หนักไปทางวิชาการ อาทิเช่นคำว่าพฤติกรรมนักเรียน ข้อสอบ การวัดและประเมินผล พัฒนาการของนักเรียน และฯลฯ ทำให้ชาวบ้านโดยเฉพาะที่เป็นผู้ปกครองนักเรียนได้แต่นั่งรับฟัง ต่อมาเมื่อมีผู้นำหมู่บ้านสองสามคนเริ่มตั้งคำถามซึ่งสืบเนื่องมาจากการประชุมนำเสนอโครงสร้างของหลักสูตรของครู (ดูการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นขั้นที่สอง: การจัดประชุมทำโครงสร้างหลักสูตรท้องถิ่น) จึงทำให้ชาวบ้านที่เป็นกลุ่มผู้ปกครองเริ่มต้นตัวและพลอยตั้งคำถาม ให้ข้อแนะนำกันอย่างกว้างขวาง

๒. อุปสรรคที่สองคือความสับสนที่เกิดจากข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับเชิญให้มาวิพากษ์หลักสูตรท้องถิ่น ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นหลากหลายและแตกต่างกัน บางคนเสนอแนะไปในแนวที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในวิถีการทำงานของชาวบ้าน เน้นให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการแก้ปัญหาท้องถิ่นซึ่งในกรณีนี้คือเสนอให้ปรับหลักสูตรท้องถิ่นที่ครูนำเสนอโดยทำให้สาระในหลักสูตรมีความเป็นท้องถิ่นให้มากขึ้น บุคลากรวิชาการต่างๆให้เข้าเป็นเนื้อเดียวกันให้มากขึ้น ในขณะที่เดียวกันบางคนเสนอให้ปรับเปลี่ยนหลักสูตรที่ครูสร้างขึ้นไปในแนวอิงหลักสูตรแกนกลางให้มากขึ้นเพื่อให้มั่นใจว่านักเรียนจะได้มีความรู้พื้นฐานอย่างเพียงพอในกรณีนี้ผู้เชี่ยวชาญมองว่าเนื้อหาสาระที่มีในหลักสูตรแกนกลางเป็นข้อความรู้ที่ได้คัดสรรมาให้นักเรียนเรียนเพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้เรื่องอื่นๆต่อไปจึงเสนอแนะให้ครูใช้ข้อความรู้เหล่านี้เป็นหลักในการจัดสาระความรู้ในหลักสูตรท้องถิ่น ผู้เชี่ยวชาญในกลุ่มนี้เกรงว่าถ้าครูให้สาระ ท้องถิ่นมากเกินไปนักเรียนจะไม่ได้รับความรู้ที่กำหนดไว้เป็นเกณฑ์มาตรฐานเพียงพอ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเป็นแนวคิดในทิศทางตรงกันข้ามกับชาวบ้านที่มองว่าความรู้พื้นฐานที่มีใน

หลักสูตรแกนกลางส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่ไม่สัมพันธ์กับวิธีการเรียนรู้ ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและประสบการณ์ของนักเรียนดังนั้นจึงไม่น่าจะมีประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง แนวความคิดที่หลากหลายและสวนทางกันเช่นนี้ทำให้ครูสับสนและเกิดความลังเลที่จะสร้างหลักสูตรท้องถิ่นไปในแนวใหม่ทั้งนี้เพราะเป็นแนวที่เพิ่มภาระใหม่ให้กับครูในอันที่จะต้องไปทำความเข้าใจกับกระบวนการพัฒนา หลักสูตรและต้องฝึกทักษะการเก็บข้อมูลภาคสนาม

ปัจจัยสนับสนุน

๑. การจัดประชุมวิพากษ์หลักสูตรทั้งสองครั้งโดยครั้งแรกเป็นชาวบ้านทั้งที่เป็นกรรมการบริหารและกำกับการสร้างหลักสูตรและที่เป็นผู้ปกครองนักเรียน และครั้งที่สองโดยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นจากมหาวิทยาลัยและหน่วยงานในพื้นที่ภาคเหนือทำให้ครูที่สร้างหลักสูตรท้องถิ่นตื่นตัวให้ความสำคัญต่อคุณภาพของหลักสูตรท้องถิ่นที่สร้างมากขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้ครูยอมรับความเชี่ยวชาญของภูมิปัญญาชาวบ้านและเข้าใจถึงความสำคัญของประชาคมในหมู่บ้านถวายเป็นมากขึ้น

๒. การที่ครูและชาวบ้านถวายเป็นมีโอกาสได้พบปะแลกเปลี่ยนข้อมูลกัน มีโอกาสทำงานร่วมกันเพื่อมุ่งบรรลุเป้าหมายเดียวกันซึ่งในที่นี้คือการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นทำให้ครูได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านในขั้นปรับปรุงหลักสูตร และในการใช้หลักสูตรต่อไป เป็นที่น่าสังเกตว่าความช่วยเหลือที่ได้รับจากชาวบ้านมีลักษณะเป็นการระดมทุนทางสังคมจากทุกฝ่ายร่วมกัน ไม่ได้อยู่ในลักษณะที่ครูเป็นผู้รับแต่ฝ่ายเดียวเหมือนที่เคยผ่านมา ชาวบ้านปฏิเสธที่จะเป็นผู้จัดหาวัสดุและอำนวยความสะดวกทุกอย่างให้กับครูแต่ยินดีให้ความร่วมมือโดยเป็นผู้พาครูไปยังแหล่งทรัพยากรนั้นๆ ลักษณะเช่นนี้ช่วยให้ครูเรียนรู้ที่จะพึ่งตนเองและรู้จักเป็นผู้ลงทุนเองบ้างแทนที่จะผลักภาระทุกอย่างไปที่ชาวบ้าน

ขั้นที่ห้าขั้นการปรับปรุงหลักสูตรท้องถิ่น

ครูที่รับผิดชอบทำหลักสูตรท้องถิ่นบางคนได้นำคำแนะนำของกลุ่มผู้วิพากษ์หลักสูตรทั้งที่เป็นกลุ่มชาวบ้าน และกลุ่มนักวิชาการมาใช้ปรับเนื้อหา และกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเฉพาะการปรับเนื้อหาสาระในกลุ่มวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและงานอาชีพงานไม้แกะสลักและงานไม้ซึ่งมีการวิพากษ์และได้รับการเสนอแนะจากกลุ่มชาวบ้านข้างมาก

ผู้วิจัยพบว่าครูส่วนใหญ่ใช้เวลาเท่าที่มีในช่วงนี้มุ่งทำแผนการสอนในส่วนที่ตนรับผิดชอบอยู่ให้เสร็จทันการเรียนการสอนในเดือนธันวาคม ๒๕๔๒ ช่วยกันทำเอกสารประกอบการสอนและสื่อการสอน

ส่วนการวัดและประเมินผลแม้จะมีแบบทดสอบความรู้ แต่ก็ได้เพิ่มแบบสังเกตของ
ทั้งครูและผู้เชี่ยวชาญท้องถิ่นเกี่ยวกับการทำงาน กระบวนการเรียนรู้ และการนำเสนอผลงาน
ของนักเรียน แบบสอบถามความพึงพอใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของนักเรียน โดยถามชาวบ้าน
และนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นการนำเอาข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรท้องถิ่นที่ให้นั้น
การประเมินผลการเรียนรู้และทักษะของนักเรียนโดยชาวบ้านมาใช้เป็นหลักในการปรับปรุง
ส่วนครูที่พบว่ามีข้อมูลเกี่ยวกับท้องถิ่นไม่พอ ใช้เวลาในช่วงนี้ออกเก็บข้อมูลต่อ
เพื่อนำมาเพิ่มลงในส่วนของเนื้อหา

มุมมองของครูที่มีต่อกิจกรรมในชั้นที่ห้า

๑. ครูมองว่าการเข้าไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากชาวบ้านแม้จะเป็นเรื่องที่น่าสนใจ ทำให้ได้
ข้อความรู้จากชาวบ้านมากขึ้นแต่เป็นภาระที่เพิ่มมากขึ้นของครูด้วย ครูให้ความเห็นว่าที่จริงข้อมูล
เหล่านี้หาได้จากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิที่เป็นหนังสือ ตำราที่มีคนเก็บรวบรวมไว้บ้างแล้วซึ่งนำ
จะเป็นการเพียงพอและจริงๆแล้วเด็กๆก็คงไม่ต้องการข้อมูลลึกเพียงนั้น ข้อมูลที่ลึกมากนั้นน่าจะ
เป็นความสนใจส่วนตัวของผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญมากกว่า

๒. ครูรู้สึกขาดความเชื่อมั่นในตัวเองลงเนื่องจากต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการสอน และ
ต้องปรับปรุงทำสื่อการสอนเพิ่มจากที่แต่เดิมคิดว่าน่าจะเพียงพอและทันสมัยแล้ว ทั้งยังมองว่าการ
เปลี่ยนแปลงและปรับปรุงในประเด็นเหล่านี้ครูไม่สามารถกระทำได้ตามลำพังต้องได้รับการ
สนับสนุนและส่งเสริมจากผู้บริหารทั้งในด้านเครื่องมือ งบประมาณ เวลาและความร่วมมือจากทั้ง
นักเรียนและเพื่อนครูด้วยกัน

นอกจากนี้ครูยังคิดว่าสิ่งที่ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงนี้ยากที่จะใช้กับการเรียนการสอนปกติ
และไม่แน่ใจว่าจะเกิดผลได้ดีเท่ากับการเรียนการสอนตามแบบเดิมมากนักเท่าไรด้วย

ข้อสังเกตเกี่ยวกับความสามารถของครู

๑. ครูให้ความสนใจและมีความสามารถในการเก็บข้อมูลจากชุมชนเพื่อนำมาเพิ่มเติม
เป็นสาระและประสบการณ์ในกลุ่มสาระที่แต่ละคนรับผิดชอบอยู่ (ยกเว้นครูในวิชาภาษาอังกฤษ
ซึ่งยังไม่สามารถจัดหาเวลาเพื่อศึกษาข้อมูลท้องถิ่นได้) ครูที่เข้าไปศึกษาในชุมชนสามารถ
ใช้การสัมภาษณ์บุคคล สังเกตการทำงานของช่างแกะสลักและช่างตกแต่งงานไม้ บันทึกข้อมูล
ที่สัมภาษณ์และสังเกตได้

๒. ครูสามารถประยุกต์ใช้เทคนิค DACUM ในการประมวลขั้นตอนการทำงาน แกะสลักไม้และงานตกแต่งงานไม้มาสร้างเป็นหลักสูตรงานอาชีพ ซึ่งแม้จะเป็นการประยุกต์ใช้ โดยที่ไม่ได้นำหลักการทั้งหมดมาใช้แต่ก็ได้ข้อมูลมากพอที่จะเป็นแนวการเรียนการสอนและใช้ สร้างแบบประเมินการทำงานของนักเรียนได้

๓. ครูยังขาดความสามารถและทักษะในการศึกษาเนื้อหาทางวิชาการจากแหล่งข้อมูล ภายนอกเช่นจากห้องสมุดตามมหาวิทยาลัยและโดยเฉพาะจากเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร ไม่สามารถศึกษาข้อมูลจากผลการวิจัย และจากผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการระดับสูง ทั้งนี้อาจจะเป็น เพราะครูไม่มีเวลามากพอที่จะศึกษาเพิ่มเติม ไม่คุ้นเคยกับการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม ไม่มีเครือข่าย ชุมชนการเรียนรู้กับหน่วยงานหรือกับเพื่อนนักวิชาการด้วยกัน และไม่มีเครื่องมือ-อุปกรณ์การ สื่อสารและอุปกรณ์อำนวยความสะดวกทางเทคโนโลยีให้กับครู

๔. ครูยังขาดความสามารถในการนำข้อมูลท้องถิ่นที่หามาได้มาสรุปและเขียนเป็น เนื้อหาสาระให้นักเรียนเรียน ทั้งนี้ครูให้ข้อมูลว่าปกติเนื้อหาที่นำมาใช้สอนกันอยู่ทุกวันล้วนได้ มาจากหนังสืออ่านประกอบ จากคู่มือครูและแผนการสอนที่จัดทำโดยกระทรวงศึกษาธิการ ครู ไม่ได้เขียนเองดังนั้นจึงไม่ถนัดที่จะต้องทำเนื้อหาสาระมาใช้ในการสอนเอง

ดังนั้นเพื่อเป็นการกระตุ้นครู และเพื่อให้งานเสร็จทันการเรียนการสอนที่ได้เลื่อนกำหนด เวลาออกมาจากที่กำหนดไว้เดิม ผู้วิจัยจึงต้องช่วยแนะนำการเขียนสาระให้กับครู ทั้งยังต้องช่วยให้ คำแนะนำในการทำสื่อการสอนเพื่อใช้ประกอบสาระที่จะสอนทั้งนี้เพราะเป็นสาระเกี่ยวกับ หลักสูตรท้องถิ่นและเป็นเรื่องใหม่ไม่สามารถหาสื่อและเอกสารประกอบการสอนเดิมของ หลักสูตรปกติที่จัดทำขึ้นโดยกระทรวงศึกษาธิการหรือจัดซื้อจากสำนักพิมพ์เอกชนทั่วไปได้ ทั้งนี้ยังได้สนับสนุนเงินทุนสำหรับการดำเนินงานทั้งหมดของครูอีกด้วย

อุปสรรค

๑. ภาระงานประจำของครูยังคงเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรท้องถิ่น ของครู ครูส่วนใหญ่ยังคงต้องทำภาระกิจประจำวัน ทั้งยังมีงานจรรยาอื่นๆที่สั่งตรงมาจากสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัด และอำเภอ อาทิเช่นคำสั่งให้ครูเข้ารับการอบรมเพิ่มเติมที่จังหวัดหรือ อำเภอ ได้รับบันทึกขอความร่วมมือส่งตัวแทนครูพานักเรียนไปฝึกปฏิบัติธรรมที่วัดเป็นต้น ทำให้ งานปรับปรุงหลักสูตรท้องถิ่น การแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติม ตลอดจนการทำแผนการสอนและ การทำสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนเป็นไปอย่างล่าช้า ครูต้องช่วยกันทำสื่อและออกเก็บข้อมูล ให้กันและกัน และที่ครูคนหนึ่งไม่สามารถทำหลักสูตรท้องถิ่นในกลุ่มที่รับผิดชอบอยู่ได้ทัน

การเรียนการสอนที่กำหนดไว้ เนื่องจากได้ใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการเดินทางเข้ารับการอบรมและสัมมนา โดยขอผ่อนผันทำในช่วงก่อนหน้าการเรียนการสอนจริง แต่อย่างไรก็ตามครูที่เหลือได้เข้าช่วยเหลือเตรียมเนื้อหาและสื่อการสอนให้บางส่วน

ทั้งนี้เป็นที่น่าสังเกตว่าจากการมีภารกิจประจำจำนวนมากและอาจประกอบกับความไม่สนใจดำเนินการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นอย่างจริงจังทำให้ครูบางคนไม่ได้เตรียมเนื้อหาสาระ จัดทำแผนการสอนและบันทึกการสอนได้ครบเรียบร้อยทุกคาบที่จะต้องทำการสอนโดยให้เหตุผลว่าส่วนที่ตนรับผิดชอบสอนอยู่ในช่วงปลายสัปดาห์ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องทำให้เสร็จก่อนเหมือนครูที่ต้องทำการสอนในตอนต้นสัปดาห์ จึงขอผ่อนผันทำในช่วงก่อนสอนสัปดาห์หรือสองวันแทน

ดังนั้นหลักสูตรที่นำเสนอในช่วงที่สอง โดยเฉพาะในส่วนของตารางสอน และบันทึกการสอนจึงได้มาจากการประมวลการจัดการเรียนการสอนที่ครูทั้งสามคนกระทำจริงหลังจากที่ได้ปรับเปลี่ยนตารางเวลาไปหลายครั้งนับจากที่ได้กำหนดวันและเวลาการเรียนการสอนของครูแต่ละคนไว้เรียบร้อยแล้ว ทั้งนี้เนื่องจากครูไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ตามตารางเวลาเดิมต้องกระทำภาระกิจของโรงเรียนบ้าง ภาระกิจส่วนตัวบ้างทำให้ต้องเลื่อนช่วงเวลาสอนออกไปทำให้ครูคนอื่นต้องเลื่อนเวลาเข้ามาแทน นอกจากนี้ยังต้องปรับเปลี่ยนขยายเวลาในช่วงการฝึกตกแต่งงานแกะสลักไม้เนื่องจากสีที่ตกแต่งแห้งไม่ทันและครูไม่ได้เผื่อระยะเวลานี้ไว้ในตารางฝึกงานเป็นต้น

ปัจจัยสนับสนุน

๑. การที่ผู้วิจัยเข้าไปเป็นแนวร่วมกับครูในฐานะ observer as participant ทำให้สามารถให้ความช่วยเหลือด้านวิจัยภาคสนาม ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการสืบค้นข้อมูล ช่วยติดต่อประสานให้ครูได้รับข้อมูลด้านวิชาการขั้นสูงจากผู้เชี่ยวชาญในมหาวิทยาลัยและจากห้องสมุดมหาวิทยาลัย ทั้งยังร่วมลงมือสร้างสื่อ วัสดุการสอนและออกแบบทดสอบไปพร้อมๆกับครู ซึ่งการเป็นแนวร่วมและการอำนวยความสะดวกต่างๆเหล่านี้กระตุ้นให้ครูให้ความสำคัญต่อการปรับปรุงหลักสูตรเป็นอย่างมาก

๒. ปัจจัยด้านทุนสนับสนุนการดำเนินงานของครูเอื้อให้ครูทำงานได้สะดวกขึ้น ในกรณีนี้ค่าใช้จ่ายในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ค่าใช้จ่ายในการจัดทำวัสดุอุปกรณ์ทั้งหมดตลอดจนค่าติดต่อกับผู้เชี่ยวชาญมาจากโครงการวิจัยภาคสนามทั้งหมดซึ่งทำให้ครูสามารถทำงานได้อย่างเต็มที่โดยไม่ต้องแบกภาระค่าใช้จ่ายดังกล่าวไว้เอง

ตารางสรุปข้อสังเกตเกี่ยวกับความสามารถของครู- อุปสรรค-และปัจจัยสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
 ถิ่นจำแนกตามขั้นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ขั้นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	ข้อสังเกตเกี่ยวกับความสามารถของครู	อุปสรรค	ปัจจัยสนับสนุน
ขั้นสร้างความเข้าใจระหว่างผู้บริหาร	๑.ครูสามารถร่วมกันระดมสมองสร้างแผนปฏิบัติงานสำหรับการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น ๒.ครูยึดภาระประจำและปฏิทินแผนงานของโรงเรียนเป็นหลักในการสร้างแผนปฏิบัติงาน ๓.ครูทำงานตามนโยบายและแนวปฏิบัติของผู้บริหาร	๑.ครูมีทัศนคติทางลบต่อการทำโครงการใหม่ ๒.ครูมีภาระกิจประจำและโครงการพิเศษใน ความรับผิดชอบจำนวนมาก ๓.ความเคยชินกับการมีคำสั่งอย่างเป็นทางการ มอบหมายหน้าที่ให้ทำงาน	๑.ผู้วิจัยช่วยเริ่มต้นโครงการด้วยการร่างประกาศแต่งตั้งกรรมการ ๒.การมีผู้วิจัยเป็นตัวกลางการเปลี่ยนแปลงภายนอกช่วยประสานกับผู้บริหาร ๓.การมีครูที่เป็นตัวกลางภายในช่วยประสานงานและกระตุ้นการทำงานของครู
ขั้นกำหนดโครงสร้างหลักสูตร ก. การร่างหลักสูตร	๑.ครูไม่สามารถจัดทำโครงสร้างหลักสูตรท้องถิ่น ๒.ครูไม่สามารถบูรณาการศาสตร์ที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำโครงสร้างหลักสูตรท้องถิ่น	๑.การขาดพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ๒.การขาดลักษณะชุมชนการเรียนรู้ของครู ๓.การขาดพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับศาสตร์ที่เกี่ยวข้องและความรู้เรื่องการบูรณาการศาสตร์ ๔.การมีภาระกิจประจำจำนวนมาก	๑.การมีผู้วิจัยช่วยกระตุ้นและให้การสนับสนุนทางวิชาการ ๒.การมีครูที่เป็นตัวกลางภายในช่วยประสานงานกับครูในโครงการ ๓.ความหวังที่จะใช้หลักสูตรท้องถิ่นที่สร้างขึ้นเสนอเป็นผลงานขอเลื่อนตำแหน่ง ๔.ความสามารถในการแบ่งเวลาของครู
ข. การนำเสนอหลักสูตร	๑.ครูสามารถนำเสนอโครงสร้างหลักสูตรได้ชัดเจนน่าเชื่อถือ ๒.ครูสามารถควบคุมอารมณ์และเป็นกันเองกับชาวบ้าน	๑.การขาดความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับชุมชน ๒.การใช้ภาษาราชการและศัพท์ทางวิชาการกับชาวบ้าน	๑.ผู้บริหารที่คุ้นเคยกับชาวบ้าน และสามารถพูดภาษาถิ่นได้ ๒.ความสามารถในการลุกขึ้นให้ข้อคิดเห็น ตีติงโครงสร้างหลักสูตรท้องถิ่น โดยกรรมการที่เป็นชาวบ้าน

ชั้นประมวลเนื้อหาจัดทำแผนการสอน จัดทำเอกสารประกอบการสอน	๑.ครูสามารถทำบันทึกการสอน เลือกกิจกรรม จัดทำสื่อ-วัสดุการสอนและทำแบบทดสอบตามแบบกรมวิชาการได้ ,สามารถปรับการเก็บข้อมูลงานอาชีพแบบ DACUM มาใช้, สามารถบูรณาการเนื้อหาในแต่ละกลุ่มสาระเนื้อหา	๑.การขาดทักษะการเก็บข้อมูลภาคสนาม ๒.การขาดความรู้เกี่ยวกับภาษาอังกฤษ,มัลติมีเดีย ๓.การขาดความรู้และทักษะการออกแบบการสอนที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในชุมชน ๔.การขาดความรู้เรื่องชุมชน ๕.การมีภาระกิจประจำจำนวนมาก ๖.การขาดความรู้และประสบการณ์การบูรณาการข้ามสาระการเรียนรู้ ๗.การขาดลักษณะชุมชนการเรียนรู้และไม่มีทักษะในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้กับประชาคมกลุ่มอื่นๆ ๘.การขาดทักษะการเขียนข้อมูลที่ค้นคว้าในรูปแบบเอกสารประกอบการสอน	๑.การสนับสนุนและความร่วมมือจากชาวบ้าน ๒.ความร่วมมือจากนักเรียน ๓.ความสนใจจากครูอื่นๆกระตุ้นให้ครูในโครงการให้ความสำคัญกับงานการสร้างหลักสูตร ๔.การสนับสนุนทางวิชาการ การวิจัย และการจัดหาทุนสนับสนุนโดยผู้วิจัย
ชั้นการวิพากษ์หลักสูตรท้องถิ่น	1.ครูสามารถจับประเด็นการวิพากษ์เพื่อนำมาปรับปรุงได้ 2.ครูสามารถนำเสนอหลักสูตรท้องถิ่นได้ชัดเจน	๑.ครูขาดความเข้าใจวิถีการทำงานและวัฒนธรรมการประกอบอาชีพของชาวบ้าน ๒.ครูใช้ศัพท์วิชาการมากเกินไป ๓.ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะหลากหลายและขัดแย้งกันเองและขัดแย้งกับชาวบ้านทำให้ครูสับสน	

ขั้นปรับปรุงหลักสูตรท้องถิ่น	๑.ครูสามารถหาข้อมูลจากท้องถิ่นมาปรับเพิ่มได้ ๒.ครูสามารถนำข้อมูลภาควิชาการขั้นสูงมาปรับผสมผสานกับเนื้อหาเดิม ๓.ครูสามารถสร้างชุมชนการเรียนรู้ระหว่างกันได้ในระดับหนึ่ง	การขาดเครื่องมือ ITและขาดทักษะการใช้ IT, การขาดเครือข่ายการเรียนรู้กับนักวิชาการภายนอก, ภาระงานประจำมาก,	๑.การมีผู้วิจัยช่วยสนับสนุนข้อมูลทางวิชาการ ๒.การติดตามงานและกระตุ้นเตือนจากผู้วิจัยและครูที่เป็นตัวกลางการเปลี่ยนแปลงภายใน
-------------------------------------	---	---	---

ตารางเปรียบเทียบกำหนดเวลาการปฏิบัติงานในแผนปฏิบัติงานกับการดำเนินการพัฒนาและสร้างหลักสูตรตามที่เกิดขึ้นจริง

ภาระกิจตามแผน	ช่วงเวลาตามแผน	ช่วงเวลาที่ปฏิบัติจริง	ภาระกิจตามที่เกิดขึ้นจริง	การเปลี่ยนแปลง	หมายเหตุ
คณะครูสร้างกรอบและขอบเขตหลักสูตรท้องถิ่น (เป้าหมาย วัตถุประสงค์ ผู้รับผิดชอบ แผนปฏิบัติงาน)	๑ ๘ - ๒ ๕ ม.ย.๔๒	๑ ๘ - ๒ ๕ ม.ย.๔๒	คณะครูสร้างกรอบและขอบเขตหลักสูตรท้องถิ่น ทำประกาศแต่งตั้งกรรมการสองชุด	เลื่อนเวลาเข้ามา	ผู้วิจัยกระตุ้นและช่วยทำร่างประกาศให้
ครูนำโครงร่างหลักสูตรครั้งที่หนึ่งเสนอกรรมการบริหารและกำกับฯ	๘ กค. ๔๒	๑๕ กค.๔๒	ครูนำโครงร่างหลักสูตรเสนอกรรมการบริหารและกำกับฯ และ นำ เสน อ กรรมการ โรงเรียน	เลื่อนเวลาออกไป	นอกจากเลื่อนเวลาแล้วครูยังนำเสนอโครงร่างชุดเดียวกันให้กับกรรมการโรงเรียนและภายในวันเดียวกันด้วย
ครูและผู้วิจัยช่วยกันปรับหลักสูตรฯและนำเสนอกรรมการครั้งที่สอง	๕กค.-๑๕ กค.๔๒	-	-	ทิ้งช่วงเวลานี้ไป	ไม่มีความเคลื่อนไหวใดๆ

ครูพัฒนาและสร้างหลักสูตร	๑ ๕ ก ค . - ๓๐กย.๔๒	๕ ส ค . - ๒ ๕ พย.๔๒	ครูพัฒนาและสร้างหลักสูตรฯและนำข้อเสนอแนะของกรรมการฯมาเป็นแนวประกอบ	เลื่อนเวลาออกไป	ผู้วิจัยกระตุ้น และครูที่เป็นตัวกลางการเปลี่ยนแปลงภายในลงมือทำงานเป็นต้นแบบ นอกจากนี้ยังมีกระแสความสนใจจากภายนอกเป็นแรงกระตุ้นให้ผู้บริหารผลักดันให้ครูลงมือ
ครูพานักเรียนไปทัศนศึกษา-ดูงานมัคคุเทศก์น้อย	๑๐-๑๑กย. ๔๒	-	ครูพัฒนาและสร้างหลักสูตรฯ	ทั้งช่วงเวลานี้ไป	ครู-ผู้บริหารและผู้วิจัยลงความเห็นว่าจะมุ่งทำหลักสูตรฯให้เสร็จทันการใช้
วิพากษ์หลักสูตรโดยกรรมการโรงเรียนและผู้เชี่ยวชาญ	1 ตค. 42	28-29 ตค.42	วิพากษ์หลักสูตรโดยกรรมการโรงเรียนและผู้เชี่ยวชาญ	เลื่อนเวลาออกไป	วิ พ า ก ษ์ โ ด ย กรรมการโรงเรียนก่อนหนึ่งวัน
ประชุมผู้ปกครองนักเรียน	๘ตค.๔๒	๒๖พย.๔๒	ประชุมผู้ปกครองนักเรียน	เลื่อนเวลาออกไป	แจ้งให้ผู้ปกครองนักเรียนทราบเรื่องการใช้หลักสูตรท้องถิ่นในการประชุมปกติ ไม่ได้จัดประชุมนัดพิเศษ
ดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่น	๑ ๕ พ ย . ๔ ๒ – ๒๔ธค. ๔๒	๒๕พย.๔๒-๑มค.๔๓	ดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่น	เลื่อนเวลาออกไป	
ฝึกงานภาคสนามทำหน้าที่มัคคุเทศก์น้อยๆ	๒๓-๒๔ ธค.๔๒	๓๑มค.๔๓-๑ กพ.๔๓	ฝึกงานภาคสนามทำหน้าที่มัคคุเทศก์น้อยๆ	เลื่อนเวลาออกไป	

ส่วนที่สอง: หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้สำหรับนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ห้า โรงเรียนบ้านต้นแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ (ภาคปลายปีการศึกษา
2542)

องค์ประกอบของหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้ประกอบด้วย
ก. ลักษณะเฉพาะของชุมชนบ้านถวายเป็นลักษณะทั่วไปของหลักสูตร ข.หลักการของหลักสูตร
ท้องถิ่นมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ห้า โรงเรียน
บ้านต้นแก้ว ชุมชนบ้านถวาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่, ค. รายชื่อกรรมการบริหารและกำกับการ
ร่างหลักสูตร, รายชื่อกรรมการร่างหลักสูตรและประสานงานหมู่บ้าน, ง. วัตถุประสงค์ของ
หลักสูตร, จ. แผนผังโครงสร้างเนื้อหาสาระในหลักสูตร, ฉ. รายการเนื้อหาและประสบการณ์ในแต่ละ
สาระ, ช. ตารางเวลาเรียนและแผนการสอนของแต่ละงาน ซ. เทคนิคการสอนที่ใช้ในหลักสูตร, ฅ. ตาราง
การเรียนการสอนตลอดหลักสูตร, ฎ. สื่อการสอน-เอกสารประกอบการสอน-ใบ
ความรู้-ใบงาน, ฏ. แบบวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, แบบประเมินผลงานนักเรียน

ลักษณะเฉพาะของชุมชนบ้านถวาย

สถานที่ตั้ง : ชุมชนบ้านถวายตั้งอยู่ในหมู่บ้านถวาย ตำบลขุนคอง อำเภอหางดง จังหวัด
เชียงใหม่ หมู่บ้านถวายนี้เป็นหมู่บ้านหนึ่งในเขตของตำบลขุนคองตั้งอยู่ห่างจากตัวอำเภอหางดงไป
ทางทิศตะวันออกประมาณ 4 กิโลเมตรและห่างจากตัวอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ไปทางทิศใต้
ประมาณ 19 กิโลเมตร

ประชากรทั้งหมดมี 140 หลังคาเรือน จำนวนทั้งหมดประมาณ 700 คน ส่วนใหญ่
ประกอบอาชีพงานไม้แกะสลักและตกแต่งงานไม้ ลักษณะงานไม้แกะสลักและงานไม้ที่ทำอยู่เป็น
งานเลียนแบบของโบราณตามแบบฝีมือช่างไทยใหญ่และเป็นงานแกะสลักและตกแต่งไม้ตามใบสั่ง
ซึ่งออกแบบโดยเจ้าของงานที่ส่วนใหญ่เป็นชาวต่างประเทศ นอกจากนี้เกือบทุกครัวเรือนยังทำนา
ปลูกข้าวเพื่อเอาไว้กินกันเองภายในครอบครัว

หมู่บ้านถวายมีไฟฟ้าและประปาเข้าถึงทุกครัวเรือน สภาพบ้านเป็นเรือนไม้สองชั้นมีทั้ง
เรือนไม้ทรงไทยและเรือนไม้ธรรมดา ชาวบ้านในชุมชนนี้ใช้บ้านเป็นที่พำนักและใช้เป็นที่ผลิตงาน
ไม้แกะสลักและตกแต่งงานไม้ไปพร้อมๆกัน ผลผลิตที่ได้จะนำไปขายที่ร้านค้าสองฝั่งคลอง
(ชลประทาน) ซึ่งตั้งอยู่ใจกลางหมู่บ้าน

ตลาดสองฝั่งคลองนี้จัดตั้งขึ้นโดยคณะกรรมการหมู่บ้านถวายเพื่อใช้เป็นตลาดสินค้าไม้
แกะสลักและงานตกแต่งงานไม้ของชาวบ้านในชุมชนบ้านถวาย เป็นแหล่งท่องเที่ยวของชาวไทย

และชาวต่างประเทศที่เข้ามาเยือนหมู่บ้านถวายเป็นร้านค้าสองฝั่งคลองจัดเป็นร้านค้าเล็กๆขนาดหนึ่ง
คูหาเท่าๆกันเรียงรายติดต่อกันอย่างเป็นระเบียบทั้งสองฝั่งคลองชลประทาน ระหว่างกลางมี
สะพานเล็กๆทอดเชื่อมทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินข้ามไปมาเพื่อชมสินค้าทั้งสองฝั่งได้อย่าง
สะดวก

นอกจากนักท่องเที่ยวจะสามารถเดินชมและเลือกซื้อสินค้าจากร้านค้าสองฝั่งคลองแล้ว
ยังสามารถแวะชมสินค้าที่ชาวบ้านกำลังทำอยู่ที่บ้านได้ด้วย

ชาวบ้านถวายเป็นความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ทั้งที่เป็นเครือญาติกันโดยสายเลือดหรือ
โดยการเกี่ยวดองกัน และโดยการพึ่งพาอาศัยกันและกันระหว่างกระบวนการทำงานอาชีพ
แกะสลักไม้และงานไม้ นอกจากชาวบ้านถวายเป็นความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดในระหว่างคนใน
ชุมชนบ้านถวายเป็นกันเองแล้วชาวบ้านถวายเป็นความสัมพันธ์ฉันท์เครือญาติและพึ่งพาแรงงาน
กับชาวบ้านในหมู่บ้านใกล้เคียงเช่นหมู่บ้านหนองโจง ท่ามะโก๋ ป่าหมาก ดันแก้ว และขุนคงอีกด้วย

งานอาชีพการทำไม้แกะสลักและงานไม้ของชุมชนบ้านถวายเป็นงานที่ถ่ายทอดสืบต่อมา
ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2500 จากช่างฝีมือรุ่นแรกผู้ซึ่งออกจากหมู่บ้านไปเรียนรู้และฝึกทักษะการแกะสลักไม้
ด้วยการเป็นลูกจ้างในร้านซ่อมและทำเครื่องเรือนโบราณแถวบ้านวัวลายในเมืองเชียงใหม่ เมื่อช่าง
รุ่นแรกเริ่มรับงานซ่อมและแกะสลักไม้เข้ามาทำในหมู่บ้านถวายเป็นจึงได้ฝึกชาวบ้านอื่นๆเพื่อให้อาชีพ
กันทำงานที่มีมากขึ้นเรื่อยๆจนไม่สามารถทำได้ทันกับความต้องการของลูกค้า ทำให้ชาวบ้านในชุม
ชนบ้านถวายเป็นหันมานิยมทำงานในอาชีพแกะสลักไม้และตกแต่งงานไม้ซึ่งเป็นงานที่มีรายได้ดีและมี
ลูกค้าเป็นจำนวนมาก

งานอาชีพการทำไม้แกะสลักและงานไม้ของชาวชุมชนบ้านถวายเป็นพัฒนาจากงานที่ต่างคน
ต่างทำในลักษณะของงานเสริมรายได้ของแต่ละครอบครัวมาเป็นงานที่มีระบบ เป็นอาชีพหลักของ
คนในชุมชน งานไม้แกะสลักและงานตกแต่งงานไม้ของชาวบ้านถวายเป็นแบ่งออกเป็นสามอาชีพหลัก
ซึ่งล้วนแต่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันดังนี้

1. อาชีพงานไม้แกะสลัก
2. อาชีพตกแต่งไม้ที่แกะสลักแล้ว
3. อาชีพธุรกิจค้าขายไม้แกะสลักและไม้แกะสลักที่ตกแต่งแล้ว

ลักษณะทั่วไปของหลักสูตร

หลักสูตรมีวัตถุประสงค์น้อยงานแกะสลักไม้และงานไม้สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หก
โรงเรียนบ้านดันแก้ว ชุมชนบ้านถวายเป็น อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่เป็นหลักสูตรท้องถิ่นสร้าง
ขึ้นเป็นหลักสูตรในส่วนของสาระการเรียนรู้เลือกของหลักสูตรประถมศึกษาฉบับ พ.ศ. ๒๕๔๓
ซึ่งเน้นการให้ความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่สนองตอบความต้องการของผู้เรียน
และสังคม แต่เนื่องจากจำนวนชั่วโมงที่กำหนดให้ใช้ในการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้เลือกใน

ชั้นประถมศึกษาปีที่หกมีประมาณ ๑๐๐ ชั่วโมง (สำหรับงานอาชีพในท้องถิ่น ๒ อาชีพ) จึงได้ทดลองปรับใช้เวลาเรียนของโครงการตามสาระการเรียนรู้พื้นฐานคือประมาณ 200 ชั่วโมงในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่หกโดยบูรณาการความรู้และทักษะต่างๆในกลุ่มสาระการเรียนรู้พื้นฐานเข้ามาเป็นปัจจัยกำหนดการออกแบบโครงการ

หลักสูตรนี้สร้างขึ้นเพื่อเป็นแนวให้ครูใช้สอนนักเรียนประถมศึกษาปีที่หก ในโรงเรียนบ้านต้นแก้ว หลักสูตรนี้ออกแบบให้ใช้ในการเรียนการสอนเป็นเวลาติดต่อกันห้าสัปดาห์ ทุกวันๆ ละแปดชั่วโมง รวมเป็นเวลาทั้งหมดสองร้อยชั่วโมง สาระหลักที่เป็นแกนได้แก่ปัญหาที่คนในชุมชนมองว่ากำลังเป็นประเด็นที่ทำให้ชุมชนบ้านถวายเป็นห่วงและกังวลทั้งในแง่รายได้ที่ลดลงอันเนื่องมาจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในระดับประเทศทำให้คนภายนอกไม่เข้ามาเที่ยวชมหมู่บ้านถวายและไม้ซ้อสินค้าไม้แกะสลัก และเนื่องมาจากการที่สมาชิกรุ่นหลังๆ ไม่นิยมทำงานอาชีพงานไม้แกะสลักและงานไม้ แต่นิยมออกไปหางานทำในเมืองซึ่งกรณีหลังนี้นอกจากจะทำให้สินค้าไม้แกะสลักลดลงทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพแล้ว ยังส่งผลให้เกิดปัญหาความล่มสลายของสัมพันธภาพระหว่างคนในครอบครัวและเครือข่ายระบบเศรษฐกิจลูกโซ่ของงานอาชีพงานไม้ แกะสลักและงานไม้ของคนในชุมชนบ้านถวายอีกด้วย ดังนั้นหลักสูตรนี้จึงมุ่งใช้ระบบโรงเรียนเป็นศูนย์กลางเพื่อกระตุ้นให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทเป็นแนวร่วมแก้ปัญหาประเด็นนี้ของชุมชน เป็นศูนย์กลางในการระดมทรัพยากรทางสังคมซึ่งได้แก่บุคลากรท้องถิ่นที่หลากหลายเข้ามาช่วยเสริมทรัพยากรที่โรงเรียนมีอยู่เป็นหลักเพื่อหาทางออกในแก้ปัญหานี้ร่วมกัน

ครูผู้สอนตามหลักสูตรนี้คือครูจำนวนสามคนที่ทำการสอนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษา ปีที่หก เป็นครูที่มีความสนใจและสมัครใจเข้าร่วมสร้างและใช้หลักสูตรนี้จำนวนสองคน และมีครูที่ได้รับการเสนอชื่อจากผู้บริหารโรงเรียนอีกหนึ่งคน นอกจากครูในโรงเรียนบ้านต้นแก้ว ทั้งสามคนแล้วคนในชุมชนที่มีความรู้ ทักษะและประสบการณ์ตามเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ใน หลักสูตรนี้มีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ให้ความรู้ ฝึกประสบการณ์และประเมินผลความรู้ความสามารถ และทักษะของนักเรียน คนในชุมชนกลุ่มนี้ได้รับการแนะนำรายชื่อให้เป็นกรรมการบริหารและกำกับการร่างหลักสูตรร่วมกับครูด้วย

การเรียนการสอนตามหลักสูตรนี้ใช้ชุมชนเป็นสถานที่เรียนและฝึกงานเป็นส่วนใหญ่ ห้องเรียนในโรงเรียนเป็นสถานที่ครูให้สาระเนื้อหาและประสบการณ์กว้างๆก่อนพานักเรียนออกไปสัมผัสกับรายละเอียดของสาระในชุมชน, ใช้ห้องเรียนเป็นที่ให้นักเรียนนำข้อมูลที่ได้จากชุมชนมาอภิปรายและสรุปเป็นข้อความรู้, ใช้ห้องเรียนเป็นที่ทำรายงาน ทำแบบทดสอบ

การจัดเวลาเรียนจัดแบ่งตามความต่อเนื่องของกิจกรรมการเรียนการสอนตามสภาพการเรียนรู้ดังนั้นจึงมีความยืดหยุ่นไม่ได้แบ่งเป็นคาบเวลาตายตัววิชาละ 3 คาบดังที่กำหนดไว้ในการเรียนการสอนตามหลักสูตรปกติ

หลักการของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายไม่แกะสลักและงานไม้

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายไม่แกะสลักและงานไม้สร้างบนพื้นฐานหลักการที่ว่า ก.เนื้อหาสาระ โครงสร้าง การจัดเวลา และการบริหารหลักสูตรพึงได้มาจากการต้องการของคนในชุมชนนั้นๆ สาระเหล่านี้เป็นแนวคิดหรือสิ่งที่คนในท้องถิ่นให้ความสำคัญและมองเห็นความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดและพัฒนาที่ยั่งยืนของท้องถิ่นนั้นๆ, ข. คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเลือกเนื้อหาสาระ ประสบการณ์และกำหนดวิธีการเรียนรู้ตลอดจนร่วมวัดและประเมินผลนักเรียนในฐานะเท่าเทียมกับครูและผู้บริหารโรงเรียน, ค. เนื้อหาสาระและประสบการณ์ที่บรรจุไว้ในหลักสูตรพึงผสมผสานวัฒนธรรมท้องถิ่น ความเป็นท้องถิ่นกับความสามารถในการนำเทคโนโลยีและความรู้ใหม่ๆมาใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อความยั่งยืนของท้องถิ่นนั้น

ในกรณีของการสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายไม่แกะสลักและงานไม้ของชุมชนบ้านถวาศครูผู้สร้างหลักสูตรเริ่มจากการศึกษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในภาพรวมของชาวบ้านถวาศ โดยเฉพาะความสัมพันธ์เชิงสังคมระหว่างงานอาชีพหลักซึ่งได้แก่งานไม้แกะสลักและงานไม้กับบริบทวิถีชีวิตของคนในชุมชนบ้านถวาศทั้งในแง่เศรษฐศาสตร์ชุมชน การเมืองท้องถิ่น สังคมและความผูกพันของคนในท้องถิ่นเพื่อทำความเข้าใจชุมชนกับศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะเดียวกันก็ศึกษาปัญหาและแนวทางในการจัดการกับปัญหานั้นเพื่อความอยู่รอดของชุมชนจากมุมมองของคนในชุมชนที่กำลังศึกษาทั้งนี้เพื่อป้องกันการระบุปัญหาในท้องถิ่นคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงและป้องกันการบังคับใช้วิธีแก้ปัญหาก็ที่แปลกปลอมจากวิถีชีวิตของชาวบ้านจนเกินไปจนทำให้ชาวบ้านไม่สามารถนำวิธีการแก้ปัญหานั้นไปใช้เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ความสามารถของครูในการศึกษาชุมชนได้อย่างลุ่มลึกขึ้นอยู่กับความสามารถในการมีสัมพันธภาพกับคนในชุมชน การที่ครูมีสัมพันธภาพที่ดีกับคนในชุมชนทำให้คนในชุมชนนั้นเปิดรับให้ครูเข้ามาในชุมชนในฐานะสมาชิกที่ร่วมรับรู้ปัญหาและร่วมกระบวนการแก้ปัญหาในชุมชนคนหนึ่งทำให้ครูสามารถศึกษาความเป็นไปที่แท้จริงของชุมชนนั้นได้และยังสามารถรับรู้มุมมองของชาวบ้านต่อสภาพปัญหานั้นๆได้

ข้อมูลที่ครูได้จากการศึกษาวัฒนธรรมและวิถีชีวิตความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนและโดยเฉพาะระหว่างคนในชุมชนกับการประกอบงานไม้แกะสลักและงานไม้ตลอดจนศึกษาสภาพปัญหาในชุมชนบ้านถวาศนอกจากทำให้ได้สาระที่เป็นขั้นตอนการทำงานและการประกอบอาชีพงานไม้แกะสลักและงานไม้ของชาวบ้านถวาศซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่มองเห็นแล้ว ยังทำให้เข้าใจถึงสาระและค่านิยมอื่นๆอีกมากมายที่แฝงอยู่ในขั้นตอนการทำงานการประกอบอาชีพและวิถีความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนด้วยกันซึ่งหมายความว่าถึงวัฒนธรรมที่มองไม่เห็นด้วยตาเปล่า

แต่สามารถรับรู้ได้ในกลุ่มผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านถวายเป็นกัน ข้อมูลดังกล่าวนี้เองที่ครูนำมาใช้เป็นเนื้อหาสาระในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและงานไม่สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หก โรงเรียนบ้านต้นแก้ว ชุมชนบ้านถวายเป็น อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

รายชื่อกรรมการ

๑. กรรมการบริหารและกำกับการร่างหลักสูตร

รองศาสตราจารย์ ดร. ลำลี ทองธิว	ที่ปรึกษา
ผู้อำนวยการ โรงเรียนต้นแก้ว (นายมานพ จินะนา)	ประธานกรรมการ
ผู้ใหญ่บ้าน (นายสุวรรณ โปธิ)	รองประธาน
อาจารย์ พรรณี สหเสียนต์	กรรมการ
นายธงชัย โปธิ	กรรมการ
นางอัญชัญ ดันจ้อย	กรรมการ
นายบุญชัย พันธูสา	กรรมการ
นายขรรค์ คำวง	กรรมการ
นางอรอน ญาติจอมอินทร์	กรรมการ
นายตีบ วิสนา	กรรมการ
อาจารย์ จรี ลำจวน	กรรมการ
อาจารย์ พงษ์ ไชยวงศ์	กรรมการ
อาจารย์ กรินทร์ สหเสียนต์	กรรมการ

๒. กรรมการดำเนินการร่างหลักสูตร

นายมานพ จินะนา	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านต้นแก้ว	ประธานกรรมการ
นายวิชัย วิริยะนราทิพย์	อาจารย์ ๒ ระดับ ๗	
นางจรี ลำจวน	อาจารย์ ๒ ระดับ ๗	
นางรัชนิวรรณ พึ่งเพ็ญ	อาจารย์ ๒ ระดับ ๖	
นางสาวพวง ไชยวงศ์	อาจารย์ ๒ ระดับ ๗	

๓. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความสมบูรณ์ของหลักสูตร

รองศาสตราจารย์ ดร. ลำลี ทองธิว	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รัตนะ บัวสนธิ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
อาจารย์ ดร. วาริรัตน์ แก้วอุไร	มหาวิทยาลัยนเรศวร
อาจารย์ วรอนงค์ เนตรสุกัลลักษณ์	หัวหน้าฝ่ายการประถมศึกษา

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

๑. เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยการระดมภูมิปัญญาของบุคคลากรทุกฝ่ายในพื้นที่ บ้านถวาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

๒. เพื่อพัฒนาหลักสูตรสำหรับใช้สอนนักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่หก โรงเรียน บ้านต้นแก้ว ปีการศึกษา ๒๕๔๒

๓. เพื่อให้เป็นต้นแบบหลักสูตรท้องถิ่นที่ใช้เป็นแนวพัฒนาชุมชนแบบยั่งยืน

วัตถุประสงค์เฉพาะ

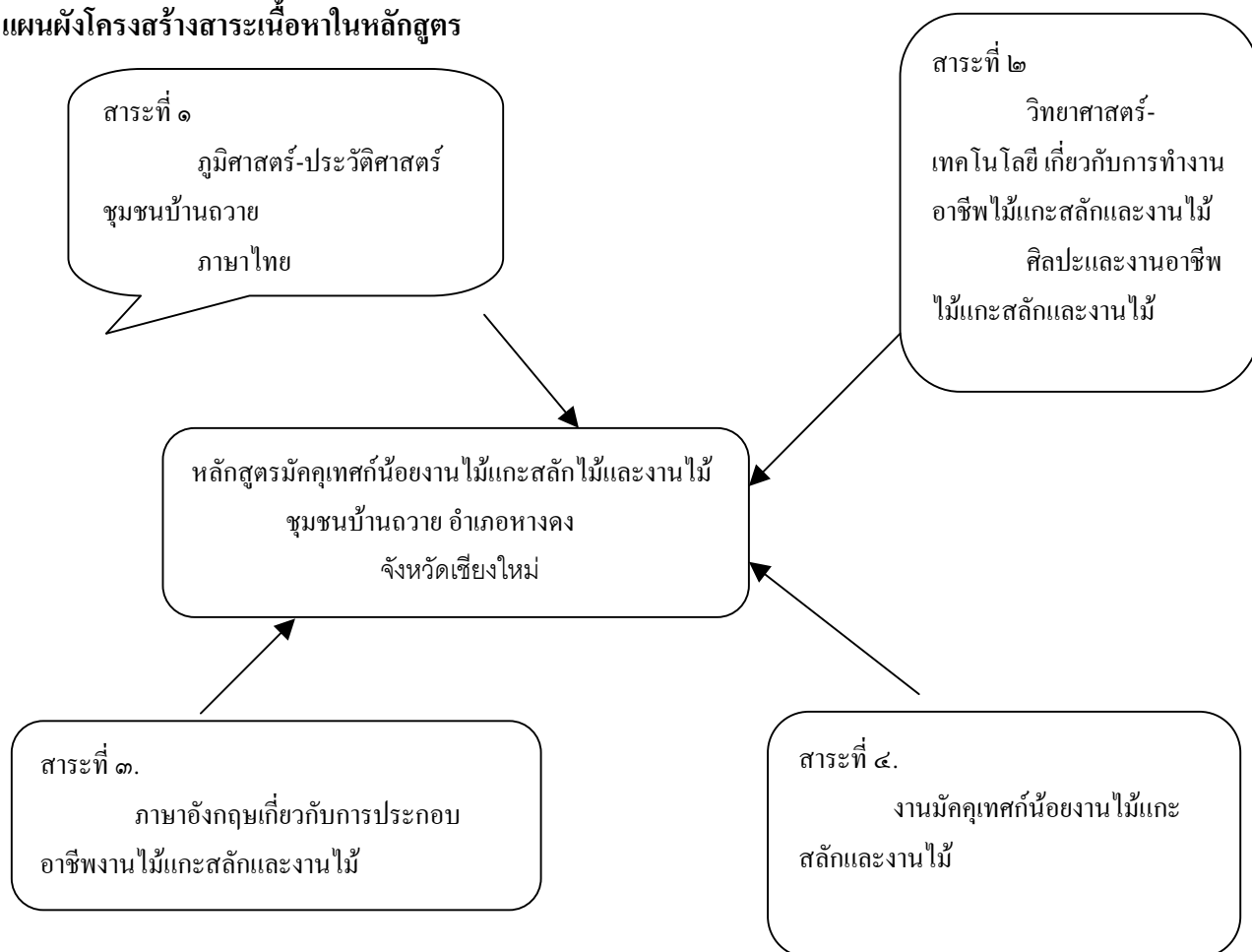
(สำหรับนักเรียน)

๑. เพื่อให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หก ปีการศึกษา ๒๕๔๒ ที่ได้รับการสอนตาม หลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยงานแกะสลักไม้และงานไม้มีความรู้ และทักษะสามารถปฏิบัติงาน มัคคุเทศก์งานไม้แกะสลักและตกแต่งงานไม้ได้

๒. เพื่อให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หก ปีการศึกษา ๒๕๔๒ ที่ได้รับการสอนตาม หลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยงานแกะสลักไม้และงานไม้มีความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานแกะสลัก ไม้และงานตกแต่งงานไม้

๓. เพื่อให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หก ปีการศึกษา ๒๕๔๒ ที่ได้รับการสอนตาม หลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยงานแกะสลักไม้และงานไม้มีความตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น ของชุมชนหมู่บ้านถวาย

แผนผังโครงสร้างสาระเนื้อหาในหลักสูตร

รายการเนื้อหาและประสบการณ์ในแต่ละสาระการเรียนรู้

หลักสูตรมัลคุเทศก์น้อยงานแกะสลักไม้และงานไม้ของโรงเรียนบ้านต้นแก้ว ชุมชนบ้านถวาย อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่แบ่งสาระเนื้อหาออกเป็นสี่สาระด้วยกันดังนี้

๑. สาระที่หนึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับภูมิศาสตร์และประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านถวาย และการใช้ทักษะภาษาไทยในการฟังคำอธิบายจากภูมิปัญญาชาวบ้าน อ่านข้อมูลเกี่ยวกับประวัติบุคคลสำคัญ บรรยายในฐานะมัลคุเทศก์เจ้าของบ้าน และเขียนรายงานเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆเรื่องความเป็นมาของชุมชนบ้านถวาย หัวข้อที่ศึกษามีดังนี้

๑.๑ ลักษณะเฉพาะของหมู่บ้านถวาย การประกอบอาชีพและขอบเขตพื้นที่

๑.๒ โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบล พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗

๑.๓ ความสัมพันธ์ของชาวบ้านถวายเป็นหมู่บ้านใกล้เคียง

๑.๔ ประวัติบุคคลสำคัญของหมู่บ้าน

แผนการสอน สาระงานที่หนึ่งเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิประเทศของหมู่บ้านถวาย ประวัติความเป็นมาของการประกอบอาชีพงานไม้แกะสลักและงานไม้ของชาวบ้านถวาย ประวัติบุคคลสำคัญ วัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องด้วยวิถีชีวิตของชาวบ้าน ตลอดจนการใช้ภาษาไทยเพื่อสื่อสารระหว่างคนในชุมชนและกับคนภายนอก

แผนการสอนที่ใช้ในการเรียนการสอนสาระงานที่หนึ่งมี ๑๔ แผนการสอน รวมเวลาที่ใช้ในการเรียนการสอน ๔๒ ชั่วโมง รายละเอียดโดยสังเขปในแต่ละแผนการสอนมีดังนี้

แผน	สาระสำคัญ	จุดประสงค์	กิจกรรมการสอน	สื่อ	ประเมินผล	เวลา
๑	แผนที่หมู่บ้านถวาย และตำบลขุนคอง, สถานที่สำคัญในหมู่บ้าน	๑. ระบุนและอธิบายสถานที่สำคัญในหมู่บ้านจากแผนที่ได้ ๒. บอกที่ตั้งหมู่บ้านถวายได้	๑. สันทนาเรื่องสภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านและสัญลักษณ์ในแผนที่ ๒. แบ่งกลุ่มและแจกแบบสำรวจให้นักเรียนออกเก็บข้อมูลเกี่ยวกับที่ตั้งสถานที่สำคัญในหมู่บ้าน	แผนที่หมู่บ้าน, แบบสำรวจชาวบ้าน, ใบความรู้, ใบงาน	สังเกตพฤติกรรมการทำงาน, มารยาท, การใช้คำพูด, ตรวจสอบผลงานแบบสัมภาษณ์	๑ ชั่วโมง
๒	การทำแผนที่ระบุสถานที่สำคัญของหมู่บ้านถวาย การทำงานต้องทำด้วยความตั้งใจและขยันหมั่นเพียร	๑. นักเรียนทำแผนที่หมู่บ้านถวายได้ ๒ กำหนดจุดสำคัญในแผนที่ได้ ๓. ทำสัญลักษณ์ได้ ๔. ทำงานด้วยความตั้งใจ	๑. ครูอธิบายสัญลักษณ์และการใช้สีในแผนที่ ๒. แจกใบความรู้และใบงานให้ศึกษาและทำแผนที่ตามใบงาน ๓. ร่วมกันพิจารณา ประเมิน ตรวจสอบผลงานที่ได้	แผนที่ , ตัวอย่างสัญลักษณ์, ใบความรู้, ใบงาน	สังเกตพฤติกรรมการทำงาน , ตรวจสอบผลงาน	๑ ชั่วโมง
๓	การทำแผนที่ร้านค้าสองฝั่งคลอง การฝึกบรรยายสภาพร้านค้าด้วยกริยาที่สุภาพ ใช้ภาษาถูกต้อง	๑. นักเรียนทำแผนที่สองฝั่งคลองได้ ๒. อ่านแผนที่ได้ ๓. แนะนำเส้นทางได้ ๔. ใช้ภาษาบรรยายเส้นทางและสภาพร้านค้าถูกต้อง สุภาพ	๑. ครูให้นักเรียนทำแผนที่สองฝั่งคลองจากข้อมูลที่มี ๒. ครูสาธิตการบรรยายแนะนำเส้นทาง สภาพร้านค้า ๓. นักเรียนฝึกบรรยายแนะนำเส้นทาง สภาพร้านค้า ๔. ร่วมกันประเมินการทำงาน	ภาพแผนที่สองฝั่งคลอง, ภาพแสดงมารยาทไทย	สังเกตพฤติกรรมนักเรียน , ตรวจสอบผลงาน ,	๑ ชั่วโมง

๔	ความสัมพันธ์ของคนในบ้านถวายมีลักษณะเป็นญาติกัน ทำไม้แกะสลักเป็นกระบวนการต่อเนื่องกัน โครงสร้างการบริหารงานของ อบต. พุนทอง อ.หางดง	๑. เรียนอธิบายความสัมพันธ์ของคนในบ้านถวายได้ ๒.ตอบคำถามได้ ๓.อธิบายโครงสร้างอบต.ได้ ๔.ใช้ภาษาอธิบายได้ถูกต้อง มีมารยาทในการฟัง	๑.ครูแจกใบงาน,ใบความรู้ให้นักเรียนศึกษา ๒.เชิญวิทยากรท้องถิ่นมาบรรยาย ๓.นักเรียนอภิปรายซักถาม ๔.วิทยากร-อภิปรายกลุ่ม ๕.ทำแบบฝึกหัดตอบคำถาม ๕.สรุปรายงานร่วมกันกับครู	ใบงาน , ใบความรู้,แบบฝึกหัดพร้อมคำถาม, วิทยากรท้องถิ่น	สังเกตพฤติกรรมการทำงาน, ตรวจสอบผลงาน , ประเมินมารยาทการฟัง พูด	๑ ชั่วโมง
๕	ความสัมพันธ์กับคนในหมู่บ้านใกล้เคียงเป็นญาติ พี่น้องพาอาศัยแรงงานกัน ฝึกการทำงานร่วมกัน	๑.นักเรียนอธิบายความสัมพันธ์ของคนบ้านถวายกับบ้านใกล้เคียงได้ ๒. ตอบคำถามได้ ๓.ทำงานเป็นกลุ่มร่วมกันได้	๑.แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มทำงาน ศึกษาใบงานให้ช่วยกันค้นคว้า ๒.แจกใบความรู้ ๓. ให้รายงานผลการศึกษานำขึ้น	ใบงาน , ใบความรู้,แบบตอบคำถาม	ตรวจสอบผลงาน , สังเกตการทำงานกลุ่ม	๑ ชั่วโมง
๖	ความสัมพันธ์ของคนบ้านถวายกับบ้านใกล้เคียงมีลักษณะเป็นญาติ พี่น้องพาอาศัยกัน (ต่อ) การพูดบรรยายให้น่า สนใจต้องมีน้ำเสียงชัดเจน กระตุ้นผู้ฟังไม่ให้เบื่อ	๑.นักเรียนอธิบายความสัมพันธ์ได้ ๒. ตอบคำถามได้ ๓ใช้น้ำเสียงที่ชัดเจน มีวิธีกระตุ้นให้ผู้ฟังสนใจ	๑.ครูอธิบายการใช้เสียงบรรยาย - สาธิตให้ฟัง และใช้วิธีทัศนประกอบ ๒.แบ่งกลุ่มนักเรียนแจกใบงานให้ศึกษา ๓.ให้นักเรียนฝึกบรรยายเรื่องที่ศึกษาและผลการศึกษาก่อน(ฝึกทีละคน) ๔.ครูสรุปเพิ่มเติม	ใบความรู้, ใบงาน, หนังสือมารยาทในการฟัง, วิธีทัศนเรื่องการพูด	สังเกตพฤติกรรม, ผลการรายงาน, มารยาทและน้ำเสียงในการบรรยาย	๒ ชั่วโมง
๗	ประวัติความเป็นมาของงานอาชีพงานไม้แกะสลักและงานไม้ของบ้านถวาย มารยาทในการพูดและฟัง	๑.บอกประวัติความเป็นมาได้ ๒. ตอบคำถามได้ ๓.เขียนบันทึกและพูดรายงานได้	๑.วิทยากรท้องถิ่นเล่าประวัติ ๒.แบ่งกลุ่มแจกใบงานใบความรู้ให้ศึกษาเพิ่มเติม ๓.นักเรียนสรุปเนื้อหาและตอบคำถาม เขียนรายงาน ๔. รายงานนำขึ้น	ใบความรู้, ใบงาน, คำถาม, วิทยากร	สังเกตพฤติกรรมการทำงาน, ประเมินจากคำตอบ, การเขียนรายงาน, การรายงาน	๑ ชั่วโมง

๘	ประวัติความเป็นมา ของงานอาชีพงาน ไม้แกะสลักและ งาน ไม้ของบ้าน ถวาย (ต่อ)	๑. อธิบายประวัติได้ ๒. ตอบคำถามได้	๑.แบ่งกลุ่มนักเรียน ให้ ทบทวนเนื้อหาสาระที่ เรียนไปแล้ว ๒.ให้ทำแบบฝึกหัด ๓.เฉลยคำตอบ	ใบความรู้,แบบ ฝึกหัด	สังเกตการทำงาน, ผลงานในแบบฝึก หัด	๒ ชั่วโมง
๙	ประวัติความเป็นมา ของงานอาชีพงาน ไม้แกะสลักและ งาน ไม้ของบ้าน ถวาย (ต่อ) มารยาทการพูด- ฟัง	๑.นักเรียนรวบรวมข้อ มูลได้ ๒. เล่าประวัติได้ถูก ต้อง ชัดเจนน่าสนใจ ๓. ตอบคำถามผู้ฟังได้	๑.นักเรียนฝึกเล่าประวัติ จากข้อมูลที่รวบรวมได้ ทีละคน ๒.ครูชี้แนะเพื่อปรับ ปรุงการพูด การใช้ภาษา มารยาทการฟัง		สังเกตการเล่า การ ฟังของนักเรียน	๓ ชั่วโมง
๑๐	การได้สัมผัสงานเข้า ของประวัติ รู้จัก เป็นการส่วนตัวทำ ให้เกิดความผูกพัน ชื่นชมเจ้าของ ประวัติและผลงาน มารยาทการ สัมผัสงาน การระว้ ใหญ่	๑. นักเรียนสัมผัสงาน บุคคลสำคัญในท้อง ถิ่นได้ ๒. กรอกรแบบ สัมผัสงาน รวบรวมข้อ มูลท้องถิ่นได้	๑. เชิญบุคคลสำคัญมา ให้นักเรียนสัมผัสงาน ตามแบบสัมผัสงาน ๒.แบ่งกลุ่มนักเรียน ออกสัมผัสงานตามบ้าน ๓.สรุปสาระโดยใช้ใบ ความรู้ประกอบ ๔.รายงานหน้าชั้น	วิทยาการท้อง ถิ่น , แบบ สัมผัสงาน ,แบบ บันทึก , ใบ ความรู้	สังเกตพฤติ กรรมการ สัมผัสงาน , ประเมินจาก บันทึก, ประเมิน รายงานหน้าชั้น	๓ ชั่วโมง
๑๑	การศึกษาประวัติ บุคคลสำคัญทำให้ เข้าใจชุมชนดีขึ้น	๑.นักเรียนตอบคำถาม ได้ ๒.เล่าประวัติบุคคล สำคัญได้	๑.แบ่งกลุ่มนักเรียน ศึกษาใบงาน-ใบความรู้ ๒.นักเรียนเขียนรายงาน ๓.ส่งตัวแทนรายงาน การค้นคว้า ๔.ตั้งคำถามร่วมกัน ตอบคำถามและ อภิปรายเพิ่มเติมสาระที่ ค้นคว้า	ใบความรู้,ใบ งาน	การตอบคำถาม, การค้นคว้า, การ รายงาน	๓ ชั่วโมง

๑๒	การศึกษาประวัติบุคคลสำคัญในท้องถิ่นทำให้เข้าใจชุมชนได้ดีขึ้น ประทับใจชุมชน การทำงานด้วยความสามัคคีในหมู่คณะ	๑.นักเรียนเล่าประวัติได้ ๒.ตอบคำถามได้ ๓. ใช้เครื่องขยายเสียงไมโครโฟนได้ ๔. ช่วยกันทำหน้าที่แนะนำประวัติบุคคลสำคัญได้	๑.นักเรียนฝึกเล่าประวัติคนละ ๓-๕ นาทีโดยให้เลือกบุคคลที่ประทับใจที่สุด ๒. ฝึกเล่าและตอบคำถามผู้ฟังโดยใช้อุปกรณ์เครื่องเสียง ๓.ช่วยกันสรุปสาระ ช่วยเพิ่มเติมสาระให้กันและกัน ๔.ครูแนะนำแก้ไข	ใบความรู้, อุปกรณ์เครื่องขยายเสียง	สังเกตพฤติกรรมการพูดรายงาน , สังเกตการใช้ อุปกรณ์ เครื่องขยายเสียง,สังเกตการตอบคำถาม	๖ ชั่วโมง
๑๓	ลักษณะอาชีพงานไม้แกะสลักและงานไม้ในบ้านถวายเป็นชิ้นหนึ่งความขยันหมั่นเพียรในการทำงานอาชีพ	๑. นักเรียนบอกลักษณะงานอาชีพในบ้านถวายเป็นชิ้นหนึ่ง ๒. เล่าถึงการทำงานอาชีพกับวิถีชีวิตประจำวันของชาวบ้านได้ ๓.สรุปลักษณะงานอาชีพและการทำงานอาชีพนี้ได้	๑.แบ่งกลุ่มนักเรียนแจกใบงานให้ไปศึกษา สำนวณลักษณะอาชีพและการทำงานของคนในบ้านถวาย ๒. ช่วยกันสรุปข้อมูลที่ไปศึกษามา ผสมผสานกับประสบการณ์ของนักเรียน ๓. รายงานลักษณะงาน วิธีการทำงานของคนบ้านถวาย	ใบงาน , ใบความรู้, แบบสำรวจงานอาชีพ	สังเกตการทำงานกลุ่ม สำนวณหมู่บ้าน, สังเกตการรายงาน, ประเมินจากผลการค้นคว้า	๓ ชั่วโมง
๑๔	ลักษณะอาชีพในบ้านถวาย การทำงานไม้แกะสลักการทำโครงงาน ความภาคภูมิใจในการทำงานและฝีมือการทำอาชีพของชาวบ้านถวาย	๑.นักเรียนเล่าถึงงานอาชีพในบ้านถวายได้ ๒.ตอบคำถามเกี่ยวกับงานอาชีพนี้ได้ ๓. เขียนโครงงานประเภทสำรวจรวบรวมข้อมูลได้	๑.ครูแนะนำการเขียนโครงงานประเภทสำรวจรวบรวมข้อมูลอาชีพในบ้านถวาย ๒. แบ่งกลุ่มนักเรียนแจกใบงานให้ทำโครงงาน ๓.ให้นักเรียนเล่าถึงสาระในโครงงาน ๔.ตั้งข้อสังเกตความสัมพันธ์ระหว่างงานอาชีพกับความคงอยู่ของวิถีชีวิตคนบ้านถวายและเศรษฐกิจภาคเหนือ	ใบงาน, แบบโครงงาน	สังเกตการทำงานกลุ่ม , ประเมินโครงงาน , ประเมินการตั้งข้อสังเกต	๒ ชั่วโมง

๒. สาระที่สอง เป็นเนื้อหาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เกี่ยวกับการทำอาชีพไม้แกะสลักและงานไม้ การทำงานอาชีพแกะสลักไม้และงานตกแต่งงานไม้ การใช้คอมพิวเตอร์เพื่อออกแบบงานไม้แกะสลัก เป็นการผสมผสานระหว่างข้อความรู้ที่เป็นประสบการณ์จริง การแก้ปัญหาตามวิธีชาวบ้านระหว่างการทำงานที่นักเรียนได้รับจากวิทยากรท้องถิ่นกับข้อความรู้ที่ ลงลึกในศาสตร์นั้นๆ

๒.๑ สารเคมีที่ใช้ในงานไม้ ขี้เถ้า สีย้อมไม้ แอลกอฮอล์ ทินเนอร์ แล็คเกอร์ สารกันปลวก น้ำมันสน น้ำมันวานิช สีนํ้ามันทาไม้

๒.๒ การใช้คอมพิวเตอร์ในการออกแบบลวดลายไม้แกะสลัก

๒.๒.๑ ความรู้เกี่ยวกับการใช้โปรแกรมวินโดว์ คำสั่งต่างๆ

๒.๒.๒ ทักษะการแทรกรูปภาพ ลายเส้นลงในภาพวาดงานไม้แกะสลัก และการตกแต่งงานไม้

๒.๓ ความรู้และทักษะการแกะสลักไม้

๒.๓.๑ ความรู้และทักษะการใช้เครื่องมือชนิดต่างๆที่ใช้ในการแกะสลักไม้

๒.๓.๒ ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการแกะสลักไม้ และการลงมือแกะสลักไม้จนได้ผลิตภัณฑ์ไม้แกะสลัก

๒.๔ ความรู้และทักษะการตกแต่งงานไม้แกะสลัก

๒.๔.๑ ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการตกแต่งงานไม้ ตั้งแต่การรับงาน อบรมจนถึงการทำเส้นสีและตกแต่งงาน ไม้จนสำเร็จเป็นชิ้นผลิตภัณฑ์พร้อมจำหน่าย

๒.๔.๒ ทักษะการตกแต่งงานไม้แกะสลักจนได้ผลิตภัณฑ์ที่สมบูรณ์

๒.๕ ธุรกิจค้าขายไม้แกะสลัก

๒.๕.๑ ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการทำธุรกิจค้าขายไม้แกะสลักของชาวบ้านถวายเป็น

๒.๕.๒ ความรู้และทักษะการจัดหน้าร้านให้ดึงดูดลูกค้าและการเจรจาซื้อขายสินค้าไม้แกะสลัก

๒.๕.๓ ทักษะการค้าขายสินค้าไม้แกะสลัก

แผนการสอน สารงานที่สอง: วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี-ศิลป-งานอาชีพ

ประกอบด้วยแผนการสอนทั้งหมด ๑๐ แผนการสอน ใช้เวลาทั้งหมด ๑๕ ชั่วโมงดังมีรายละเอียดดังนี้

แผน	สาระสำคัญ	จุดประสงค์	กิจกรรม	สื่อการสอน	ประเมินผล	เวลาที่ใช้
๑	การอบไม้ที่อุณหภูมิเหมาะสมทำให้ไม้แคะสลักมีคุณภาพ	๑.บอกวิธีและขั้นตอนการอบไม้ได้ ๒.ทำการอบไม้ได้	๑.อธิบาย สาธิตโดยวิทยากรท้องถิ่น ๒. ลงมือปฏิบัติที่โรงอบไม้ในหมู่บ้าน ๓. บันทึกและอภิปราย	ไม้แคะสลัก ที่อบแล้ว และยังไม่ได้อบ แบบบันทึก	การสังเกต การเขียนบันทึก สรุป	๓ ชั่วโมง
๒	สารเคมีที่ใช้ในงาน ไม้ แคะ สลักและงาน ไม้ที่บ้านถวาย	๑. รู้จัก ชื่อ และอธิบายคุณสมบัติของสารเคมีแต่ละชนิดได้ ๒. บอกวิธีใช้สารเคมีเหล่านี้ได้อย่างปลอดภัยได้ ๓. ร้องเพลงสารเคมีได้	๑. แบ่งนักเรียนเป็น ๗ กลุ่มจัดเข้าศูนย์การเรียนรู้ ๗ ศูนย์ , ๒. ศึกษาใบความรู้ในแต่ละศูนย์, ๓.สรุปเนื้อหาสาระที่ได้ ๔. ให้นักเรียนศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากภาคสนามตามใบงาน ๕. สรุปผลงานที่ไปค้นคว้ามา	แผนภูมิศูนย์การเรียนรู้, เพลงสารเคมี,บัตรคำสั่ง, ใบความรู้สารเคมี ๑๐ ชนิด, บัตรคำถาม-เฉลย, แบบบันทึกภาคสนาม, แบบทดสอบก่อน-หลังเรียน	การสังเกตการทำงาน,ประเมินจากบันทึกภาคสนาม, ประเมินจากแบบทดสอบ	๖ ชั่วโมง
๓	การใช้โปรแกรมวินโดวส์	๑. บอกความหมาย,ลักษณะ, ส่วนประกอบได้ ๒. รู้วิธีเข้าและออกโปรแกรม,๓ ใช้เมาส์ได้	๑.แบ่งกลุ่มศึกษาใบงาน ๒.ฝึกปฏิบัติตามใบงาน ๓.สรุปเนื้อหาและประสบการณ์	ใบงาน เครื่องคอมพิวเตอร์ แบบประเมินก่อนเรียน ใบความรู้	สังเกตการใช้เครื่อง,ตรวจผลการใช้เครื่องตามใบงาน	๓ ชั่วโมง
๔	การใช้ word 7	๑. ความรู้และทักษะเบื้องต้นการใช้word7 ๒. สร้างเอกสารจัดรูปแบบได้ ๓. พิมพ์งานด้วย printer ได้	๑.แบ่งกลุ่มศึกษาใบงาน ๒. ฝึกปฏิบัติตามขั้นตอนในใบงาน	ใบงาน,เครื่องคอมพิวเตอร์, เครื่อง printer, ใบความรู้	สังเกตการใช้เครื่อง คอมพิวเตอร์, ตรวจผลงานที่ได้	๓ ชั่วโมง
๕	การดูแลรักษา	๑.บอกวิธีการใช้,	๑.สนทนจากประสบ	เครื่องมือแคะ	สังเกตการ	๓ ชั่วโมง

	และการใช้เครื่องมือในแต่ละขั้นตอนการแกะสลักไม้	การดูแลรักษาและเก็บเครื่องมือแกะสลักไม้ได้	การเพิ่มเติมเกี่ยวกับเครื่องมือแกะสลักที่เคยพบ ๒.ศึกษาเพิ่มจากสื่อ ๓. ทดลองใช้เครื่องมือ-เก็บทำความสะอาดภายใต้การควบคุมของวิทยากรท้องถิ่น ๔. สรุปอภิปราย	สลัก, สื่อการสอนโปรแกรม powerpoint เรื่องการแกะสลักไม้, แบบสังเกตพฤติกรรม	ทำงาน, ประเมินจากใบสรุป, ตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน	
๖	การแกะสลักไม้ประกอบด้วยงานหลักหลายขั้นตอนที่ต่อเนื่องกันและมีงานย่อยอีกมากมายต้องอาศัยความชำนาญและเครื่องมือหลายชนิด	๑.บอกขั้นตอนงานหลักและงานย่อยได้ ๒.แกะสลักไม้ได้	๑. แบ่งกลุ่มไปฝึกงานกับวิทยากรท้องถิ่นที่บ้านวิทยากร ๒. เชิญวิทยากรท้องถิ่นมาให้ความรู้และควบคุมการปฏิบัติงานร่วมกับครู ๓. ให้นักเรียนลงมือทำงานและสรุปขั้นตอนการทำงานเป็นโครงการพร้อมนำเสนอผลงาน	เครื่องมือแกะสลักไม้, ไม้, แบบสังเกตพฤติกรรม, สื่อการสอนเรื่องการแกะสลักไม้จาก powerpoint	สังเกตการปฏิบัติงานโดยวิทยากรท้องถิ่น, ตรวจสอบผลงานโดยวิทยากรและครู, ประเมินโครงงานและการนำเสนอ	๑๕ ชั่วโมง
๗.	การตกแต่งเส้นสีอ้ายความประณีต ความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้งานมีคุณภาพตามเอกลักษณ์บ้านถวาย, ส่วนประกอบของเส้นสี	๑.อธิบายส่วนผสมของเส้นสีได้ ๒.บอกขั้นตอนการทำเส้นสีได้ ๓.ผลิตเส้นสีได้	๑.สนทนาเกี่ยวกับประสบการณ์เดิมการทำเส้นสี ๒. เชิญวิทยากรท้องถิ่นมาให้ความรู้และสาธิตการทำเส้นสี ๓. นักเรียนลงมือทำเส้นสี ๔. สรุปอภิปรายและรายงานผลการศึกษา-ประสบการณ์	วัสดุทำเส้นสี (ปูน, ชัน, สีน้ำมัน) อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง (กะละมัง, น้ำ, แผ่นไม้คiling, ไม้กระดานรอง), งานไม้แกะสลักที่ตกแต่งด้วยเส้นสีแล้ว, ใบความรู้, แบบสังเกตพฤติกรรม	สังเกตการทำงาน, ประเมินผลงาน	๓ ชั่วโมง
๘	การใช้เส้นสีตกแต่งงานไม้แกะสลักตาม	๑. อธิบายการคลึงเส้นสีสำหรับตกแต่งงานไม้ได้ ๒.	๑. นำนักเรียนไปฝึกใช้เส้นสีตกแต่งไม้แกะสลักที่บ้านวิทยากร	เส้นสี (นักเรียนทำเอง), หนุ่นไม้แกะสลัก(นัก	สังเกตพฤติกรรม, ประเมินผลงาน,	๓๐ ชั่วโมง

	เอกลักษณ์บ้าน ถวายเป็นหรือคัด แปลงลาย	คลังเส้นสีได้ ๓. ออกแบบลวดลาย ตามหรือที่คัด แปลงจากลวดลาย เอกลักษณ์บ้าน ถวายและใช้เส้นสี ตกแต่งตามแบบ ได้	ท้องถิ่น (ใช้เส้นสีที่ทำ ไว้แล้ว) ภายใต้การ ควบคุมของวิทยากร ท้องถิ่นและครู ๒.ทำโครงการเสนอ	เรียนเตรียมเอง), กระจกสี, กาว, แบบลวดลาย (นักเรียนเตรียม เอง) , แบบ ประเมินพฤติ กรรมนักเรียน	ประเมินโครง งานและการนำ เสนอ	
๕	การทำธุรกิจค้า ขายไม้แกะ สลักที่บ้าน ถวาย	๑. อธิบาย กระบวนการทำ ธุรกิจได้ ๒. อธิบายขั้นตอน การทำธุรกิจได้ ๓. จัดวางสินค้า ในร้านได้	๑.ศึกษาการทำธุรกิจ จากใบงาน ๒.สำรวจ การตกแต่งวางสินค้า ในร้านของบ้านถวาย ๓. วางแผนการจัดวาง สินค้า ๔.สรุปอภิปราย	ใบความรู้เรื่อง การทำธุรกิจค้า ขายไม้แกะสลัก, สินค้า ไม้แกะสลัก (จากการบริจาค ของชาวบ้าน) , สถานที่จัดวาง, แบบสังเกต	สังเกตการ ทำงาน, ประเมิน จากรายงาน สรุป, ตรวจสอบ งาน	๓ ชั่วโมง
๑๐	การปฏิบัติการ ขายสินค้าไม้ แกะสลักและ งานไม้	๑. ปฏิบัติงานขาย ของหน้าร้านได้ ๒. พูดเชิญชวน ลูกค้าโดยใช้ภาษา ไทยและต่าง ประเทศได้ ๓. มีกริยามารยาท เรียบร้อย	๑. ทบทวนความรู้เกี่ยว กับการทำธุรกิจค้าขาย ๒.แบ่งกลุ่มนักเรียนฝึก ขายของหน้าร้านสอง ฝั่งคลอง ๓. สรุปอภิปราย ประสบการณ์ที่ได้รับ และข้อเสนอแนะเพื่อ การปรับปรุง	สถานที่จริงที่ ร้านค้าสองฝั่ง คลอง	แบบสังเกตพฤติ กรรม(ประเมิน โดยเจ้าของ ร้าน), ผลการ ขาย, ประเมิน การสรุปงาน	๖ ชั่วโมง

๓. ตารางงานที่ตามได้แก่การใช้ภาษาอังกฤษในการอธิบายสินค้าไม้แกะสลักและงานไม้
และการเจรจาซื้อขายกับลูกค้าชาวต่างประเทศ

๓.๑ ความรู้และทักษะการใช้คำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับเครื่องมือหลักๆที่ใช้ใน
งานแกะสลักไม้ คำศัพท์เกี่ยวกับสินค้าไม้แกะสลักและงานไม้ คำศัพท์เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว
และสถานที่สำคัญในหมู่บ้านถวาย

๓.๒ ความรู้และทักษะการใช้บทสนทนาสั้นๆ การแนะนำตนเอง การทักทาย
ลูกค้าที่มาเที่ยวชมบ้านถวาย

๓.๓ ทักษะการเขียนใบเสร็จรับเงินและใบสั่งของ

แผนการสอน สารงานที่สามเป็นการใช้ภาษาอังกฤษในเรื่องที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้ เน้นการใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารกับลูกค้าและนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเป็นหลัก คำศัพท์ที่ใช้เป็นคำศัพท์เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่ชาวบ้านถวายเป็นของฝากจำหน่ายในร้านค้าสองฝั่งคลอง นอกจากนี้ยังเป็นบทสนทนาเกี่ยวกับขั้นตอนการแกะสลักและการตกแต่งงานไม้ และสาธารณูปโภคที่จำเป็น- ร้านอาหารบริเวณตลาดสองฝั่งคลอง

แผนการสอนในสาระงานที่สามมีทั้งหมด ๘ แผนจำนวน ๑๓ ชั่วโมงดังต่อไปนี้

แผน	สาระสำคัญ	จุดประสงค์	กิจกรรม	สื่อการสอน	การประเมิน	เวลา
๑	คำศัพท์เกี่ยวกับสถานที่และแผนผังหมู่บ้านถวาย	๑. เขียนแผนผังแสดงสถานที่สำคัญของหมู่บ้านได้ ๒. อธิบายสถานที่สำคัญในแผนผังได้	๑. ครูแนะนำคำศัพท์สถานที่สำคัญของหมู่บ้าน ๒. แบ่งกลุ่มพานักเรียนออกสำรวจหมู่บ้าน ๑. แจกแผนผังที่ตั้งสถานที่สำคัญให้นักเรียนเขียนศัพท์ที่เรียนไปลงบนแผนผัง ๔. นักเรียนนำเสนอผลงานพร้อมบรรยาย	แผนผังที่ตั้งสถานที่สำคัญ, บัตรคำ, บัตรภาพ, แผนผัง	การสังเกตการตอบคำถาม-นำเสนอผลงาน, การเข้าร่วมกิจกรรม, การเขียนคำศัพท์ในแผนผัง, การทดสอบก่อน-หลังเรียน, ประเมินผลกิจกรรม	๖ ชั่วโมง
๒	คำศัพท์เกี่ยวกับสถานที่คำบุรพบท, ประโยคคำถาม Where is.....?	๑. บอกความหมายคำศัพท์ได้ ๒. ตอบคำถามประโยคที่ขึ้นต้นด้วย Where is.....? ได้ ๓. บอกที่ตั้งของสถานที่ในชุมชนได้	๑. อธิบายและฝึกการใช้รูปประโยค Where is....? ๒. ให้นักเรียนฝึกตอบคำถาม Where is....? โดยใช้สถานการณ์จำลองภายในห้องเรียน ๓. กิจกรรมจับคู่ให้ความหมายคำบุรพบท ๔. ฝึกการใช้บุรพบทโดยกิจกรรมถามตอบ	บัตรภาพสถานที่, บัตรคำ, บัตรความหมาย, บัตรประโยค, แผนผัง,	สังเกตการร่วมกิจกรรม, การถามตอบ, ผลจากบันทึกประเมินกิจกรรม, ทดสอบก่อน-หลังเรียน	๑ ชั่วโมง

๓	คำศัพท์เกี่ยวกับสินค้าไม้แกะสลัก, รูปประโยค where are you going?, what are you going to buy?	๑. บอกความหมายและใช้คำศัพท์ได้ ๒. ใช้รูปประโยคที่เรียนได้	๑. เกมจับคู่คำศัพท์กับสินค้าไม้แกะสลัก ๒. ฝึกพูดจากแถบประโยค ๓. อธิบายความหมายคำศัพท์และประโยคที่ฝึกพูด	สินค้าไม้แกะสลักในกล่องมหาสมบัติ, บัตรคำ. แถบประโยค, หุ่นมือ	การสังเกต, การซักถาม-ฝึกสนทนา, แบบฝึกหัด, ทดสอบก่อน-หลัง, บันทึกการประเมินผลกิจกรรม	๖ ชั่วโมง
๔	รูปประโยคการซื้อขายสินค้า (How many pieces do you want?, How much are these? It is... baht each.)	๑. นักเรียนสามารถใช้รูปประโยคในการซื้อขายสินค้าได้	๑. ครูสาธิตการใช้รูปประโยคต่างๆ ๒. แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มคนขาย-คนซื้อฝึกใช้รูปประโยค (สมมติสถานที่เป็นร้านค้า) ๓. ให้เขียนรูปประโยคที่ฝึกลงในสมุดบันทึก	สินค้าไม้แกะสลัก, แถบประโยค, ร้านค้า	สังเกตการณ์สนทนาและอ่านแถบประโยค, ตรวจสอบบันทึก, แบบทดสอบก่อน-หลังเรียน, บันทึกการประเมินผลกิจกรรม	๓ ชั่วโมง
๕	คำศัพท์สินค้าไม้แกะสลัก, รูปประโยค Here are some..., Here is a..., I want a..., I want some...	๑. เข้าใจความหมายและใช้คำศัพท์ได้ ๒. ใช้รูปประโยคได้ ๓. เขียนแบบบทสนทนาได้	๑. แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มผู้ซื้อและผู้ขายฝึกใช้บทสนทนาซื้อขายตามรูปประโยค ๒. ฝึกการใช้คำศัพท์ใหม่, ๓. ฝึกใช้รูปเอกพจน์และพหูพจน์ ๔. สรุปความแตกต่างระหว่างการใช้รูปประโยคเอกพจน์-พหูพจน์ ๕. บันทึกลงในสมุด	สินค้าไม้แกะสลัก, บัตรภาพ, บัตรคำ, แถบประโยค	การสังเกต, ตรวจสอบผลงานจากสมุดบันทึก, ทดสอบก่อน-หลังเรียน, ประเมินผลกิจกรรม	๓ ชั่วโมง

๖	สำรวจราคาสินค้าไม้แกะสลักที่ร้านค้าสองฝั่งคลอง	๑. สำรวจราคาสินค้าเพื่อจัดทำรายการราคา ๒. เขียนรายการราคาสินค้าได้	๑. ให้นักเรียนออกสำรวจสินค้าและราคาตามร้านค้าในหมู่บ้าน ๒. ให้นักเรียนทำรายงานแล้วนำเสนอหน้าชั้น ๓. ออกแบบให้นักเรียนสำรวจและบันทึกราคาต่อเนื่อง	ตารางสำรวจรายการและราคาสินค้า	การสังเกตการทำงาน, ตรวจสอบการทำงานจากตารางสำรวจ,แบบประเมินกิจกรรม	๖ ชั่วโมง
๗	การพูดทักทายและแนะนำตนเองตามรูปประโยค It's nice to see you. My name is...	๑. พูดทักทายเพื่อนใหม่ได้ ๒. รู้ความหมายของการทักทายและคำศัพท์เกี่ยวกับการทักทาย ๓. เล่นบทบาทสมมติแนะนำตนเองได้	๑. ใช้เพลง Good morning to you. นำ ๒. ครูสาธิตบทบาทสมมติ ๓. นักเรียนฝึกบทบาทสมมติแล้วเขียนลงสมุดบันทึก ๔. ฝึกแนะนำบุคคลสำคัญในชุมชน(นักเรียนศึกษาเอง)	บัตรคำ, บทสนทนา, บัตรประโยค, เพลง, ตัวอย่างการเขียนแนะนำบุคคลสำคัญ	การสังเกตการทำงาน, ตรวจสอบผลงานการบันทึก, การเขียนแนะนำบุคคล	๗ ชั่วโมง
๘	การเขียนใบสั่งของและใบเสร็จรับเงิน	๑. บอกความหมายและใช้คำศัพท์ที่ใช้ในใบสั่งของและใบเสร็จได้ ๒. กรอกรวบรวมข้อมูลในใบสั่งของและใบเสร็จได้	๑. แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มช่วยกันศึกษาความหมายของคำศัพท์ในของปริศนา ๒. ตอบคำถามตอบในของปริศนาเพื่อเฉลยปริศนา ๓. แจกใบเสร็จและใบสั่งของให้นักเรียนฝึกกรอก ๔. นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงาน,สรุปและติดบนป้ายนิเทศ	๑. ของปริศนา-คำถามพร้อมคำตอบ ๒. ใบเสร็จรับเงิน ๓. ใบสั่งของ ๔. ป้ายนิเทศ	สังเกตการเข้าร่วมกิจกรรม, ตรวจสอบผลการเขียนใบสั่งของและใบเสร็จรับเงิน	๗ ชั่วโมง

๔. สาระงานที่สี่ ได้แก่การปฏิบัติตนตามบทบาทการเป็นมัคคุเทศก์น้อยเจ้าของบ้านให้กับแขกที่มาเยือนหมู่บ้านถวายเป็นปัจจุบัน

๔.๑ มัคคุเทศก์น้อยงานแกะสลักไม้และงานไม้ในชุมชนบ้านถวายเป็นปัจจุบัน

๔.๑.๑ ความสำคัญของการท่องเที่ยวที่มีต่อหมู่บ้านถวายเป็นปัจจุบันและสินค้าไทยในปัจจุบัน

๔.๑.๒ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่สำคัญต่อการจัดการท่องเที่ยว

๔.๑.๓ บทบาทของเจ้าของบ้าน

๔.๑.๔ การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว

๔.๒ มัคคุเทศก์น้อยงานแกะสลักไม้และงานไม้:ภาคปฏิบัติ

๔.๒.๑ บทบาทเจ้าของบ้านในการพานักท่องเที่ยวชมแหล่งผลิตและจำหน่ายสินค้าไม้แกะสลัก รวมทั้งพาชมสถานที่สำคัญในหมู่บ้านถวายเป็นปัจจุบัน

๔.๒.๒ บทบาทเจ้าของบ้านในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาการประกอบอาชีพงานแกะสลักไม้และงานไม้ของชุมชนบ้านถวายเป็นปัจจุบัน

๔.๒.๓ บทบาทเจ้าของบ้านในการอธิบายและสาธิตการแกะสลักไม้และตกแต่งงานไม้ของชาวบ้านถวายเป็นปัจจุบัน

แผนการสอน แผนการสอนสำหรับสาระงานที่สี่นี้ผู้สอนไม่ได้ทำแผนการสอนอย่างเป็นทางการแต่จัดให้นักเรียนทำกิจกรรมในห้องเรียน และจัดดูแลให้นักเรียนปฏิบัติงานภาคสนามทำหน้าที่มัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยว

แผนการสอนที่ปรากฏข้างล่าง ได้มาจากการสรุปการปฏิบัติงานของครูและนักเรียน

แผน	สาระสำคัญ	จุดประสงค์	กิจกรรม	สื่อการสอน	ประเมินผล	เวลา
๑	การทำหน้าที่ มัคคุเทศก์น้อย นำเที่ยวชม บ้านถวายเป็น ผ่านการฝึก และเตรียมตัว ล่วงหน้า พร้อมจัดสื่อ แนะนำหมู่บ้านได้	๑. อธิบาย ประวัติความเป็นมาของ อาชีพงานไม้ แกะสลักและ งานไม้ได้ ๒. บอกขั้นตอน การทำงานแกะ สลักและตกแต่ง งานไม้ได้ ๓. แนะนำ สถานที่ท่องเที่ยว ในหมู่บ้านได้ ๔. บอกราคาสิน ค้า-แนะนำร้านค้าได้	๑. แบ่งกลุ่มนักเรียนเตรียมงานใน หน้าที่มัคคุเทศก์ น้อยนำเที่ยวตาม จุดประสงค์ที่ตั้งไว้ ๒. นักเรียนแต่ละ กลุ่มฝึกทำหน้าที่ ตามที่ได้รับมอบ หมาย ๓. นักเรียน แต่ละกลุ่มจัดทำ สื่อเพื่อแนะนำหมู่บ้านถวายเป็น	แผนผังหมู่บ้าน ถวายเป็น, แผนที่ ตั้งร้านค้า, แผนที่ ผังหมู่บ้านใกล้ เคียง, แผนภูมิ เพลงสารเคมี	สังเกตการมีส่วนร่วมในกิจกรรม, ผลงาน การเตรียมตัว	๖ ชั่วโมง
๒	การปฏิบัติงาน มัคคุเทศก์ น้อยนำเที่ยว บ้านถวายเป็น ทำงานกันกับ ชุมชน และ ต้องทำหน้าที่ อย่างมีวินัย มี ไม่ตรีจิตตาม แบบชาวบ้าน ถวายเป็น	๑. ปฏิบัติงาน ตามบทบาท มัคคุเทศก์น้อย นำเที่ยวได้	นำนักเรียนจากโรงเรียน ธีระวัฒน์บำเพ็ญ จำนวน ๔๘ คนเที่ยวชมหมู่บ้านถวายเป็น	ร้านค้าสองฝั่ง คลอง, หมู่บ้าน ถวายเป็น	การปฏิบัติหน้าที่ มัคคุเทศก์น้อย นำเที่ยว, แบบ ประเมินความ พึงพอใจของนักเรียนโรงเรียน ธีระวัฒน์ บำเพ็ญ	๖ ชั่วโมง

ตารางเวลาเรียนตลอดหลักสูตร

สัปดาห์ที่ ๑

	๕.๐๐ - ๑๒.๐๐	พักเที่ยง	๑๓.๐๐ - ๑๖.๐๐
๒๕ พ.ย. ๔๒	สภาพภูมิศาสตร์และขอบเขตบ้านถวายเป็น สำรวจ		ทำสัญลักษณ์-แผนที่หมู่บ้านถวาย
๓ พ.ย. ๔๒	ทำแผนที่สองฝั่งคลอง สรุปรูปเนื้อหา ฝึกพูดแนะนำ		วิทยาศาสตร์/เทคโนโลยี (การอบไม้)
๑ ธ.ค. ๔๒	วิทยาศาสตร์/เทคโนโลยี (สารเคมี)		วิทยาศาสตร์/เทคโนโลยี (สารเคมี)
๒ ธ.ค. ๔๒	ความสัมพันธ์ของชาวบ้านถวายกับหมู่บ้านใกล้เคียง		ความสัมพันธ์ของชาวบ้านถวายกับ หมู่บ้านใกล้เคียง (ให้นักเรียนค้นคว้า)
๓ ธ.ค. ๔๒	ภาษาอังกฤษ แผนที่หมู่บ้านถวาย		ภาษาอังกฤษ คำถามเกี่ยวกับหมู่บ้าน ถวาย

สัปดาห์ที่ ๒

	๕.๐๐ - ๑๒.๐๐	พักเที่ยง	๑๓.๐๐ - ๑๖.๐๐
๓ ธ.ค. ๔๒	ฝึกมารยาท ฝึกพูดเล่าความสัมพันธ์ของชาวบ้าน ถวายกับหมู่บ้านใกล้เคียง		ประวัติความเป็นมาของงานไม้แกะ สลัก
๔ ธ.ค. ๔๒	ประวัติความเป็นมาของงานไม้แกะสลัก		ฝึกพูดเล่าประวัติความเป็นมาของงาน ไม้แกะสลัก
๕ ธ.ค. ๔๒	ภาษาอังกฤษ ศัพท์ใหม่สินค้าไม้แกะสลัก		ภาษาอังกฤษฝึกสนทนาทักทายซื้อ ขายสินค้า
๑๓ ธ.ค. ๔๒	วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี (คอมพิวเตอร์)		วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี(คอมพิวเตอร์ กับงานไม้แกะสลัก)
๑๔ ธ.ค. ๔๒	คอมพิวเตอร์กับงานไม้แกะสลัก		มัลติมีเดีย(ประวัติของการประกอบ อาชีพงานไม้แกะสลัก)

สัปดาห์ที่ ๓

	๕.๐๐ - ๑๒.๐๐	พักเที่ยง	๑๓.๐๐ - ๑๖.๐๐
๑๕ ธ.ค. ๔๒	มัลลเทศก์น้อย		ภาษาอังกฤษ บทสนทนา ทักทาย
๑๖ ธ.ค. ๔๒	ภาษาอังกฤษฝึกการฟัง พูดอ่านเขียนเกี่ยวกับสินค้าไม้แกะสลัก		ประวัติบุคคลสำคัญของหมู่บ้านถวาย
๑๗ ธ.ค. ๔๒	ประวัติบุคคลสำคัญของหมู่บ้านถวาย		ฝึกเล่าประวัติบุคคลสำคัญของหมู่บ้านถวาย
๒๐ ธ.ค. ๔๒	ภาษาอังกฤษ บทสนทนา ทักทาย		ภาษาอังกฤษ บทสนทนา ทักทาย
๒๑ ธ.ค. ๔๒	มัลลเทศก์(ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งที่พัก)		มัลลเทศก์(บทบาทของมัลลเทศก์พาเที่ยวชมแหล่งผลิต/จำหน่ายสินค้า)

สัปดาห์ที่ ๔

	๕.๐๐ - ๑๒.๐๐	พักเที่ยง	๑๓.๐๐ - ๑๖.๐๐
๒๒ ธ.ค. ๔๒	งานอาชีพ (การใช้เครื่องมือแกะสลักและฝึกปฏิบัติ)		งานอาชีพ (ฝึกปฏิบัติแกะไม้กับปราชญ์ชาวบ้าน)
๒๓ ธ.ค. ๔๒	งานอาชีพ (ฝึกปฏิบัติต่อ)		งานอาชีพ (ฝึกปฏิบัติต่อ)
๒๔ ธ.ค. ๔๒	งานอาชีพ(ฝึกปฏิบัติต่อ)		งานอาชีพ (นำเสนอผลงาน)
๒๕ ธ.ค. ๔๒	ภาษาอังกฤษ (ทักทาย)		ภาษาอังกฤษ (ทักทาย)
๒๘ ธ.ค. ๔๒	ลักษณะงานอาชีพในหมู่บ้านถวาย		ลักษณะงานอาชีพในหมู่บ้านถวาย

สัปดาห์ที่ ๕

	๕.๐๐ - ๑๒.๐๐	พักเที่ยง	๑๓.๐๐ - ๑๖.๐๐
๒๙ ธ.ค. ๔๒	งานตกแต่งงานไม้ (ทำเส้นสี)		งานตกแต่งงานไม้ (ทำเส้นสี)
๔ ม.ค. ๔๒	งานตกแต่งงานไม้		งานตกแต่งงานไม้
๕ ม.ค. ๔๒	งานตกแต่งงานไม้		งานตกแต่งงานไม้
๖ ม.ค. ๔๒	งานตกแต่งงานไม้		งานตกแต่งงานไม้
๗ ม.ค. ๔๒	นำเสนองานตกแต่งงานไม้		งานอาชีพ (ธุรกิจค้าขาย)

สัปดาห์ที่ ๖

	๕.๐๐ - ๑๒.๐๐	พักเที่ยง	๑๓.๐๐ - ๑๖.๐๐
๓๑ ม.ค. ๔๓	ฝึกการบรรยายแนะนำหมู่บ้านถวายเป็น		ทำสื่อประกอบการแนะนำ-จัดกิจกรรมแบ่งกลุ่มและแบ่งงานการทำงานที่มัลลเทศก์น้อยเจ้าของบ้าน
๑ ก.พ. ๔๓	นำนักเรียนโรงเรียนธีระวัฒน์บำเพ็ญเทียมหมู่บ้านถวายเป็นตามแผนที่วางไว้		

วิธีสอน

วิธีสอนที่ใช้ในหลักสูตรนี้มีหลายวิธีซึ่งแต่ละวิธีมีเทคนิคการสอนและขั้นตอนการสอนหลากหลายขึ้นอยู่กับบริบทของเนื้อหา จุดประสงค์เฉพาะและผู้เรียน อย่างไรก็ตามสามารถจัดกลุ่มวิธีสอนที่เน้นในการจัดการเรียนการสอนได้เป็น ๔ วิธีหลักๆดังนี้

๑. วิธีสอนแบบมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกด้าน (Whole Child Approach) เน้นการ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้สำรวจและใช้ประสบการณ์เดิมเกี่ยวกับชุมชนและวิถีชีวิตของชุมชนตลอดจนใช้ศักยภาพของตนเองทุกด้าน โดยเฉพาะด้านทักษะการสื่อสารกับคนในชุมชนเพื่อแสวงหาความรู้จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ใช้พื้นฐานเดิมเหล่านี้ในการทำงานร่วมกับครูและคนในชุมชนเพื่อศึกษาและเลือกแนวทางพัฒนาความรู้ ประสบการณ์ทักษะ และศักยภาพด้านต่างๆของตนเอง เป็นการพัฒนาความรู้และพัฒนาตนจากการกระทำปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชน จากการ ลงมือแสวงหาและสัมผัสกับแหล่งข้อมูลชุมชนด้วยตนเอง

๒. วิธีสอนแบบบูรณาการเนื้อหาและแบบพหุสาขาวิชา (Integrated and Interdisciplinary Instruction) เป็นการสอนที่ใช้หัวข้อเรื่อง (theme concept) ที่เป็นปัญหาในชุมชนบ้านถวายเป็นซึ่งคนในชุมชนและครูเห็นพ้องต้องกันว่าเป็นเรื่องจำเป็นที่นักเรียนจะต้องเรียนรู้เพื่อความเข้มแข็งของชุมชน เป็นแนวในการบูรณาการเนื้อหาความรู้จากศาสตร์ที่หลากหลายเข้ามาทำความเข้าใจกับปัญหานั้นและเพื่อให้เห็นแนวการแก้ปัญหาที่เป็นรูปธรรม

๓. วิธีสอนแบบโครงงาน เป็นวิธีสอนที่เน้นศักยภาพของนักเรียนในการค้นหาปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นในชุมชนอันเนื่องมาจากการประกอบอาชีพงาน ไม้แกะสลักและงาน ไม้ในวิถีชีวิตของชาวบ้านมาเป็นหัวข้อเรื่องในการแสวงหาข้อมูล เป็นแนวในการจัดกิจกรรมที่มุ่งสู่การหาคำตอบ

หรือค้นหากระบวนการแก้ปัญหา นั้น ซึ่งกระบวนการทั้งหมดนี้กระทำต่อเนื่องกันในช่วงระยะเวลานานพอสมควร วิธีสอนแบบโครงงานนี้ให้ความสำคัญกับความสามารถในการเชื่อมโยงสาระความรู้ที่นักเรียนได้รับในห้องเรียนกับข้อความรู้จากประสบการณ์ตรงและจากแหล่งข้อมูลอื่นๆ ในชุมชน โดยมุ่งขยายขอบเขตของสาระความรู้ในห้องเรียนให้กว้างขวางและลึกซึ้งสามารถปรับใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน นักเรียนต้องทำงานร่วมกันเป็นทีม สร้างกลุ่มที่มีแนวความสนใจในเรื่องเดียวกันหรือใกล้เคียงกันซึ่งหมายรวมถึงคนในชุมชนด้วย ช่วยกันวางแผนการทำงาน ศึกษา ค้นคว้า ประเมินผลการค้นคว้าในแต่ละขั้นเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ และหาคำตอบ หรือ แนวทางที่เป็นรูปธรรมเป็นทางออกของปัญหานั้น

๔. วิธีสอนแบบใช้ชุมชนบ้านถวายเป็นแหล่งข้อมูลและแหล่งประสบการณ์ (Community Tutoring) วิธีสอนแบบนี้เน้นให้ชุมชนมีบทบาทเป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับชุมชน เป็นผู้ให้และฝึกประสบการณ์พื้นฐานเกี่ยวกับการประกอบอาชีพในชุมชน โดยชาวบ้านเหล่านี้จะทำบทบาทดังกล่าวร่วมกันครูในโรงเรียนเพื่อผสมผสานข้อมูลที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับภูมิปัญญาระดับชาติโดยมุ่งให้ข้อความรู้และประสบการณ์ทั้งหมดนี้เป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นในชุมชนและเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนต่อไป บทบาทนี้ของชุมชนจะกระทำอย่างต่อเนื่อง กระทำซ้ำๆ และรวมไปถึงการติดตามประเมินผลตามเป้าหมายที่กำหนด ไว้ด้วย

สื่อการสอน-เอกสารประกอบการสอน

การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นไม่แกะสลักและงานไม้ของโรงเรียนบ้านดั้นแก้วในแต่ละวิชาแต่ละครั้งนั้นนอกจากครูผู้สอนได้ใช้วิธีสอนหลักๆ ทั้งสี่วิธีข้างต้นซึ่งได้ปรับเปลี่ยนใช้เทคนิคการสอนตามบริบทเนื้อหา ผู้เรียนและสถานที่แล้วยังได้ผลิตสื่อและเอกสารหลักสูตรสำหรับใช้ประกอบการเรียนการสอนอีกด้วย

สื่อและเอกสารหลักสูตรดังกล่าวมีดังนี้

๑. ใบความรู้ : ใบความรู้เรื่องประวัติบุคคลสำคัญของหมู่บ้านถวาย (๖ คน) , ใบความรู้เรื่องสารเคมีที่ใช้ในงานไม้แกะสลักและงานไม้ (๑๐ ชนิด), ใบความรู้เรื่องบทบาทและ หน้าที่ของมัธยมศึกษาตอนต้น, ใบความรู้เรื่องการทำธุรกิจค้าขายไม้แกะสลัก ,

๒. ใบงาน : สำหรับการทำงานกลุ่มในทุกกลุ่มวิชา

๓. แบบประเมินพฤติกรรม : สำหรับทุกกลุ่มวิชา

๔. แบบทดสอบความรู้ : แบบทดสอบก่อนและหลังการเรียนการสอนทุกกลุ่มวิชา

๕. หนังสือเรียน : หนังสือภาพคำศัพท์ภาษาอังกฤษเรื่องสินค้าไม้แกะสลักของหมู่บ้านถวาย

๖. บทเรียนบนโปรแกรม Power Point : บทเรียนเรื่องขั้นตอนการแกะสลักไม้, บทเรียนเรื่องเครื่องมือการแกะสลักไม้

๗. บันทึกการสอน บันทึกการสอนกลุ่มวิชาภูมิศาสตร์-ประวัติศาสตร์และภาษาไทย บันทึกการสอนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การงานอาชีพและศิลปะ บันทึกการสอนวิชาภาษาอังกฤษ บันทึกการสอนวิชามัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้

๘. สื่อและวัสดุอื่นๆ ได้แก่แผนที่หมู่บ้านถวาย แผนที่ร้านค้าสองฝั่งคลอง แผนที่แสดงขอบเขตและที่ตั้งหมู่บ้านใกล้เคียง บัตรคำภาษาอังกฤษ แถบประโยคภาษาอังกฤษ เพลงสารเคมีในงานไม้ หุ่นไม้สำหรับแกะสลัก หุ่นมือ วิดิทัศน์เรื่องการพูด แบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม, เครื่องมือแกะสลักไม้, เครื่องมือทำเส้นสีและกระจกสำหรับตกแต่งงานไม้, ภาพมรยาทไทย, บทสนทนาภาษาอังกฤษ, แบบฝึกหัด, แบบสำรวจงานอาชีพ, แบบสำรวจรายการสินค้าในบ้านถวาย, แบบสำรวจที่ตั้งร้านค้าสองฝั่งคลอง, แบบสัมภาษณ์ข้อมูลบุคคลสำคัญในหมู่บ้าน

แบบวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การวัดผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนตามหลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หก โรงเรียนบ้านต้นแก้ว ชุมชนบ้านถวาย แบ่งเป็น ๓ แบบดังนี้

๑. วัดความรู้ความเข้าใจเรื่องที่เรียนโดยใช้การวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ภาคความรู้ในสาระภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ของชุมชนบ้านถวาย ข้อสอบแบ่งเป็นหกส่วน ได้แก่ข้อสอบความรู้เกี่ยวกับแผนที่ชุมชนบ้านถวาย ความรู้เกี่ยวกับร้านค้าสองฝั่งคลอง ประวัติบุคคลสำคัญในชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล ประวัติงานไม้แกะสลักและงานตกแต่งงานไม้ และความสัมพันธ์ของคนในชุมชน

ผู้รับผิดชอบในการการออกข้อสอบและประเมินผลได้แก่ครูผู้สอน

๒. วัดทักษะและพฤติกรรมระหว่างการแกะสลักไม้, ตกแต่งชิ้นโตกด้วยสีเส้นและกระจก โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมระหว่างการทำงานนั้นๆ และประเมินจากผลงานตลอดจนโครงการที่ทำเสร็จแล้ว

ผู้รับผิดชอบในการประเมินคือ วิทยากรท้องถิ่นที่ควบคุมการปฏิบัติงาน และครูผู้สอน

๓. วัดพฤติกรรมการทำหน้าที่มัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานตกแต่งงานไม้ โดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมระหว่างการปฏิบัติงาน

ผู้รับผิดชอบการประเมินคือนักเรียนโรงเรียนธีระวัฒน์บำเพ็ญจำนวน 96 คนที่เป็นนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมหมู่บ้านถวายและมีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หกโรงเรียนบ้านดั้นแก้วเป็นมัคคุเทศก์น้อยนำชมหมู่บ้าน

บทที่ ๕

การจัดการเรียนการสอน ตามหลักสูตรท้องถิ่นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย

รายละเอียดในบทนี้เน้นการที่ครูระดับชั้นประถมศึกษาปีที่หกของโรงเรียนบ้านต้นแก้ว ตำบลขุนกง อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่ นำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายที่ได้พัฒนาไว้ไปใช้ในการเรียนการสอนให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หก ในโรงเรียนบ้านต้นแก้ว จำนวนทั้งหมด ๒๘ คน ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในภาคปลายปีการศึกษา ๒๕๔๒

การบรรยายลักษณะการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่นที่ครูและชาวบ้าน เข้าเป็นแนวร่วมช่วยกันพัฒนาขึ้นนี้ นอกจากจะบรรยายถึงพฤติกรรมของการจัดการเรียนการสอนและ การทำงานของครูแล้วยังได้บรรยายถึงบริบทต่างๆ ในโรงเรียนและจากชุมชนบ้านถวายที่เอื้อและ ไม่เอื้อต่อพฤติกรรมการทำงานของครูตามที่เกิดขึ้นจริงอีกด้วย

การบรรยายพฤติกรรมของครูและลักษณะการจัดการเรียนการสอนของครูชั้นประถมศึกษาปีที่หก โรงเรียนบ้านต้นแก้วนี้แบ่งออกเป็นสามช่วง คือช่วงเริ่มต้นใช้หลักสูตรท้องถิ่น ระหว่างสัปดาห์ที่ ๑ ช่วงกลางของการใช้หลักสูตรระหว่างสัปดาห์ ๒-๕ และช่วงสุดท้ายคือ สัปดาห์ที่ ๖ ซึ่งเป็นช่วงภาคปฏิบัติงานมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย

ช่วงเริ่มต้นใช้หลักสูตรท้องถิ่น (สัปดาห์ที่๑)

การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่นในช่วงนี้อยู่ระหว่างวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ - วันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๔๒

การเปลี่ยนแปลงตารางเวลา การจัดการเรียนการสอนช่วงนี้ได้มีการปรับเปลี่ยนไป จากที่กำหนดไว้ดังนี้คือ ๑. มีการเลื่อนการเรียนการสอนภาษาอังกฤษไปอยู่ปลายสัปดาห์เนื่องจาก ครูผู้สอนไม่สามารถทำการสอนได้เสร็จทันกำหนด ประกอบกับต้องไปเข้ารับการอบรม การสอนภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามคำสั่งของสำนักงานการศึกษาอำเภอในช่วงต้นสัปดาห์ จึงไม่สามารถเข้าสอนได้ตามแผนผังเวลาเดิม ๒. เลื่อนวิชามัธยมศึกษาตอนต้นไปเป็นสัปดาห์ที่สอง เนื่องจากผู้สอนยังไม่สามารถรวบรวมข้อมูลมาจัดทำสาระเนื้อหาได้ทัน

ตารางสอนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย (สัปดาห์ที่๑) (ตามที่วางแผนไว้เทียบกับแผนที่ใช้จริง)

วัน/เวลา	๘.๐๐-๑๒.๐๐	พักเที่ยง	๑๓.๐๐-๑๕.๐๐
จันทร์	สำรวจสภาพภูมิศาสตร์และ ขอบเขตบ้านถวายเป็น		ทำสัญลักษณ์-แผนที่หมู่บ้านถวายเป็น
อังคาร	ทำแผนที่สองฝั่งคลอง ฝึกพูด แนะนำสถานที่		ภาษาอังกฤษ (ฝึกแนะนำสถานที่)
พุธ	ภาษาอังกฤษ (คำถามเกี่ยวกับหมู่บ้านถวายเป็น)		วิทยาศาสตร์-เทคโนโลยี (การอบไม้)
พฤหัสบดี	วิทยาศาสตร์ (สารเคมี)		วิทยาศาสตร์ (สารเคมี)
ศุกร์	มัธยมศึกษาตอนต้น(เล่าประวัติ การประกอบอาชีพงานแกะ สลักไม้)		มัธยมศึกษาตอนปลาย (ต่อ)

วัน / เวลา	๘.๐๐ –๑๒.๐๐	พักเที่ยง	๑๓.๐๐ – ๑๕.๐๐
จันทร์	สภาพภูมิศาสตร์-ขอบเขต บ้านถวายเป็น		ทำสัญลักษณ์-แผนที่หมู่บ้านถวายเป็น
อังคาร	ทำแผนที่สองฝั่งคลอง ฝึกพูด แนะนำบ้านถวายเป็น		วิทยาศาสตร์-เทคโนโลยี (การอบไม้)
พุธ	วิทยาศาสตร์เรื่องสารเคมี		วิทยาศาสตร์เรื่องสารเคมี
พฤหัสบดี	ความสัมพันธ์ของชาวบ้าน ถวายเป็นกับหมู่บ้านใกล้เคียง		ความสัมพันธ์ (ต่อ)
ศุกร์	ภาษาอังกฤษแผนที่หมู่บ้าน ถวายเป็น		ภาษาอังกฤษ (คำถามเกี่ยวกับหมู่บ้าน ถวายเป็น)

การเรียนรู้การสอน ครูส่วนใหญ่ยกเว้นครูที่สอนสาระภาษาอังกฤษนำนักเรียนออกไปศึกษาภายในชุมชนในลักษณะของการใช้ชุมชนเป็นห้องเรียน อย่างไรก็ตามก่อนพานักเรียนออกไปเก็บข้อมูลได้มีการเรียนการสอนเนื้อหากว้างๆ ตั้งคำถามกันเกี่ยวกับเรื่องที่จะศึกษาภายในห้องเรียนก่อน ต่อจากนั้นครูแจกแบบสำรวจข้อและบันทึกข้อมูลให้นักเรียน บางชั่วโมงแจกแบบสัมภาษณ์ข้อมูลให้ด้วย

ก่อนเดินออกจากโรงเรียนครูได้สั่งให้ตั้งแถวและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเดินแถวให้เป็นระเบียบ มารยาทการประพฤติตนตลอดจนการไหว้จากกับผู้ให้ข้อมูลในชุมชน

นอกจากครูผู้สอนในวิชานั้นๆจะเดินทางไปกับกลุ่มนักเรียนแล้ว ยังมีครูตามไปช่วยคุมและดูแลความปลอดภัยให้กับนักเรียนอีกหนึ่งคนด้วย

ในสัปดาห์แรกของการเรียนการสอนนี้ผู้บริหาร โรงเรียนได้ติดตามไปช่วยดูแลและคอยช่วยอธิบายทำความเข้าใจกับชาวบ้านที่ไม่ได้เข้าร่วมประชุมสร้างหลักสูตรนี้ถึงการพานักเรียนออกนอกโรงเรียนเพื่อศึกษาข้อมูลจากชุมชน

สำหรับการประเมินผลนั้น ครูที่พานักเรียนออกศึกษาในชุมชนประเมินผลนักเรียนในสามประเด็นคือ ๑) ประเมินมารยาทการเดินแถวและการไหว้จากที่สุภาพของนักเรียน ๒) ประเมินความสามารถในการหาข้อมูลมาใส่ในแบบเก็บข้อมูลที่แจกให้นักเรียนก่อนเดินสำรวจชุมชน ๓) ประเมินความสามารถในการนำเสนอข้อมูลหน้าชั้น

ปัญหาการใช้หลักสูตรท้องถิ่น

๑. แม้ว่าหลักสูตรท้องถิ่นที่ออกแบบไว้ได้ให้ความสำคัญกับความต่อเนื่องของการเรียนรู้เนื้อหาระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้งสี่ แต่การนำไปใช้จริงความต่อเนื่องที่ได้วางแผนไว้ถูกเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากครูที่รับผิดชอบบางคนไม่สามารถเข้าสอนได้ตามตารางเวลาที่ออกแบบไว้

๒. ค่านิยมและความเชื่อของครูเกี่ยวกับเรื่องระเบียบวินัยและมารยาทมีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นใช้ชุมชนเป็นห้องเรียนมากจนทำให้วัตถุประสงค์หลักของการเรียนการสอนแบบดังกล่าวอ่อนลง

ในกรณีนี้แทนที่นักเรียนจะมีอิสระในการเรียนรู้จักวิถีชีวิตในชุมชนอย่างสนุกสนาน ได้
รับการกระตุ้นให้แสวงหาข้อมูลสนองตอบความสนใจถูกปรับเปลี่ยนให้มีความสำคัญรองมาจาก
ค่านิยมเรื่องระเบียบวินัย และมารยาททางสังคมจนนักเรียนระงับตัวในเรื่องนี้มากเกินไปจนทำให้
การออกไปศึกษาข้อมูลจากชุมชนไม่เป็นที่ไปตามธรรมชาติเท่าที่ควร สังเกตได้จากการรายงาน
ข้อค้นพบหลังจากการเข้าไปศึกษาในชุมชนของนักเรียนที่เน้นอธิบายพฤติกรรมในเรื่องดังกล่าว
ของกลุ่มตนพร้อมทั้งเสนอแนะให้มีการปรับปรุงข้อบกพร่องในเรื่องนี้อย่างจริงจัง ส่วนข้อค้นพบ
เรื่องข้อมูลชุมชนกลับได้รับการนำเสนอในสัดส่วนที่น้อยมาก

๓. การเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นการใช้ชุมชนเป็นห้องเรียนจำเป็นต้องใช้ครู
ควบคุมนักเรียนมากกว่าหนึ่งคนทำให้โรงเรียนที่ปกติมีครูหนึ่งคนสอนหนึ่งวิชาอย่างเช่น โรงเรียน
บ้านต้นแก้วต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้างจำนวนผู้สอนโดยเพิ่มครูเป็นสองคนในแต่ละวิชาในกรณี
การใช้หลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนบ้านต้นแก้วนั้นเมื่อเพิ่มจำนวนครูเป็นสองคนในแต่ละครั้ง
ที่สอนทำให้ครูที่เคยทำงานอื่นในโรงเรียนในช่วงนั้นขาดไปทำให้ผู้บริหารโรงเรียนไม่พอใจแม้ว่า
จะเข้าใจถึงความจำเป็นในเรื่องนี้ก็ตาม ดังนั้นบางวิชาจึงมีครูคุมนักเรียนออกชุมชนเพียงคนเดียว
หรือถ้าครูไปพร้อมกันสองคนก็ต้องพร้อมที่จะรับคำตำหนิจากผู้บริหาร นับว่าเป็นความขัดแย้ง
ระหว่างการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ชุมชนและท้องถิ่นเป็นห้องเรียนกับการเรียนการสอนที่ยึด
โรงเรียนเป็นสถานศึกษา

๔. การเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นห้องเรียนครอบคลุมถึงการเรียนรู้จากชาวบ้าน
โดยตรงด้วย แต่พบว่าชาวบ้านที่ตกลงเป็นวิทยากรท้องถิ่นเรื่องการอบไหมและสารเคมีในการทำไหม
มีเวลาว่างไม่ตรงกับเวลาที่ครูนักเรียนไปเยี่ยมเยียน แม้ว่าจะมีการนัดไว้ล่วงหน้าแล้วก็ตาม
เนื่องจากวิทยากรท้องถิ่นเหล่านี้ต้องทำงานประกอบอาชีพงานไหมแกะสลักและงานไม้อยู่เป็นปกติ
จึงต้องให้ความสำคัญกับงานดังกล่าวก่อนโดยเฉพาะเมื่อมีลูกค้ามาติดต่อในช่วงนั้นๆ พอด้
การเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่นในลักษณะนี้จึงไม่สามารถเป็นไปตามที่วางแผนการสอนไว้

ช่วงกลางของการใช้หลักสูตรท้องถิ่น (ระหว่างสัปดาห์ที่ ๒-๕)

การใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมรดกเทศก้น้อยงานไหมแกะสลักและงานไม้มที่โรงเรียน
บ้านต้นแก้วของครูทั้งสามในช่วงนี้อยู่ระหว่างวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๔๒ - ๗ มกราคม ๒๕๔๓

การเปลี่ยนแปลงตารางเวลา การใช้หลักสูตรในช่วงที่สองนี้ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ตารางเวลาที่ได้ออกแบบไว้มากเท่ากับในการใช้หลักสูตรช่วงแรก ครูใช้ตารางสอนตามที่ได้ตกลงปรับเปลี่ยนไว้ตั้งแต่ช่วงสัปดาห์ที่หนึ่งตามปกติ จนกระทั่งถึงต้นสัปดาห์ที่สี่ (ระหว่างวันที่ ๒๒ ธันวาคม – ๒๘ ธันวาคม ๒๕๔๒) ซึ่งเป็นช่วงที่ครูเริ่มพานักเรียนออกไปเรียนรู้งานแกะสลักไม้กับผู้เชี่ยวชาญงานไม้แกะสลักที่บ้านของช่างซึ่งส่วนใหญ่เป็นที่ประกอบการผลิตไม้แกะสลักด้วย

การเปลี่ยนแปลงเวลาการสอนในช่วงนี้เป็นการลดเวลาการเรียนรู้จากที่วางแผนไว้ให้นักเรียนเรียนรู้การแกะสลักไม้เป็นเวลา ๕ วันเหลือเป็นเวลา ๓ วัน ทั้งนี้แม้ว่าครูผู้สอนจะได้คำนวณเวลาการทำงานไว้ล่วงหน้าแล้วก็ตามแต่เป็นการคำนวณเวลาภายใต้การทดลองและภายใต้การควบคุมของครู แต่ในแง่ของการปฏิบัติจริงนั้นปรากฏว่านักเรียนได้ให้ความสนใจต่อการกระบวนการแกะสลักไม้จากชาวบ้านที่เป็นผู้เชี่ยวชาญและตั้งใจทำงานอย่างมีสมาธิมาก แม้เวลาพักรับประทานอาหารกลางวันก็ใช้เวลาเพียงเล็กน้อยแล้วขอกลับเข้าไปทำงานต่อทำให้งานเสร็จล่วงหน้าได้อย่างรวดเร็วเกินกว่าที่ครูกำหนดไว้ แม้ผลงานที่ได้จะไม่ละเอียดอ่อนแต่ก็นับว่าทำการแกะสลักไม้ได้จนเป็นรูปร่างพอใช้ได้ซึ่งทำให้นักเรียนพึงพอใจต่อผลงานของตนเป็นอย่างมาก

การเปลี่ยนแปลงตารางการเรียนในช่วงสัปดาห์ที่ห้า เป็นไปในลักษณะที่ขยายเวลามากขึ้น การเรียนการสอนในช่วงนี้เป็นการนำนักเรียนไปรับการถ่ายทอดการใช้เส้นสีตกแต่งไม้แกะสลักจากชาวบ้านที่เชี่ยวชาญในงานตกแต่งงานไม้ มีการฝึกใช้สีและกระจกประดับงานไม้แกะสลักให้สวยงาม การที่ต้องขยายเวลาออกไปมีอยู่สองกรณี กรณีแรกเนื่องมาจากความซับซ้อนทางเทคนิคของงานกล่าวคืองานตกแต่งนั้นมีหลายขั้นตอนและต้องทำตามลำดับก่อนหลังอย่างเป็นระเบียบ หลายขั้นตอนต้องรอเวลาให้สีหรือสารเคลือบสีแห้งก่อนจึงจะสามารถทำงานประดับกระจกหรือเส้นสีได้เนื่องจากผู้เชี่ยวชาญให้นักเรียนทาสีทับหลายครั้งแทนที่จะเป็นครั้งเดียว ดังนั้นจึงกินเวลานานกว่าที่ครูวางแผนไว้ กรณีที่สองคือการเรียนการสอนต้องเลื่อนเวลาออกไปเนื่องจากชาวบ้านที่เป็นผู้สอนไม่ว่างติดกิจธุระกระทันหันจึงขอเลื่อนเวลาออกไป ซึ่งส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนตามตารางของครูด้วย

ตารางสอนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย งานไม้แกะสลักและงานไม้ (สัปดาห์ที่ ๔) (เปรียบเทียบแผนที่กำหนดไว้กับแผนที่ใช้จริง)

วัน / เวลา	๘.๐๐ – ๑๒.๐๐	พักเที่ยง	๑๓.๐๐ – ๑๕.๐๐
จันทร์	งานอาชีพ (การใช้เครื่องมือแกะสลักและฝึกปฏิบัติ)		งานอาชีพ (ฝึกปฏิบัติแกะไม้กับปราชญ์ชาวบ้าน)
อังคาร	งานอาชีพ (ฝึกปฏิบัติแกะไม้กับปราชญ์ชาวบ้าน)		งานอาชีพ (ฝึกปฏิบัติแกะไม้กับปราชญ์ชาวบ้าน)
พุธ	งานอาชีพ (ฝึกปฏิบัติแกะไม้กับปราชญ์ชาวบ้าน)		งานอาชีพ (ฝึกปฏิบัติแกะไม้กับปราชญ์ชาวบ้าน)
พฤหัสบดี	งานอาชีพ (ฝึกปฏิบัติแกะไม้กับปราชญ์ชาวบ้าน)		งานอาชีพ (ฝึกปฏิบัติแกะไม้กับปราชญ์ชาวบ้าน)
ศุกร์	งานอาชีพ (ฝึกปฏิบัติแกะไม้กับปราชญ์ชาวบ้าน)		งานอาชีพ (นำเสนอผลงาน)

วัน / เวลา	๘.๐๐ – ๑๒.๐๐	พักเที่ยง	๑๓.๐๐ – ๑๕.๐๐
จันทร์	งานอาชีพ (การใช้เครื่องมือแกะสลักและฝึกปฏิบัติ)		งานอาชีพ (ฝึกปฏิบัติแกะไม้กับปราชญ์ชาวบ้าน)
อังคาร	งานอาชีพ (ฝึกปฏิบัติต่อ)		งานอาชีพ (ฝึกปฏิบัติต่อ)
พุธ	งานอาชีพ (ฝึกปฏิบัติต่อ)		งานอาชีพ (นำเสนอผลงาน)
พฤหัสบดี	ภาษาอังกฤษ (ทักทาย)		ภาษาอังกฤษ (ทักทาย)
ศุกร์	ลักษณะงานอาชีพในหมู่บ้าน ถวายเป็น		ลักษณะงานอาชีพในหมู่บ้าน ถวายเป็น

ตารางสอนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น งานไม้แกะสลักและงานตกแต่งงานไม้ (สัปดาห์ที่ ๕) (เปรียบเทียบตารางสอนตามแผนที่กำหนดกับแผนที่ใช้จริง)

วัน / เวลา	๘.๐๐ – ๑๒.๐๐	พักเที่ยง	๑๓.๐๐ – ๑๕.๐๐
จันทร์	ลักษณะงานอาชีพในหมู่บ้านถวาย		ลักษณะงานอาชีพในหมู่บ้านถวาย
อังคาร	การผสมเส้นสี		ปฏิบัติตกแต่งงานไม้
พุธ	ปฏิบัติตกแต่งงานไม้		นำเสนอผลงานตกแต่งงานไม้
พฤหัสบดี	งานอาชีพ (ธุรกิจค้าขาย)		งานอาชีพ (ธุรกิจค้าขาย)
ศุกร์	ภาษาอังกฤษทักทาย		ภาษาอังกฤษทักทาย

วัน / เวลา	๘.๐๐ – ๑๒.๐๐	พักเที่ยง	๑๓.๐๐ – ๑๕.๐๐
จันทร์	งานตกแต่งงานไม้ (ทำเส้นสี)		งานตกแต่งงานไม้ (ทำเส้นสี)
อังคาร	งานตกแต่งงานไม้		งานตกแต่งงานไม้
พุธ	งานตกแต่งงานไม้		งานตกแต่งงานไม้
พฤหัสบดี	งานตกแต่งงานไม้		งานตกแต่งงานไม้
ศุกร์	นำเสนอผลงานตกแต่งงานไม้		งานอาชีพ (ธุรกิจค้าขาย)

การเรียนการสอน ลักษณะการเรียนการสอนในช่วงที่สองมีหลายวิธี วิธีแรกคือ **การบรรยาย**ในชั้นเรียนซึ่งส่วนใหญ่ครูจะใช้ก่อนให้นักเรียนออกไปฝึกทำงานกับชาวบ้าน เป็นที่น่าสังเกตว่าครูบางคนทำสื่อการสอนเพิ่มเติมจากที่ทำไว้ในช่วงสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อใช้ในการเรียนการสอน มีการผลิตสื่อการสอนลงคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรม powerpoint เพื่อแนะนำเครื่องมือที่ชาวบ้านใช้ในการแกะสลัก เครื่องมือที่ใช้ในการตกแต่งทำเส้นสี ตลอดจนขั้นตอนการทำงานแต่ละขั้น มีภาพตัวอย่างสินค้าไม้แกะสลักและงานไม้ที่มีในหมู่บ้านให้ดูประกอบ

วิธีที่สองคือ**การฝึกปฏิบัติกับชาวบ้าน**ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญซึ่งได้รับการเน้นมากกว่าการเรียนการสอนด้วยวิธีอื่นๆ ครูจะนำนักเรียนไปเรียนรู้การทำงานและฝึกกับชาวบ้านที่สถานประกอบการในหมู่บ้าน ในการฝึกงานแกะสลักไม้และใช้เส้นสี-กระจกตกแต่งงานไม้นั้นส่วนใหญ่

ชาวบ้านจะแนะนำให้นักเรียนทำงานแต่ละชิ้น โดยจะขึ้นงานให้ดูเป็นตัวอย่างทีละชิ้นแล้วให้นักเรียนทำต่อไปเองเมื่อทำเสร็จชิ้นหนึ่งและตรวจแก้ไขงานให้แล้วจึงขึ้นงานชิ้นต่อไปให้ ทำเช่นนี้ไปทีละชิ้นจนเสร็จงานนั้น ในระหว่างที่นักเรียนทำงานผู้เชี่ยวชาญเองก็จะทำงานของตนไปด้วย แต่คอยบอกและแนะนำนักเรียนไปด้วย บางครั้งนักเรียนจะถามหรือนำเอางานของตนมาให้แก้ไขหรือขอให้ทำงานชิ้นต่อไปให้ผู้เชี่ยวชาญจะวางมือจากงานของตนแล้วทำงานหรือแก้ไขงานของนักเรียนให้เป็นรายๆไป ในระหว่างที่ผู้เชี่ยวชาญทำงานให้นักเรียนและขณะที่นักเรียนทำงานนั้นครูโรงเรียนบ้านต้นแก้วที่คุมนักเรียนไปนั้นจะจับกลุ่มดูการทำงานของนักเรียน ถามผู้เชี่ยวชาญเดินชมชิ้นงานของผู้เชี่ยวชาญ และลงมือฝึกแกะไม้หรือเดินเส้นสีเองบ้าง

ส่วนงานค้าขายหน้าร้านค้านั้นครูได้พานักเรียนไปทิ้งไว้ที่ร้านค้าที่ตกลงจะช่วยฝึกงานขายให้นักเรียน โดยนำนักเรียนไปลงที่ร้านค้าร้านสองฝั่งคลองร้านละ ๑ คนบ้าง ๒ คนบ้าง การฝึกขายของหน้าร้านนั้นเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ความรู้ที่เรียนไปเกี่ยวกับประเภทของสินค้า ลักษณะพิเศษของสินค้า ขั้นตอนการทำงานนั้นอธิบายชักชวนให้ลูกค้าซื้อของ นอกจากนี้ยังเป็นโอกาสให้นักเรียนหัดใช้บทสนทนาภาษาอังกฤษที่ฝึกไปกับลูกค้าชาวต่างประเทศ รู้จักเรียกสินค้าเป็นภาษาอังกฤษสำหรับการฝึกงานค้าขายสินค้าไม้แกะสลักและงานไม้นี้ชาวบ้านจะทำงานตกแต่งงานไม้อยู่หลังร้านปล่อยให้เด็กนักเรียนดูแลลูกค้าเองแต่ก็สามารถมองออกมาเห็นการทำงานของนักเรียนได้ ถ้านักเรียนมีปัญหาจึงจะเดินออกมาดู แนะนำการแก้ไขสถานการณ์ให้ ถ้านักเรียนสามารถขายของได้ก็จะได้รับส่วนแบ่งเล็กน้อยๆเป็นค่าตอบแทนให้

เป็นที่น่าสังเกตว่าในระหว่างการฝึกปฏิบัติงานของนักเรียนนั้นมีชาวบ้านให้ความสนใจมาก มาแวะเวียนทักทายให้กำลังใจ ผู้บริหารหมู่บ้านและแม้แต่ผู้ใหญ่บ้านของบ้านฉางก็แวะมาดูและเรียกชื่อนักเรียนอย่างคุ้นเคยทั้งนี้เพราะนักเรียนหลายคนเป็นลูกหลานของคนในหมู่บ้านนั่นเอง

วิธีการเรียนการสอนแบบที่สามอยู่ในรูปของการทำโครงงานคือให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าหารายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับงานไม้แกะสลักและงานตกแต่งงานไม้และทำรายงานสรุปผลงานแล้วนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าพร้อมทั้งนำเสนอชิ้นงานที่ทำไปให้กับเพื่อนนักเรียนด้วยกัน

สำหรับการวัดและประเมินผลในช่วงนี้ ๑.ครูใช้แบบทดสอบที่สร้างขึ้นเองเพื่อวัดความรู้ความจำ ๒. ใช้แบบประเมินพฤติกรรมการทำงาน of นักเรียนซึ่งสร้างจากแบบวิเคราะห์พฤติกรรมการทำงานที่ประยุกต์จากแนว DACUM โดยให้ชาวบ้านที่เป็นผู้เชี่ยวชาญถ่ายทอดการแกะสลักไม้และตกแต่งงานไม้ประเมินการทำงานของนักเรียนเป็นผู้ประเมินการทำงานของ

นักเรียน (ดูตัวอย่างแบบประเมินในภาคผนวก) ๓. ประเมินโดยดูจากชิ้นงานไม้แกะสลักและงานตกแต่งงานไม้แกะสลัก ๔. ประเมินจากเพิ่มสะสมผลงานตามที่ครูมอบหมายให้ทำ

นอกจากการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในด้านความรู้และทักษะการทำงานแล้วยังมีการประเมินความสามารถและประสิทธิภาพในการทำงานอย่างไม่เป็นทางการโดยชาวบ้านและนักเรียนด้วยกันเองโดยวัดจากรายได้ที่นักเรียนขายของได้ และดูจากการได้รับติดต่อให้ไปช่วยขายของหน้าร้านให้ในช่วงวันเสาร์-อาทิตย์ และวันเทศกาลต่างๆ และการได้รับติดต่อให้ไปช่วยงานแกะสลักไม้หรือตกแต่งงานไม้ในช่วงตอนเย็นและวันเสาร์-อาทิตย์

ตารางแสดงคะแนนผลการเรียนสาระภูมิศาสตร์-ประวัติศาสตร์ (N=๒๘)

เนื้อหา	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ยของคะแนน	ค่าร้อยละ
แผนที่หมู่บ้านถวาย	๑๐	๕.๗	๕๗
ร้านค้าสองฝั่งคลอง	๗๐	๕๕.๓	๗๙.๑๑
ประวัติบุคคลสำคัญ	๑๐	๘.๖	๘๖
อ.บ.ต	๒๐	๑๕.๗	๗๘.๕
ประวัติงานไม้	๑๐	๕.๖	๕๖
ความสัมพันธ์ชุมชน	๒๐	๑๒	๖๐

ข้อมูลจากตารางข้างบนแสดงให้เห็นว่านักเรียนได้คะแนนในรายการความรู้เกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบลขุนคอง อำเภอหางดงมากที่สุดคือทำได้ร้อยละ ๘๘.๕ รองลงมาคือได้คะแนนในรายการความรู้เกี่ยวกับแผนที่หมู่บ้านถวายคือได้ร้อยละ ๕๗ ส่วนที่ได้คะแนนน้อยที่สุดคือในรายการความรู้เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนบ้านถวายกับคนในหมู่บ้านใกล้เคียงคือทำคะแนนได้ร้อยละ ๖๐

ตารางแสดงผลการปฏิบัติงานแกะสลักไม้ (N=๒๘)

พฤติกรรมการทำงาน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความหมาย
เลือกเครื่องมือเครื่องใช้	๒.๗๐	๐.๕๕	ดี
ความคล่องแคล่ว	๒.๕๓	๐.๕๗	พอใช้*
การทำงานร่วมกับกลุ่ม	๒.๗๐	๐.๕๑	ดี
ทำงานเสร็จตามเวลา	๒.๗๗	๐.๕๓	ดี
ความสนใจ	๒.๘๘	๐.๘๔	ดี*
ความประณีต	๒.๗๔	๐.๖๓	ดี
ความอดทน	๒.๗๔	๐.๕๔	ดี
ความคิดริเริ่ม	๒.๕๕	๑.๐๑	พอใช้

จากข้อมูลการสังเกตและประเมินการทำงานของนักเรียน โดยผู้เชี่ยวชาญการแกะสลักไม้ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน พบว่าชาวบ้านประเมินความสนใจงานแกะสลักไม้ของนักเรียนว่าอยู่ในระดับดี มีความอดทนและมีความประณีตในการแกะสลักไม้อยู่ในระดับดีเช่นเดียวกัน แต่เรื่องความคิดริเริ่มนั้นยังอยู่ในระดับพอใช้ เช่นเดียวกับเรื่องความคล่องแคล่วในการใช้เครื่องมือเครื่องใช้ในการแกะสลักไม้

การประเมินผลการเรียนสาระวิทยาศาสตร์-เทคโนโลยี (N=๒๘)

	ก่อน		หลัง	
สาระที่ประเมิน	X	SD	X	SD
ความรู้เรื่องการอบไม้ (คะแนนเต็ม๑๐)	๓.๖	๑.๒๗	๖.๕	๑.๘๖
ความรู้เรื่องสารเคมี (คะแนนเต็ม๑๐)	๓.๕	๑.๕๕	๖.๕	๑.๕๕
ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ ออกแบบลวดลาย (คะแนนเต็ม๒๐)	๗.๒	๔.๗๘	๑๑.๒	๓.๒๗

ข้อมูลค่าเฉลี่ยคะแนนวิทยาศาสตร์-เทคโนโลยีที่นักเรียนทำได้นั้นพบว่ามีความแตกต่างระหว่างคะแนนก่อนและหลังการเรียนการสอนในสาระเรื่องการอบไม้มากที่สุด คือก่อนเรียน นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ย ๓.๖ คะแนนและได้คะแนนเฉลี่ย ๖.๕ หลังการเรียนการสอน ส่วนที่มีความแตกต่างน้อยที่สุดคือค่าเฉลี่ยของคะแนนการใช้คอมพิวเตอร์ออกแบบลวดลายไม้แกะสลักคือก่อนเรียนมี ค่าเฉลี่ยคะแนน ๓.๒๕ หลังการเรียนได้คะแนนเฉลี่ย ๑๑.๒ และเป็นที่น่าสนใจกว่าค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของสาระทั้งสามค่อนข้างสูง

คะแนนการปฏิบัติงานธุรกิจค้าขายงานไม้แกะสลัก (N=๒๘)

รายการพฤติกรรม	ค่าเฉลี่ย	SD	ความหมาย
บุคลิกภาพ	๓.๓๕	๐.๖๒	ดี
มารยาทต่อผู้ซื้อ	๓.๖๕	๐.๖๒	ดีมาก
ทักษะทางคณิตศาสตร์	๓.๒๕	๐.๖๕	ดี
ทักษะทางภาษา	๓.๒	๐.๕๑	ดี
ความซื่อสัตย์	๓.๕	๐.๖๓	ดี
มนุษยสัมพันธ์	๓.๒๕	๐.๖๕	ดี

จากข้อมูลคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติงานธุรกิจค้าขายไม้แกะสลักของนักเรียนที่เจ้าของร้านค้าบริเวณสองฝั่งคลองเป็นผู้ประเมินนั้นพบว่ารายการมารยาทต่อผู้ซื้อได้ค่าคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุดในระดับดีมาก นอกนั้นไม่ว่าจะเป็นเรื่องบุคลิกภาพของผู้ขาย การใช้ทักษะคณิตศาสตร์ บวกลบแลกทอนเงิน การใช้ภาษาอธิบายสินค้าและชักชวนลูกค้าให้ซื้อสินค้า การมีมนุษยสัมพันธ์แสดงท่าทีเป็นกันเองกับลูกค้านั้นได้รับการประเมินในระดับดี

ตารางแสดงผลการปฏิบัติงานตกแต่งเส้นสีงานไม้กะสลัก (N=๒๘)

รายการพฤติกรรม	X	SD	ความหมาย
การผสมเส้นสี	๓	๐.๘๒	ผู้เชี่ยวชาญต้องคอยบอก รายละเอียดให้ทำ
การทาสีน้ำหูน	๓.๖	๐.๔๕	นักเรียนทำได้เองเกือบทั้งหมด โดยผู้เชี่ยวชาญไม่ต้องให้ รายละเอียดมากนัก
การขัดหูน	๓.๗	๐.๔๖	นักเรียนทำได้เองเกือบทั้งหมด โดยผู้เชี่ยวชาญไม่ต้องให้ รายละเอียดมากนัก
การทาสีน้ำมัน	๓.๖	๐.๖๕	นักเรียนทำได้เองเกือบทั้งหมด โดยผู้เชี่ยวชาญไม่ต้องบอก รายละเอียดให้มากนัก
การคลึงเส้นสี	๓.๒๕	๐.๘๕	ผู้เชี่ยวชาญต้องคอยบอก รายละเอียดให้ทำ
การทำลวดลาย	๓.๑	๐.๕๒	ผู้เชี่ยวชาญต้องคอยบอก รายละเอียดให้ทำ
การลงทองเส้นสี	๓.๗	๐.๔๖	นักเรียนทำได้เองเกือบทั้งหมด โดยผู้เชี่ยวชาญไม่ต้องให้ รายละเอียดมากนัก
ความคิดริเริ่มออกแบบลวดลาย	๓.๓๗	๐.๗๕	ผู้เชี่ยวชาญต้องคอยบอก รายละเอียดให้ทำ

จากการประเมินการปฏิบัติงานของนักเรียนโดยผู้เชี่ยวชาญที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านพบว่า ส่วนใหญ่นักเรียนยังต้องให้ผู้เชี่ยวชาญบอกรายละเอียดให้ในระหว่างการปฏิบัติงาน นักเรียนยังไม่สามารถลงมือทำได้เองทั้งหมด ซึ่งการต้องมีผู้เชี่ยวชาญคอยควบคุมกระตุ้นบอกวิธีทำและบอก รายละเอียดการทำให้มีตั้งแต่ต้องคอยบอกเกือบทุกขั้นของการปฏิบัติงานไปจนถึงบอกเป็น บางขั้นเท่านั้น รายการที่นักเรียนสามารถทำได้เองเป็นส่วนใหญ่ได้แก่รายการทาสีน้ำหูน การขัด หูน การทาสีน้ำมัน และการลงทองเส้นสี ส่วนรายการที่ผู้เชี่ยวชาญต้องคอยบอกขั้นตอน รายละเอียดค่อนข้างมากนั้นได้แก่รายการผสมเส้นสี การคลึงเส้นสี การทำลวดลาย และการ คิดลายตกแต่ง เป็นที่น่าสังเกตว่าไม่มีขั้นตอนใดที่นักเรียนต้องให้ผู้เชี่ยวชาญลงมือทำให้

ปัญหาการใช้หลักสูตรท้องถิ่น

๑. ครูต้องปรับเปลี่ยนระยะเวลาในการเรียนการสอนค่อนข้างมากในช่วงที่นำนักเรียนไปเรียนรู้การทำงานจากชาวบ้านทั้งนี้ด้วยเหตุผลหลายประการด้วยกัน

ประการแรกนั้นครูไม่คุ้นเคยกับการทำงานแกะสลักไม้ หรืองานตกแต่งเส้นสีงานไม้มาก่อนและไม่เคยนำนักเรียนไปฝึกงานกับชาวบ้านที่เป็นช่างไม้มาก่อน ดังนั้นจึงไม่สามารถกำหนดเวลาการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างชัดเจน แม้จะมีการทดลองและคำนวณเวลาที่จะต้องใช้ในการทำงานไม้แกะสลักมาบ้างแล้วแต่เป็นการทดลองภายในเงื่อนไขที่แตกต่างไปจากการทำงานจริงกับช่างแกะสลักไม้ที่เชี่ยวชาญ ตามแผนการสอนครูจัดให้นักเรียนเรียนรู้งานแกะสลักไม้ ๕ วันแต่เมื่อนำนักเรียนไปเรียนรู้งานโดยการปฏิบัติจริงกลับใช้เวลาเพียง ๓ วัน ทั้งนี้เพราะนักเรียนสนใจและตื่นเต้นที่ได้รับการถ่ายทอดฝีมือการแกะสลักไม้จากนายประยุทธ์ และนายประดิษฐ์ซึ่งเป็นช่างแกะสลักที่มีฝีมือของหมู่บ้าน มีผลงานมากมายให้นักเรียนดูเป็นตัวอย่างกระตุ้นให้นักเรียนอยากทำผลงานดีๆออกมาบ้าง ประกอบกับช่างแกะสลักทั้งสองเคยผ่านการถ่ายทอดทักษะการแกะสลักไม้ให้กับช่างรุ่นใหม่ๆที่มาฝึกงานด้วยเป็นเวลานานจึงเชี่ยวชาญในการถ่ายทอด ทำให้งานถ่ายทอดเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว แต่การกำหนดให้นักเรียนเรียนรู้การทำงานตกแต่งไม้แกะสลักโดยใช้เส้นสี ทาสีและประดับกระจกภายในช่วง ๒ วันกลับต้องใช้เวลาจนถึง ๕ วันเนื่องจากต้องรอให้สีแห้งสนิทก่อนที่จะทาสีเคลือบทับและรอให้หมาดก่อนที่จะใช้เส้นสีลงเป็นต้น ไม่ได้เป็นไปเป็นขั้นตอนต่อเนื่องอย่างที่ครูคาดการณ์ไว้

ประการที่สองเนื่องมาจากปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นอย่างไม่คาดคิดของชาวบ้านที่เป็นผู้สอนงานตกแต่งงานไม้ให้นักเรียนทำให้ครูต้องเลื่อนเวลาการเรียนรู้นี้ออกไป กล่าวคือในช่วงเรียนรู้งานตกแต่งงานไม้นั้นนอกจากจะต้องรอให้สีแห้งดังกล่าวข้างต้นแล้ว นักเรียนยังต้องใช้เวลาการตกแต่งเส้นสีออกไปอีกเนื่องจากผู้สอนคือนางธิดา แดงปะละ และนางนิตยา อินตะมอยต้องไปช่วยงานศพของลุงคำปันซึ่งเป็นญาติและอยู่บ้านใกล้เคียงกัน นักเรียนต้องรอนช่วงทั้งสองกลับจากงานศพแล้วจึงได้มาเรียนรู้กันต่อ เป็นที่น่าสังเกตว่าครูได้ให้นักเรียนไปช่วยงานศพของลุงคำปันด้วยในระหว่างนั้นทำให้ช่างทั้งสองรู้สึกดีขึ้น

๒. ครูในโครงการฯ ยอมรับว่าการจัดการเรียนการสอนตามแผนงานที่ได้วางไว้เป็นภาระงานหนักมากสำหรับครูเพราะนอกจากจะต้องสอนแบบบรรยายตามปกติแล้วยังต้องรับผิดชอบ

ต่อความปลอดภัยของนักเรียนในขณะที่ออกฝึกงานในหมู่บ้าน ทั้งยังต้องคอยกระตุ้นให้นักเรียนผลิตผลงานออกมา คอยชี้แนะตั้งคำถามเพื่อให้นักเรียนใช้เป็นแนวทางในการติดตามศึกษาค้นคว้าและทำงานที่มอบหมายให้ทำ การที่ทั้งครูและนักเรียนไม่คุ้นเคยกับการเรียนการสอนด้วยวิธีนี้ทำให้ทั้งสองฝ่ายต้องทุ่มเทเวลาให้การเรียนการสอนมากกว่าปกติ ครูในโครงการฯบางคนยอมรับว่าครูบางคนใช้วิธีสั่งงานให้นักเรียนทำแล้วให้นักเรียนชวนชวายเป็นตัวเองเนื่องจากครูไม่มีเวลาพอและบางทีครูเองก็ไม่ว่าจะแนะนำอย่างไร ทั้งยังยอมรับด้วยว่าถ้าผู้วิจัยไม่ได้เข้าไปดูแล ติดตามสังเกตการเรียนการสอนอยู่ตลอดเวลาเช่นนี้โครงการนี้คงต้องชะงักลง แต่ที่ครูทำงานอย่างต่อเนื่องตามแผนที่วางไว้เนื่องจากแรงใจที่ผู้วิจัยเข้ามาคอยติดตาม กระตุ้นเตือนและให้การสนับสนุนช่วยเหลือแก้ปัญหาให้ทุกกระยะ ซึ่งนอกจากจะทำให้ครูในโครงการฯแรงใจแล้ว ผู้บริหารโรงเรียนก็พลอยให้ความสำคัญกับโครงการฯ นี้ไปด้วย

อย่างไรก็ตามครูยอมรับว่านักเรียนพอใจกับการเรียนการสอนนอกห้องเรียนมาก สังเกตเห็นว่าเด็กๆสนุกสนานและเรียนรู้ได้รวดเร็ว มีสมาธิมากกว่าการเรียนในห้องเรียนนักเรียนจะถามครูเสมอว่าวันนี้จะไปเรียนกันที่บ้านใคร เรียนจากใครทั้งยังแนะนำด้วยว่าควรจะไปที่ไหนจึงจะได้ความรู้และประสบการณ์ และที่น่าแปลกใจคือเด็กบางคนที่ได้คะแนนการเรียนไม่ดีกลับทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพให้ความร่วมมือกับครูและเพื่อนๆมากพอๆกับนักเรียนในกลุ่มเรียนดี ครูในโครงการฯสรุปว่าการที่เด็กเรียนได้คะแนนไม่ดีทางวิชาการตามหลักสูตรปกติไม่ได้หมายความว่าเมื่อมาเรียนหลักสูตรท้องถิ่นแล้วจะได้คะแนนไม่ดีตามไปด้วย ทั้งยังสรุปให้เหตุผลด้วยว่าการที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะนักเรียนได้เรียนเรื่องที่ใกล้ตัว สามารถเอาความรู้นั้นไปใช้ในชีวิตจริงได้และที่สำคัญคือเป็นความรู้และทักษะที่นักเรียนมีประสบการณ์อยู่บ้างแล้วจึงสามารถนำความรู้ใหม่ๆผนวกเข้าไปได้ทำให้เกิดความมั่นใจและมีความรู้สึกที่ดีกับตัวเอง

ครูในโครงการฯ ยอมรับว่าการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่นแตกต่างไปจากการเรียนการสอนในหลักสูตรปกติมาก ครูต้องทำงานหนักเนื่องจากต้องทำการสอนทั้งสองแบบ (ครูระดับชั้นประถมศึกษาปีที่หกนอกจากจะต้องสอนนักเรียนกลุ่มนี้แล้ว ยังต้องรับผิดชอบสอนหลักสูตรปกติบางวิชาให้กับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ห้าอีกด้วย) อย่างไรก็ตามมีครูในโครงการฯบางคนใช้วิธีการสั่งงานให้นักเรียนไปค้นคว้าเอง (ในวิชาภาษาอังกฤษ) ให้ช่วยกันทำรายงานเองซึ่งนักเรียนแม้จะมีความสนใจเกี่ยวกับเรื่องท้องถิ่นแต่ก็ยังต้องการการชี้แนะจากครูค่อนข้างมากจึงเกิดความเครียดไม่น้อย

ครูคนอื่นๆ ในโรงเรียนที่สนใจอยากพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องอื่นๆ บ้างไม่ได้ลงมือดำเนินการพัฒนาอย่างจริงจังโดยไม่เห็นเวลาเพราะมีชั่วโมงสอนและภาระงานประจำอยู่เป็นจำนวนมากแล้ว และเมื่อมีครูบางคนได้รับมอบหมายให้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นก็สร้างโดยยึดตำราการสร้างหลักสูตรที่เขียนโดยนักวิชาการจากส่วนกลางเป็นเครื่องมือ ส่วนเนื้อหาที่อ่านจากหนังสือที่มีผู้อ่านรวบรวมเขียนขึ้นไว้ไม่ได้ใช้กระบวนการเข้าเป็นแนวร่วมกับชาวบ้านเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแต่อย่างใด

๔. ในระหว่างการใช้หลักสูตรท้องถิ่นในช่วงที่สองนี้ ครูและนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่หกที่กำลังทำการเรียนการสอนอยู่นอกจากจะได้รับความสนใจจากชาวบ้านในหมู่บ้านถวายเป็นอย่างมากแล้วยังได้รับความสนใจใคร่รู้จากครูและนักเรียนระดับชั้นอื่นๆ อีกเป็นจำนวนมาก ทั้งครูและนักเรียนแสดงความจำนงจะทำหลักสูตรท้องถิ่นบ้างแต่ไม่ได้ลงมือช่วยหรือศึกษาค้นคว้าอย่างจริงจังมีเพียงการจับกลุ่มคุยกันและเสนอแนะความคิดให้กันและกันในกลุ่มผู้ที่ไม่ได้ร่วมอยู่ในโครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นๆ มีการเรียกนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่หกที่กำลังเรียนหลักสูตรท้องถิ่นอยู่มาถามรายละเอียดการจัดการเรียนการสอนแต่ไม่ได้ศึกษาหรือขอคำแนะนำจากครูในโครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นๆ ครูบางคนสนใจถามไถ่ชาวบ้านเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนในระหว่างที่ครูในโครงการฯ พานักเรียนออกไปฝึกปฏิบัติงานในชุมชน ทั้งนี้เมื่อผู้วิจัยสัมภาษณ์ครูเหล่านี้ก็ได้รับคำตอบว่าส่วนใหญ่สนใจอยากลองทำดูบ้างเพราะรู้สึกว่าการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นนี้เป็นที่สนใจของสื่อมวลชน ของชาวบ้านและผู้อำนวยการเองก็ให้ความสนใจมากเป็นพิเศษแต่ก็เกรงว่าจะไม่มีเวลาพอ เนื่องจากงานสอนและภาระประจำของตนในโรงเรียนก็มีมากพออยู่แล้ว ดังนั้นจึงไม่ได้ลงมือศึกษาค้นคว้าหรือเข้ามาเรียนรู้เพื่อสร้างหลักสูตรท้องถิ่นตามที่ตั้งใจไว้แต่แรก

อย่างไรก็ตามมีครูจำนวนหนึ่งได้รับมอบหมายจากผู้บริหารโรงเรียนให้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องอื่นๆ สำหรับใช้ในภาคการศึกษาต่อไปซึ่งครูเหล่านี้ก็ได้มาขอคำแนะนำจากครูในโครงการฯ เป็นที่น่าสังเกตว่าแทนที่ครูในโครงการฯ จะแนะนำให้ครูเหล่านี้ดำเนินการสร้างโดยเข้าไปศึกษารายละเอียดจากชาวบ้าน สังเกตวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านแล้วช่วยกันกับชาวบ้านสร้างหลักสูตรท้องถิ่นทำนองเดียวกับการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัจจุเทศน์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้ ครูในโครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลับแนะนำให้สร้างหลักสูตรท้องถิ่นตามแนวหนังสือของนักวิชาการคนหนึ่งที่เคยเขียนไว้นานแล้วและเป็นแนวการสร้างหลักสูตรทั่วไปมากกว่าที่จะเป็นแนวหลักสูตรท้องถิ่นตามชื่อหนังสือ นอกจากนี้ครูในโครงการฯ ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับ

การแนะนำให้ครูลงไปเก็บข้อมูลจากคนในบ้านถวายเป็นเพื่อศึกษาวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นและหาแนวร่วมเพื่อช่วยกันสร้างหลักสูตรท้องถิ่นต่อไปได้อย่างไร

๕. ครูและนักเรียนให้ความสำคัญต่อผลงานที่ทำเสร็จเรียบร้อยแล้ว นอกจากจะสนับสนุนให้มีการประกวดผลงานแข่งขันกันแล้วยังให้การสนับสนุนเมื่อนักเรียนประเมินผลงานในเชิงค่าของผลงานตามราคาตลาดอีกด้วย โดยเทียบราคาตามความสวยงามของฝีมือนักเรียนซึ่งนอกเหนือไปจากปัญหาเรื่องวัฒนธรรมการทำงานไม้แกะสลักและวิถีการทำงานอาชีพนี้ของชาวบ้านแล้วสิ่งที่เป็นปัญหาอีกประเด็นหนึ่งคือทั้งครูและนักเรียนไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องการคิดรวมราคาวัสดุ ค่าแรงงาน เวลาที่ใช้ในการผลิตชิ้นงานตลอดเรื่องปัจจัยอุปสงค์และอุปทานเข้ากับการคิดราคาชิ้นงานแต่ให้นักเรียนช่วยกันคิดราคาชิ้นงานกันเองตามใจ

หลังจากที่นักเรียนส่งชิ้นงานไม้แกะสลักและงานตกแต่งงานไม้แกะสลักแล้ว ครูเชิญผู้บริหารโรงเรียนมาพิจารณาตัดสินชิ้นงานโดยดูที่ความสวยงามเรียบร้อย นักเรียนหลายคนสนใจนำชิ้นงานไปขายที่ตลาดสองฝั่งคลองโดยกำหนดราคากันตามที่ได้เห็นจากตัวอย่างราคาในตลาดและหลายคนรับทำงานให้ผู้ปกครองโดยขอค่าแรงซึ่งผู้ปกครองแม้จะแปลกใจแต่ก็ยินดีเพราะต้องการให้เด็กช่วยงานที่บ้านแทนที่จะใช้เวลาที่บ้านเช่นปกติ ซึ่งทั้งการกำหนดราคาขายก็ดีหรือในเรื่องการขอค่าแรงจากผู้ปกครองก็ดีเป็นเรื่องที่แตกต่างไปจากวัฒนธรรมการทำงานและแตกต่างไปจากวัฒนธรรมความสัมพันธ์ของคนในชุมชนอยู่ไม่น้อย กล่าวคือในเรื่องการการนำผลงานที่เพิ่งหัดทำออกจำหน่ายนี้ปกติชาวบ้านถวายเป็นนิยมทำกัน จะรอฝึกจนฝีมือใช้ได้ดีพอสมควรจึงจะเริ่มผลิตสินค้าออกขาย และการทำงานภายในบ้านก็ไม่ได้คิดค่าแรงกันเป็นงานที่ช่วยเหลือกันมากกว่า แม้แต่คนละบ้านกันถ้ามีงานชุกก็จะช่วยกันทำส่วนรายได้ก็จะแบ่งปันกันสำหรับการคิดค่าแรงนั้นจะมีในกรณีที่ชาวบ้านไปรับงานตามโรงงานมาทำโดยคิดค่าแรงเป็นรายชิ้นแต่ก็ไม่ได้เข้มงวดอะไรนักบางครั้งก็ทำเกินให้ และบ่อยครั้งที่ชาวบ้านช่วยทำให้กันโดยไม่คิดมูลค่าอะไร การที่นักเรียนมองผลงานหัตถกรรมพื้นบ้านในฐานะงานอาชีพทำรายได้ให้ตนเองเพียงด้านเดียวอาจทำให้มองข้ามคุณค่าของงานนั้นในฐานะวัฒนธรรมการพึ่งพากันและกันของชาวบ้านที่มีความผูกพันกันฉันท์ญาติพี่น้องได้

ประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมการตีราคาสินค้าไม้แกะสลักของชาวบ้านในตลาดสองฝั่งคลองอีกประเด็นหนึ่งซึ่งทำให้มีลักษณะแตกต่างไปจากการประกอบธุรกิจค้าขายของชาวเมืองคือการที่ชาวบ้านตั้งราคาสินค้ากันเองโดยดูจากราคาดันทุนวัสดุ และจากการตั้งราคาของร้านอื่นๆในหมู่บ้านถวายเป็น แต่ไม่ได้คิดถึงเรื่องของอุปสงค์อุปทาน การแข่งขันและโครงสร้างทางการตลาดสินค้าไม้แกะสลัก ไม่ได้คิดถึงการกำหนดราคาสินค้าเทียบกับราคาตลาดสินค้า

ไม้แกะสลักที่อื่นๆ ไม่ได้มีการจัดระบบพัฒนาคุณภาพของสินค้าหรือระบบการผลิตเพื่อให้ได้คุณภาพสินค้าที่มีมาตรฐานแต่ไปมุ่งที่ช่วยกันผลิตสินค้าตามความต้องการของตลาดโดยไม่ได้จำกัดปริมาณของสินค้าซึ่งทำให้มีสินค้าประเภทเดียวกันทั่วทั้งหมู่บ้านแข่งกันขายและต้องตัดราคากันเองเพื่อไม่ให้มี สินค้าค้างอยู่ในร้านมากจนเกินไป

ดังนั้นจึงอาจเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้มีชาวบ้านถวายหลายคนให้ความเห็นทางลบต่อการจัดการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนฝึกทำงานไม้แกะสลักและตกแต่งงานไม้ คนกลุ่มนี้แม้ยอมรับว่าเป็นเรื่องที่ดีเพราะทำให้นักเรียนเข้าใจวิถีการทำงานและการประกอบอาชีพของชาวบ้าน แต่ระบุว่าไม่อยากให้นักเรียนมายึดการประกอบอาชีพนี้ด้วยเกรงว่าจะเป็นการเพิ่มจำนวนปริมาณสินค้าในตลาดซึ่งมีอยู่มากแล้วซึ่งจะส่งผลกระทบทำให้ชาวบ้านต้องตัดราคากันเองเพื่อระบายสินค้าที่มีอยู่

ช่วงสุดท้ายของการใช้หลักสูตรท้องถิ่น (สัปดาห์ที่ ๖)

ช่วงนี้อยู่ระหว่างวันที่ ๓๑ มกราคม – ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๓ ซึ่งเป็นช่วงที่กำหนดให้นักเรียนที่ผ่านการเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่นทุกสาระวิชาแล้วลงมือทำงานภาคปฏิบัติ ทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้ บูรณาการความรู้และทักษะทุกอย่างเข้าด้วยกันและนำมาใช้ทำงานมัคคุเทศก์

การเปลี่ยนแปลงตารางเวลา การเรียนการสอนในช่วงนี้ได้รับการเลื่อนไปจากที่กำหนดไว้ในช่วงสร้างหลักสูตรที่ตกลงกันให้นักเรียนปฏิบัติหน้าที่มัคคุเทศก์หลังจากที่เรียนรู้และฝึกทักษะในเรื่องดังกล่าวเรียบร้อยแล้วทันทีคือภายในช่วงต้นเดือนมกราคม ๒๕๔๓ การเลื่อนเวลาภาคปฏิบัติออกไปนี้ผู้บริหารและคณะครูให้เหตุผลว่าเดือนมกราคมไม่สะดวกที่จะให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หกเรียนหลักสูตรอื่นนอกเหนือไปจากหลักสูตรปกติเนื่องด้วยนอกจากต้องทำการสอบปลายภาคเรียนแล้วยังจำเป็นต้องเข้าค่ายลูกเสือของระดับชั้นนี้อีกด้วย ดังนั้นจึงขอเลื่อนการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นออกไปและเริ่มอีกครั้งหลังจากที่นักเรียนเสร็จภารกิจประจำแล้วคือในช่วงวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๔๓

การเลื่อนเวลาภาคปฏิบัติออกไปทำให้การเรียนการสอนของนักเรียนในภาคทฤษฎีและการฝึกงานในแต่ละสาระความรู้ที่จบไปตั้งแต่ต้นเดือนมกราคมไม่ต่อเนื่องกันกับการนำความรู้และทักษะที่ต้องบูรณาการไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่มัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้เท่าที่ควร

การเรียนรู้การสอน ช่วงนี้ไม่มีการเรียนการสอนแต่เป็นการฝึกปฏิบัติงานมัลคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้โดยที่ได้รับความร่วมมือจากคณะครูและนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ห้าและหกจำนวน ๘๖ คนจากโรงเรียนธีระวัฒน์บำเพ็ญ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ มาเป็นนักท่องเที่ยวให้นักเรียนโรงเรียนบ้านดั้นแก้วพาเที่ยวชมหมู่บ้านถวายเป็นและอธิบายสินค้าไม้แกะสลักและงานไม้ภายในตลาดสองฝั่งคลองตามที่ได้เรียนรู้มาตลอดหลักสูตร

การเตรียมตัวนักเรียนเพื่อทำหน้าที่มัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้นั้นนักเรียนช่วยกันวางแผนและแบ่งหน้าที่กันเองโดยมีครูคอยให้คำแนะนำ นักเรียนทั้ง ๒๘ คนตกลงแบ่งกันออกเป็น ๕ กลุ่มเพื่อทำหน้าที่ต้อนรับนักเรียนจากโรงเรียนธีระวัฒน์บำเพ็ญจำนวนทั้งหมด ๘๖ คน ซึ่งจะแบ่งเป็น ๕ กลุ่มเหมือนกัน

สำหรับหมายกำหนดการนั้นนักเรียนตกลงกันเอง (มีครูให้คำแนะนำ) ว่าในช่วงแรกนักเรียนโรงเรียนบ้านดั้นแก้วจะเลือกนักเรียนตัวแทนประมาณ ๕-๖ คนทำหน้าที่บรรยายประกอบสื่อสรุปเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา สภาพภูมิประเทศและสถานที่สำคัญต่างๆของบ้านถวายเป็นอธิบายถึงลักษณะงานอาชีพงานไม้แกะสลักและงานไม้ อธิบายถึงร้านค้าและสินค้าที่มีอยู่ในตลาดสองฝั่งคลอง และนำกิจกรรมร้องเพลงสารเคมี ต่อจากนั้นจึงทำการแบ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวเพื่อพาออกเที่ยวชมหมู่บ้านและชวนเลือกซื้อสินค้าพื้นเมืองของบ้านถวายเป็น

การที่มัคคุเทศก์น้อยของบ้านถวายเป็นนักท่องเที่ยวจากโรงเรียนธีระวัฒน์บำเพ็ญเที่ยวชมหมู่บ้านนั้นแม้จะได้รับความสนใจจากครูและนักเรียนคนอื่นๆเป็นจำนวนมากแต่พบว่ามิครุในโครงการฯ เหลืออยู่เพียงคนเดียวที่ควบคุมไปกับขบวนนักเรียนส่วนคนอื่นๆติดธุระกันหมดไม่ได้ตามมาด้วย นักเรียนที่เป็นมัคคุเทศก์ทำงานกันอย่างอิสระตามลำพัง อย่างไรก็ตามกลุ่มนักเรียนจากโรงเรียนธีระวัฒน์บำเพ็ญนั้นมีครูจำนวนมากเดินคอยดูแลนักเรียนของตนอยู่แล้ว และได้ให้ความสนใจต่อสินค้าพื้นเมืองด้วยไม่น้อย

การประเมินผลการทำหน้าที่มัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้นั้นใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนโรงเรียนธีระวัฒน์บำเพ็ญต่อการปฏิบัติงานของมัคคุเทศก์ประจำกลุ่มซึ่งแบบประเมินผลนี้ผู้วิจัยต้องกระตุ้นเตือนให้ครูในโครงการฯช่วยกันจัดทำขึ้นโดยมีแนวการประเมิน ๕ ด้านด้วยกัน ดังรายละเอียดตามตารางข้างล่าง

ตารางแสดงผลการประเมินการปฏิบัติงานมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยวหมู่บ้านถวายเป็นการรับรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ และ ๖ จากโรงเรียนธีระวัฒน์บำเพ็ญ อำเภอเมืงริม จังหวัดเชียงใหม่

รายการที่ประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความหมาย
ได้รับความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของบ้านถวาย	๔.๒	.๐๓	มาก
ได้รับความรู้เกี่ยวกับงานไม้แกะสลัก	๔.๒	.๐๓	มาก
รู้จักสินค้าในบ้านถวาย	๔.๔	.๐๓	มาก
เจ้าของบ้านให้การต้อนรับดี	๓.๕	.๐๔	มาก
เจ้าของบ้านพูดจาไพเราะ	๔.๐	.๐๓	มาก
เจ้าของบ้านพาชมบ้านถวายอย่างทั่วถึง	๓.๘	.๐๔	มาก
ได้รับความสนุกสนานในการเที่ยวบ้านถวาย	๔.๔	.๐๓	มาก
พอใจเจ้าของบ้านมาก	๔.๑	.๐๒	มาก
พอใจความสะดวกและบริการต่างๆในบ้านถวาย	๔.๒	.๐๓	มาก

จากรายละเอียดในตารางข้างบนนี้พบว่านักเรียนจากโรงเรียนธีระวัฒน์บำเพ็ญทั้ง ๕๖ คนระบุว่ามัคคุเทศก์น้อยจากโรงเรียนบ้านดั้นแก้วช่วยให้พวกเขาได้รู้จักสินค้าผลิตภัณฑ์ไม้แกะสลัก และทำให้พวกเขาได้รับความสนุกสนานในการเที่ยวชมหมู่บ้านถวายมากในระดับสูงกว่ารายการอื่นๆ ส่วนการต้อนรับจากมัคคุเทศก์นั้นแม้จะอยู่ในเกณฑ์ดีแต่นับว่าน้อยกว่ารายการอื่นๆอยู่บ้าง ส่วนในรายการอื่นๆอยู่ในระดับดีพอๆกัน

ปัญหาการใช้หลักสูตร

๑. นักเรียนที่ได้รับการฝึกให้เป็นมัคคุเทศก์งานไม้แกะสลักและงานไม้ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมงานแสดงหัตถกรรมของหมู่บ้านที่เน้นให้ความสำคัญกับการแนะนำสินค้า

ไม้แกะสลักของชาวบ้านกับทั้งต้องการแสดงให้นักท่องเที่ยวเห็นถึงเอกลักษณ์ของชุมชนช่างไม้แกะสลักของชาวบ้านถวายเป็นและหมู่บ้านใกล้เคียง

ระหว่างการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมรดกเทศก่น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้ในช่วงสุดท้ายนี้ได้มีการเตรียมการแสดงหัตถกรรมงานไม้แกะสลักของหมู่บ้านถายซึ่งเป็นงานประจำปีจัดขึ้นในช่วงเดือนธันวาคม ปกติกรรมการหมู่บ้านจะขอความร่วมมือจากโรงเรียนให้ช่วยเป็นกรรมการร่วม จัดโหมยกประจํางานให้ จัดการแสดงตลอดจนขบวนฟ้อนต่างๆของนักเรียนและขอให้ครูช่วยเป็นกรรมการตัดสินรถแสดงสินค้า

ครูที่อยู่ในโครงการพัฒนาหลักสูตรฯ คาดหวังว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกให้เป็นมัคคุเทศก์น้อยๆจะได้มีส่วนร่วมในฐานะมัคคุเทศก์นำนักท่องเที่ยวและแขกที่ได้รับเชิญเที่ยวชมหมู่บ้าน ได้มีส่วนร่วมในการบรรยายความเป็นมาของหมู่บ้านซึ่งล้วนเป็นเรื่องที่ได้รับการฝึกฝนมาดีพอสมควรแต่ปรากฏว่าทางผู้บริหารโรงเรียนไม่ได้ใส่รายการดังกล่าวไว้ในงานแสดงหัตถกรรม แม้ว่าทางกรรมการหมู่บ้านถวายไม่ได้ขัดข้องแต่ประการใด นักเรียนกลุ่มนี้ต้องแต่งตัวเข้าขบวน ฟ้อนดาบและรำกลองสะบัดชัยเดินตามป้ายโรงเรียนเช่นเดียวกับความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับหมู่บ้านในปีที่แล้วๆมา ทั้งนี้ผู้บริหารโรงเรียนให้เหตุผลที่ไม่จัดรายการให้นักเรียนที่ฝึกการเป็นมัคคุเทศก์งานไม้แกะสลักและงานไม้ของหมู่บ้านถวายได้ใช้ความรู้และทักษะที่ฝึกมาร่วมงานนี้ โดยกล่าวว่าเกรงว่านักเรียนจะไม่สามารถทำงานนี้ได้ดีพอและอาจทำให้โรงเรียนเสียหายได้ ซึ่งเหตุผลนี้ทำให้ผู้ปกครองนักเรียนบางคนผิดหวังที่ไม่ได้เห็นบุตรหลานของตนทำหน้าที่ดังกล่าวและทำให้การประเมินความสามารถของนักเรียนโดยชาวบ้านและผู้มาชมงานหัตถกรรมไม่สามารถทำได้

๒. นักเรียนมีโอกาสฝึกงานมัคคุเทศก์น้อยงานไม่กะสัถและงานไม่ไม่เท่าเทียมกัน นักเรียนที่มีความสามารถจะได้รับเลือกให้ทำงานเป็นมัคคุเทศก์พาคณะครู-ผู้บริหารตลอดจนสื่อมวลชนที่สนใจการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่โรงเรียนบ้านต้นแก้วไปเที่ยวชมหมู่บ้านถวายเป็นของที่ตลาดสองฝั่งคลอง

หลังจากการเรียนการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาชั้นน้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้ซึ่งมีทั้งภาคทฤษฎีและภาคฝึกปฏิบัติแล้ว เป็นที่น่าสังเกตว่านักเรียนยังมีโอกาสฝึกการทำหน้าที่มัคคุเทศก์และมีรายได้จากการพาแขกที่มาเยือนโรงเรียนไปเที่ยวชมหมู่บ้านถวายเป็นพิเศษเฉพาะพาไปซื้อสินค้าไม้แกะสลักและงานตกแต่งงานไม้ในหมู่บ้านอยู่เนืองๆ ทั้งยังเป็นที่น่าสังเกตอีกด้วยว่านักเรียนที่ทำหน้าที่นี้มีอยู่ประมาณ ๑๐ คนซึ่งจะทำงานนี้เป็นประจำเนื่องจากมีทักษะการพูด

ชักชวนและรู้วิธีการบรรยายได้ดีกว่านักเรียนคนอื่นๆ นักเรียนกลุ่มนี้จะได้รับการมอบหมายจากครูและผู้บริหารโรงเรียนให้พาแขกไปเที่ยวชมหมู่บ้านและทำหน้าที่บรรยายให้การต้อนรับแขก อย่างไรก็ตามมีการเปลี่ยนให้นักเรียนคนอื่นๆ เข้าร่วมด้วยบ้างเป็นบางครั้งเพื่อให้ นักเรียนกลุ่มที่มีความสามารถได้ช่วยฝึกให้บ้าง นักเรียนอีกหลายคนให้ข้อคิดเห็นว่าครูน่าจะให้โอกาสพวกเขาออกไปทำหน้าที่นี้บ้าง

บทที่ ๖

ผลกระทบของกระบวนการพัฒนา

หลักสูตรท้องถิ่น

การศึกษาผลกระทบของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้ในบทนี้เป็นการศึกษาผลกระทบของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้ที่มีต่อครูทั้งหมดในโรงเรียนบ้านต้นแก้วและต่อชาวบ้านในชุมชนบ้านถวายเป็นผลกระทบนี้เริ่มตั้งแต่การที่ผู้บริหารโรงเรียนเริ่มสร้างความเข้าใจกับครูในโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้ ในชุมชนบ้านถวายเป็นไปจนถึงการครูที่เป็นกรรมการดำเนินการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเข้าเป็นแนวร่วมกับชาวบ้านช่วยกันพัฒนาและสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้ ร่วมกันใช้หลักสูตรท้องถิ่นที่สร้างขึ้นจนกระทั่งถึงระยะการติดตามผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่น รวมการศึกษาผลกระทบจนสิ้นสุดการติดตามผลเป็นเวลาทั้งหมด ๒๐ เดือน

การศึกษาผลกระทบดังกล่าวจะศึกษาผลกระทบที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในกระบวนการทำงานร่วมกัน ศึกษาผลกระทบที่มีต่อความสามารถในการสร้างความเข้มแข็งเพื่อการรวมตัวเข้าเป็นประชาคมของชาวบ้านถวายเป็นการกระตุ้นศักยภาพของบุคลากรในโรงเรียนบ้านต้นแก้วในการยอมรับการเข้าเป็นแนวร่วมของชาวบ้านถวายเป็น

การศึกษาผลกระทบของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้นี้จะนำเสนอเป็นสองตอน คือ

ตอนที่หนึ่ง เป็นผลกระทบโดยตรงอันเนื่องมาจากกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้

ตอนที่สอง เป็นผลกระทบโดยอ้อมของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรฯ ซึ่งแบ่งเป็น ๒ ระยะได้แก่

ผลกระทบโดยอ้อมระยะที่ ๑ ตั้งแต่เริ่มกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจนถึงต้นพฤษภาคม ๒๕๕๓

ผลกระทบโดยตรง

๑. การเปลี่ยนแปลงลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างครูในโครงการพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานตกแต่งงานไม้กับชาวบ้าน ในชุมชนบ้านถวาย

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้ทำให้
ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนบ้านต้นแก้วกับชาวบ้านในชุมชนบ้านถวายเปลี่ยนแปลง
ไปจากเดิม คือแทนที่จะเป็นลักษณะความสัมพันธ์แบบโรงเรียนพยายามดึงทุนทางสังคม
และทรัพยากรจากชาวบ้านเพื่อพัฒนากิจกรรมภายในโรงเรียน หรือลักษณะความ
สัมพันธ์แบบโรงเรียนให้บริการทางสังคมช่วงสั้น ๆ แก่ชาวบ้าน ความสัมพันธ์ได้เปลี่ยนไป
เป็นลักษณะความสัมพันธ์แบบชาวบ้านถวายเข้ามาเป็นแนวร่วมกำหนดกิจกรรมการ
เรียนการสอนในโรงเรียน

จากการที่ผู้วิจัยเข้าไปทำงานกับครูในโรงเรียนบ้านต้นแก้วและกับชาวบ้านในชุมชน
บ้านถวายโดยวิธี observer participation ทำให้ได้ข้อมูลซึ่งสามารถนำมาสรุปแบ่งลักษณะ
ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับชาวบ้านได้เป็น สองแบบหลักๆ แบบที่หนึ่งเป็นความสัมพันธ์
ในลักษณะที่ผู้บริหารและครูในโรงเรียนโดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียนที่มีภูมิหลังใกล้ชิดสนิทสนม
เป็นอย่างดีกับชาวบ้านในฐานะศิษย์เก่าโรงเรียนบ้านต้นแก้วด้วยกันกับกรรมการหมู่บ้านถวาย
และนักธุรกิจชั้นแนวหน้าของหมู่บ้านใช้สัมพันธ์ภาพที่อยู่ในระดับสูงนี้ดึงทรัพยากรที่เป็นทุน
ทางสังคมทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นทุนที่เป็นเงินบริจาคจากการเรียไร ทอดผ้าป่าหาเงินเข้า
โรงเรียน เป็นเวลาหรือเป็นแรงงานในรูปของการขอความร่วมมือและที่เป็นวัตถุดิบของ
เครื่องใช้ในการขอบริจาคจากชาวบ้านหรือการขอทรัพยากรบุคคลที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน
จากชุมชนมาช่วยงานวิชาการเป็นครั้งคราวในโรงเรียน กิจกรรมที่โรงเรียนต้องการทรัพยากร
จากชุมชนมาอุดหนุนอย่างเป็นรูปธรรมและอย่างต่อเนื่องนั้นมีตั้งแต่กิจกรรมการเรียนการสอน
กิจกรรมส่งเสริมทักษะของนักเรียน กิจกรรมงานรื่นเริงและการกีฬาของโรงเรียน และกิจกรรม
พัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียน (ดูรายการโครงการที่ระบุรายรับจากเงิน
บริจาคในภาคผนวก) ซึ่งปรากฏว่าชาวบ้านได้ให้ความร่วมมือให้ความช่วยเหลือแก่โรงเรียน
ในทุกเรื่องที่โรงเรียนขอ นอกจากความสัมพันธ์ดั้งเดิมระหว่างผู้อำนวยการโรงเรียนบ้าน
ต้นแก้วกับกลุ่มผู้นำชุมชนบ้านถวายแล้ว ผู้อำนวยการยังได้พยายามสร้างความสัมพันธ์อันดี
สืบต่อความสัมพันธ์เดิม ใช้การประชาสัมพันธ์เข้าถึงชาวบ้านอย่างเป็นกันเองเพื่อสื่อให้ชาวบ้าน
เห็นถึงความจำเป็นและความสำคัญของโครงการต่างๆที่โรงเรียนกำลังจัดทำอยู่ ทำให้เกิด

ค่านิยมขึ้นในหมู่บ้านถวายเป็นการให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือโรงเรียนเป็นบทบาทสำคัญ บทบาทหนึ่งของชุมชนดังนั้นแม่โรงเรียนไม่ได้ขอการอุดหนุนแต่สังเกตได้ว่างานบุญและพิธีกรรมต่าง ๆ (เช่นกรณีงานศพ) ที่ชาวบ้านมีรายได้มักจะแบ่งส่วนหนึ่งให้เป็นกองทุนสนับสนุนกิจการของโรงเรียนเสมอ ความสัมพันธ์ในลักษณะแรกสรุปได้ว่าเป็นความสัมพันธ์ที่ชาวบ้านให้การช่วยเหลือเกื้อกูลแก่กิจการงานของโรงเรียนเป็นหลัก **แบบที่สอง**เป็นความสัมพันธ์ที่เกิดจากชาวบ้านในชุมชนขอความร่วมมือหรือบริการจากโรงเรียนเช่นขอวงดุริยางค์ของโรงเรียนไปช่วยบรรเลงในงานมงคลหรือพิธีการทางศาสนาของชาวบ้านตลอดจนขอให้นักเรียนไปพ้อนรำเข้าขบวนในวาระวันสำคัญของหมู่บ้าน ขอใช้สถานที่ในโรงเรียนเพื่อจัดประชุม ขอใช้สนามของโรงเรียนเพื่อฝึกซ้อมกีฬา ขอครูไปช่วยเป็นพิธีกร ขอให้ครูช่วยกันตกแต่งทำป้าย ช่วยออกแบบทำตุงประดับหมู่บ้านในงานเทศกาล เป็นต้น (ดูรายงานของโรงเรียนในภาคผนวก) นอกจากนี้ยังพบว่าครูและบุคลากรกลุ่มหนึ่งของโรงเรียนโดยเฉพาะกลุ่มที่มีบ้านเรือนอยู่ภายในหมู่บ้านถวายหรือใกล้เคียงกับหมู่บ้านเชื่อว่ามีบทบาทที่จะต้องเข้ามาร่วมงานเป็นส่วนหนึ่งของงานพิธีกรรมตลอดจนงานรื่นเริงของชาวบ้านเสมอเพื่อเป็นวิธีที่สร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับชาวบ้าน ความสัมพันธ์แบบที่สองเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราวและส่วนใหญ่ชาวบ้านจะช่วยค่าใช้จ่ายหรือรางวัลเล็กน้อยตอบแทนให้กับนักเรียนและครูที่ไปช่วยงาน เมื่อเสร็จสิ้นงานแล้วไม่ได้มีการติดต่อกันอีก **ชาวบ้านจะกลับเข้าชุมชนดำเนินวิถีชีวิตตามปกติในขณะที่ครูและนักเรียนก็กลับเข้าโรงเรียนจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรปกติไป** ชาวบ้านกับโรงเรียนจะติดต่อกันอีกครั้งเมื่อมีความจำเป็นต้องขอใช้บริการหรือความร่วมมือจากโรงเรียน สรุปได้ว่าความสัมพันธ์แบบที่สองเป็นไปในลักษณะที่โรงเรียนให้บริการทางสังคมแก่ชาวบ้านซึ่งเป็นบริการเฉพาะกิจไม่ได้ต่อเนื่องและไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

ความสัมพันธ์ในสองแบบแรกนั้นเป็นความสัมพันธ์ที่น่าจะส่งเสริมให้เกิด **ความเข้มแข็งในโรงเรียนมากกว่าสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน**เนื่องด้วยเป็นความสัมพันธ์ที่เน้นการให้บริการเสริมแก่ชุมชนและเป็นบริการเสริมเฉพาะกิจที่นอกจากไม่ได้จำเป็นต่อการดำเนินวิถีชีวิตตามปกติประจำวันของชาวบ้านในชุมชนแล้วยังไม่ได้ช่วยให้ชาวบ้านมองเห็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองได้ ในขณะที่ชุมชนให้การสนับสนุนกิจกรรมหลักๆและเป็นรูปธรรมชัดเจนให้กับโรงเรียนซึ่งถ้ากิจกรรมหลักเหล่านี้เป็นไปเพื่อสนับสนุนการศึกษาให้กับสมาชิกใหม่ในลักษณะที่ทำให้เข้าใจชุมชนและสามารถเป็นกำลังสำคัญสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยไม่ทำลายวิถีการดำเนินชีวิตที่ดีอยู่แล้วของชาวบ้านในชุมชนได้ก็น่าจะเป็นความสัมพันธ์ที่สามารถนำไปสู่การสร้าง **ความเข้มแข็งให้ชุมชน**ได้

ส่วนความสัมพันธ์แบบที่สามเป็นความสัมพันธ์ในลักษณะใหม่ที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน แตกต่างไปจากลักษณะความสัมพันธ์สองแบบแรกทีกล่าวไปแล้ว เป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น

ระหว่างกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัตคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้โดยที่บุคลากรในโรงเรียนกับผู้นำชุมชนและชาวบ้านกลุ่มหนึ่งเข้าเป็นแนวร่วมกำหนดเป้าหมายและดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกันภายใต้การสนับสนุนและแรงกระตุ้นจากตัวกลาง การเปลี่ยนแปลงภายในโรงเรียนซึ่งในที่นี้คือครูและผู้บริหารที่เป็นผู้ช่วยวิจัยและตัวกลาง การเปลี่ยนแปลงภายนอกซึ่งหมายถึงผู้วิจัย

อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าความสัมพันธ์ในลักษณะที่สามมีแนวโน้มว่าอาจเป็นไปได้ อย่างไรก็ตามไม่ลึกซึ้งจริงจังก่าโครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่ร่วมกันทำนั้นไม่ได้เน้นให้เป็นหน้าที่หนึ่งของโรงเรียน ไม่ได้ใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางหรือเป็นฐานของโครงการและที่สำคัญที่สุดคือไม่ได้มีแรงกระตุ้นและพลังสนับสนุนทั้งในด้านทุน ด้านเวลาตลอดจนกำลังผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกอย่างแข็งแกร่งและอย่างต่อเนื่องช่วยเป็นปัจจัยที่ผลักดันให้ผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินกิจกรรมนั้น ซึ่งหน้าที่และความรับผิดชอบในส่วนนี้ทำให้โรงเรียนต้องให้ความสำคัญอย่างจริงจังต่อการสร้างความสัมพันธ์กับชาวบ้านเพื่อสานต่อให้โครงการนั้นบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

ความสัมพันธ์ในแบบที่สามนั้นช่วยก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในชุมชนและมีส่วนช่วยชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งได้ในระดับหนึ่ง อย่างน้อยก็ช่วยกระตุ้นให้ชาวบ้านตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องรวมตัวกันเข้าเป็นประชาคมเพื่อสร้างน้ำหนักให้กับการกระทำบทบาทกำหนดและจัดการศึกษาในโรงเรียน เชื่อมโยงการเรียนรู้ในบริบทชีวิตประจำวันเข้ากับ การเรียนการสอนในระบบเพื่อสร้างความหมายเข้ากับการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันของนักเรียนในชุมชนนั้นได้อย่างแท้จริง

๒. สลายความแตกต่างระหว่างชุมชนบ้านถวายเป็นกับชุมชนโรงเรียน

คำว่าชุมชนนั้นตามความหมายแล้วคือกลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันในอาณาบริเวณเดียวกันหรือใกล้เคียงกันใช้ทรัพยากรเพื่อการดำรงชีวิตร่วมกัน มีการกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ภายใต้ความเชื่อ แนวคิดและปรัชญาเดียวกัน กระทำกิจกรรมอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกันโดยมีเป้าหมายเดียวกัน ตามนัยดังกล่าวนี้โรงเรียนนับได้ว่าเป็นชุมชนชุมชนหนึ่ง ในขณะที่เดียวกันชาวบ้านทั้ง 140 ครัวเรือนในหมู่บ้านถวายเป็นที่ประกอบงานอาชีพงานไม้แกะสลักและงานตกแต่งงานไม้ก็เป็นชุมชนอีกชุมชนหนึ่ง ชุมชนทั้งสองมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดเจนไม่ว่าจะเป็นแนวคิด ความเชื่อ วัฒนธรรมการดำเนินวิถีชีวิตภายในชุมชนแต่ละชุมชนหรือที่เรียกว่าบรรยาภาศ ภูมิหลังระดับการศึกษาของคนในชุมชน ความต้องการและเป้าหมายการดำเนินกิจกรรม ความแตกต่างเหล่านี้ทำให้คนในชุมชนโรงเรียนบ้าน

ต้นแก้วซึ่งแม้จะมีอาณาบริเวณติดกับชุมชนบ้านถวายเป็นพื้นที่ที่รับผิดชอบจัดการศึกษาให้กับเด็กๆของหมู่บ้านถวายและมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชาวบ้านถวายไม่สามารถนับเนื่องเข้าเป็นคนในชุมชนบ้านถวายได้ ทั้งนี้เพราะคนในชุมชนโรงเรียนนอกจากจะไม่ได้ดำเนินกิจกรรมภายใต้กรอบความเชื่อและวัฒนธรรมของชาวบ้านแล้วไม่ได้มีส่วนให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลการดำเนินวิถีชีวิตประจำวันของชาวบ้านในชุมชนบ้านถวายไม่ว่าจะเป็นเรื่องของวิถีกระบวนการทำงานอาชีพงานไม้แกะสลักและงานตกแต่งงานไม้ที่เป็นศูนย์กลางของวัฒนธรรมความผูกพันระหว่างเครือญาติ กระบวนการเรียนรู้ตามแบบชาวบ้าน ไม่ได้รับรู้ปัญหาอุปสรรคที่ชาวบ้านพบในระหว่างกระบวนการจัดหาวัตถุดิบ กระบวนการผลิต การจัดส่งและจำหน่ายซึ่งมีผลกระทบต่อระบบโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม ภูมิปัญญาและการคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชาวบ้านถวายตลอดจนมุมมองของชาวบ้านที่มีต่อบุคคลภายนอกโดยเฉพาะต่อบรรดาพ่อค้าคนกลางและข้าราชการหน่วยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้จะไม่ได้เกื้อกูลกันแล้วยังไม่มีความรู้หรือเข้าใจความลำบากและวิธีการที่ชาวบ้านใช้เพื่อจัดการแก้ปัญหาเหล่านี้อีกด้วย

เมื่อวิเคราะห์ลักษณะการดำเนินชีวิตประจำวันของคนในชุมชนโรงเรียนบ้านต้นแก้วจะพบว่าตามปกติแล้วเป้าหมายและบรรยากาศในโรงเรียนบ้านต้นแก้วมีสองแบบ

แบบแรกเป็นเป้าหมายเพื่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษาและมีมัธยมศึกษาในสังกัดคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติฉบับพุทธศักราช ๒๕๒๑ ปรับปรุง ๒๕๓๓ ดังนั้นครู บุคลากรและผู้บริหารในโรงเรียนจึงต้องมุ่งให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนโดยให้สาระความรู้ ประสบการณ์ ทักษะและสร้างทัศนคติตามที่ระบุไว้อย่างชัดเจนในคู่มือครูและแผนการสอน พร้อมกันนั้นครูยังต้องควบคุมให้นักเรียนบรรลุเนื้อหาสาระและผลสัมฤทธิ์ได้อย่างน้อยที่สุดตามเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษากำหนดไว้ บรรยากาศภายในโรงเรียนโดยธรรมชาติแล้วจึงเป็นเรื่องของการเรียนการสอน การพัฒนาครูเพื่อให้สามารถติดตามความเคลื่อนไหวของรูปแบบการสอน การทำบันทึกการสอน การสร้างสื่อ และการวัดผลแบบใหม่ ๆ ที่สำนักงานการประถมศึกษาดำรงคิดค้นขึ้นและกำหนดให้ครูใช้โดยเชื่อว่าจะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเป็นไปตามเกณฑ์และกรอบที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด ผลจากการพัฒนาตนเองและจัดทำรายงานการพัฒนาตนเองของครูนำเสนอเป็นผลงานวิชาการทำให้ครูในโรงเรียนนี้หลายคนได้รับรางวัลเป็นครูดีเด่นในการสอนวิชาต่าง ๆ (ดูรายละเอียดในภาคผนวก) ซึ่งทำให้มีศึกษานิเทศก์และครูจากโรงเรียนในกลุ่มเดียวกันมาขอดูงานศึกษางานอยู่อย่างต่อเนื่อง (ดูรายการการเยี่ยมชมของคณะครูและผู้บริหารจากโรงเรียนต่าง ๆ ในภาคผนวก) ครูและ

ผู้บริหารที่โรงเรียนบ้านต้นแก้วจึงมีภาระกิจอีกประการหนึ่งนอกเหนือจากภาระอื่นๆที่มีอยู่มากแล้วคือภาระการเตรียมรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมที่ได้รับรางวัลบรรยายให้บรรดาคณะครูและผู้สนใจทั่วไปฟัง

เนื่องจากความเคลื่อนไหวของรูปแบบใหม่ทางการศึกษาจากสำนักงานการประถมศึกษาอำเภออยู่อย่างต่อเนื่อง ครูในโรงเรียนบ้านต้นแก้วจึงต้องละทิ้งหน้าที่การสอนประจำเพื่อเข้ารับการอบรมที่จัดขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยข้าราชการจากสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหรือจังหวัด และนำวิธีการใหม่ๆมาทดลองใช้กับนักเรียนและจัดทำเป็นผลงาน สิ่งที่น่าสังเกตเกี่ยวกับการพัฒนาตนเองของครูระดับแรกคือครูในโรงเรียนบ้านต้นแก้วแต่ละคนต้องทำงานสอนมากกว่าหนึ่งวิชาขึ้นไปดังนั้นจึงต้องใช้เวลารวมกับการพัฒนาตนเองให้ทันกับรูปแบบการสอนใหม่ๆจนแทบไม่มีเวลาให้กับนักเรียน เพื่อนครูและโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับชาวบ้านในชุมชนบ้านถวาย ภาพที่เห็นบ่อยๆคือห้องเรียนที่ไม่มีครูสอนเด็ก ๆ อยู่กันตามลำพังหรือครูที่ไม่ได้ไปเข้ารับการอบรมต้องรับผิดชอบช่วยดูแลนักเรียนในห้องนั้นแทนให้ในขณะที่ครูคนนั้นก็ต้องทำหน้าที่สอนนักเรียนในห้องของตนไปพร้อมๆกันด้วย นอกจากนี้ยังมีภาพที่ครูนางงานประจำทั้งที่เป็นงานสอนและงานโครงการพิเศษกลับไปทำที่บ้านทุกวันเป็นการทุ่มเทรักษาชื่อเสียงของการเป็นโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่น

บรรยากาศแบบที่สอง เน้นให้ความสำคัญกับเป้าหมายที่โรงเรียนตั้งขึ้นเอง ที่โรงเรียนบ้านต้นแก้วนั้นผู้ที่กำหนดเป้าหมายของโรงเรียนคือผู้อำนวยการซึ่งมีวุฒิปริญญาโททางการบริหาร มีประสบการณ์ด้านการบริหารโรงเรียนหนองโฆงมาก่อนที่จะมารับตำแหน่งอาจารย์ใหญ่และบริหารโรงเรียนจนทำให้โรงเรียนได้รับรางวัลพระราชทานเป็นโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่นประจำปี ๒๕๔๐ เป็นผู้บริหารที่มีความเป็นผู้มีน้ำสูง สามารถเข้าถึงผู้บริหารการศึกษาในระดับสูงที่ส่วนกลางทั้งยังเป็นประธานสมาพันธ์ครูภาคเหนืออีกด้วยทำให้มีวิสัยทัศน์ค่อนข้างกว้างไกลกว่าผู้บริหารโรงเรียนทั่วไป

เป้าหมายสำคัญของโรงเรียนบ้านต้นแก้วที่ปรากฏอยู่ในธรรมนูญโรงเรียน (ดูภาคผนวก) มีอยู่ ๔ ด้านคือเป้าหมายด้านโรงเรียนและสถานศึกษาซึ่งเน้นลักษณะความพร้อมทางกายภาพของโรงเรียน เป้าหมายที่สองคือส่งเสริมให้ครูพัฒนาการเรียนการสอน เป้าหมายที่สามคือเน้นการใช้หลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เน้นจัดการเรียนการสอนแบบทันสมัย (ใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และทักษะภาษาอังกฤษ) และให้ความสำคัญต่อการกีฬา เป้าหมายสุดท้ายคือปรับปรุงระบบการบริหารโรงเรียนและการศึกษาเพื่อรองรับเป้าหมายทั้งสามข้างต้นทั้งยังระบุถึงการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับการจัดและพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วย

เป้าหมายของโรงเรียนส่วนใหญ่สอดคล้องกับเป้าหมายการจัดการศึกษาเป็นอย่างดี ครูและบุคลากรในโรงเรียนให้ความสนใจและได้รับการกระตุ้นให้ดำเนินกิจกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาโรงเรียน พัฒนาตนเองและจัดการเรียนการสอนแบบทันสมัย ส่วนการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดและพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ปรากฏอยู่ในแนวนโยบายนั้นปรากฏว่ายังไม่มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนพอที่จะทำให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมได้นอกจากการทำกิจกรรมประชาสัมพันธ์และสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและเป็นแนวนโยบายที่ถูกจัดให้อยู่เป็นข้อสุดท้ายซึ่งได้รับความสนใจน้อยที่สุดเช่นกัน

การที่ครูและผู้บริหารอยู่ในชุมชนที่มีเป้าหมายที่ชัดเจน องค์กรที่มีกรอบมั่นคงและมีกลไกที่ซับซ้อนน่าทางให้สมาชิกทุกคนต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดอีกทีหนึ่ง ทำให้สมาชิกในโรงเรียนบ้านต้นแก้วซึ่งเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรใหญ่นี้ต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ดำเนินกิจกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเหล่านี้ขององค์กร ใช้เวลาไปกับการทำความเข้าใจกับแนวคิด กฎระเบียบแนวปฏิบัติ ตลอดจนเกณฑ์การประเมินเพื่อเลื่อนขั้น เพิ่มวุฒิตามที่กำหนดไว้โดยองค์กรใหญ่และใช้เวลาแก้ปัญหาเพื่อให้สมาชิกทุกคนในชุมชนโรงเรียนเข้าใจตรงกันถึงเป้าหมายและกระบวนการทำงานที่กำหนดไว้ ดังนั้นครูและผู้บริหารโรงเรียนบ้านต้นแก้วจึงไม่มีเวลาให้ความสนใจกับรายละเอียดของชุมชนบ้านถวายเป็นความแตกต่างกับคนในชุมชนโรงเรียนเป็นอย่างมาก สมาชิกในโรงเรียนบ้านต้นแก้วมองตนเองว่าเป็นคนกลุ่มเดียวกับคนในองค์กรใหญ่ซึ่งในที่นี้หมายถึงสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจึงเป็นธรรมดาที่จะต้องให้ความสำคัญกับวิถีวิถีวัฒนธรรมของคนในชุมชนเดียวกันมากกว่าให้ความสนใจต่อชุมชนบ้านถวายซึ่งเป็นคนละชุมชนกันและที่สำคัญคือคนในชุมชนไม่ได้มีส่วนเข้ามามีเทศกาลการสอนของครู ไม่ได้เข้ามาประเมินพฤติกรรมและผลงานของครูตามเกณฑ์ในระเบียบ ไม่สามารถเลื่อนวุฒิเลื่อนขั้นของครูได้เหมือนกับคนในชุมชนสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ

การเข้าเป็นแนวร่วมดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมรดกเทศก้น้อยงานไม้แกะสลักและงานตกแต่งงานไม้ทำให้สมาชิกในชุมชนทั้งสองต้องเข้ามาสัมพันธ์กันทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายใหม่ที่เน้นให้ความสำคัญต่อความเข้าใจชุมชนบ้านถวาย ต่อการสร้างความเข้มแข็งให้กับชาวบ้านถวายเพิ่มเติมจากการจัดการเรียนการสอนภายใต้กรอบโครงสร้างของโรงเรียน และทำงานภายใต้บรรยากาศใหม่ที่มีชาวบ้านถวายเข้ามาเป็นตัวแทนใหม่ในโรงเรียน ความใหม่ที่เกิดขึ้นเปิดโอกาสให้คนทั้งสองชุมชนเรียนรู้ที่จะสร้างเครือข่ายการสื่อสาร เครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างกันซึ่งนับได้ว่าเป็นการทำลายเขตแดนที่กั้นกลางระหว่างชุมชนทั้งสอง ทำให้สมาชิกในสองชุมชนยอมรับเป็นส่วนหนึ่งของกันและกันเพื่อช่วยกันแก้ปัญหาต่าง ๆ และเดินทางไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

อย่างไรก็ตามการสลายความแตกต่างระหว่างสองชุมชนโดยใช้การเข้าเป็นแนวร่วม
ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของสมาชิกในชุมชนทั้งสองเป็นไปได้ในระยะแรกๆและในระยะ
สั้นๆทั้งยังมีแนวโน้มว่าจะกลับคืนเข้าสู่สภาพเดิมถ้าไม่ได้มีแรงสนับสนุนอย่างจริงจังและอย่าง
ต่อเนื่องเพื่อสานต่อผลกระทบนี้จากผู้นำชุมชนสถาบันโรงเรียนซึ่งในที่นี้คือผู้บริหารระดับสูงจาก
สำนักงานการประถมศึกษาที่ส่วนกลางซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบาย ควบคุมการดำเนินการบริหาร
และจัดการศึกษาทั่วประเทศ ผู้วางระเบียบปฏิบัติเรื่องการเลื่อนชั้น ตลอดจนประเมิน
ประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรในโรงเรียนในอันที่จะยืดหยุ่นกรอบระเบียบราชการที่เข้มงวด
จนครูไม่สะดวกใจที่จะปฏิบัติงานในแนวใหม่ หลักฐานที่บ่งชี้เหตุแนวโน้มเชิงลบปรากฏให้เห็น
ผ่านการสัมภาษณ์ของครูที่ร่วมพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นดังนี้

ครู.....จะเริ่มลงมือสร้างหลักสูตรท้องถิ่นกันเมื่อไร จะลงพื้นที่ได้เมื่อไรและ
จะทำอะไรกันนั้นต้องเอาปฏิทินประจำปีของโรงเรียนมาดูกันก่อน สับหลักกันให้ดี พวกเรามีงานประจำมีโครง
การงานประชุมกันตลอด ต้องพานักเรียนระดับต่างๆเข้าค่ายอบรมด้วย เอาเป็นว่าถ้าเริ่มทำ (หลักสูตรท้องถิ่น)
ตั้งแต่เดือนมิถุนายนให้เสร็จทันใช้ในเดือนตุลาคมซึ่งเป็นช่วงวันหยุดทั้งครูและนักเรียนจะได้ไม่ต้อง
กังวลเรื่องการเรียนการสอนตามเวลาปกติเดียวเวลาเรียนจะไม่ครบจะมีปัญหาเรื่องการเลื่อนระดับชั้น
(บันทึกภาคสนามหน้า ๑ บทสัมภาษณ์ครู/ วันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๔๒ ที่ห้องประชุมโรงเรียนบ้าน
ต้นแก้ว)

ครู.....ที่ตกลงจะให้เด็กของเราพานักเรียนโรงเรียนธีระวัฒน์บำเพ็ญไปเที่ยวตลาดสองฝั่งคลอง
ต้องเลื่อนไปก่อน เดือนนี้ (ธันวาคม) เราต้องพาเด็กระดับชั้นประถมหกเข้าค่ายลูกเสือ ต้องรอให้เด็กกลับมา
ก่อนถึงจะให้เรียนหลักสูตรท้องถิ่นต่อได้

ผู้วิจัย.....เด็กจะไม่ลืมกันหมดหรือ เรียนไว้แล้วไม่ต่อเนื่องกัน

ครู.....เราต้องทำตามปฏิทินโรงเรียนก่อน อย่างอื่นเอาไว้ก่อน ไม่รู้จะทำอย่างไรเหมือนกัน

(บันทึกภาคสนามหน้า ๔๒ บทสนทนาระหว่างครูกับผู้วิจัย / วันที่ ๒๖ ธ.ค. ๒๕๔๒

ที่สนามบินจังหวัดเชียงใหม่)

ครู.....ข้อใจเรื่องนโยบายที่เน้นให้ครูทำหลักสูตรท้องถิ่นว่านักเรียนที่เรียนหลักสูตรท้องถิ่นเวลา
สอบเข้าเรียนต่อในเมืองหรือสอบเข้ามหาวิทยาลัยจะสามารถเอาความรู้พวกนี้ไปสอบแข่งขันกับนักเรียนที่
เรียนหลักสูตรท้องถิ่นของตัวเองได้หรือไม่ ข้อสอบกลางจะเป็นแบบใดมิต้องออกข้อสอบเฉพาะของแต่ละ
ท้องถิ่นหรือ แล้วจะเอามาตรฐานของใครมาวัดวัน (บันทึกภาคสนามหน้า ๘๖ บทสัมภาษณ์ครู / วันที่ ๒๕
กุมภาพันธ์ ๕๔๓ ที่โรงเรียนบ้านต้นแก้ว)

ครู.....ครูแต่ละคนมีภาระประจำวันคนละมาก ๆ การที่จะมาทำอะไรเพิ่มเติมแบบนี้
(ทำหลักสูตรท้องถิ่น) ค่อนข้างยาก ครูพอจะเข้าใจกันว่าควรจะทำอะไรใหม่ๆ ทำแล้วก็ได้แต่พอเอาเข้าจริงๆ
ต่างคนต่างก็ทำงานในหน้าที่ของตนไป ตนเองนั้นถ้ายังรับภาระงานที่กำลังทำอยู่วันหนึ่งต้องดูแลเด็กๆเป็น

จำนวนมากเคยขอพี่เลี้ยงมาช่วยก็ไม่ได้ ถ้าเป็นเช่นนี้ก็ไม่อยากทำหลักสูตรท้องถิ่น (บันทึกภาคสนามหน้า 87 บทสัมภาษณ์ครู/ วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2543/ เวลา 14.30 น. ที่โรงเรียนบ้านต้นแก้ว)

ความอิสระทางวิชาการของเรา (ครูทั่วไป---หมายเหตุ) เรา (ครูทั่วไป---หมายเหตุ) ถูกสั่งต้อง อย่างนั้นอย่างนี้ ไม่ได้คิดเองทำเองอย่างของเรา (ครูโรงเรียนบ้านต้นแก้ว---หมายเหตุ) เราส่วนมากจะคิดเองสวนกับการถูกสั่ง บางที่เป็นมาม่ามาเขาใส่น้ำแล้วก็กินกันอย่างนั้น ทุกวันนี้จะเป็นอย่างนี้ทำให้ครูไม่ได้ รับการพัฒนา แม้แต่จะซื้อหาสื่อ เขาก็ซื้อมาให้หมดเช่นคอมพิวเตอร์ ลูกผมใช้ pentium อย่างดี แต่ทำไมผม ไม่มีปัญหาซื้อ pentium ให้กับเด็กเอาใครก็ไม่รู้ อยู่ที่ไหนก็ไม่รู้ ซื้ออะไรก็ไม่รู้มาให้คนเก่งๆมา อยู่โรงเรียนสพช. ก็เลยต้องรับคำสั่งเขา.....

(บันทึกภาคสนามหน้า ๘๘ บทสัมภาษณ์ครูโรงเรียนบ้านต้นแก้ว วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ ที่ห้องคอมพิวเตอร์)

3. เกิดชุมชนการเรียนรู้ในกลุ่มครูที่ร่วมกันพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ปกติแล้วครูในโรงเรียนบ้านต้นแก้วแม้จะอยู่ในชุมชนที่มีเป้าหมายชัดเจนกำหนด ภายใต้กรอบของสถาบันโรงเรียน แต่สมาชิกไม่ได้ให้ความร่วมมือในลักษณะของสมาชิกใน ชุมชนการเรียนรู้ซึ่งในที่นี้หมายความว่าถึงชุมชนที่มีสมาชิกในชุมชนตั้งแต่สองคนขึ้นไป ใช้แหล่งความรู้มากกว่าหนึ่งแหล่งเป็นที่แสวงหาคำตอบร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสาร หรือรวมกลุ่มกันนำข้อมูลที่หลากหลายมาอภิปรายร่วมกันเพื่อช่วยกันค้นหาความรู้ ช่วยกันกระทำกิจกรรมร่วมกันด้วยความเอื้ออาทรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ด้วยกัน ความร่วมมือของสมาชิกที่ผู้วิจัยพบอยู่ในรูปของการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบกันเพื่อดำเนิน กิจกรรมของโครงการต่างๆของโรงเรียนและที่กำหนดไว้ในระเบียบปฏิบัติของสำนักงาน การประถมศึกษาแห่งชาติเพื่อให้งานนั้นเสร็จสมบูรณ์ กิจกรรมทั้งหลายที่ดำเนินการล้วนเป็น กระบวนการที่มุ่งให้ได้ตัวผลงานที่ถูกกำหนดให้เป็นบทบาทและหน้าที่ของครูแต่ละคน มากกว่าเป็นกระบวนการแสวงหาความรู้หรือช่วยกันเรียนรู้ บทบาทและหน้าที่ที่กล่าวถึง อาทิเช่นหน้าที่ของการทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการที่สูงขึ้น ครูมีผลงานด้านการเรียน การสอนหรือควบคุมดูแลนักเรียนให้อยู่ในจริยธรรมอันดีงามจนได้รับรางวัลเป็นครูดีเด่น หน้าที่จัดหาเงินทุนช่วยกันสร้างถาวรวัตถุในโรงเรียน จัดหาสื่อการสอนที่ทันสมัยเข้าโรงเรียน จนทำให้โรงเรียนได้รับรางวัลเป็นโรงเรียนที่สวยงามและทันสมัยเป็นต้น

สิ่งที่เป็เอกลักษณ์ชัดเจนประการหนึ่งของครูในโรงเรียนนี้คือครูแต่ละคนมีเป้าหมาย ที่จะพัฒนาดตนเองซึ่งแต่ละคนมีความเชี่ยวชาญ ความสนใจและรับผิดชอบในสายงาน ที่แตกต่างกันดังนั้นจึงไม่สามารถรวมกลุ่มกันแสวงหาสิ่งที่ต้องการร่วมกันได้ดังจะเห็น ได้จากรางวัลที่ครูแต่ละคนได้รับในด้านวิชาการ มีทั้งครูดีเด่นด้านการฝึกวินัยนักเรียน ผลิต หนังสือสำหรับเด็กดีเด่น ครูสอนงานบ้านดีเด่น ครูผู้สอนดีเด่น ครูรางวัลชมเชยสร้างสื่อ

การสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ฯลฯ (ดูรายละเอียดในภาคผนวก) ทั้งยังต้องทุ่มเทเวลาให้กับการฝึกและเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนในความดูแลของแต่ละคนเพื่อส่งเข้าชิงรางวัลในระดับอำเภอ ระดับกลุ่มโรงเรียน และระดับจังหวัดซึ่งครูในโรงเรียนบ้านต้นแก้วประสบความสำเร็จในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง (ดูรายการรางวัลที่นักเรียนได้รับในภาคผนวก)

การที่ครูในโรงเรียนบ้านต้นแก้วมีความสนใจแตกต่างกัน ทำงานในหน้าที่ที่แตกต่างกัน ตามโครงการที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา จากข้อมูลโครงการประจำปีการศึกษา ๒๕๔๓ โรงเรียนบ้านต้นแก้วมีโครงการรวมทั้งหมด ๘๐ โครงการใน ๕ แผนงาน ได้แก่ แผนงานวิชาการ แผนงานบุคลากร แผนงานกิจการนักเรียน แผนงานอาคารสถานที่และแผนงานประชาสัมพันธ์ชุมชน ทำให้ครูต่างคนต่างทำงานในหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดไม่มีเวลาให้ความสนใจกันและกันมากนัก ลักษณะของการดำเนินวิถีชีวิตประจำวันเช่นนี้ของครูทำให้ครูแม้จะอยู่ในชุมชนโรงเรียนด้วยกัน มีเป้าหมายหลักของการดำเนินงานร่วมกัน มีพื้นฐานทางความรู้ สังคมและเศรษฐกิจใกล้เคียงกันแต่ไม่มีความผูกพันกันในฐานะชุมชนการเรียนรู้แต่อย่างใด

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทำให้ครูที่เป็นกรรมการดำเนินการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นต้องเปลี่ยนรูปแบบการทำงานแบบต่างคนต่างทำไปเป็นการช่วยกันวางแผนศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนบ้านถวายเป็นบ่อยครั้งที่ต้องดำเนินการเก็บข้อมูลท้องถิ่นร่วมกัน ทั้งยังต้องนำข้อมูลที่หลากหลายที่ได้มาแลกเปลี่ยนอภิปรายเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตการประกอบอาชีพไม้แกะสลักและงานตกแต่งงานไม้ ก่อนที่จะนำข้อมูลในส่วนของตนไปทำแผนการสอน ทำสื่อ จัดกิจกรรมในสาระวิชาที่รับผิดชอบอยู่ เมื่อครูคนใดคนหนึ่งเกิดข้อข้องใจระหว่างกระบวนการทำจะร่วมกันอภิปรายและค้นหาทางแก้ปัญหาาร่วมกัน หรือมาขอให้ผู้วิจัยช่วยให้คำแนะนำ

4. ศักยภาพของชาวบ้านในการกำหนดนโยบายและแนวการจัดการศึกษา

โดยธรรมชาติแล้วชาวบ้านในชุมชนบ้านถวายเป็นประชาคมที่เข้มแข็งเป็นฐานเดิมอยู่ไม่น้อย ไม่ว่าจะเป็นพิจารณาในด้านระบบโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่เน้นการประกอบอาชีพงานไม้แกะสลักและงานตกแต่งงานไม้ในลักษณะของงานอุตสาหกรรมในครัวเรือน ระหว่างเครือข่ายทำให้ไม่ต้องมีค่าใช้จ่ายด้านแรงงานและค่าเช่าสถานที่ประกอบการสูงเท่าไรนัก มีความแข็งแรงทางสังคมที่ชาวบ้านในชุมชนมีความผูกพันอาหารต่อกัน ร่วมกันกำหนดทิศทางการพัฒนาหมู่บ้าน ร่วมกันแก้ปัญหาของหมู่บ้านอย่างจริงจัง เป็นระบบสังคมที่ชาวบ้านในชุมชนนั้นให้ภูมิปัญญาเกี่ยวกับเอกลักษณ์การเป็นหมู่บ้านช่างแกะสลักไม้ ชาวบ้านรับรู้ความแตกต่างระหว่างวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนบ้านถวายเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของคนภายนอก มีความพอใจพึ่งตนเองมากกว่าขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกแต่ก็ไม่ปฏิเสธ

ถ้ามีความช่วยเหลือเข้ามา (เช่นการรับเงินจากกองทุนมิยาซาวาเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน) ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมของชาวบ้านถวายเป็นได้ส่งต่อไปยังคนในชุมชนบ้านต้นแก้ว บ้านกาด บ้านหนองโฆง บ้านแหวน บ้านขุนคง บ้านท่ามะโก๋ บ้านป่าแหวนซึ่งอยู่รอบนอกติดต่อกับชุมชนบ้านถวายเป็นอีกด้วย (สำลี ทองธิว, 2542)

สิ่งที่ชาวบ้านในชุมชนบ้านถวายเป็นไม่สามารถสร้างความเข้มแข็งได้อย่างมีประสิทธิภาพคือศักยภาพในการเข้าไปกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาตลอดจนการมีส่วนร่วมในการร่วมพัฒนาและช่วยกันแก้ไขปัญหาค่าดำเนินการเรียนการสอนของบุคลากรในโรงเรียนบ้านต้นแก้ว อย่างไรก็ตามการเข้าไปเป็นแนวร่วมในกระบวนการพัฒนาและสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัตคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานตกแต่งงานไม้ในฐานะคณะกรรมการบริหารและกำกับการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นทำให้ชาวบ้านถวายเป็นอย่างน้อยกลุ่มหนึ่งพัฒนาศักยภาพให้กับตนเองในการจัดการศึกษาในโรงเรียนบ้านต้นแก้วได้ซึ่งถ้าได้กระทำการเป็นแนวร่วมเช่นนี้อาจต่อเนื่องน่าจะทำให้ประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมกับบุคลากรในโรงเรียนบ้านต้นแก้วและคุณภาพของหลักสูตรท้องถิ่นที่จะได้ต่อ ๆ มาดีขึ้น

ตัวอย่างสรุปการสนทนาและบันทึกการสนทนาต่อไปนี้เป็นหลักฐานแสดงให้เห็นว่าชาวบ้านถวายเป็นอย่างน้อยกลุ่มที่เป็นกรรมการหมู่บ้าน และกลุ่มที่เป็นคณะกรรมการบริหารและกำกับการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเรียนรู้จักการเข้ามามีบทบาทในการกำหนดเนื้อหาสาระ และเสนอวิธีการจัดการเรียนการสอนให้กับครูโรงเรียนบ้านต้นแก้ว

กรรมการบริหารหมู่บ้านนำโดยพ่อหลวง.....และนาย.....ซึ่งเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการจัดงานหัตถกรรมงานไม้แกะสลักและงานตกแต่งงานไม้ประจำปีของบ้านถวายเป็นได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น สรุปได้ดังนี้

๑. ช่วงเวลาการสอนที่แบ่งไว้เป็น block schedule วิชาละ ๘ ชั่วโมงติดต่อกันไม่น่าจะพอ ทั้งนี้เพราะในการทำงานไม้แกะสลักและงานตกแต่งงานไม้ นั้น ถ้าจะให้ป็นจริง ๆ ต้องทำต่อเนื่องกัน อย่างน้อย ๑ สัปดาห์หรือ ๕ วันทั้งนี้เพราะกว่าจะเรียนรู้จักเครื่องมือเครื่องใช้ กว่าจะรู้วิธีประกอบเครื่องมือ (เลือกเครื่องมือแล้วเอาด้ามมาใส่เพื่อใช้งาน หรือการลัดให้เครื่องมือคมเหมาะมือช่างแต่ละคน) รู้จักการถือเครื่องมือให้ถูกต้องเลือกเครื่องมือให้ถูกกับลักษณะของงานที่จะใช้ก็กินเวลามากแล้ว ดังนั้นจึงไม่น่าจะเหลือเวลาให้ลงมือแกะไม้เท่าไรเลยใน block ๘ ชั่วโมงนั้น และการสอนกระโดดเป็นสัปดาห์ต่อไป เด็กก็จะลืมทักษะเดิมต้องมาทวนกันใหม่อีก ดังนั้น ชาวบ้านจึงเสนอให้ทำ block ให้ยาวนานขึ้นเพื่อเด็กจะได้ทักษะการทำงานที่ต่อเนื่องกันไปเลยทีเดียวซึ่งชาวบ้านว่าเป็นการฝึกการทำงานไม้แกะสลักที่แท้จริงที่พวกเขาทำกันอยู่จริงใน หมู่บ้านนี้

๒. กรรมการบริหารหมู่บ้านและกรรมการโรงเรียนเห็นตรงกันว่า การสอนวิชาคณิตศาสตร์ที่สอนเรื่องกำไร ขาดทุน การคิดราคาต้นทุน การวัด ชั่ง นั้นดูเป็นเรื่องที่ไม่น่าจะเป็นประโยชน์สำหรับการเป็นช่างแกะสลักไม้ เนื่องจากสอนแยกจากการฝึกทักษะงานไม้แกะสลัก ชาวบ้านช่วยกันยกภาพการทำงานไม้แกะสลักในชีวิตจริงมาให้ดูฟัง ทำให้เห็นภาพว่าที่จริงเรื่องคณิตศาสตร์กับการทำงานแกะสลักไม้เป็นเรื่องที่ต้องใช้ควบคู่กันไป เป็นต้นว่าเมื่อชาวบ้านซื้อไม้แผ่นใหญ่มาแผ่นหนึ่ง เวลาเอาไม้มาแบ่งเป็นแผ่น

เล็กๆสำหรับแกะสลักไม้ก็ต้องคำนวณแล้วว่าต้นทุนของไม้แต่ละแผ่นจะตกขึ้นละสักเท่าไร จะแกะไม้เป็นลายอะไรเพราะถ้าแกะลายละเอียด ยากก็ต้องใช้เวลานานหลายวันก็ต้องบวกค่าแรงในแต่ละวันเข้าไปด้วย ซึ่งต้นทุนจะต่างจากลายไม้ที่ไม่ยากนักใช้เวลาแกะสลักแค่วันเดียวหรือสองวัน นอกจากการคำนวณเรื่องราคาทุนแล้ว ยังต้องใช้หลักคณิตศาสตร์มาใช้เวลาคำนวณตัว ลายที่จะแกะ เช่นในการแกะต้องแกะจากศูนย์กลางแล้วควรเจาะช่องไปช่องละกี่นิ้วหรือกี่เซนติเมตร แกะขึ้นไปจรดมุมบนใส่ลายละเอียดสัขนาดใด จึงจะดูสวยงามได้สัดส่วน ได้กึ่งกลางเวลาอบไม้ก็ต้องคำนวณน้ำหนักของไม้ก่อนเข้าอบหรือย่างไฟ ต้องดูว่าจะใช้อะไรเป็นเชื้อเพลิง ด้วย ถ้าใช้ฟืนก็จะได้อุณหภูมิที่ระดับหนึ่ง แต่ใช้แก๊สก็จะได้อีกแบบหนึ่ง เนื้อไม้ที่ต่างประเภทต่างขนาดกันก็ต้องคำนวณเวลาในการอบต่าง ๆ กันไปด้วย เรื่องการคำนวณการใช้คณิตศาสตร์จึงจำเป็นต้องสอนแทรกลงไปในระหว่างการทำงานไม้แกะสลักและงานไม้ สอนแยกจากกันจะทำให้เด็กมองไม่เห็นความต่อเนื่องของการใช้คณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันของคนในอาชีพงานไม้สรุปคือชาวบ้านขอให้แทรกบูรณาการคณิตศาสตร์ลงในงานอาชีพงานไม้แกะสลักไม่ยากให้สอนเป็นอีกวิชาหนึ่งต่างหาก สอนกระโดดออกมาจากกันมากนัก

(บันทึกภาคสนามการประชุมสร้างหลักสูตรท้องถิ่นหน้า ๓๐-๓๑ วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๔๒ / ที่ห้องประชุมโรงเรียนบ้านต้นแก้ว)

นาย..... "ผมว่าหลักสูตรของชาวบ้านที่ผ่านมามีปัญหาเรื่องนี้ (การค้าขายไม้แกะสลัก) เป็นเรื่องที่เรารู้กันดี แต่สำหรับในโรงเรียนเด็กของเราที่จะเรียนจบในวันข้างหน้าผมว่าคงจะได้รับความรู้ที่เราได้จัดให้แล้วนำไปปฏิบัติได้ดี เพราะอย่างการเขียนใบเสร็จเป็นภาษาอังกฤษบ้านเรายังไม่เคยมี ผมว่าเด็กพวกนี้เมื่อไปอยู่ในหมู่บ้านจะสามารถทำได้ พวกเราปัจจุบันนี้พูดภาษาอังกฤษไม่ค่อยได้ แต่ความชำนาญเรื่องงานไม้ไม่มีปัญหา"

นาง..... "นั่นซี อย่างบางออร์เดอร์แทนที่เราจะได้แต่เราก็พูดสื่อสารกับเขาไม่เป็น"

นาย..... "ผมว่าบัณฑิตของโรงเรียนต้นแก้วจบไปแล้วจะมีวิชาความรู้ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างที่อาจารย์พูดนะ ถ้าเด็กของเราพูดภาษาอังกฤษได้สื่อสารได้ เล่าความเป็นมาเป็นไปได้ (ความเป็นมาของหมู่บ้าน-งานไม้) ถือว่าเข้าเป้าแล้ว"

ผู้ใหญ่บ้าน "ผมว่าหลักสูตรนี้ (หลักสูตรท้องถิ่น) เหมือนการสร้างนิยาย วิธีถ่ายก็ดูการถ่ายละครลิ้นชักซ้อน ออกมาเป็นภาพก็ดูง่าย ๆ แต่วิธีทำเนี่ยยาก"

นาย..... "มันดีนะได้ แต่ผมว่ามันไม่น่าจะมีปัญหาหรอก"

.....

นาย..... "สมมติว่าผมอยู่ร้านนะ ฝรั่งเศสเข้ามาผมจะพูดอะไรก็เกร็งไปหมด กลัวที่พูดไปมันไม่ถูก ก็เลยไม่ได้พูด"

นาย..... "ถ้าจะสอนนักเรียนนะครับมันต้องเป็นการปฏิบัติ ให้อยู่แถว สองฝั่งคลองนั้นแหละ ให้พูดกับแขกไปเลย"

ผู้ใหญ่บ้าน "อย่างตอนเช้านี้มีฝรั่งมาที่สองฝั่งคลองหนึ่งคันรถ ก็เห็นคนเข้าไปคุยด้วย ชักไม่นานเท่าไรก็ถอยกลับออกมาหมดเลย แล้วที่เด็กเบื่อเพราะเด็กได้เรียนแต่ข้างหน้าเรื่อย ๆ ข้างหลังลืม มันน่าเบื่อบอกไม่ถูก"

.....

นาย..... "ฝรั่งมันมีหลายประเทศ แต่ละประเทศสำเนียงก็ไม่เหมือนกันด้วย"

.....

ครู..... "อย่างพวกวัสดุอุปกรณ์ พวกส่วละคะ"
 นาย..... "อุปกรณ์ไม่มีปัญหา"
 ผู้ใหญ่บ้าน "วันเสาร์ไปซื้อที่ตลาดทุ่งบดชื"
 ครู..... "นั่นสิคะ ดิฉันคิดว่าจะฝากพ่อหลวงไปซื้อ"
 ผู้ใหญ่บ้าน "ไม่ต้องฝากหรอก สิบปากว่าไม่เท่าตาเห็นไปซื้อด้วยกันเลยสิ
 ไปซื้อแล้วพอมันแตก หัก ก็จะได้ไปซื้อได้ถูก ไม่ใช่เอาแต่ฝากแล้วก็ไม่รู้เรื่อง
 อะไร"

(บันทึกภาคสนามหน้า ๑๐๓-๑๐๖ จากการประชุมระหว่างครูในโครงการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นกับ
 กรรมการโรงเรียน/ วันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๔๒ ที่ห้องประชุมโรงเรียนบ้านต้นแก้ว)

ผู้ใหญ่บ้าน "เตอบมันมีหลายแบบ ที่บ้านผมมีแบบอย่าง แต่ที่บ้านอ้ายปันจะอบแบบจริง ๆ"
 ครู..... "อบจริง ๆนี้เขาได้ใช้ของเขาไหม อย่างของพ่อหลวงได้ใช้ไหม"
 ผู้ใหญ่บ้าน "ไม่ได้ใช้เตอบจริงหรอก แต่ที่บ้านอ้ายปันเขาใช้"
 ครู..... "คือเราอยากให้นักเรียนทดลองแค่นั้นว่าภายในครึ่งวันลักษณะของไม้และสีไม้ที่
 อบจะเป็นอย่างไร"

ผู้ใหญ่บ้าน "พูดถึงหลักความจริง ชั้นแรกเราต้องชั่งก่อนว่าไม่มีน้ำหนักเท่าไร พออบไปสัก
 ระยะหนึ่งแล้วน้ำหนักจะหายไปก็ใกล้"

ครู..... "ถ้าอย่างนั้นเราสอนเด็กแบบนั้นนะ"
 ผู้ใหญ่บ้าน "คือแบบนี้จะง่ายกว่า ชั่งก่อนอบแล้วสามวันผ่านไปเราค่อยมาดูว่าจะลดไปกี่กิโล"
 ครู..... "แล้วเราเอาเทอร์โมมิเตอร์ใส่เข้าไปในเตาด้วยเพื่อวัดอุณหภูมิ เพื่อจะได้ข้อมูลใน
 การเปรียบเทียบทั้งในด้านอุณหภูมิและระยะเวลา"

ครู..... "เรา (ชาวบ้าน) มีเครื่องมือใหม่คะ"
 ผู้ใหญ่บ้าน "ไม่มีหรอก แต่เครื่องชั่งน่าจะดี เพราะปกติถ้าเป็นการจ้างกันอบจะใช้
 เครื่องชั่ง แต่ในหมู่บ้านเราจะใช้การสังเกตเอา ใช้อุ้มเอา"

ผู้วิจัย "ซึ่งดูว่าไม้สัก ไม้เนื้ออ่อน เนื้อแข็งทั้งสามชนิด แบ่งเด็กเป็น สามกลุ่มแล้วดูว่า
 ไม้ชนิดนี้มีน้ำหนักเท่านี้พอเอาไปอบ เอาออกมาซึ่งเป็นเท่าไร เพราะไม้แต่ละชนิดมันจะไม่เท่ากัน เนี่ยจะให้
 เด็กทดลองให้เห็นกับตาแล้วก็มาคุยกันแล้วก็มาสรุป"

นาย..... "เห็นด้วยกับอาจารย์ที่ไม่แต่ละชนิดมันไม่เหมือนกัน"

ผู้ใหญ่บ้าน "การตัดไม้มาทำเนี่ยมันไม่เหมือนกัน บางที่ตัดไว้แล้วก็เก็บไว้เป็นเดือน บางที่
 ตัดแล้วก็เอามาแกะเลย"

"เราต้องให้เด็กสังเกตและจด"

นาย..... "เราน่าจะให้เด็กได้ลองใช้ทั้งแก๊สและฟืนนะ"

(บันทึกภาคสนามหน้า ๑๑๑- ๑๑๓ จากการสนทนาระหว่างครูที่สร้างหลักสูตรท้องถิ่นกับคณะ
 กรรมการบริหารและกำกับการสร้างหลักสูตร / วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๔๒ ที่ห้องประชุมโรงเรียนบ้าน
 ต้นแก้ว)

ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถม ๕ “อยากจะเสนอว่าหมู่บ้านถวายเป็นหมู่บ้านหัตถกรรมซึ่งก็สร้างรายได้ให้กับประชากรท้องถิ่นจริง ผมอยากให้โรงเรียนได้สร้างหลักสูตรเกี่ยวกับการแกะสลักเพิ่มเติมให้เด็กได้ทำและให้ใส่ใจด้วยเพราะทุกวันนี้เด็กไม่ค่อยใส่ใจ อยากจะให้อยู่ในรูปที่ว่าเขายังไม่จำเป็นต้องทำเป็นอาชีพ แต่เมื่อเขาไม่สามารถทำอะไรได้เขาก็จะสามารถนำวิชานี้ไปประกอบอาชีพได้”

พ่อหลวงบ้าน..... “ในส่วนนี้ผมก็ได้ทำหลักสูตรขึ้นมาหลักสูตรหนึ่งเป็นหลักสูตรนุ้ไม้กาแลตรงชายกระเปียง ตอนนี้อยู่ในวัยเรียนแล้วซึ่งครู.....ให้ทำไว้ให้ ก็ตั้งใจว่าจะเอาบรรจุไว้ที่นี่”

ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถม ๖ “สำหรับหลักสูตรด้านฝีมือควรจะเป็นตั้งแต่ ม. ๑ ขึ้นไป เด็กประถมนี้ความใส่ใจมีน้อย”

.....
พ่อหลวง..... “บางทีก็เป็นลาย แต่ไม่หนา ไม่หนาก็แกะแบบสามมิติ คำนวณเป็นสามมิติออกไป ถ้าไม่บางก็ไปอีกแบบหนึ่ง คำนวณเอา”

.....
พ่อเลี้ยง..... “อย่างเบาๆ ผมอยากให้มีการเขียนลวดลาย เพื่อเด็กจะได้รู้ว่าลวดลายนี้มันมาจากไหน ต้นตอมมาจากไหน อยากจะให้รู้เริ่มต้นลายเวลาแกะออกมาเขาควรจะได้รู้ เด็กจะได้เข้าใจว่าการอ่อนช้อยของลวดลายเป็นอย่างไร”

พ่อหลวงบ้าน..... “มันมีบางช่วง แรกๆก่อนนั้นที่พ่อค้าเขาขายกันก็เป็นลาย ฟักทอง ตอนหลังมาก็เป็นลายดอกบัว แล้วตอนนี้ก็ลายอื่นๆ มีลายพลิกแพลงเปลี่ยนไปตามที่ตลาดต้องการ เราคนแกะต้องรู้ พ่อค้าต้องรู้ว่าลายอะไรที่รับ order จากฝรั่ง เมื่อก่อนหากินลายนั้น ปีนักษัตรก็ต้องเปลี่ยนลาย แล้วมีทั้งลายดอก ลายดอกก็มีหลายประเภท”

พ่อเลี้ยง..... “อย่างช่างที่บ้านถวายนี้นะ เขาจะดูภาพจากภาพโบราณ อย่างภาพป่าหิมพานต์ นี่เขาจะรู้ว่าเขาจะแกะอย่างไร เพราะดูภาพแล้วเขาจะเขียนออกมาทีละส่วน แกะทีละจุด อย่างภาพพระเวสสันดรเนี่ย ดูแล้วจินตนาการออกมาเลยว่าตอนนั้นจะเป็นอย่างไร บางหรือนูนเท่าไร คนที่ดูลายไม่เป็นก็ออกมาแข็ง”

.....
พ่อหลวงบ้าน..... “ถ้าเด็กสนใจจริงๆ ถ้าเอาเป็นวิชาเอกนะ ก็ได้เลย นี่พ่อเลี้ยงต้องรับ (เข้าทำงาน/ฝึกงาน) นะถ้าใครเก่งนี้รับไว้ทันทีเลย ถ้าเก่งจริงๆและตั้งใจฝึกนะ เพราะตลาดแกะยังไม่พอเลย ทุกวันนี้ ช่วงเทศกาลเดี๋ยวก็นั่งเดี๋ยวก็นั่ง เราไม่ค่อยได้แกะเราต้องจ้างคนที่ด้อยสะกิดแกะ” (บันทึกภาคสนามหน้า ๑๙๕ บันทึกภาคสนามการประชุมเพื่อประเมินและปรับปรุงหลักสูตรท้องถิ่นหลังการใช้ /วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ เวลา ๑๗.๓๐ น. ที่ห้องประชุมโรงเรียนบ้านต้นแก้ว)

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรมรดกท้องถิ่นอย่างยั่งยืนไม่แกะสลักและงานตกแต่งงานไม้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพในการกำหนดนโยบายและดำเนินการศึกษาของชาวบ้านถวายมีโอกาสดำเนินการและมีแนวโน้มที่จะเป็นไปด้วยดีถ้าได้มีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับบ้านถวายในลักษณะเดียวกันกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมรดกท้องถิ่นอย่างยั่งยืนไม่แกะสลักและงานตกแต่งงานไม้อย่างต่อเนื่องและได้รับการสนับสนุน

อย่างเป็นทางการจากผู้กำหนดนโยบายและผู้บริหารระดับสูงจากสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ ความต่อเนื่องดังกล่าวจะทำให้ชาวบ้านถวายสามารถทำความเข้าใจกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแบบที่ชาวบ้านเข้าเป็นแนวร่วมกับบุคลากรในโรงเรียนได้มากขึ้น คู่ขนานกับการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนเข้ากับวัฒนธรรมโรงเรียน กำหนดเป้าหมายการศึกษา เลือกสาระและประสบการณ์ที่ต้องการจะให้นักเรียนเรียนรู้ ตลอดจนเข้ากำกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลหลักสูตรได้มากขึ้น

5. หลักสูตรท้องถิ่น วิธีสอน เทคนิคการสอน และกิจกรรมการเรียนการสอน มุมมองใหม่เกี่ยวกับบทบาทของโรงเรียนในการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน

เนื่องจากหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมีคุณค่าที่น้อยงานไม่แกะสลักและงานตกแต่งงานไม่พัฒนาและสร้างจากฐานปรัชญาท้องถิ่นซึ่งแตกต่างไปจากการสร้างหลักสูตรแกนกลางที่สร้างบนฐานปรัชญาสังคมเมือง (ดูรายละเอียดความแตกต่างระหว่างปรัชญาสังคมเมืองกับปรัชญาท้องถิ่นในข้อที่หนึ่งของผลกระทบโดยอ้อมระยะที่หนึ่งในบทเดียวกันนี้) ผลกระทบโดยตรงที่เกิดขึ้นจากกระบวนการพัฒนาหลักสูตรนอกจากตัวหลักสูตรท้องถิ่นแล้วยังได้มีการปรับเปลี่ยนวิธีสอน เทคนิคการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีลักษณะแตกต่างไปจากรูปแบบปกติดังมีรายละเอียดดังนี้

นอกจากวิธีสอน เทคนิคการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนตามแบบที่ปรากฏในหลักสูตรแกนกลาง ไม่ว่าจะเป็นวิธีสอนแบบบรรยาย แบบอภิปรายกลุ่มภายใต้การดูแลชี้แนะโดยครู การทำงานกลุ่ม การสาธิต การทดลอง การใช้กรณีตัวอย่าง กิจกรรมแข่งขัน ร้องเพลง ฝึกพูดหน้าชั้น การทำแบบฝึกหัด การใช้สื่อประกอบการสอนและ ฯลฯ ซึ่งเป็นวิธีสอนที่ส่วนใหญ่ออกแบบเน้นให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ครูคุ้นเคยเป็นอย่างดี เป็นวิธีสอนที่เน้นให้โรงเรียนเป็นแหล่งความรู้และจัดบริการด้านวิชาการแต่เพียงแหล่งเดียวแล้ว ครูที่ร่วมในโครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นยังใช้วิธีสอน เทคนิคการสอนและกิจกรรมการสอนที่ออกแบบบนฐานหลักการให้ชุมชนเป็นแหล่งความรู้ (Community As Curriculum) เปิดโอกาสให้นักเรียนเรียนรู้จากชุมชนของตนในด้านต่าง ๆ มีความรู้สึกร่วมในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เริ่มจากการให้ช่วยกันออกศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพ เรียนรู้จักสภาพภูมิประเทศของชุมชน ศึกษาสภาพเศรษฐกิจ ประวัติความเป็นมา ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชนโดยใช้การสำรวจภาคสนาม การสังเกต สัมภาษณ์ชาวบ้านด้วยตนเอง บ้านที่ก การร่วมกันวิเคราะห์โดยการอภิปรายร่วมกัน

หลักการให้ชุมชนเป็นแหล่งฝึกประสบการณ์ธุรกิจชุมชนร่วมกับโรงเรียน (Community and School Based Enterprise) เป็นอีกหลักการหนึ่งที่ครูและชุมชนนำมาใช้

เป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียน หลักการนี้เน้นสร้างทักษะทางธุรกิจซึ่งในที่นี้หมายความว่าการทำงานอาชีพแกะสลักไม้ ตกแต่งงานไม้แกะสลักและ การค้าขายสินค้าไม้แกะสลัก รวมไปถึงการทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์น้อยให้กับนักเรียน และนอกจากการฝึกทักษะการทำงานแล้วนักเรียนยังได้เรียนรู้จักวิถีการทำงานในชุมชน ทำงานร่วมกับชาวบ้าน และในทำนองเดียวกันก็ช่วยให้ชาวบ้านได้เรียนรู้จักความสามารถที่แท้จริงของนักเรียน สามารถใช้บริการจากความรู้และทักษะของนักเรียนได้

วิธีสอน เทคนิคการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนที่ออกแบบขึ้นบนหลักการให้ชุมชนเป็นแหล่งความรู้ที่ดีให้ชุมชนเป็นแหล่งฝึกประสบการณ์ธุรกิจชุมชนร่วมกับโรงเรียนก็ดีล้วนเป็นความพยายามเบื้องต้นที่สามารถนำไปสู่การสร้างแนวร่วมระหว่างชุมชนกับโรงเรียน พัฒนาความสามารถและทักษะของนักเรียนและครูในอันที่จะทำงานร่วมกับชาวบ้านอย่างมีประสิทธิภาพ เข้าใจถึงองค์ประกอบสำคัญที่มีอยู่ในวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนที่ผูกพันชาวบ้านไว้ด้วยกัน ทำให้ชาวบ้านเป็นปึกแผ่นอยู่ร่วมกันได้อย่างมั่นคง และเข้าใจถึงว่าโรงเรียนควรจะมีบทบาทอะไรที่จะสนับสนุนให้ความเข้มแข็งของชุมชนนั้นดำเนินต่อไป ทั้งนี้ส่งผลทำให้ทั้งครูและผู้บริหารเริ่มมองเห็นประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งจากประสบการณ์แม้ อาจจะยังไม่สามารถสรุปและยอมรับอย่างเต็มที่ ประเด็นดังกล่าวคือหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง มัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้ที่พัฒนาขึ้นนั้นไม่สามารถทำให้โรงเรียนและนักเรียนเข้าไปปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต วิถีการประกอบอาชีพของชาวบ้านไปในทิศทางที่โรงเรียนคาดหวังหรือต้องการ ไม่ได้เป็นการเรียนการสอนที่สามารถส่งผลให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจในชุมชนอย่างที่ตั้งเป้าหมายไว้ในตอนแรก แต่เป็นการเรียนการสอนที่ทำให้ครูและนักเรียนมองชัดขึ้นว่าโรงเรียนกับชุมชนสามารถร่วมมือกันทำงานที่เป็นรูปธรรมและมีเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกันได้อย่างไร

มุมมองใหม่ของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับสถานภาพและบทบาทที่แท้จริงของโรงเรียนในประเด็นนี้ตรงกับข้อค้นพบของนักวิจัยหลายคนได้แก่ Hobb (๑๙๙๑), Miller (๑๙๙๑), Monk & Haller (๑๙๘๖) , และ Spears; Comb; & Bailey (๑๙๙๐) ที่ว่าโรงเรียนในชนบทไม่ได้ถูกสร้างมาและไม่สามารถทำบทบาทเป็นผู้สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน แต่มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เยาวชนในขณะที่มีหน้าที่เป็นศูนย์รวมให้บริการและจัดกิจกรรมทางสังคมอื่นๆ อาทิเช่นเรื่องกีฬา วัฒนธรรมและดนตรี ทั้งยังได้เสนอแนวคิดตรงกันด้วยว่า ถ้าโรงเรียนมีวัตถุประสงค์จะสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนอย่างจริงจังแล้วจะต้องสร้างเครือข่ายอย่างต่อเนื่องและจริงจังกับชุมชนในท้องถิ่น เข้าเป็นแนวร่วมกับชุมชนเพื่อช่วยสนับสนุนชุมชน และทั้งนี้เน้นด้วยว่าชุมชนจะต้องเป็นหลักในการภาระกิจนี้ไม่ใช่โรงเรียนแต่อย่างไร

Stern; Stonell; Hopkins; McMillion & Crain (๑๙๙๔), Versteeg (๑๙๙๓)

มองว่าโรงเรียนจะสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้ในกรณีที่เข้าเป็นแนวร่วมทำงานกับชุมชนอย่างใกล้ชิดและที่สำคัญที่สุดคือจะต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้างของโรงเรียนหลายประการเพื่อทำบทบาทเป็นทั้งผู้ให้ความรู้ด้านวิชาการแก่นักเรียนและเป็นฝ่ายสนับสนุนการพัฒนาชุมชน ผู้บริหารและครูตลอดจนคนในชุมชนจะต้องร่วมกันวางแผนโดยใช้ปัญหาหรือกรณีในชุมชนเป็นเป้าหมายในการทำงาน ต้องใช้ชุมชนเป็นสถานที่เรียนรู้ นักเรียนครูและชาวบ้านจะต้องทำงานร่วมกันโดยตลอดไม่ใช่การเรียนการสอนที่มีครูและนักเรียนเป็นศูนย์กลางและมีชาวบ้านเพียงบางคนเข้ามาทำหน้าที่เป็นวิทยากรให้ความรู้บางเรื่องแก่นักเรียนเท่านั้น

สำหรับในกรณีหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับชุมชนบ้านถวายนั้นการทำให้ชาวบ้านในชุมชนสามารถเข้ามามีบทบาทกำหนดเป้าหมายการศึกษา ควบคุมรับผิดชอบจัดการศึกษาให้เยาวชนในท้องถิ่นร่วมกับครูในโรงเรียน ร่วมกำหนดสาระและทักษะที่จำเป็นสำหรับนักเรียน ร่วมกำหนดทักษะที่นักเรียนจะต้องเรียนรู้สำหรับการพัฒนาชุมชน และร่วมสร้างทัศนคติและค่านิยมที่ชุมชนต้องการเพื่อสร้างสมาชิกที่เข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่นได้อย่างแท้จริงและส่งผลกระทบทำให้ชุมชนเข้มแข็งได้นั้นสถาบันโรงเรียนได้ปรับเปลี่ยนระบบโครงสร้างการบริหาร ดังนี้

โรงเรียนได้ปรับเปลี่ยนโครงสร้างโดยลดความเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ลดการกระทำบทบาทเป็นตัวแทนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติที่เน้นหน้าที่ให้ความรู้ฝึกระเบียบวินัย อบรมบ่มนิสัยชาวบ้านตามวิถีทางที่รัฐส่วนกลางกำหนดอย่างเคร่งครัด จนไม่เปิดช่องให้ชาวบ้านคิดวิเคราะห์ และร่วมกันประเมินสาระความรู้ตลอดจนทักษะต่างๆที่มีอยู่ในหลักสูตร ในกรณีของโรงเรียนบ้านต้นแก้วนั้นผู้บริหารเปิดโอกาสให้ชาวบ้านแสวงหาและเลือกสรรภูมิปัญญาตลอดจนวิทยาการต่างๆที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและหรือความต้องการของชุมชน สอดคล้องกับการดำเนินวิถีชีวิตตามธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเองเพื่อนำมาบรรจุลงในหลักสูตรท้องถิ่น

อย่างไรก็ตามสถานภาพการเป็นเจ้าหน้าที่รัฐของครูและผู้บริหารที่มีระดับการศึกษาสูงอย่างน้อยที่ระดับปริญญาตรี กอปรกับเป็นกลุ่มบุคลากรรัฐที่ได้รับมอบหมายโดยตรงให้กระทำบทบาทเป็นผู้ให้การศึกษาภาคบังคับ ให้ศิลปวิทยาการขั้นสูงและทักษะการดำเนินชีวิตที่จำเป็นแก่นักเรียน ทั้งยังได้ฝังความเชื่อให้กับชาวบ้านไว้ตลอดเวลาว่าการศึกษาที่บุคลากรเหล่านี้จัดให้เท่านั้นจะสามารถเป็นบันไดสู่ความสำเร็จในชีวิตตามแบบปรัชญาสังคมเมืองแก่ชาวบ้าน ทำให้บุคลากรในโรงเรียนเป็นที่เชื่อมั่นและยำเกรงของชาวบ้านมาเป็นเวลานานมากจนไม่ยากนักที่จะเปลี่ยนบทบาทและทัศนคติของชาวบ้านโดยทั่วไป

ให้วางตนอยู่ในฐานะสอບສວນ ประเมินหรือโต้แย้งเพื่อขอให้โรงเรียนปรับปรุง แก้ไขการดำเนินกิจกรรมภายในโรงเรียนไปในทิศทางที่ชุมชนต้องการได้ ดังนั้นแม่ครูและผู้บริหารในโรงเรียนบ้านต้นแก้วได้พยายามสนับสนุนและเปิดโอกาสให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางเป้าหมายตลอดจนประเมินหลักสูตร ผู้วิจัยยังพบว่าบ่อยครั้งที่การประชุมระหว่างครูกับชาวบ้านมักจะเป็นในลักษณะที่ชาวบ้านระบุว่า “เอาตามครูว่า” การเปลี่ยนบทบาทและทัศนคติเดิมของชาวบ้านเกี่ยวกับบทบาทเจ้าหน้าที่รัฐของครูนั้นคงจะต้องใช้เวลาานพอสมควร

ดังได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่าสถาบันโรงเรียนมีลักษณะเป็นชุมชนใหญ่ชุมชนหนึ่ง มีวิถีการดำเนินกิจกรรม มีวัฒนธรรมและค่านิยมของตนเองซึ่งประกอบกับในกรณีของโรงเรียนรัฐนั้นผู้บริหารและครูมีลักษณะของการเป็นข้าราชการที่มีกรอบระเบียบบังคับที่เข้มงวด มีระบบขั้นตอนสายการบริหารงานที่ซับซ้อนแต่ชัดเจน และมีความเคยชินกับสถานภาพที่สูงกว่าชาวบ้านด้วยแล้วจึงยิ่งเป็นไปได้ยากที่จะทำให้คนเหล่านี้จะมองเป้าหมายที่กว้างไปกว่าบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและที่มีความเคยชิน ดังนั้นการจะทำให้สถาบันโรงเรียนที่มีระบบโครงสร้างการบริหารแบบราชการกระทำบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างไปจากเดิม มีความเป็นกันเองกับชาวบ้าน ยอมให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนกำหนดเป้าหมาย กำกับดูแลการดำเนินงานของครูและผู้บริหารจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนไม่เฉพาะการให้ความรู้เรื่องการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น หรือการทำความเข้าใจต่อวัฒนธรรมวิถีความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นเท่านั้นแต่ต้องหมายถึงการปรับเปลี่ยนเตรียมคนในชุมชนโรงเรียนให้เข้าใจและคุ้นเคยกับระบบการบริหารจัดการภายในสถาบันโรงเรียนในรูปแบบความสัมพันธ์ในแนวราบกับคนในท้องถิ่นไปพร้อม ๆ กันด้วยเลยทีเดียวจึงจะทำให้การเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นที่ได้พัฒนาและสร้างขึ้นโดยความพยายามของครูและชาวบ้านเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและส่งผลให้เกิดชุมชนที่เข้มแข็งได้อย่างแท้จริง

นอกจากการบริหารในลักษณะกำกับให้บุคลากรในโรงเรียนดำเนินกิจกรรมตามบทบาทหน้าที่ที่แต่ละคนได้รับมอบหมายมา กำกับให้ครูสอนอย่างมีประสิทธิภาพ สอนตามเนื้อหาที่มีอยู่ในหลักสูตรแม่บท กำกับให้ครูกระทำกิจกรรมตามปฏิทินประจำปีของโรงเรียน กำกับดูแลให้นักเรียนเข้าเรียนตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ตามหลักสูตร และ ฯลฯ บังคับให้ทุกคนกระทำตามกฎระเบียบ ข้อปฏิบัติที่มีอยู่ในโรงเรียนเช่นไม่อนุญาตให้นักเรียนออกนอกโรงเรียนก่อนได้รับอนุญาต ผู้บริหารโรงเรียนโดยเฉพาะในกรณีโรงเรียนบ้านต้นแก้วในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติได้เพิ่มบทบาทให้การสนับสนุนครูโดยการให้ความเห็นชอบต่อการปรับเปลี่ยนบริบทวิถีปฏิบัติงานประจำ ยืดหยุ่นกฎระเบียบเดิมเพื่อเอื้อให้โครงการและหลักสูตรท้องถิ่นใหม่ๆ เกิดขึ้นและสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังสนับสนุนการดำเนินงานโดยการศึกษาและค้นหากฎระเบียบปฏิบัติตามแนวทางที่เอื้อให้

ผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียนสามารถทำงานได้อย่างมั่นใจ มีกำลังใจมากขึ้น และในที่สุดคือ สนับสนุนให้ครูเหล่านี้ได้รับการรับรองเป็นทางการจากหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อเพิ่มวิทยฐานะ สามารถพัฒนาตนเองได้ทั้งทางวิชาการและทางสายงานตามระบบราชการ

หลังจากที่ผู้บริหารได้ให้การสนับสนุนการเรียนการสอนตามหลักสูตรท้องถิ่น ที่พัฒนาขึ้นโดยการเข้าเป็นแนวร่วมระหว่างชาวบ้านกับครูด้วยการออกระเบียบปฏิบัติ อย่างเป็นทางการเพื่อเอื้อให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนทำงานร่วมกับชุมชนได้อย่างเต็ม ศักยภาพแล้ว ผู้บริหารโรงเรียนยังให้การสนับสนุนด้วยการประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ทั้ง ภาครัฐและเอกชนในชุมชน อาทิเช่น ประสานงานกับหน่วยอนามัยประจำหมู่บ้าน หน่วยส่งเสริม ฝีมือแรงงาน หน่วยส่งเสริมอุตสาหกรรม วัด และสถาบันการศึกษาชั้นสูงในพื้นที่ และฯลฯ เพื่อให้หน่วยงานเหล่านี้เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการที่มุ่งให้บริการและพัฒนาชุมชนซึ่งยังทำให้ ชาวบ้านเห็นความสำคัญของโครงการและเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการอย่างกว้างขวางต่อไป ทั้งนี้การเข้ามามีส่วนร่วมในที่นี้หมายความว่าถึงการระบอบอย่างชัดเจนถึงทรัพยากรและความพร้อม ทางศักยภาพที่แต่ละหน่วยงานมีอยู่และพร้อมจะนำมาเป็นทุนทรัพย์หรือเป็นทุนทางสังคมเพื่อ ช่วยกันสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ทั้งนี้เพราะจากการศึกษาภาคสนามครั้งนี้ผู้วิจัยพบว่า หน่วยงานส่วนใหญ่มีภาระกิจหลักต้องรับผิดชอบ มีทรัพยากรจำกัด กอปรกับมีความซับซ้อนของปัญหาในการดำเนินกิจกรรมของตนเองอยู่ไม่น้อยดังนั้นจึงไม่ใช่ว่าทุกหน่วยงาน จะมีความพร้อมไปทุกด้านซึ่งผู้บริหารโรงเรียนต้องวิเคราะห์และคำนึงถึงจุดนี้ก่อน ขอความร่วมมือไปเพียงเพื่อให้งานของโรงเรียนบรรลุเป้าหมายแต่เพียงอย่างเดียว อนึ่ง ผู้บริหารเองได้ระบุด้วยว่าโรงเรียนมีทรัพยากรอะไรเป็นทุนหลักอยู่แล้ว สามารถ ปรับเปลี่ยน พัฒนาศักยภาพอะไรที่มีอยู่แล้วและต้องการการสนับสนุนอะไรที่ยังขาดอยู่ หรือที่โรงเรียนไม่อยู่ในสภาพที่จะจัดบริการนั้นๆได้เอง ซึ่งหมายความว่าได้แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนเองได้ใส่ความพยายามอย่างเต็มที่ลงไปโครงการนั้นด้วย ไม่ใช่ให้ หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งหรือให้ชาวบ้านเป็นผู้ทุ่มทรัพยากรแต่เพียงฝ่ายเดียว และ ที่สำคัญที่สุดคือโครงการที่เกิดขึ้น และผลที่เกิดขึ้นตามมาเป็นผลงานของคนในชุมชนและ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดไม่ใช่เป็นโครงการหรือผลงานของโรงเรียนแต่ฝ่ายเดียว

ผลกระทบทางอ้อม ระยะที่ 1

1. ความสับสนในเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับเป้าหมายการจัดการศึกษา

ในขณะที่ผลกระทบโดยตรงหัวข้อแรกเป็นผลกระทบทางบวกหรือผลกระทบที่ พึงประสงค์ของงานวิจัยนี้ ผลกระทบทางอ้อมในข้อแรกน่าจะเป็นผลกระทบทางลบมากกว่า นั่นคือทำให้ผู้เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นครูในโรงเรียนบ้านต้นแก้วและโดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวบ้าน ถวายเกิดความสับสนระหว่างความเชื่อเรื่องเป้าหมายการจัดการศึกษาภายใต้กรอบปรัชญา สังคมเมืองที่ยึดถือมาโดยตลอดกับหลักและแนวปฏิบัติใหม่ภายใต้กรอบปรัชญาท้องถิ่น

ที่เกิดขึ้นพร้อมกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

Karier (๑๙๖๗); Tyack (๑๙๗๔); Violas (๑๙๗๘) อธิบายถึงปรัชญาในแนว สังคมเมืองไว้ว่าเป็นปรัชญาที่เน้นให้ความรู้ วิธีการคิดและทักษะเกี่ยวกับกระบวนการผลิต อย่างมีประสิทธิภาพแก่ผู้เรียน ระบบการศึกษาภายใต้ปรัชญานี้ส่งผลให้เกิดสังคมที่เน้น ค่านิยมการเป็นผู้บริโภค สนับสนุนการเป็นผู้บริโภคเกินความจำเป็น ไม่สามารถ หยุดยั้งสนองตอบความต้องการของตนเองได้ กลับทั้งต้องขวนขวายแข่งขันกันผลิตและ บริโภคโดยละเลยความสมดุลระหว่างมนุษย์ผู้บริโภคฝ่ายหนึ่งกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ที่เป็นชีวิตและที่อยู่อาศัยของคน ทั้ง Karier; Tyack; และ Viloas อธิบายเพิ่มเติมว่า สถาบันโรงเรียนพยายามทำหน้าที่ส่งผ่านแนวคิดเรื่องการพยายามหาทางใช้ธรรมชาติเป็น วัตถุดิบเพื่อพัฒนาการผลิตมุ่งผลกำไรในรูปของทุนนิยม ผู้ที่คิดค้นการผลิตได้รวดเร็ว พลิกแพลงกว่าคนอื่น ๆ คือผู้ที่ประสบความสำเร็จมากที่สุด เป็นระบบการศึกษาที่ส่งเสริม ให้คนอยู่เหนือธรรมชาติและแสวงหาผลประโยชน์จากธรรมชาติอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

ส่วนปรัชญาการเรียนรู้ตามแบบท้องถิ่นนั้นให้ความสำคัญต่อธรรมชาติคือถิ่นที่อยู่ และแหล่งที่มาของชีวิตของคนในท้องถิ่นที่ทุกคนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของร่วมกัน ดังนั้นจึง ต้องรับผิดชอบร่วมกัน แบ่งปันกันใช้ พยายามรักษาความสมดุลของสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่เพื่อ ความกินดีอยู่ดีพอประมาณของทุกคนในชุมชนนั้น ซึ่งระบบการส่งผ่านงานให้แก่กัน และกันเพื่อช่วยกันผลิตไม้แกะสลักและงานตกแต่งงานไม้ของชาวบ้านถวายเป็น ตัวอย่างของการดำเนินวิถีชีวิตภายใต้ปรัชญาการเรียนรู้ตามแบบท้องถิ่น งานหรือ order ที่ ชาวบ้านถวายเป็นกลุ่มหนึ่งรับมาไม่สามารถกระทำให้เสร็จสมบูรณ์ได้ตามลำพังจำเป็นต้องพึ่งพา ความเชี่ยวชาญของบุคคลหลายกลุ่มมีทั้งกลุ่มที่เป็นช่างแกะสลักไม้ ช่างตกแต่งทำเส้นสี ดัดกระเจก ไปจนถึงกลุ่มคนที่รับจัดส่งและทำธุรกิจค้าขายสินค้าที่ผลิตออกมา จากกระบวนการ ผลิตเช่นนี้ทำให้ทุกฝ่ายเข้าใจถึงความสำคัญต่อกันและกัน พยายามรักษาความสมดุลของ ความสัมพันธ์ระหว่างกันไว้เพราะถ้าขาดฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เกิดปัญหาขึ้นกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือ ความสำคัญไปเน้นที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมากเกินไป กระบวนการผลิตอาจจะถึงกลองก่อความเสียหาย ให้กับส่วนรวมคือความอยู่รอดของชาวบ้านทุกคนในชุมชนบ้านถวายนั่น ดังนั้นลักษณะ กระบวนการผลิตของชาวบ้านถวายจึงมีลักษณะถ้อยที่ถ้อยอาศัยกัน เอื้ออาทรต่อกัน ให้ ความสัมพันธ์ฉันเครือญาติแก่กันมากกว่าเน้นผลประโยชน์ทางธุรกิจแต่เพียงอย่างเดียว

กรอบกำหนด แนวคิดและเนื้อหาที่มีอยู่ในหลักสูตรส่วนกลางเน้นให้นักเรียนแสวงหา ความสำเร็จให้กับตนเอง สังคมความรู้ เรียนรู้และฝึกทักษะกระบวนการคิดที่ทำให้ตนเอง กลายเป็นผู้ผลิตที่มีประสิทธิภาพในขณะที่เป็นผู้บริโภคที่ชาญฉลาด บริโภคความรู้อย่างไม่ มีที่สิ้นสุดเพื่อพัฒนาตนเองแข่งขันกับนักเรียนด้วยกันเองทั้งที่โรงเรียนบ้านถวายและนักเรียน

ในเมือง นักเรียนที่โรงเรียนบ้านต้นแก้วทุกคนต่างมีความหวังว่าจะสามารถสอบเข้าโรงเรียนที่มีชื่อเสียงในเมืองได้ สามารถเข้าเรียนต่อจนได้รับปริญญาและสามารถหางานดี ๆ ในเมืองทำดังนั้นจึงต่างขวนขวายศึกษาหาความรู้ตามที่มีอยู่ในหลักสูตร ทั้งยังขวนขวายเรียนพิเศษเพื่อเตรียมสอบเข้าแข่งขันกับนักเรียนอื่น ๆ ในเมืองโดยไม่ได้ให้ความสนใจต่อสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวไม่ว่าจะเป็นสภาพความเป็นอยู่หรือสภาพปัญหาของชุมชนบ้านถวายเป็นนักเรียนที่ประสบความสำเร็จไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการแข่งขันจนทำให้โรงเรียนบ้านต้นแก้วได้รางวัลต่าง ๆ หรือสอบเข้าโรงเรียนดี ๆ ในเมืองได้จะเป็นที่ยกย่องของครูในโรงเรียนและเป็นความภาคภูมิใจของครอบครัวซึ่งก็ยิ่งทำให้นักเรียนพากันเห็นคุณค่าของการประสบความสำเร็จในการเรียนโดยไม่สนใจเรื่องอื่นใดมากยิ่งขึ้น ผลที่ตามมาคือมีนักเรียนน้อยคนที่จะให้ความสนใจต่อหลักสูตรท้องถิ่นอย่างจริงจังหรือให้ความสนใจต่อการเรียนรู้ที่จะนำมาพัฒนาบ้านถวายซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ได้ปรากฏชัดเจนในเป้าหมายของความสำเร็จตามปรัชญาสังคมเมือง

ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกใจที่แม้ว่างบประมาณในการจัดดำเนินการศึกษาภายในโรงเรียนบ้านต้นแก้วจำนวนไม่ต่ำกว่าครึ่งมาจากเงินบริจาคของผู้ปกครองที่เป็นชาวบ้านชุมชนบ้านถวาย (ดูรายละเอียดในภาคผนวก) เป็นเงินที่ชาวบ้านหามาจากการทำงานอาชีพไม้แกะสลักและงานไม้เป็นหลักซึ่งหมายถึงเป็นงานที่ใช้ทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรธรรมชาติภายในชุมชน งบประมาณนี้ได้รับการจัดสรรให้นำมาใช้ในการจัดซื้อและการเรียนการสอนคอมพิวเตอร์ สนับสนุนการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ทัศนศึกษา และการกีฬาเพื่อพัฒนานักเรียน แต่ไม่ได้ทำให้นักเรียนตระหนักถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่ได้รับกับแหล่งที่มาซึ่งนักเรียนมีส่วนเป็นเจ้าของและมีหน้าที่จะต้องรักษาความสมดุลของแหล่งทุนเหล่านี้ไว้ กลับพบว่านักเรียนเหล่านี้กลับมุ่งพัฒนาตนเองโดยไม่ได้ให้ความสนใจต่อที่มาของงบประมาณ ไม่ได้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่กำลังบริโภคอยู่กับสิ่งที่ป็นชีวิตของชาวบ้านในชุมชนเท่าที่ควร ค่านิยมที่ได้รับการถ่ายทอดและปลูกฝังผ่านกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่สร้างขึ้นบนฐานรากของปรัชญาสังคมเมืองมีอิทธิพลต่อแนวคิดและวิธีการดำเนินกิจกรรมทางการศึกษาของนักเรียนซึ่งเป็นเยาวชนในชุมชนบ้านถวายในลักษณะดังกล่าวอยู่ไม่น้อย

อิทธิพลของปรัชญาสังคมเมืองไม่ได้มีต่อนักเรียนในโรงเรียนบ้านต้นแก้วเท่านั้น หากแต่มีผลกระทบต่อนักคิดของชาวบ้านในชุมชนบ้านถวายด้วย จากการสังเกตและสัมภาษณ์ชาวบ้านถวายเป็นจำนวนมากพบความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการให้กระบวนการศึกษาสร้างเยาวชนรุ่นใหม่ที่มีความรู้ความสามารถตามแบบคนในสังคมเมือง ตามค่านิยมการเรียนสูงถึงขั้นปริญญา ในขณะที่เดียวกันก็ต้องการให้เยาวชนกลุ่มเดียวกันนี้รับช่วง

งานอาชีพงานไม้แกะสลักและงานตกแต่งงานไม้ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนบ้านถวาย และเป็นอาชีพที่นารายได้มหาศาลมาให้กับชาวบ้านถวายโดยไม่ต้องอาศัยปริญญา **ขั้นสูง** ซึ่งความต้องการที่ขัดแย้งกันนี้ทำให้ครูในโรงเรียนบ้านต้นแก้วที่กำลังให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเกิดความสับสนตามไปด้วยเนื่องจากไม่แน่ใจว่าชาวบ้านในชุมชนต้องการให้โรงเรียนเน้นความรู้ด้านวิชาการสำหรับการสอบแข่งขันและการสอบเข้าเรียนต่อในระดับสูงๆหรือเน้นความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตในชุมชนเพื่อรักษาเยาวชนไว้ในหมู่บ้านถวาย

ตัวอย่างหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงความสับสนที่กล่าวถึงข้างต้นในส่วนของชาวบ้านและแม้แต่ครูในโรงเรียนบ้านต้นแก้วมีดังนี้

ครู.....คราวที่แล้วก็มีเสียงเข้ามาว่า เราไม่ได้เรียนเต็มทีเพราะมัวแต่ไปลงหลักสูตรท้องถิ่น ไม่ได้เรียนวิชาอื่น

(บันทึกภาคสนามหน้า ๒๐๙ บันทึกบทสัมภาษณ์ครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่น วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ /ที่ห้องผู้อำนวยการ)

ครู.....เราทำแล้วเป็นอย่างนี้ (ทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมรดกเทศก่น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้--หมายเหตุ) เล่าให้เขาฟังให้ชาวบ้านบอกว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย บอกมาเลยจะให้เราจัดการเรียนเรื่องหลักสูตรท้องถิ่นใหม่ ถ้าไม่เห็นด้วยก็ให้พูดตรงๆ มีเสียงออกมาว่ามัวแต่เรียนหลักสูตรท้องถิ่น เด็กเลยเรียนไม่เก่ง ไปสอบเข้าที่ไหนก็ไม่ได้

ครู.....แจ้งให้นักเรียนทราบว่าหลักสูตร (ภาษาอังกฤษ--หมายเหตุ) ป. ๕ กับ ป.๖ เหมือนกัน (เรียนด้วยกัน--หมายเหตุ)

ผู้วิจัย ชาวบ้านว่าอย่างไร

ครู.....ยังไม่เห็นว่อย่างใด เพราะยังไม่เห็นเด็กจบออกไป เรียนต่อแล้วได้ผลอย่างไรมีผลกลับมาคือลูกเขาเรียนต่อที่อื่นแล้วไม่ได้ใช้ในการสอบ แต่รุ่นนี้ยังไม่ได้สอบเรียนต่อ เขาจะบอกว่าก็เส้น มาอะไรอยู่อย่างนี้ จะสอบเข้าที่อื่นบ่ได้ รู้ผลเมื่อนักเรียนบางส่วนไปทำข้อสอบบ่ได้ เป็นมาโทษหลักสูตรท้องถิ่น เรียนไปแล้วบ่ได้เอาไปใช้สอบต่อ เป็นจะอี.....

(บันทึกภาคสนามหน้า ๒๑๒ บันทึกการสัมภาษณ์ครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่น วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ / ที่ห้องผู้อำนวยการ)

.....แต่เมื่อ (ผู้วิจัย) ถามก็พบว่าถ้ามีทางเลือกแล้วชาวบ้านก็คงให้ลูกออกไปเข้าโรงเรียนข้างนอกอยู่ดีเพราะมีทางไปเรียนต่อได้มากกว่า และว่าเป็นค่านิยม คนมีลูกไปเรียนข้างนอกไปเข้าที่ (โรงเรียน--หมายเหตุ) ดีๆ ไปเรียนต่อได้ก็จะเข้ามาอวดชาวบ้านที่เหลือ พวกนี้ก็เลยอยากได้คุ้ยบังก็ทำตามๆกันไป คล้ายลัทธิเอาอย่าง.....

(บันทึกภาคสนามหน้า ๑๓๔ บันทึกภาคสนามการสัมภาษณ์ชาวบ้านถวาย วันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๔๓ ที่บ้านแม่หลวง)

ผู้ปกครอง.....อยากจะเสนอว่า หมู่บ้านถวายเป็นหมู่บ้านหัตถกรรมซึ่งก็สร้างรายได้ให้กับ
ประชากรท้องถิ่น จริงๆผมอยากให้โรงเรียนได้สร้างหลักสูตรเกี่ยวกับการแกะสลักเพิ่มเติม ให้เด็กได้ทำและ
ให้ใส่ใจด้วย เพราะทุกวันนี้เด็กไม่ค่อยใส่ใจ.....

ครู.....การศึกษาที่จะต้องมีการแข่งขัน ถ้าเราจะกลับมามงหรือกลับมาเหมือนเดิม เราก็ถูก
สังคมที่อยู่แวดล้อมเราว่า โรงเรียนต้นแก้วทำอะไรก็ไม่รู้ อันนี้คือปัญหาของโรงเรียนเราที่กำลังเผชิญอยู่ทั้ง
สองด้าน ด้านหนึ่งเราก็ต้องพยายามไปแข่งขันกับเขา.....

(บันทึกภาคสนามหน้า ๑๙๕ บันทึกการประชุมครูกับกรรมการโรงเรียนต้นแก้ว วันที่ ๑๕
พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ห้องประชุมโรงเรียน)

.....ที่จริงเรื่องอาชีพงานไม้แกะสลักและงานไม้เป็นสิ่งที่ควรสนับสนุนมานานแล้ว ชาว
บ้านกำลังหวังว่าจะไม่มีลูกหลานสนใจทำอาชีพนี้กันต่อไปจะหยุดลงที่รุ่นของเรา นี่ทั้งที่เป็นอาชีพที่ทำชื่อ
เสียง ทำรายได้มาให้หมู่บ้านเลี้ยงครอบครัวเราอยู่ทุกวันนี้ คนเก่งๆที่สนใจแกะสลักหาได้น้อยเต็มที่เป็นคน
นอกทั้งนั้น ทำแกะสลักแบบพอไปได้ไม่ได้เน้นฝีมือเหมือนคนรุ่นเรา.....

(บันทึกภาคสนามหน้า ๖๕ บันทึกภาคสนามบทสัมภาษณ์ชาวบ้าน วันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๔๓
ที่บ้านแม่หลวง)

2. โรงเรียนเปิดให้ชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการของโรงเรียน

การเริ่มความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านในชุมชนบ้านถวายเป็นโรงเรียนโดยการเข้าเป็น
แนวร่วมกันพัฒนา สร้างและใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัลลเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้
ในลักษณะความสัมพันธ์แบบที่สาม กอปรกับแนวพระราชบัญญัติการศึกษาฉบับพุทธศักราช
๒๕๔๒ มาตรา ๒๙ ที่กำหนดให้ท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการด้านกิจกรรมต่างๆใน
โรงเรียน โดยได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า “ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร
ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถาน
ประกอบการและสถาบันสังคมอื่นส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยการจัดกระบวนการเรียนรู้
ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสารและ
รู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและ
ความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่าง
ชุมชน” (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๒) ส่งผลกระทบต่อเนื่องไปถึงการจัด
กิจกรรมงานประจำปีของโรงเรียนบ้านต้นแก้วซึ่งจัดขึ้นในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๔๓
กล่าวคือนอกจากกิจกรรมรื่นเริงซึ่งประกอบด้วยการแสดงบนเวทีของนักเรียนระดับชั้นต่างๆ
การออกร้านขายอาหารของนักเรียน และการขายบัตรเข้าร่วมงานให้กับผู้ปกครองนักเรียน
เพื่อหารายได้สมทบทุนการดำเนินการของโรงเรียนตามปกติแล้ว ปีนี้ทางโรงเรียนได้จัด
ชุมนุมกิจกรรมหลักสูตรท้องถิ่นแสดงผลงานแกะสลักไม้และการตกแต่งงานไม้แกะสลักเพื่อให้ครู
นักเรียนและผู้ปกครองได้เข้าชม จัดให้นักเรียนแสดงการแกะสลักและตกแต่งเส้นสีให้ดู
สำหรับการมีส่วนร่วมของชาวบ้านนั้นทางโรงเรียนได้ขอให้ชาวบ้านเป็นกรรมการหลักตัดสิน

ผลงานของนักเรียนในกิจกรรมประกวดวาดภาพ ประกวดคณิตคิดเร็ว ประกวดคัดลายมือ ประดิษฐ์เศษวัสดุโดยมอบให้ชาวบ้านที่มีความรู้ ประสบการณ์และความสามารถในการเรื่องนั้นๆ รับผิดชอบเป็นกรรมการ อาทิเช่นขอให้พ่อหลวงและปลัดอบต. ซึ่งมีชื่อเสียงด้านการค้าขาย เป็นกรรมการตัดสินกิจกรรมการคิดเลขเร็ว ขอชาวบ้านที่ได้รับการยอมรับว่าลายมือสวยที่สุดในหมู่บ้านให้เป็นผู้ตัดสินการประกวดคัดลายมือของนักเรียน ให้ชาวบ้านที่มีความคิดสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในหมู่บ้านเป็นกรรมการตัดสินการประกวดวาดภาพเป็นต้น

เมื่อผู้วิจัยถามว่ามีการเปลี่ยนแปลงอะไรในโรงเรียนบ้างหลังจากที่มีการใช้หลักสูตรท้องถิ่น ครู.....กับครู.....บอกว่าเห็นผู้อำนวยการให้ทำเวทีกลางแจ้งใหม่ เอาไว้จัดงานโรงเรียน เอาชุมชนเข้ามา เป็นกรรมการตัดสินการวาดภาพ การคัดลายมือ คิดเลขเร็ว โดยคัดเอาชาวบ้านที่มีฝีมือในเรื่องเหล่านี้มาเป็น กรรมการตัดสินผลงานนักเรียนแทนที่จะใช้ครูเป็นคนประเมินแต่ฝ่ายเดียว อย่างเช่นพวกที่บวชเรียนมาแล้ว มาเป็นกรรมการร่วมกับครูในโรงเรียนตัดสินลายมือ การเขียนของนักเรียน เอาพ่อหลวง.....มาตัดสินการคิด เลขเร็ว เป็นต้น

(บันทึกภาคสนามหน้า ๘๔, วันที่สัมภาษณ์ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓, ห้องผู้อำนวยการ)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ข้างต้นตรงกับการสังเกตและเอกสารกำหนดการจัดงานกิจกรรมประจำปีของโรงเรียนที่จัดขึ้นในวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ (ดูรายละเอียด ของกำหนดการและแผนผังงานในภาพผนวก) ซึ่งชาวบ้านให้ข้อมูลว่าแตกต่างไปจากปีก่อนๆ ตรงที่ให้ชาวบ้านเข้ามาร่วมกิจกรรมภาควิชาการของโรงเรียนด้วยแทนที่จะเป็นเพียงผู้เข้ามา ดูการแสดงของนักเรียนแต่เพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตามชาวบ้านยังคงต้องซื้อบัตรเข้ามา ในงานกิจกรรมของโรงเรียนเพื่อเป็นเงินสมทบทุนกิจการของโรงเรียนต่อไป

มีการประกวดวาดภาพ ประกวดคณิตคิดเร็ว ประกวดคัดลายมือ ประดิษฐ์เศษวัสดุ มี ชาวบ้านในหมู่บ้านเป็นกรรมการตัดสินมีครูเป็นผู้ช่วยประสานงาน พ่อหลวงกับปลัดอบต. เป็นกรรมการ คิดเลขเร็ว คนตัดสินคัดลายมือคือพ่อหมื่น แดงคำดี คนตัดสินร้องเพลงลูกทุ่งลูกกรุงคืออัญชัย นายเกษม พงศ์ภมร ส่วนคนตัดสินภาพวาดระดับประถมมีพ่อเลี้ยงธงชัย วิโรจน์ บุญทา นิพนธ์ พงศ์ภมร และนายชัย สุรินทร์กาด วาดภาพมัธยมคือ นายสม ดีคำป้อ ประกวดวาดภาพคอมพิวเตอร์มีนายแสวง แดงคำดี นาย บุญนิตย์ ดีคำป้อ และอบต. หมู่ ๑ เป็นกรรมการตัดสิน

กลางคืนมีการแสดงของทุกระดับชั้น ชั้นประถมหกโซ่กลองสะบัดชัย ฟ้อนเจิง ฟ้อนดาบ คนที่มาช่วยจัดงานมีชมรมผู้ปกครอง (ช่วยเรื่องการแสดง จัดเวทีให้) กรรมการโรงเรียน (ช่วยหาเงินผ้าป่า ซื้อที่ดินโรงเรียน) ชมรมศิษย์เก่า (ช่วยจัดแข่งวอลเลย์บอลระหว่างชาวบ้าน) ซึ่งกรรมการเหล่านี้ก็มาช่วย งานโรงเรียนเป็นประจำอยู่แล้ว แต่ปีนี้ทุกคนบอกว่าต่างจากปีก่อนๆ โดยปีนี้ชาวบ้านเข้ามามีบทบาท ในลักษณะเป็นแนวร่วมมากกว่าการแค่ช่วยเหลือเล็กๆน้อยๆ แต่เข้ามามีบทบาทหลักๆเป็น กรรมการตัดสินทางวิชาการ เป็นหลักของกิจกรรมสำคัญๆ ส่วนพวกครูถอยออกมาเป็นผู้ประสานงาน ช่วยอำนวยความสะดวกในเรื่องต่างๆให้ชาวบ้าน

(บันทึกภาคสนามหน้า ๗๘, เก็บข้อมูลจากการสังเกตและสัมภาษณ์ผู้ร่วมงาน, สถานที่ โรงเรียน บ้านต้นแก้ว, วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓)

3. กระตุ้นความสนใจของครูอื่น ๆ ทั้งในโรงเรียนบ้านต้นแก้วและในโรงเรียนกลุ่ม บูรพา

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานตกแต่งงานไม้แกะสลักที่มีการจัดประชุมร่วมระหว่างชาวบ้านกับครูในคณะกรรมการดำเนินการสร้างหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง การมีผู้วิจัยและคณะนิสิตจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยซึ่งเป็นบุคคลภายนอกเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนา รวมไปถึงการมีผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนให้ครูที่สนใจเข้าร่วมทำงานในโครงการก่อให้เกิดความเคลื่อนไหวจากครูคนอื่น ๆ ในโรงเรียนเป็นอย่างมาก หลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงความสนใจของครูเหล่านี้มีตั้งแต่การแสดงตนขอคำอธิบาย ขอคำชี้แนะจากครูกลุ่มที่กำลังพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอยู่เพื่อเป็นข้อมูลใช้สำหรับการเริ่มพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของตนเอง ไปจนถึงถามไถ่ด้วยความสนใจใคร่รู้ว่ากำลังทำอะไรกันอยู่ ทำอย่างไร อยากรู้ก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าครูทั้งที่สนใจใคร่รู้และที่แสดงความประสงค์จะพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นบ้างนั้นยังไม่มีใครได้ศึกษาและลงมือทำหลักสูตรท้องถิ่นอย่างจริงจังทั้งนี้ทุกคนให้เหตุผลว่ามีภาระงานประจำมากเกินกว่าจะลงมือทำอะไรใหม่ๆได้อีก

ครู.....บอกว่าเห็นพวกครูทำหลักสูตรท้องถิ่นก็มีความสนใจอยากทำบ้าง เมื่อผู้วิจัยถามว่าสนใจแล้วทำไมไม่ทำหรือไปขอครู....ทำด้วย ครู.....อ้างว่าทำไม่ได้เพราะมีงานประจำมากอยู่แล้ว แต่ก็คอยถามความก้าวหน้าจากเด็กๆตลอดว่าทำอะไรกันบ้าง เด็กๆก็จะเล่ารายละเอียดให้ฟัง แต่ถ้าให้ถามจากครู.....ก็ไม่รู้จะเริ่มต้นถามอะไร

ครู.....อธิบายว่าตัวเองเป็นแบบเป่าบันจิ้นคือพูดกันตรงๆ ทำก็บอกว่าทำ ไม่ทำก็บอกว่าไม่ทำไม่ปิดบังกัน สนใจจะสนใจแต่ไม่อย่าลงมือทำ เคยถามเด็กๆถามครู....ว่าผู้วิจัยสอนอะไรบ้าง ผู้วิจัยเป็นอย่างไร อยากรู้เหมือนกันว่าเด็กๆเรียนหลักสูตรนี้แล้วได้อะไรบ้าง.....

ผู้วิจัยถามย้อนมาเรื่องทำหลักสูตรท้องถิ่นว่าทำไมไม่ทำหลักสูตรท้องถิ่นเมื่อสนใจเด็กคอยติดตามเด็ก ติดตามความเคลื่อนไหวของผู้วิจัยถึงเพียงนี้ ครู.....ตอบว่าสนใจแต่ยอมรับว่าขี้เกียจ ถ้าให้ช่วยเป็นครั้งเป็นคราวก็พอช่วยได้

(บันทึกภาคสนามหน้า ๘๑-๘๒, สัมภาษณ์ครูวันที่ ๒๕ กพ. ๒๕๔๓ ที่รร.บ้านต้นแก้ว, หน้าห้องวิทยาศาสตร์)

ครู.....เล่าว่าตั้งแต่ทำหลักสูตรนี้โรงเรียนคึกคัก มีบรรยากาศดีมีคนเข้าออกตลอด มาขอดูหลักสูตรกันมาก เมื่อก่อนก็มีคนมาเยี่ยมชมโรงเรียนแต่ก็ไม่ได้ดูอะไรจริงจัง ตอนนี้มีการแสดงผลงานนักเรียนให้นักเรียนมาเล่าเรื่องท้องถิ่นให้ฟัง ให้นักเรียนพาไปเที่ยวชุมชน ผู้อำนวยการก็ทอดเรื่องนี้อยู่เรื่อยๆ เด็กๆชั้นอื่นก็อยากอยู่ในโครงการนี้บ้าง อยากเรียนบ้าง.....

(บันทึกภาคสนามหน้า ๘๒, สัมภาษณ์ครูวันที่ ๒๕ กพ. ๒๕๔๓ ที่รร.บ้านต้นแก้ว , ห้องผู้อำนวยการ)

ทั้ง ครู.....และครู.....กับครู.....บอกว่าเป็นงานที่น่าสนใจมาก ฝึกให้นักเรียนมีประสบการณ์การทำงานอย่างจริงจัง ครู.....บอกว่าเด็กๆกระตือรือร้นกันมากมาค้นศัพท์ภาษาอังกฤษกันในห้องสมุดเสมอ.....เด็กกล้าแสดงออกมากกว่าแต่ก่อน มีความสนใจงานที่ได้รับผิดชอบกันดีและมั่นใจเวลาพบคนแปลกหน้า ครู.....เสริมว่าเมื่อเข้ามามองจากไกลๆเห็นนักเรียนขึ้นไปนั่งบนรถทัวร์ของพวกเขาเกิด พูดคุยกับพวกเขาเกิดอย่างสนิทสนมไม่กลัวคนแปลกหน้าเลย

ครู.....บอกว่ารู้ว่าพวกเขาครูในโครงการวิจัยเขาทำอะไรกันเพราะผอ. บอกให้รู้ ชักชวนให้เข้ามาดูจะได้เรียนรู้ไปด้วยเลย แต่พวกเราไม่มีเวลากันเป็นครูประจำชั้นงานมาก ยุ่งยากกันตลอด

(บันทึกภาคสนามหน้า ๘๔, สัมภาษณ์ครูวันที่ ๒๖ กพ. ๒๕๔๓ ที่รร. บ้านตันแก้ว , ห้องผู้อำนวยการ)

ครู.....บอกว่าใจจริงก็อยากพานักเรียนออกไปเรียนในชุมชนเหมือนกันแต่ไม่มีโอกาสเพราะต้องทำงานอย่างอื่นๆ และถ้าจะทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องอื่นๆบางก็ต้องลงมือศึกษาข้อมูลก่อน.....และว่าน่าจะลองทำหลักสูตรเรื่องทำนา ทำสวนหรือทำเสื่อด้วยแห้งซึ่งเป็นสินค้าพื้นเมืองของบ้านท่ามะโก๋ บ้านขุนคอง.....

(บันทึกภาคสนามหน้า ๘๖, สัมภาษณ์ครูวันที่ ๒๖ กพ. ๒๕๔๓ ที่รร.บ้านตันแก้ว , ห้องผู้อำนวยการ)

4. การเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพของหมู่บ้านถวายเป็นการรองรับนักท่องเที่ยวที่คาดว่าจะมีเพิ่มขึ้นหลังจากที่หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้สามารถฝึกนักเรียนในโครงการให้ทำหน้าที่มัคคุเทศก์น้อยๆได้ตามวัตถุประสงค์ ชาวบ้านถวายเป็นได้การนำของผู้ใหญ่บ้าน กรรมการร้านค้าสองฝั่งคลองซึ่งหลายคนเป็นผู้ปกครองของนักเรียนในโรงเรียนบ้านตันแก้ว ตลอดจนนักธุรกิจคนสำคัญๆของหมู่บ้านตกลงปรับปรุงลักษณะทางกายภาพของหมู่บ้านซึ่งมีตั้งแต่การปรับถนนดินลูกรังอย่างน้อยสองสายภายในหมู่บ้านให้เป็นถนนลาดคอนกรีตเพื่อเชื่อมต่อกับถนนสายหลักที่ตัดผ่านทางดงไปยังสารภี เพิ่มร้านอาหารใหม่อีก 3 ร้านและมีร้านค้าประเภท convenient store ขายของเล็กๆน้อยๆอีกหนึ่งร้าน ตั้งตู้โทรศัพท์สาธารณะที่ปากทางเข้าตลาดร้านค้าสองฝั่งคลอง ตั้งกรงใส่ขยะแบบแยกประเภทขยะเป็นระยะๆ มีการปรับปรุงและเพิ่มจำนวนห้องสุขาสาธารณะซึ่งการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดมีไว้สำหรับอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว ทั้งยังมีการปรับพื้นที่ว่างก่อนถึงกลุ่มร้านค้าสองฝั่งคลองเพื่อเตรียมทำกลุ่มร้านค้าขึ้นอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งวางแผนให้คนนอกหมู่บ้านเข้ามาค้าขาย การปรับปรุงลักษณะทางกายภาพที่กล่าวข้างต้นนี้แม้จะเป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไปแต่ก็นับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจนเมื่อเปรียบเทียบกับสภาพของหมู่บ้านตั้งแต่ที่ผู้วิจัยเริ่มเข้ามาศึกษาชุมชนบ้านถวายเป็นสภาพของหมู่บ้านในระหว่างการพัฒนาและใช้หลักสูตรท้องถิ่นมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานดกแต่งงานไม้

การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านถวายเป็นดั่งกล่าวทำให้พอสรุปได้ว่าการที่ชาวบ้านถวายเข้าเป็นแนวร่วมกับโรงเรียนพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสามารถผลักดันให้เกิดโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนได้ แต่ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของชุมชนและของหลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นด้วยด้วยกล่าวคือในกรณีของชาวบ้านถวายนั้น**ลักษณะความเข้มแข็งของชุมชน**ที่เป็นทุนเดิมทางสังคมอยู่ก่อนเป็นปัจจัยสำคัญทำให้ชาวบ้านแม้จะมีความคิดขัดแย้งกันบ้างเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหมู่บ้านสามารถสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาหมู่บ้านถวายได้ไม่ยากนัก ชาวบ้านสามารถกำหนดกิจกรรมแนวรุกและสามารถดึงศักยภาพของเครือข่ายสังคมภายในชุมชนมาสนับสนุนกันและกันได้เป็นอย่างดี ลักษณะเฉพาะอีกประเด็นหนึ่งคือหลักสูตรท้องถิ่นที่โรงเรียนพัฒนาขึ้นร่วมกับชุมชนนั้นเป็นไปในแนวเดียวกันกับกิจกรรมที่ชาวบ้านกำลังกระทำและให้ความสำคัญอยู่ดังนั้นชาวบ้านทั้งหมู่บ้านจึงให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ ลักษณะเฉพาะสุดท้ายซึ่งมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าสองลักษณะแรกคือกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานตกแต่งงานไม้เปิดโอกาสและสนับสนุนให้ชาวบ้านจำนวนมาก จากหลากหลายอาชีพมีส่วนร่วมในการพัฒนาและสร้างหลักสูตรในทุกขั้นตอนตั้งแต่ขั้นวางแผน ออกแบบ และนำหลักสูตรไปใช้จนถึงการร่วมประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดดูจะเป็นความพอใจของชาวบ้านที่มีโอกาสได้รับข้อมูลและความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นนี้เป็นระยะๆโดยตรงจากการเข้าเป็นแนวร่วมกับครู

ผลกระทบทางอ้อม **ระยะที่ ๒** เกิดการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นใหม่อีก ๒ หลักสูตรพัฒนาโดยครูในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๒ หนึ่งหลักสูตร และในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓-๔ อีกหนึ่งหลักสูตร

ในช่วงนี้ครูที่รับผิดชอบระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ และ ๒ ได้รับมอบหมายให้จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นมาหนึ่งหลักสูตรซึ่งครูตกลงทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องตุงเนื่องจากมีความสนใจส่วนตัวเป็นพื้นฐานอยู่ก่อนแล้ว ครูที่ทำหลักสูตรนี้ให้ข้อมูลว่า

มีความสนใจในเรื่องการทำตุงตั้งแต่ ๔ ปีที่แล้วตั้งแต่ยังสอนอยู่ที่โรงเรียนเดิมก่อนย้ายมาที่โรงเรียนบ้านต้นแก้ว เดิมฝึกทำตุงกับคุณพ่อของจรัส มโนเพชรกับเพื่อนและลูกศิษย์อีกหนึ่งคน และมีความคิดอยากจะสอนให้นักเรียนทำตุง แต่ก็ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรและจะเริ่มจากตรงไหน เมื่อย้ายมาที่โรงเรียนบ้านต้นแก้วและเห็นมีการทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานตกแต่งงานไม้ก็สนใจมากแต่ก็ไม่ได้ถามใครว่าทำกันอย่างไร จนมาถึงปีนี้ครู.....บอกว่าจะต้องทำหลักสูตรท้องถิ่นแล้วจึงนับว่าเป็นโอกาสดี.....

.....ว่าครูที่แล้วก็มีการพูดกันอีกเรื่องทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องตุง ครู.....เอาตัวอย่างหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์ มาให้ดูเห็นว่าแบ่งเป็นสาระกลุ่มต่างๆ เรื่องเนื้อหาสาระนั้นครู.....มีอยู่แล้วแต่ก็ขอให้ครู.....ช่วยหามาเพิ่มให้อีกซึ่งก็ได้เอาหนังสือมาให้อ่านค้นคว้า เอาตำราการทำหลักสูตรท้องถิ่นมาให้ศึกษา อยากได้สาระเพิ่มเติมอีกซึ่งก็บอกให้ครู.....ช่วยไปหามาให้แล้ว

สำหรับการสอนครู.....จะสอนคนเดียวเพราะไม่รู้ว่าจะมีคนมาช่วยหรือเปล่า เขาจะช่วย
มากน้อยแค่ไหนก็ไม่รู้ เมื่อผู้วิจัยถามว่าจะสอนและทำหลักสูตรท้องถิ่นเป็นแบบบูรณาการหรือแยกสอน
เป็นรายวิชาครู....บอกว่าสอนเป็นบูรณาการ....

(บันทึกภาคสนามหน้า ๑๔๒ , สัมภาษณ์ครูระดับประถม ๑-๒, วันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๓
โรงเรียนบ้านต้นแก้ว)

หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องตุงนี้ได้รับความสนใจจากนักเรียนชั้นประถมปลายและชาวบ้าน
มากพอสมควรเนื่องจากเป็นวัสดุที่ชาวบ้านใช้ในงานพิธีกรรมต่างๆเป็นประจำอยู่แล้ว และต้อง
ใช้เป็นจำนวนมากในแต่ละครั้งไม่ว่าจะเป็นตุงงานปอยหลวง ตุงงานสงกรานต์ ตุงงานสืบชะตา
จ้อจล้อยแปด ตุงชัย ตุงไล่หมุ่ ตุงค่าคิง ตุงทางในพิธีศพ ตุงช่อน้ำทานซึ่งใช้เดินนำขบวน
ชาวบ้านเข้าวัด ดังนั้นจึงเป็นหลักสูตรที่เด็ก ๆ สามารถนำไปใช้ช่วยผู้ปกครองทำได้มากแม้เด็ก
จะยังไม่สามารถเข้าใจสาระความรู้เกี่ยวกับตุงเหล่านี้ได้หมดก็ตามทั้งนี้เพราะนักเรียนยังเล็ก
มากดังนั้นจึงสอนในลักษณะงานศิลปะและเล่นิทานพื้นบ้านประกอบเสียมากกว่า

หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องบายศรีและขันผูกข้อมือเป็นหลักสูตรท้องถิ่นฉบับที่สองพัฒนาขึ้น
โดยครูระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓-๔ ครูให้เหตุผลการเลือกทำหลักสูตรนี้ว่าเนื่องจากเห็น
ความสำคัญของบายศรีและขันผูกข้อมือในพิธีกรรมต่างๆของชาวบ้านไม่เฉพาะในชุมชน
บ้านถวายเท่านั้นแต่คลุมถึงชาวบ้านในหมู่บ้านอื่นๆของตำบลหางดงทั้งหมดด้วย บายศรีและ
ขันผูกข้อมือนี้นักเรียนทุกคนควรเรียนรู้และต้องใช้ในชีวิตประจำวันไม่ว่าจะเป็นพิธี
แต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่ สืบชะตา หรือแม้แต่เวลาที่นักเรียนสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนก็จะมีพิธี
สู่ขวัญเป็นสิริมงคลให้นักเรียน

ครูเล่าว่าเริ่มต้นหาข้อมูลพื้นฐานจากหนังสือสองเล่มด้วยกันซึ่งเขียนขึ้นโดยหน่วยศึกษา
นิเทศก์เขต ๘ โดยครู.....(เป็นผู้ช่วยวิจัยและทำหน้าที่เป็นตัวกลางการเผยแพร่ภายในโรง
เรียน) เป็นผู้หามาให้อ่านและคอยช่วยประสานงานกับชาวบ้านที่มีความรู้และทักษะในเรื่องนี้
เพื่อนำมาเป็นวิทยากรให้ความรู้กับนักเรียน

ครูให้ข้อมูลประกอบด้วยว่า ในระยะแรกๆไม่รู้ว่าจะหาเนื้อหาสาระได้อย่างไรและจะจัด
สรรอย่างไรจึงจะสอนได้ครบทั้งภาคการศึกษา อย่างไรก็ตามครูได้พยายามศึกษารายละเอียด
เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาจากผู้รู้ในลักษณะถามสืบไปจนได้ต้นตอที่รู้เรื่องจริงซึ่งเป็นการใช้วิธี
snowball technique และ key informants โดยไม่รู้ตัว จนได้เนื้อหาสาระมากพอที่จะจัดทำ
หลักสูตรทั้งยังได้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยรับเป็นวิทยากรประจำให้

ครูยอมรับว่า**ไม่ได้มีการนำนักเรียนออกศึกษาออกสถานที่แต่อย่างใด** แต่เด็กบางคนไปช่วยงานพระที่บ้านกาตบ้าง ไปช่วยชาวบ้านถวายเป็นงานพิธีมงคลบ้าง และครูเองก็ไปช่วยงานเพื่อนสนิทโดยนำบายศรีที่นักเรียนช่วยกันทำในห้องไปให้เป็นการเผยแพร่ผลงานของนักเรียน

ส่วนการประเมินผลนั้นครูเล่าว่าสังเกตการอภิปรายของนักเรียน ได้จากแบบทดสอบความรู้และดูการปฏิบัติงานของนักเรียน

ครูว่าจริง ๆ แล้ว**ไม่ได้จัดการเรียนการสอนอะไรที่แตกต่างไปจากการสอนปกติมากนัก** เพียงแต่ครูต้องศึกษาข้อมูลเพื่อนำมาสร้างเนื้อหาเอง สร้างแผนการสอนและสื่อเอง กำหนดโครงสร้างเวลาเรียนเอง และได้วิทยารจากการสืบหาเอาเอง

มีการสอนแบบบูรณาการโดยเชื่อมโยงคณิตศาสตร์เข้ามาด้วย ปกติครู.....สอนเลขอยู่แล้วจึงจัดช่วงเวลาสอนเลขให้เด็กนำโจทย์ที่เป็นเรื่องบายศรีเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่นการทำบายศรีจะต้องใช้ประมาณเท่าไร เป็นค่าใบตองเท่าไร เป็นค่าดอกไม้เท่าไร เป็นต้น แต่ไม่ได้บูรณาการเข้าในช่วงที่กำลังทำบายศรี ทั้งยังมีการนำการร้องรำทำเพลงมาประกอบทำให้เกิดความสนุกสนานเป็นต้น

ครูอื่น ๆ ให้ความสนใจน้อยมาก เพราะเวลาถามผู้วิจัยรู้สึกว่าคุณใช้เวลานี้ก็นานแล้วจึงให้คำตอบว่ามีครู.....อยู่คนหนึ่งให้ความสนใจตามมาดู

อุปสรรคคือครูเหนื่อยตอนไปหาข้อมูล แต่ก็สนุกที่ได้รู้จักคนในชุมชนและได้ความรู้เพิ่มเติม ตอนสอนก็เหนื่อยที่จะต้องทำแผนการสอน และทำวัสดุเอกสาร สื่อต่าง ๆ ทั้งยังต้องเข็นเด็กให้ทำอีก.....ชาวบ้านยอมรับว่าสอนบายศรีเป็นเรื่องดี.....แต่ขอให้ทำนาน ๆ ครั้งหน่อยไม่ต้องสอนทุกสัปดาห์เพราะไม่มีใบตองมาให้ทำแล้ว.....

(บันทึกภาคสนามหน้า ๒๒๒, สัมภาษณ์ครูผู้พัฒนาและสอน, วันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๔๓, ห้องพักครูโรงเรียนบ้านต้นแก้ว)

แม้ว่ากระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัดคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้ ได้ส่งผลกระทบทำให้เกิดการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นอีกสองหลักสูตรก็ตาม แต่จากการจับประเด็นการสัมภาษณ์ครูผู้วิจัยสรุปได้ว่าแม้ครูมีความสนใจสาระในหลักสูตรเป็นพื้นฐานอยู่ก่อนก็ตามแต่**ครูไม่ได้เป็นผู้ดำริจะพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นด้วยตนเอง** ครูที่พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทั้งสองคนต้องรับผิดชอบพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยได้รับมอบหมายจากที่ประชุมครู และเป็นคำสั่งของผู้บริหารโรงเรียนเพื่อสนองนโยบายการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในทุกระดับชั้น อีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจคือเป้าหมายของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมัดคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้ที่มุ่งให้นักเรียนและชาวบ้านมีโอกาสได้ศึกษากันและกัน ให้นักเรียนได้เข้าใจวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในชุมชน สามารถเชื่อมโยงความรู้จากโรงเรียนเพื่อนำไปสร้างความเข้าใจชุมชนในฐานะสมาชิกของชุมชนที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อชุมชนต่อไปไม่สามารถเกิดขึ้นเนื่องจากหลักสูตรท้องถิ่นทั้งสองเรื่องไม่ได้เน้นจัดการเรียนการสอนแบบชุมชนเป็นแหล่งข้อมูลเหมือนกันหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องแรก แต่ครูที่พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทั้งสองเรื่องหลังเริ่มใช้วิธีการเก็บข้อมูลภาคสนามเริ่มให้ความสนใจต่อภูมิปัญญาชาวบ้าน ศึกษาชุมชนมากขึ้น ซึ่งนับเป็นนิมิตรหมายที่ดี

ต่อการสลายความแตกต่างระหว่างชุมชนโรงเรียนกับชุมชนบ้านถวายเป็นใช้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นได้ในระดับหนึ่ง

๒. โครงสร้างเวลาเรียนในหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานตกแต่งงานไม้ถูกปรับเปลี่ยนเพื่อให้สามารถใช้ไปพร้อม ๆ กับหลักสูตรแกนกลาง

จากการติดตามความต่อเนื่องของหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้ที่ครูและชาวบ้านเข้าเป็นแนวร่วมพัฒนาขึ้นมาใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หกในภาคปลายปีการศึกษา ๒๕๔๓ ซึ่งในช่วงเวลาที่กำลังติดตามผลกระทบระยะที่สองนี้ได้เลื่อนขึ้นไปเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่หนึ่งเรียบร้อยแล้วนั้น ผู้วิจัยพบว่าครูได้ปรับเปลี่ยนโครงสร้างเวลาเรียน ปรับกลุ่มนักเรียนที่เป็นเป้าหมาย และปรับวิธีการบูรณาการกลุ่มสาระความรู้ดังนี้

ก. ปรับโครงสร้างเวลาเรียนจากการเรียนต่อเนื่องกันทุกวันเป็นเวลาเกือบหกสัปดาห์ (เรียนภาคทฤษฎีเป็นเวลาห้าสัปดาห์กับภาคปฏิบัติงานมัคคุเทศก์น้อยอีก ๒ วัน) ซึ่งเดิมกำหนดให้เรียนวันละ ๖ ชั่วโมงรวมเวลาเรียนตลอดหลักสูตร ๑๖๒ ชั่วโมงไปเป็นการเรียนเฉพาะวันศุกร์และเรียนครั้งละ ๔ ชั่วโมง ทั้งยังได้ขยายเวลาเรียนจากภาคการศึกษาเดียวไปเป็นเรียนตลอดปีการศึกษาทำให้มีเวลาเรียนตลอดหลักสูตรตามโครงสร้างใหม่เป็นเวลา ๑๒๘ ชั่วโมง

ข. ปรับกลุ่มนักเรียนจากเดิมสอนนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่หกเพียงระดับเดียวไปเป็นสอนนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ห้าและหกไปพร้อม ๆ กัน

ค. ปรับการบูรณาการเชื่อมโยงกลุ่มสาระภูมิศาสตร์-ประวัติศาสตร์ ภาษาไทย กลุ่มภาษาอังกฤษ กลุ่มมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้ และกลุ่มวิทยาศาสตร์-เทคโนโลยี การทำงานอาชีพไม้แกะสลักและงานไม้ ไปเป็นการสอนแยกแต่ละกลุ่ม โดยเรียนสามกลุ่มแรกในภาคการศึกษาแรก และเรียนกลุ่มสุดท้ายในภาคการศึกษาที่สอง

จากการสัมภาษณ์ครูที่เป็นกรรมการดำเนินการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้โดยแยกสัมภาษณ์ทีละคนทำให้พบว่าประเด็นที่เป็นเหตุผลทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเวลาเรียนอยู่ที่ครูและผู้บริหารต้องการให้หลักสูตรท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรแกนกลาง ต้องการให้หลักสูตรท้องถิ่นทุกเรื่องที่ครูในโรงเรียนพัฒนาขึ้นสามารถใช้ในการเรียนการสอนได้พร้อม ๆ กับการเรียนการสอนตามหลักสูตร

แกนกลาง การจัดโครงสร้างเวลาตามที่ได้สร้างไว้แต่เดิมแม้จะสอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ตามวิถีชาวบ้านที่ประกอบอาชีพงานไม้แกะสลักและงานไม้แต่ทำให้โครงสร้างเวลาเรียนของโรงเรียนที่กำหนดขึ้นตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการเสียไป ดังนั้นครูและผู้บริหารโรงเรียนจึงจำเป็นต้องปรับโครงสร้างเวลาเรียนของหลักสูตรท้องถิ่นเสียใหม่ไม่ให้เกิดแตกต่างไปจากระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับจำนวนชั่วโมงและจำนวนคาบเวลาเรียนตามหลักสูตรแกนกลางนัก นอกจากนี้ยังเกิดจากเสียงคัดค้านของชาวบ้านส่วนหนึ่งที่ไม่เห็นด้วยกับการนำหลักสูตรท้องถิ่นเข้ามาสอนในโรงเรียนเนื่องจากคนกลุ่มนี้ยังยึดมั่นกับการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนโดยเชื่อว่าเป็นตัวแปรที่สามารถทำให้นักเรียนสามารถเรียนต่อในระดับสูง ๆต่อไปได้ ส่วนการขยายเวลาจากหกสัปดาห์ (เรียนประมาณ ๑๖๒ ชั่วโมง) ไปเป็นสองภาคการศึกษา (เรียนประมาณ ๑๒๘ ชั่วโมง) นั้นก็เพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้ในเวลาใกล้เคียงกับที่ออกแบบไว้ และการแยกกลุ่มสาระความรู้ วิทยาศาสตร์ - เทคโนโลยีและงานอาชีพแกะสลักไม้ออกมาเรียนในภาคการศึกษาที่สองแต่เพียง สาระเดียวก็เพื่อให้เวลากับการฝึกงานแกะสลักไม้และตกแต่งงานไม้อย่างเต็มที่นั่นเอง

การนำนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ห้ามาเรียนร่วมกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หกนั้นครูและผู้บริหารให้เหตุผลสองประการ ประการแรกคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ห้าจะได้มีโอกาสเรียนและฝึกงานอาชีพแกะสลักไม้และตกแต่งงานไม้ซ้ำในชั้นประถมศึกษาปีที่หกอีกครั้งทำให้มีความชำนาญและเข้าใจมากขึ้น ประการที่สองคือเมื่อนักเรียนกลุ่มนี้เลื่อนขึ้นชั้นประถมศึกษาปีที่หกแล้วจะได้มีประสบการณ์พอ สามารถช่วยครูดูแลน้องชั้นประถมศึกษาปีที่ห้าได้

ครู.....จากอันเดิมได้ปรับเวลาเพราะว่าเวลาไม่พอกับการเรียน ปรับมาสอนเป็นสองเทอม ในเทอมหนึ่งเป็นของสาระที่ ๑. พื.....วิชาภาษาไทย ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และกีฬาของครู.....ภาษาอังกฤษมาสอนด้วย และเทอมสองจะเป็นสาระที่ ๒ วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและกพอ.

ผู้วิจัย เนื้อหามีอะไรปรับเปลี่ยนบ้างหรือไม่

ครู.....เหมือนเดิม เพิ่มเวลาการเข้าฐาน ๑๐ นาทีไม่พอ ลงประถม ๕ ด้วยขยายกลุ่ม ปีที่ แล้วมีเฉพาะป๖ . ตอนนี้รวมนักเรียนสองระดับเข้าด้วยกัน เพื่อว่า ป๕ . เมื่อขึ้นป๖ . จะได้ take care น้องได้ และเก่งขึ้น

ผู้ช่วยวิจัย ชาวบ้านที่มาช่วยงานสอนยังเป็นชุดเดิมอยู่หรือเปล่า

ครู.....อ้ายประยุทธ์ขานรับอยู่ และมีพ่อผู้ปกครองนักเรียนยกมือสนับสนุน แม่ของน้องฝ่าย นักเรียนชั้นประถม๖ จะช่วยเป็นวิทยากร และพ่อของน้องสุภาภรณ์ก็จะเป็นวิทยากรให้ เราบอกเขาด้วยว่าปีนี้มันนักเรียนมากขึ้น เราต้องแยกกลุ่มเยอะขึ้น ผู้ปกครองก็เข้าใจ

(บันทึกภาคสนามหน้า๒๐๘ , สัมภาษณ์ครู, วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๔๔ , โรงเรียนบ้านต้นแก้ว)

ครู.....เดี๋ยวนี้เอาสองห้องมารวมกัน สอนประวัติบุคคลสำคัญ ประวัติความเป็นมา บทเรียนให้เด็กศึกษาจากใบความรู้ ให้เด็กออกท่องที่ เด็กทำแผนที่ต่างไปจากเดิมคือเราไม่กำหนดให้เขาทำ

แผนที่ย่างครุ ตามใจให้เขาทำของเขาเองแต่จุดหมายคือเป็นร้านที่อยู่สองฝั่งคลองทั้งหมดแต่มีอิสระว่าจะคิด
อย่างไร จะแนะนำอย่างไรที่จะให้เขารู้ว่าคือสองฝั่งคลอง เขียนไม่จำเป็นต้องเหมือนของเรา เขาทำออกมาได้
ดีพอสมควร เด็กที่ฝึกเป็นมัคคุเทศก์พบว่าปีที่แล้วล้าพูดมากกว่าอาจเป็นเพราะว่าเด็กเรียนเยอะ ๒ ห้องรวม
กันต้องช่วยกัน ต้องใช้เวลาเวลาเยอะกว่า

ครู.....คราวที่แล้วมีเสียงเข้ามาว่าเราไม่ได้เรียนเต็มที เพราะมัวแต่ไปลงหลักสูตร
ท้องถิ่นไม่ได้เรียนวิชาอื่นๆแต่บูรณาการอยู่ในนั้นหมดคือว่าเด็กจะคิดเป็นและสามารถขายสินค้าได้ เบ็ดเสร็จ
อยู่ในนั้นและถ้าจะวัดในจุดประสงค์ก็สามารถให้คะแนนได้คือเขาจะเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องอบต. สมาคมก็ได้
เรียน พอจะรู้อย่างไรก็รู้พื้นฐาน ไม่รู้ลึก.....

(บันทึกภาคสนามหน้า ๒๐๙ , สัมภาษณ์ครู, วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๔๔, โรงเรียนบ้าน
ต้นแก้ว)

ครู.....รุ่นใหม่มานี้เราประชุมชี้แจงก่อนว่าการเรียนของเราปีนี้เด็กจะเรียนอะไรบ้าง
เรียนอย่างไรบ้าง เชิญผู้ปกครองแต่ละชั้นมาประชุมแล้วพูดทุกเรื่องเกี่ยวกับการเรียนของเด็ก แล้วก็การวัด
ผลและวิธีการเรียนแล้วก็เรื่องหลักสูตรท้องถิ่น ก็ชี้แจงให้ชาวบ้านทราบ ปีที่แล้วเราทำแล้วเป็นอย่างนี้เล่าให้
เขาฟัง ให้ชาวบ้านบอกว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย บอกมาเลยจะให้เราจัดการเรียนเรื่องหลักสูตรท้องถิ่น
ใหม่ ถ้าไม่เห็นด้วยก็ให้พูดตรงๆ มีเสียงออกมาว่ามัวแต่เรียนหลักสูตรท้องถิ่น เด็กเลยเรียนไม่เก่งไปสอบเข้า
ที่ไหนก็ไม่ได้แต่เด็กมันเก่งแต่บงเอ็งสอบเข้าไม่ได้เอง ก็เลยพูดให้ผู้ปกครองฟังตรงไปตรงมา เขาก็เลยบอก
ว่าเรียนก็เรียน.....ถ้ายังเห็นความสำคัญของหมู่บ้านท้องถิ่นอยู่ก็จะสอนให้ เขาตกลงว่าจะเรียนและก็ได้สอน

(บันทึกภาคสนามหน้า ๒๑๒ , สัมภาษณ์ครู, วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๔๔, โรงเรียน
บ้านต้นแก้ว)

ผลกระทบที่เกิดขึ้นในช่วงนี้ทำให้ผู้วิจัยตั้งประเด็นสังเกตจากการสังเกต
วัฒนธรรมการทำงานภายในโรงเรียนบ้านต้นแก้วและจากการสัมภาษณ์ครูที่เป็นกรรมการ
ดำเนินการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้ในประเด็น
เกี่ยวกับเหตุผลของการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเวลาของหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้สอดคล้องกับ
ระเบียบปฏิบัติเรื่องเวลาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางและเพื่อสนองตอบความต้องการของ
ชาวบ้านโดยมองว่าเหตุผลเหล่านี้อาจจะไม่ใช่เหตุผลสำคัญที่สุด เหตุผลสำคัญน่าจะเป็นเรื่อง
ของการเปลี่ยนแปลงบรรยากาศและวัฒนธรรมการดำเนินกิจกรรมภายในโรงเรียนอันเนื่องมา
จากการใช้หลักสูตรท้องถิ่นมากกว่า ในกรณีหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยงานไม้
แกะสลักและงานไม้ นั้นโครงสร้างเรื่องเวลาเรียนมีลักษณะแตกต่างไปจากโครงสร้างที่ครูใน
โรงเรียนคุ้นเคย ยิ่งลักษณะการเรียนการสอนที่ใช้ชุมชนเป็นห้องเรียนด้วยแล้วยังมีความ
แปลกใหม่ไปจากกิจวัตรประจำวัน แตกต่างไปจากพื้นความเชื่อเดิมที่ครูมีอยู่และที่สำคัญที่สุด
คือทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับภาระกิจงานประจำอื่นๆ ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับครู
อื่นๆ และระหว่างครูกับนักเรียนเปลี่ยนไปด้วย การเปลี่ยนแปลงบรรยากาศและวัฒนธรรม
การทำงานที่ครูคุ้นเคยเช่นนี้ย่อมทำให้ครูไม่สบายใจ แม้จะไม่ถึงกับปฏิเสธการเปลี่ยนแปลงแต่ก็
ส่งผลให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เป็นไปในแนวที่ครูและผู้บริหารพอรับได้ การไม่ปฏิเสธ
การเปลี่ยนแปลงของครูและผู้บริหารในโรงเรียนบ้านต้นแก้วและในขณะเดียวกันก็ไม่

ยอมรับการเปลี่ยนแปลงทุกอย่างในลักษณะนี้ทำให้ผู้วิจัยมองเห็นความเป็นไปได้ในการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการทำงานของคุณแต่ทั้งนี้หมายความว่าต้องมีการศึกษาการเปลี่ยนแปลงอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ศึกษาตัวแปรที่เร่งหรือขัดขวางการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น ตลอดจนศึกษาระยะเวลาจากจุดเริ่มต้นถึงจุดที่เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อทำความเข้าใจกับธรรมชาติการเปลี่ยนแปลงภายในวัฒนธรรมโรงเรียนอย่างลึกซึ้งมากขึ้น ข้อสรุปที่ได้น่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่มีความประสงค์จะปฏิรูปหรือก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในโรงเรียนโดยทำให้การเปลี่ยนแปลงนั้นเกิดได้เร็วขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกในโรงเรียนอย่างแท้จริง

หลักฐานอีกอย่างหนึ่งที่สนับสนุนประเด็นที่ว่าอิทธิพลของสภาพบรรยากาศและวัฒนธรรมภายในโรงเรียนน่าจะเป็นเหตุผลแท้จริงที่ทำให้ครูและผู้บริหารปรับเปลี่ยนโครงสร้างของหลักสูตรท้องถิ่นมากกว่าเหตุผลอื่น หลักฐานดังกล่าวคือความขัดแย้งระหว่างเหตุผลที่ครูให้ในกรณีนี้กับแนวปฏิบัติในเรื่องอื่นๆ กล่าวคือในขณะที่ครูระบุว่าต้องปรับเปลี่ยนหลักสูตรท้องถิ่นโดยจัดให้เรียนสัปดาห์ละหนึ่งวัน ในเวลา ๔ ชั่วโมงแทนการเรียนการสอนต่อเนื่องกันไปเป็นเวลา ๕-๖ สัปดาห์เนื่องจากผู้ปกครองต้องการให้เน้นการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนมากกว่าดังนั้นครูจึงต้องปรับการเรียนการสอนเพื่อให้สนองตอบชาวบ้านที่เป็นผู้ปกครอง แต่ในขณะเดียวกันนั้นเรื่องความเข้มข้นของการสอนวิชาคอมพิวเตอร์ที่ดี การเคียววิชาภาษาอังกฤษก็ดี ตลอดจนเป้าหมายของการแข่งกีฬาที่ชาวบ้านต้องการเน้นกลับไม่ได้รับการตอบรับจากโรงเรียนเท่าที่ควรซึ่งถ้าครูให้ความสำคัญกับความต้องการของชาวบ้านอย่างจริงจังแล้วความต้องการอื่นๆ ก็น่าจะได้รับการตอบสนองตามไปด้วย นอกจากนี้ลักษณะของโรงเรียนบ้านต้นแก้วในฐานะโรงเรียนรัฐในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นโรงเรียนที่ตั้งขึ้นเพื่อให้บริการแก่ชาวบ้านในหลายพื้นที่ดังนั้นก็จะมีกลุ่มผู้รับบริการที่หลากหลาย มาจากหลายระดับสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม มีความต้องการและเป้าหมายที่แตกต่างกันดังนั้นก็ไม่น่าที่จะปรับเปลี่ยนโครงสร้างเวลาเรียนของหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อสนองตอบความต้องการของผู้ปกครองที่ไม่ต้องการหลักสูตรท้องถิ่นเพียงกลุ่มเดียว ซึ่งในเรื่องนี้กลับยืนยันและสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมภายในโรงเรียนที่ค่อนข้างแข็งปรับเปลี่ยนยืดหยุ่นตามความต้องการของชุมชนได้ยากโดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าความต้องการนั้นแตกต่างไปจากวัฒนธรรมและสภาพบรรยากาศที่โรงเรียนคุ้นเคยดังนั้นการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเวลาเรียนของหลักสูตรท้องถิ่นในระยะนี้จึงไม่น่าจะมาจากเหตุผลความต้องการของชาวบ้านแต่เพียงอย่างเดียวแต่น่าจะเป็นเรื่องของอิทธิพลวัฒนธรรมและบรรยากาศของโรงเรียนมากกว่า

๓. ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง

หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่ง

ผลกระทบทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพหลายอย่างในหมู่บ้านถวายเป็นดังได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นนั้น ในระยะที่สองนี้การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านในหมู่บ้านถวายแม้จะไม่มากนักแต่ก็สังเกตเห็นได้ค่อนข้างชัดเจน

สิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้นในช่วงนี้คือศูนย์การค้าเล็กๆหนึ่งแห่งก่อนถึงกลุ่มร้านค้าสองฝั่งคลอง แม้ว่าศูนย์การค้าดังกล่าวจะมีชาวบ้านถวายเป็นเจ้าของ หากแต่เปิดให้พ่อค้านักธุรกิจจากภายนอกเช่าเพื่อดำเนินกิจการค้าขาย การมีคนภายนอกเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านถวายเช่นนี้ทำให้ชุมชนบ้านถวายแตกต่างไปจากเดิมไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความสัมพันธ์กันเครือญาติกัน หรือความสัมพันธ์ด้านการผลิตงานไม้แกะสลักและงานอาชีพตกแต่งงานไม้ทั้งนี้เนื่องจากคนภายนอกที่เข้ามาตั้งกิจการอยู่ในศูนย์การค้าใหม่ไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับคนในชุมชนบ้านถวาย ทั้งยังไม่ได้ค้าขายสินค้าไม้แกะสลักที่ผลิตขึ้นในหมู่บ้าน แต่เพียงอย่างเดียวเป็นหลักหากแต่นำสินค้าจากภายนอกของตนเข้ามาค้าขายด้วย สิ่งที่น่าสังเกตคือชาวบ้านถวายไม่ได้ให้ความสนใจต่อคนกลุ่มนี้เท่าไรนักและในขณะเดียวกันคนในกลุ่มนี้ก็ไม่ได้ติดต่อกับคนในชุมชนบ้านถวาย เจ้าของร้านค้าหลายร้านไม่ได้พักค้างอยู่ในหมู่บ้าน การเข้ามาเปิดร้านค้าในหมู่บ้านถวายนี้อาจจะเนื่องมาจากความคาดหวังว่าจะมีกลุ่มนักท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้านมากขึ้นซึ่งเป็นผลมาจากชื่อเสียงเดิมของหมู่บ้านหัตถกรรมบ้านถวายและการเพิ่มการประชาสัมพันธ์ของกลุ่มชาวบ้านถวาย

นอกจากการเกิดชุมชนบ้านถวายกลุ่มใหม่ขึ้นมาอีกกลุ่มหนึ่งแล้ว ความสัมพันธ์ของชาวบ้านเดิมในชุมชนบ้านถวายก็เริ่มมีความเปลี่ยนแปลงซึ่งความเปลี่ยนแปลงนี้อาจจะเกิดขึ้นอยู่เดิมบ้างแล้วแต่ยังไม่ชัดเจนนัก กล่าวคือชาวบ้านถวายมีอยู่สองกลุ่มใหญ่กลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มที่ยึดมั่นต่อการคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของการเป็นหมู่บ้านหัตถกรรมงานไม้แกะสลัก ต้องการเน้นคุณภาพและความงดงามของงานแกะสลักและงานตกแต่งงานไม้ควบคู่ไปกับการคงไว้ซึ่งความสัมพันธ์ของกระบวนการผลิตงานไม้ของเครือญาติในหมู่บ้าน ส่วนอีกรุ่นหนึ่งเป็นกลุ่มเน้นการธุรกิจเป็นหลักแม้จะยังคงให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ของกระบวนการผลิตเดิมอยู่ด้วยกลุ่มนี้เองที่เป็นผู้บุกเบิกทำศูนย์การค้าเปิดให้คนภายนอกเข้ามาดำเนินธุรกิจภายในหมู่บ้านถวายโดยให้เหตุผลว่าจะช่วยทำให้ชาวบ้านถวายตื่นตัว เกิดพลังแข่งขันกับคนภายนอกเหล่านี้ทั้งยังทำให้หมู่บ้านถวายมีนักท่องเที่ยวมากขึ้นด้วย เป็นที่น่าสังเกตว่าชาวบ้านถวายในกลุ่มที่สองแม้จะมีจำนวนไม่มากนักแต่เป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลไม่น้อย

ชาวบ้านถวายไม่ว่าจะเป็นกลุ่มแรกหรือกลุ่มที่สองล้วนมีส่วนร่วมเป็นกรรมการหมู่บ้านอย่างแข็งแรง ช่วยกันวางนโยบายและทิศทางการพัฒนาหมู่บ้านร่วมกัน ช่วยวิเคราะห์ปัญหาและร่วมวางแผนแก้ปัญหาซึ่งปัญหาสำคัญเกี่ยวกับงานอาชีพงานไม้แกะสลักและงาน

ตกแต่งงานไม้ที่นำมาสนทนากันในช่วงนี้เป็นเรื่องวัตถุดิบที่นำมาใช้ในการผลิตซึ่งนับวันจะหายากขึ้น มีต้นทุนแพงขึ้นทั้งราคาของและค่าขนส่งทั้งนี้เนื่องจากวัตถุดิบที่เป็นไม้นั้นไม่ได้เป็นทรัพยากรท้องถิ่นของหมู่บ้านถวายเป็นหมู่บ้านถวายเป็นต้องสั่งซื้อเข้ามาในลักษณะวัตถุดิบและแปลงออกไปเป็นสินค้าแปรรูปอีกต่อหนึ่ง ดังนั้นการกำหนดราคาขายจึงขึ้นอยู่กับราคาต้นทุนของวัตถุดิบบวกกับอัตราค่าแรงและฝีมือของช่างแกะสลัก อย่างไรก็ตามถ้าชาวบ้านตั้งราคาขายสูงมากกว่าร้านค้านอกหมู่บ้านก็จะไม่สามารถแข่งขันกับร้านเหล่านั้นได้ดังนั้นจึงจำเป็นต้องตรึงราคาขายไว้ให้ใกล้เคียงกับร้านค้านอกหมู่บ้าน จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่าร้านค้าเหล่านั้นสั่งสินค้ามาจากลำพูนและสันกำแพงซึ่งเป็นแหล่งที่มีป่าไม้อยู่หลายแห่งดังนั้นจึงหาวัตถุดิบได้ง่ายกว่าทำให้มีต้นทุนการผลิตที่น้อยกว่า

ปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบและปัญหาราคาวัตถุดิบที่เพิ่มขึ้นทุกทีทำให้กรรมการหมู่บ้านมีแนวโน้มจะใช้วัตถุดิบอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ไม้มาผลิตสินค้าเอกลักษณ์ของบ้านถวายเป็นโดยดัดจะใช้ดินปั้นและเผาแทนไม้โดยนำมาแกะสลัก จลุและตกแต่งเคลือบสีให้ดูเหมือนสินค้าเอกลักษณ์เดิมของบ้านถวายเป็น ส่วนกระบวนการผลิตยังคงอยู่ในลักษณะการส่งต่อกับบ้านหนึ่งไปยังอีกบ้านหนึ่งเหมือนเดิมซึ่งสินค้าในลักษณะดังกล่าวได้เริ่มผลิตและวางจำหน่ายไปกับสินค้าไม้แกะสลักบ้างแล้ว และปรากฏว่าได้รับความนิยมจากตลาดทั้งภายในและต่างประเทศเป็นอย่างดี

ประมวลความรู้ที่ได้จากประสบการณ์การทำงานวิจัยของผู้วิจัย

หลักสูตรท้องถิ่นกับการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นตามรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นแบบอิงหลักสูตรแกนกลาง ที่ปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมเนื้อหาสาระหรือใช้วัสดุอุปกรณ์ที่หาได้จากท้องถิ่น แบบสร้างภายใน ขอบเขตความต้องการของครู-นักเรียน แบบโรงเรียนเข้าเป็นแนวร่วมกับชุมชน ตลอดจนแบบที่สร้างโดยชุมชนเองก็ตาม (ดูรายละเอียดหลักสูตรท้องถิ่นแบบต่าง ๆ ที่ได้สังเคราะห์ รวบรวมไว้ในบทที่สองของงานวิจัยนี้) ถ้าผู้พัฒนาและสร้างหลักสูตรนั้นไม่ว่าจะเป็นครู นักวิชาการ ตลอดจนถึงชาวบ้านในชุมชนยังคงอยู่ภายใต้กำกับของปรัชญาสังคมเมือง หลักสูตรท้องถิ่นที่ได้ไม่น่าจะสร้างความเข้มแข็งในลักษณะที่คืนความสมดุลทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ให้กับคนในชุมชน

การพลิกฟื้นคืนความสมดุลทางธรรมชาติให้กับชุมชนภายใต้หลักปรัชญาท้องถิ่นไม่ได้ หมายความว่าแค่การทำให้เกิดความสมดุลระหว่างเมืองกับชนบทเท่านั้น ซึ่งความสมดุล ในแบบนี้เป็นการสมดุลที่ล่อให้คนชนบทพอใจกับความเจริญที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น ของตนตามแนววัตถุนิยมเพื่อจะได้ไม่หลังไหลเข้ามาแออัดก่อปัญหาให้กับคนในสังคม เมือง หรือเพื่อให้เกิดความสมดุลของสภาพธรรมชาติสิ่งแวดล้อมเพื่อเอื้อประโยชน์ทาง เศรษฐกิจให้กับคนในสังคมเมืองภาคธุรกิจเท่านั้น แต่ความสมดุลในที่นี้หมายความว่า ความสมดุลทางวัฒนธรรม วิถีความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน และคนกับวัฒนธรรม ด้วย ดังนั้นในขั้นแรกที่สุดคนในชุมชนต้องหันกลับมาเรียนรู้ที่จะให้ความสำคัญต่อความ ผูกพันฉันญาติมิตร มีความเอื้ออาทรต่อกัน เห็นความจำเป็นของการพึ่งพิงกันทั้งในด้านการ ประกอบอาชีพ และในวิถีการดำเนินชีวิตประจำวัน **ขั้นที่สอง**คือต้องทำความเข้าใจถึง เอกลักษณะของชุมชนตนและที่สำคัญคือต้องเข้าใจถึงวิกฤตที่กำลังทำลายสภาพสมดุลของชุมชน นั้นซึ่งความสามารถในขั้นนี้สืบเนื่องไปยัง**ขั้นที่สามต่อไป**คือทำให้สามารถมองเห็นและกำหนด ได้ว่ามีความรู้ และทักษะอะไรบ้างที่จำเป็นต่อการคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ดังกล่าว **ขั้นสุดท้าย**ซึ่ง สำคัญไม่น้อยไปกว่าขั้นอื่นๆแต่น่าจะเป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุดสำหรับการสร้างความเข้มแข็งให้ ชุมชนตามแบบปรัชญาท้องถิ่นคือคนในชุมชนต้องเรียนรู้วิถีพัฒนาศักยภาพของตนในการลุกขึ้น ดำเนินการเรียกร้องอย่างเหมาะสมและอย่างมีน้ำหนักรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมที่จำเป็นยิ่งสำหรับการคงอยู่ของคนในชุมชนชนบท

การสร้างหลักสูตรท้องถิ่นที่ประมวลสาระความรู้ที่เป็นพลวัตรต่อกัน สร้างขึ้นโดย บุรณาการสาระจากศาสตร์ที่หลากหลายแต่มีความเชื่อมโยงต่อเนื่องกันไม่แยกตัวจากกันจนทำให้ ผู้เรียนไม่สามารถทำความเข้าใจเห็นภาพรวมทั้งหมดได้อย่างมีความหมายเข้าด้วยกัน การ

เรียนการสอนตามหลักสูตรในแนวนั้นผู้สอนจะให้ภาพรวมทั้งหมดของข้อความรู้ที่จะต้องเรียนให้นักเรียนมองเห็นโครงสร้างใหญ่ของปัญหาที่จะต้องช่วยกันแก้ไข ซึ่งนักเรียนจะร่วมมือกันค้นหา สืบสอบวิธีและรายละเอียดของข้อมูลที่จะทำให้เข้าใจถึงการเข้าถึงและแก้ปัญหา

แทนที่หลักสูตรท้องถิ่นจะประกอบไปด้วยเนื้อหาสาระและประสบการณ์ที่สร้างโดยนักวิชาการภายนอก โดยกลุ่มนักวิชาการท้องถิ่นที่อ้างความเป็นตัวแทนของชาวบ้าน หรือโดยครูและมีเป้าหมายภายใต้ค่านิยมตามที่ผู้พัฒนาหลักสูตรเข้าใจและต้องการแต่เพียงฝ่ายเดียว หลักสูตรท้องถิ่นในแนวปรัชญาท้องถิ่นจะต้องเปิดโอกาสให้ชาวบ้านในชุมชนและนักเรียนเลือกสาระที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องโดยตรงกับผู้เรียนบรรจุไว้ในหลักสูตรด้วย เนื้อหาสาระและประสบการณ์ที่จัดให้จะต้องเป็นสิ่งที่มีความหมายไม่เฉพาะกับครูแต่ต้องมีความหมายเกี่ยวข้องตอบสนองผู้เรียนตลอดจนคนในชุมชนด้วย ทั้งยังต้องสามารถตอบคำถามชุมชนได้ว่าทำไมจึงต้องให้นักเรียนเรียนสาระเหล่านี้ และจะสามารถนำสาระเหล่านี้มาใช้ประโยชน์อะไรได้บ้าง

เนื้อหาสาระในหลักสูตรท้องถิ่นที่ควรจะเป็นนอกจากจะต้องสามารถปรับเปลี่ยนให้สนองตอบวัฒนธรรมชุมชนแต่ละชุมชน เกี่ยวข้องกับปัญหาและวิกฤตที่กำลังเกิดขึ้นในชุมชนเกี่ยวกับทรัพยากรในชุมชนที่นักเรียนจะต้องรู้จักและเข้าใจถึงศักยภาพของทรัพยากรนั้น ทั้งยังต้องมองถึงวิธีที่จะสามารถทำให้ทรัพยากรเหล่านี้คงอยู่กับชุมชนต่อไปแล้ว สาระที่จะต้องจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้จะต้องกว้างออกไปจากชุมชนอีกด้วยแต่ควรจะเป็นสาระที่ทำให้นักเรียนเข้าใจถึงเอกลักษณ์และวิธีรักษาความสมดุลของทรัพยากรในชุมชนของตนได้ดีขึ้น สนับสนุนให้นักเรียนมองเห็นวิธีแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นั่นคือสาระความรู้เกี่ยวกับโลกภายนอกและเกี่ยวกับวิทยาการขั้นสูงในหลักสูตรท้องถิ่นจะต้องมีความสัมพันธ์ไม่ทางใดก็ทางหนึ่งกับชุมชนที่นักเรียนอยู่

กระบวนการเรียนการสอนที่จัดขึ้นต้องตอบรับลักษณะใหม่ของเนื้อหาสาระที่สร้างขึ้นบนพื้นปรัชญาท้องถิ่น นั่นคือการเรียนรู้ที่สามารถทำให้นักเรียนเชื่อมโยงความหมายของสิ่งที่กำลังเรียนรู้กับวิถีชีวิตความเป็นไปตลอดจนปัญหาที่เกิดขึ้นจริงภายในชุมชน จะต้องเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนมีชุมชนเป็นสถานที่เรียนรู้ควบคู่ไปกับการเรียนการสอนภายในห้องเรียนหรือภายในโรงเรียน สมาชิกทุกคนในชุมชนไม่เฉพาะบุคลากรในโรงเรียนต้องมีส่วนช่วยดูแลกำกับให้การเรียนการสอนเป็นไปในทิศทางที่ได้กำหนดไว้ และที่สำคัญคือต้องช่วยกันประเมินการดำเนินงานของบุคลากรในโรงเรียนว่าสามารถบรรลุเป้าหมายที่ระบุไว้มากน้อยเพียงไรทั้งนี้ต้องนำงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนมาเป็นตัวเปรียบเทียบกับ อย่างไรก็ตามการเรียนการสอนในลักษณะใช้ชุมชนเป็นสถานที่เรียนรู้และเรียนรู้เรื่องราวต่างๆภายในชุมชนจะต้องระวังอย่าให้เป็นการเรียนการสอนแบบ

สอนความรู้หรือการให้คำตอบทั้งหมดแก่นักเรียนเหมือนกับการเรียนการสอนส่วนใหญ่ในแนวของหลักสูตรแกนกลาง แต่ต้องเน้นให้นักเรียนได้ออกแสวงหาคำตอบด้วยตัวเอง นำข้อมูลที่ได้มาอภิปรายถกเถียงหาข้อสรุปซึ่งสามารถนำไปสู่ข้อความรู้ใหม่ๆภายใต้การดูแลอย่างใกล้ชิดของครูและสามารถได้รับการสนับสนุนจากชาวบ้านในชุมชน ดังนั้นภาพรวมของการเรียนการสอนของหลักสูตรท้องถิ่นที่ควรจะเป็นคือครูต้องส่งเสริมให้มีการเรียนรู้จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายทั้งจากครู จากหนังสือและจากชาวบ้านซึ่งหมายความว่าต้องมีการยืดหยุ่นโครงสร้างเรื่องเวลาเรียนที่ปกติออกแบบไว้สำหรับการจัดการเรียนการสอนตามเวลาราชการเป็นการกำหนดเวลาที่ตายตัวซึ่งไม่เอื้อให้ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอนได้สะดวกขึ้นเนื่องจากติดภาระงานของตนเอง สรุปได้ว่าการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่นในแนวปรัชญาท้องถิ่นนั้นทั้งครูและชาวบ้านในชุมชนจะต้องยอมรับภาระใหม่ร่วมกัน การเรียนการสอนไม่ได้เป็นภาระหน้าที่ของครูแต่ลำพังอีกต่อไปแต่หมายความว่า**ชาวบ้านในชุมชนเองก็ต้องมีส่วนรับภาระนี้ร่วมกับครูและโรงเรียนด้วยเช่นกัน** ซึ่งใครจะต้องรับภาระมากหรือน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับเป้าหมาย และวิธีการดำเนินงานตลอดจนองค์ประกอบความเข้มแข็งของฝ่ายโรงเรียนซึ่งในที่นี้หมายความว่าความสามารถในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ของกลุ่มครู ความสามารถในการสร้างเครือข่ายชุมชนกับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องและกับชาวบ้าน รวมถึงความสามารถในการทำหลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับโครงการหรือกิจกรรมที่คนในชุมชนให้ความสำคัญและเป็นวิถีชีวิตจริงของชาวบ้าน พร้อมกันนั้นก็ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบความเข้มแข็งของฝ่ายชุมชนนั้นๆซึ่งในที่นี้หมายความว่าความเข้มแข็งในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างคนในหมู่บ้าน รวมถึงบริบททางเศรษฐกิจและความพร้อมด้านทุนทางสังคมอื่นๆที่สามารถสนับสนุนการดำเนินงานสร้าง ใช้และประเมินหลักสูตรท้องถิ่นด้วย

สำหรับการวัดและประเมินผลนักเรียนที่ได้รับการเรียนการสอนตามแนวหลักสูตรท้องถิ่นจะต้องมีความแตกต่างไปจากการวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านกระบวนการสอบซึ่งเป็นการวัดผลความรู้ความจำเนื้อหาสาระ และเป็นการวัดทักษะที่เรียนรู้ไปโดยการให้นักเรียนลงมือปฏิบัติงานในสถานการณ์จำลองเป็นหลัก ต่อจากนั้นจึงนำผลที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ครูได้ตั้งเอาไว้ ในทางตรงกันข้ามกระบวนการวัดและประเมินผลในแนวหลักสูตรท้องถิ่นจะต้องเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ในฐานะเครื่องมือที่ทำให้ทั้งครูและนักเรียนรู้ว่าจะต้องพัฒนาตนเองในเรื่องใดต่อไป ควรจะต้องแสวงหาความรู้ในส่วนใดมาช่วยทำให้การพัฒนาตนเองสมบูรณ์ขึ้น ทำให้การเรียนการสอนที่กำลังเกิดขึ้นสามารถเชื่อมโยงถึงกันได้อย่างมีความหมาย และที่สำคัญที่สุดคือเป็นการวัดและประเมินผลพัฒนาการของนักเรียนเปรียบเทียบกับเป้าหมายและมาตรฐานที่ครู นักเรียนและชาวบ้านในชุมชนตกลงไว้ร่วมกัน โดยไม่จำเป็นที่จะต้องเปรียบเทียบกับมาตรฐานหรือเกณฑ์เดียวกันกับนักเรียนทั่วประเทศเสมอไป ทั้งนี้เพราะธรรมชาติของโรงเรียน

เงื่อนไขสภาพทางเศรษฐกิจวัฒนธรรมและการเมืองภายในชุมชนในท้องถิ่นหนึ่งๆ ตลอดจนสภาพความจำเป็นและปัญหาของแต่ละชุมชนไม่เหมือนกัน ผู้วิจัยพบว่าการศึกษาที่โรงเรียนในชุมชนท้องถิ่นเช่นโรงเรียนบ้านต้นแก้วพยายามพัฒนาทักษะทางกายภาพของโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นเรื่องของอาคารสถานที่ จัดโครงการจำนวนมากมายที่ได้รับการยอมรับจากสำนักงานการประถมศึกษาและสังคม พยายามส่งเสริมให้ครูและนักเรียนจำนวนหนึ่งสร้างผลงานทางวิชาการโดยแข่งขันกับครูและนักเรียนในระดับอำเภอ จังหวัดและประเทศนั้นเป็นไปเพื่อให้โรงเรียนเป็นที่ยอมรับของสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติและสังคมมากกว่าเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของชาวบ้านหรือเพื่อแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของโรงเรียนในอันที่จะพัฒนาหมู่บ้าน ดังนั้นการตั้งเกณฑ์มาตรฐานระดับประเทศโดยไม่ได้พิจารณาถึงพื้นฐานที่แตกต่างของชุมชนท้องถิ่นแต่ละชุมชนนอกจากจะเป็นการบังคับให้โรงเรียนในท้องถิ่นต้องทุ่มทรัพยากรที่ได้รับจัดสรรจากรัฐมาดำเนินการเพื่อแข่งขันกันไปให้ถึงเกณฑ์แล้วยังเป็นการส่งเสริมทางอ้อมให้โรงเรียนชวนขายชุดชั้นพิกัดทางสังคมจากชาวบ้านเพื่อดำเนินงานของตนแทนที่จะมุ่งไปเพื่อพัฒนาชุมชนอีกด้วย

ผู้วิจัยยังพบว่านอกจากความรู้เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในแนวปรัชญาท้องถิ่น ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีภาคสนาม ความสามารถในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ระหว่างครูด้วยกันและสร้างเครือข่ายชุมชนที่ครูจำเป็นจะต้องมีหรืออีกนัยหนึ่งคือจะต้องได้รับการฝึกตั้งแต่ออยู่ในสถาบันฝึกหัดครูแล้ว สิ่งที่จะเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถกำกับให้ครูนำความรู้และทักษะเหล่านี้ไปใช้อย่างมีความหมายกับท้องถิ่นได้อย่างแท้จริงคือความสามารถในการคิดแบบเชื่อมโยง (relational thinking) ซึ่งยังไม่พบในการทำงานร่วมกับครู

จากประสบการณ์การทำงานร่วมกับครูในโรงเรียนบ้านต้นแก้วทำให้ผู้วิจัยพบความจริงประการหนึ่งคือครูเหล่านี้คุ้นเคยกับการทำงานและการคิดในลักษณะนำข้อมูลที่ได้รับการถ่ายทอดจากผู้สอนมาปฏิบัติใช้หรือปรับใช้ เป็นการเรียนรู้ในขั้นปฏิบัติใช้ (operational stage) ซึ่งเป็นการเรียนรู้และกระบวนการคิดในลักษณะเดียวกันกับที่ผู้วิจัยพบในการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นในสถาบันฝึกหัดครูดังนั้นจึงไม่น่าแปลกใจที่จะพบว่าครูนำลักษณะเดียวกันนี้มาใช้กับนักเรียนทำให้นักเรียนพลอยเรียนรู้กระบวนการศึกษาและกระบวนการคิดในแบบเดียวกันตามครูไปด้วย

ความสามารถในการคิดแบบเชื่อมโยง (relational thinking) ในที่นี้กำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ไม่เฉพาะเนื้อหาสาระหรือนำมาใช้ได้เท่านั้นแต่ต้องสามารถหาความแตกต่างและความคล้ายคลึงกันของเนื้อหาสาระที่หลากหลาย สามารถเชื่อมโยงดูความเปลี่ยนแปลงของเนื้อหาสาระเหล่านี้ในบริบทสถานการณ์ที่ต่างกันไปและ

ในเงื่อนไขทางเวลาที่แตกต่างกันซึ่งหมายถึงต้องสรุปให้เห็นถึงที่มาของโครงสร้างและรูปแบบของเนื้อหาสาระที่กำลังเรียนในเชิงสัมพันธ์กับบริบทที่ผู้เรียนจะต้องพบจริง (formal, structural stage) ตลอดจนต้องสามารถเชื่อมโยงต่อไปถึงปัจจัยที่ทำให้เนื้อหาสาระเหล่านี้แตกต่างกันเพื่อทำความเข้าใจเนื้อหาสาระนั้นอย่างลึกซึ้งซึ่งจนสามารถปรับเปลี่ยนสร้างความรู้ที่สามารถนำมาใช้ได้จริงกับบริบทเฉพาะของผู้เรียนพร้อมกันนั้นผู้เรียนต้องสามารถหาหลักฐานมาประกอบเพื่อสนับสนุนให้เห็นด้วยว่าเนื้อหาสาระที่เรียนรู้ไปนั้นสัมพันธ์กับบริบทและเงื่อนไขเฉพาะอย่างไร

ในกรณีของหลักสูตรท้องถิ่นนั้น ถ้าต้องการให้เป็นหลักสูตรท้องถิ่นที่มีความหมายต่อชุมชนบ้านถวายเป็นอย่างแท้จริงและสามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้จริงจะต้องไม่เน้นให้ครูเรียนรู้แค่เนื้อหาสาระเกี่ยวกับชุมชนหรือนำข้อมูลและทักษะการทำงานอาชีพงานไม้แกะสลักและงานตกแต่งงานไม้ไปถ่ายทอดให้นักเรียนแต่เพียงอย่างเดียว แต่ครูต้องมองเห็นความแตกต่างระหว่างเนื้อหาสาระและประสบการณ์ที่มีอยู่ในหลักสูตรแกนกลางกับเนื้อหาสาระที่จำเป็นจะต้องเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ต้องเชื่อมโยงได้ว่ามีบริบทอะไรและเงื่อนไขอะไรในชุมชนที่ทำให้ต้องปรับเปลี่ยนเนื้อหาสาระและประสบการณ์ที่ต้องเลือกบรรจุลงในหลักสูตรท้องถิ่น และต้องสามารถติดตามปรับเปลี่ยนเนื้อหาสาระเหล่านี้ไปตามเงื่อนไขสถานการณ์และเวลาได้อย่างต่อเนื่องอีกด้วย

ความสามารถในการคิดในแบบเชื่อมโยงเช่นนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้ซึ่งจะทำบทบาทพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนจะต้องได้รับการเตรียมล่วงหน้า (pre-service) แต่ในบริบทเงื่อนไขปัจจุบันอาจจะต้องใช้การเสริมทักษะระหว่างการทำงาน (in-service training) ซึ่งเสนอน่าจะเป็นเชิงปฏิบัติการที่มีผู้เชี่ยวชาญประจำดูแลและให้การสนับสนุนช่วยแก้ปัญหาระหว่างการปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องเป็นเวลานานพอสมควรมากกว่าการอบรมเชิงความรู้ระยะสั้นๆ ทั้งนี้เพราะครูต้องการไม่เพียงความรู้ความเข้าใจเท่านั้นหากแต่ต้องการแนวร่วมที่เป็นผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกที่คอยให้การสนับสนุนทางวิชาการตลอดจนอำนวยความสะดวกในแง่ประสานงานกับผู้บริหารและชุมชนการเรียนรู้อื่นๆ ไปด้วย

ความเครียดอันเนื่องมาจากความแตกต่างของกระบวนการคิดและการทำงานร่วมกันระหว่างครูและผู้วิจัย

จากประสบการณ์การทำงานอย่างใกล้ชิดร่วมกับผู้บริหารและครูกลุ่มหนึ่งในโรงเรียนบ้านต้นแก้วเพื่อช่วยกันพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมรดกมรดกน้อยงานไม้แกะสลักและงานตกแต่งงานไม้เป็นเวลาต่อเนื่องกัน ๒๐ เดือน ทำให้ผู้วิจัยพบปัจจัยสำคัญตัวหนึ่งที่ทำให้การทำงาน

ของผู้วิจัยร่วมกับครูเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ปัจจัยที่กล่าวถึงนี้คือความเครียดที่เกิดขึ้นทั้งกับครูและผู้วิจัยในขณะช่วยกันพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ความเครียดเกิดจากสาเหตุสำคัญสามประการด้วยกันดังนี้

๑. ความจำกัดเรื่องเวลา เนื่องจากผู้วิจัยซึ่งเป็นอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยและครูที่เป็นกรรมการดำเนินการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นต่างมีภารกิจหลักและภารกิจเสริมที่ต้องรับผิดชอบอยู่ทั้งยังมีบริบทปัญหาและข้อจำกัดอื่นๆประกอบอีกมากมาย ดังนั้นจึงหาเวลาที่จะมาพบกันและทำงานด้วยกันค่อนข้างยากและต่างฝ่ายต่างรู้สึกไม่สบายใจที่ต้องละทิ้งภาระงานประจำมา ยิ่งเมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งพร้อมที่จะลงมือทำงานแต่อีกฝ่ายหนึ่งไม่พร้อมก็ยิ่งทำให้เกิดความเครียดขึ้นกับทั้งฝ่ายที่พร้อมและไม่พร้อม ความเครียดที่เกิดขึ้นส่งผลให้ประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกันลดลง หลายครั้งที่แต่ละฝ่ายมองกันด้วยความไม่เข้าใจ ไม่พอใจและพลอยทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจกัน

๒. ความแตกต่างเรื่องความคาดหวังจากการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ในขณะที่ผู้วิจัยคาดหวังจะได้หลักสูตรท้องถิ่นที่สมบูรณ์แบบตามหลักการพัฒนาและสร้างหลักสูตรท้องถิ่น ทั้งยังหวังจะได้รูปแบบการสร้างแบบใหม่ที่สามารถเป็นต้นแบบให้กับวงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น นอกจากนี้ยังหวังที่จะเห็นครูมีพัฒนาการทางวิชาชีพพร้อม ๆ กับต้องการเห็นความเข้มแข็งของชุมชนอันเป็นผลมาจากการร่วมกันพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นนั้น แต่ปรากฏว่าครูที่ร่วมพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นหวังที่จะได้ตัวหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อสนองตอบนโยบายของสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติที่ระบุให้ครูทุกคนในสังกัดต้องเรียนรู้และสามารถพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นได้ภายในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ และต้องการหลักสูตรที่ช่วยให้นักเรียนมีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนมากขึ้น ดังนั้นเมื่อผู้วิจัยพยายามผลักดันให้ครูผลิตหลักสูตรท้องถิ่นที่มีความใหม่ ผลักดันให้ครูพัฒนาตนเอง สร้างความเข้มแข็งทางวิชาชีพให้ตนเองเพื่อจะได้เป็นกำลังสำคัญในการร่วมมือกับชุมชนช่วยกันพัฒนาชุมชนต่อไปโดยให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนค่อนข้างน้อยจึงเกิดความเครียดเพราะไม่ได้เป็นไปตามที่ครูคาดหวังไว้ ส่วนผู้วิจัยเองก็เครียดเนื่องจากต้องใช้ความพยายามมากในการผลักดันให้ครูบรรลุถึงเป้าหมายที่ผู้วิจัยคาดหวังไว้

๓. ความเครียดที่เกิดจากการมองบทบาทของผู้วิจัยแตกต่างกัน ผู้วิจัยพบว่าครูในคณะกรรมการดำเนินการสร้างหลักสูตรเข้าใจว่าผู้วิจัยคือผู้ที่มีความรู้ภาคทฤษฎีเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มีข้อมูลทั้งหมดเกี่ยวกับชุมชน และมีบทบาทให้ความรู้ทั้งหมดในรูปของการอบรมแก่ครูเพื่อที่ครูจะได้สามารถพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ทดลองใช้ และนำเสนอผลงานวิจัยเป็นผลงานทางวิชาการต่อไป ดังนั้นจึงเกิดความเครียดเมื่อพบว่าผู้วิจัยพยายามทำให้ครูเรียนรู้ด้วยตัวเองในทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องค้นหากระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับชุมชน วิถีชีวิตและความสัมพันธ์ของคนในชุมชน

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่าครูส่วนใหญ่เข้าใจว่าผู้วิจัยจะใช้วิธีการในแบบเดียวกันกับนักวิจัยทางการศึกษาทั่วไปนั่นคือนำโครงการวิจัยเข้ามาทิ้งไว้ให้ครูทำโดยที่ผู้วิจัยคงจะเข้ามาดูแลในระยะแรกๆ แล้วทิ้งให้ครูทำงานและเก็บข้อมูลให้กับนักวิจัยซึ่งหมายความว่าครูมีอิสระในการเลือกเวลาปฏิบัติงานได้ตามความสะดวก ไม่ต้องแข่งวอดกับงานมากนัก แต่ปรากฏว่าในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยพำนักอยู่ในหมู่บ้านและเข้าทำงานร่วมกับครูผลักดันให้ครูดำเนินงานตามแผนงานที่วางไว้ จึงทำให้ครูเกิดความเครียดที่จะต้องลงมือทำงานอย่างต่อเนื่องไม่เป็นอิสระอย่างที่เคยเป็น

ปัจจัยเรื่องความเครียดที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำงานร่วมกันนี้ถ้าผู้วิจัยที่จะเข้าไปทำงานร่วมกับครูในโรงเรียนไม่มีความเข้าใจภาวะกดดันต่างๆที่ทำให้เกิดความเครียดเพียงพอและไม่สามารถควบคุมให้อยู่ในระดับที่ทั้งสองฝ่ายสามารถรับได้แล้วอาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ทั้งยังอาจทำให้ผลที่ได้ไม่เป็นไปตามที่ตั้งไว้

ดังนั้นก่อนที่จะให้นักวิจัยจะเข้าไปทำงานภาคสนามร่วมกับครูในโรงเรียนหรือแม้แต่กับชาวบ้านสิ่งที่จะต้องเตรียมให้พร้อมคือการฝึกควบคุมอารมณ์และวิธีผ่อนคลายความเครียดต้องพร้อมที่จะเผชิญกับสถานการณ์ที่ไม่เป็นไปตามหลักเหตุผลหรือหลักพฤติกรรมทางจิตวิทยาเมื่อเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นภายใต้ภาวะกดดันทางอารมณ์ของผู้ร่วมงาน ซึ่งเรื่องนี้ตรงกับที่ Hargreaves (๑๙๙๗) พบในงานวิจัยของเขาและสามารถสรุปพอสังเขปได้ว่ากระบวนการทำงานในฐานะแนวร่วมของครูกับนักวิจัยนั้นมีความซับซ้อนและอยู่ภายใต้ภาวะการณ์ทางการเมืองและบริบททางวัฒนธรรมภายในโรงเรียนอยู่ค่อนข้างมาก ดังนั้นการที่ครูและนักวิจัยจะทำงานเป็นแนวร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่และสามารถบรรลุเป้าหมายได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับความเข้าใจแรงกดดันที่เกิดจากบริบทต่างๆด้วย ทั้งนี้ไม่ว่าครูและนักวิจัยจะมีความเข้มแข็งทางวิชาการที่ระดับใดหรือมีความมุ่งมั่นในการทำงานในระดับใดหรือใช้รูปแบบการทำงานร่วมกันที่มีประสิทธิภาพเพียงไรก็ตาม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- คณะศึกษาโครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์”. 2541. ความจริงของแผ่นดิน ลำดับที่ 1: กระบวนการเรียนรู้เพื่อเด็ก ๆ และชุมชนของเรา. กรุงเทพมหานคร: เจ พีลัม โปรเซส.
- คณะศึกษาโครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์”. 2541. ความจริงของแผ่นดิน ลำดับที่ 2: ครูเก่ง ๆ ของเรามีอยู่เต็มแผ่นดิน. กรุงเทพมหานคร: เจ พีลัม โปรเซส
- โครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, สำนักงาน. 2540. คู่มือการอบรมวิจัยปฏิบัติการพัฒนาบุคลากรเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม. อุบลราชธานี: อุบลกิจออฟเซตการพิมพ์.
- จำลอง คำบุญชู. มปป. การศึกษากับความเข้มแข็งของชุมชน: กรณีศึกษาโครงการวิจัยเรื่อง การสืบทอดภูมิปัญญาการผลิตถ่อข้าวไม้ไผ่ ตำบลเมืองมาย อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง. ใน อมรวิรัช นาคทรรพ และศรัณย์ เลิศรักษ์มงคล. เอกสารวิชาการจัดทำโดยศูนย์วิจัยนโยบายการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. 2539. การพัฒนาหลักสูตร: หลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชอุ่ม กรไกร. 2537. การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษตามความเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการโรงเรียน. ปริญญานิพนธ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. 2543. การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้. ใน พิทยา ว่องกุล (บรรณาธิการ), ปฏิวัติการศึกษาไทย: แก้ไขปัญหาภาคการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น, หน้า 32-60. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ชนสวรรค์ เจริญเมือง. 2542. การศึกษา ท้องถิ่นกับอนาคตของสังคมไทย. เอกสารชุดท้องถิ่นของเรา ลำดับที่ 2 โครงการศึกษาการปกครองท้องถิ่น. เชียงใหม่: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญยัง หมั่นดี. กลุ่มออมทรัพย์กับความเข้มแข็งของชุมชน: กรณีศึกษาโครงการวิจัยเรื่อง “เงื่อนไขและเครื่องมือที่เอื้อให้เกิดกระบวนการทำงานร่วมกันของโรงเรียนและชุมชน ตำบลเทพรักษา อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์”. ใน อมรวิรัช นาคทรรพ และศรัณย์ เลิศรักษ์มงคล. เอกสารวิชาการจัดทำโดยศูนย์วิจัยนโยบายการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ประเวศ วะสี. 2541. ปฏิรูปการศึกษายกเครื่องทางปัญญาทางรอดจากความหายนะ.
กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- พิทยา ว่องกุล. 2542. รับวิกฤติโลกปี 2000เศรษฐกิจยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: โครงการ
วิธีทรรศน์. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และมูลนิธิภูมิปัญญา.
- ระวีวรรณ ศรีคร้ามครัน. 2525. เอกสารการสอนชุดวิชาวิทยาการการสอน หน่วยที่3-7.
กรุงเทพมหานคร: บริษัทรุ่งศิลป์การพิมพ์.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. 2525. พัฒนาหลักสูตรและการสอนมิติใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร:
โอเดียนสโตร์.
- วิชาการ, กรม. 2535. หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุงพ.ศ. 2533).
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- วิชาการ, กรม. 2536. คู่มือการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- วิชาการ, กรม. 2540. คู่มือการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สัจด์ อุทรานันท์. 2527. พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์มิตรสยาม.
- สุกัญญา ร้อยพิลา. 2542. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง บุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นในกลุ่ม
สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุโขทัยธรรมาธิราช, มหาวิทยาลัย. 2536. ประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาหลักสูตรวิทยวิธี
ทางการสอน หน่วยที่3-7. กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์.
- สุมิตร คุณานุกร. 2532. หลักสูตรและการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
ชวนพิมพ์.
- ลำลี ทองธิว. 2526. กลวิธีเผยแพร่แนวคิดกรมทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
ปลาตะเพียน.
- ลำลี ทองธิว. 2540. หลักการและกระบวนการพัฒนาหลักสูตรงานอาชีพ: ประวัติ - การสร้าง –
ประเมิน. กรุงเทพฯ: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลำลี ทองธิว. 2542. กรณีศึกษาชุมชนบ้านถวายเป็นการพัฒนาหลักสูตรงานแกะสลักไม้และ
งานไม้. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.)

- อารียา เสวตมร. 2542. ฝ่าป่าข้าว: บทสะท้อนวิถีคิดของชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อุทัย ดุลยเกษม และ อรศิริ งามวิทยาพงศ์. 2540. ระบบการศึกษากับชุมชน: กรอบความคิดและข้อเสนอเพื่อการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

ภาษาอังกฤษ

- Adelman, N., & Panton, W. K. (1997). Teachers, time, and school reform. In A. Hargreaves (Ed.), ASCD Yearbook: Rethinking Educational Change with Heart and Mind. Alexandria. Association for Supervision and Curriculum Development.
- Bacharach, S. B. (1990). Education Reform: Making Sense of It All. Boston: Allyn and Bacon.
- Barkley, Jr., Robert, & Shari, C. (1993). Principles and actions: A framework for systemic change. Paper Presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association. Atlanta: National Education Association. National Center for Innovation.
- Beane, J. (1991). The middle school: The natural home of the integrated curriculum. Educational Leadership, 49(2), Oct, 9-13.
- Berry, W. (1990). What are People for?. San Francisco: North Point Press.
- Berry, W. (1989). The Hidden Wound. San Francisco: North Point Press.
- Berry, W. (1981). Recollected Essays 1965-1980. San Francisco: North Point Press.
- Berry, W. (1978). The Unsettling of America: Culture and Agriculture. New York: Avon.
- Bobbitt, F. (1918). The Curriculum. University of Chicago Press.
- Bobbitt, F. (1924). How to Make Curriculum. University of Chicago Press.
- Bodilly, S. J., Purnell, S. W., Ramsey, K., & Keith, S. J. (1996). Lessons from new American schools development corporation's demonstration phase. On Education and Training. Santa Monica, CA: RAND Corp., Inst. ED 396377.
- Brooks, D. N. (1991). Educating for insight. Educational Leadership, 42(2). (n.p.)

- Bryk, A. S., & Mary, E. D. (1988). The High School as Community: Contextual Influences and Consequences for Students and Teachers. Madison, Wisconsin: National Center on Effective Secondary Schools. University of Wisconsin. ED 302539.
- Chaskin, R., & Richman, H. (1992). Concerns about school-linked services: Institution-based versus community-based models. The Future of Children: School-Linked Services, 2(1), 107-117.
- Cheng, Y. C. (1993). Profiles of organizational culture and effective schools. School Effectiveness and School Improvement, (4)2, 85-111.
- Chynoweth, J., & Campbell, M. (1992). Towards a rural family policy. Family Resource Coalition, 11(1), 2-4.
- Conley, D. (1991). Lessons from Laboratories in School Restructuring and Site-Based Decision-Making: Oregon's 2020 Schools Take Control of Their Own Reform. (n.p.)
- Conley, D. T. (1993). Roadmap to restructuring Politics, practices and the emerging visions of schooling. ERIC Clearinghouse on Educational Management. Eugene, Oregon: University of Oregon.
- Conley, S. (1991). Review of research on teacher participation in school decision making. In G. Gerald (Ed.), Review of Research in Education. Washington, D.C.: American Educational Research Association.
- Cormack, P., Johnson, B. J., & Williams, D. (1998). Authentic Assessment: Implications for Teaching and Learning. Canberra. Australian Curriculum Studies Association.
- Craine, R. N. & Craine, G. (1991). Making Connections: Teaching and the Human Brain. (n.p.)
- Deal, T. E. (1993). The culture of schools. In M. Sashkin and H. J. Walberg (Eds.), Educational Leadership and School Culture. Berkeley, California: McCutchan Publishing.
- Devaney, K. (1987). The lead teacher: Ways to begin. Paper Prepared for the Task Force on Teaching as a Professional, Carnegie Forum on Education and the Economy.

- Dowling, R. (1993). An environmentally-based planning model for regional tourism development. Journal of Sustainable Tourism, 2(3).
- Drake, S. (1991). Local participation in ecotourism projects. Nature Tourism: Managing for the Environment. Washington, D.C.: Island Press.
- Everson, C. (1994). Local governments and schools: Sharing support services. Management Information Service Report, 26(5). Washington, D.C.: International City/County Management Association.
- Flinders, D. J. & Thornton, S. J. (1997). (Eds.). The Curriculum Studies Leader. pp. 39.
- Flora, C. & Flora, J. (1993). Entrepreneurial social infrastructure: A necessary ingredient. The Annals of the American Academy, 529, 48-58.
- Fowler, W. (1992). What do we know about school size: What should we know. Paper Presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association. San Francisco. ED 347675.
- Fullan, M. G. (1992). Visions that blind. Educational Leadership, 49(5), 19-22. EJ 439278.
- Furtwengler, W. J., & Anita, M. (1991). Seeing what we think: Symbols of school culture. Paper Presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association. Chicago. ED 335754.
- Fyans, L. J., Jr., & Martin, L. M. (1990). Changing academic culture to improve student achievement in the elementary schools. ERS Spectrum, 10(4), Fall, 18-23. EJ 454390.
- Gardner, H. W. (1997). Building Community. Washington, D.C: Independent Sector.
- Getz, D. & Jamal, T. (1994). Environment-community symbiosis: A case for collaborative tourism planning. Journal of Sustainable Tourism, 2(3).
- Goleman, D. (1995). Emotional Intelligence. New York. Basic Book.
- Graves, L. N. (1992). Cooperative learning communities: Context for a new vision of education and society. Journal of Education, 174(2), 57-79. EJ468096.
- Hargreaves, A. (1997). Rethinking educational change: Going deeper and wider in the quest for success. In A. Hargreaves (Ed.), ASCD Yearbook: Rethinking Educational Change with Heart and Mind. Alexandria. Association for Supervision and Curriculum Development.

- Hobbs, D. (1991). Exemplary rural school programs in support of rural development. Symposium Presentation at the National Conference on Rural Adult Education Initiatives. Hosted by Rural Clearinghouse for Lifelong Education and Development. Kansas City, Missouri.
- Horwich, R., et al. (1993). Ecotourism and community development: A view from Belize. In K. Lindberg (Eds.), Hawkins Ecotourism: A Guide for Planners and Managers. USA: The Ecotourism Society.
- Jeanne, A. & Others. (1990). Investing in our future: The Imperatives of Education Reform and the Role of Business. Aspen Institute.
- Johnson, S. M. (1990). Teachers at work: Achieving Success in Our Schools. New York: Basic Books, Inc.
- Kane, P. R. (1992). What is an independent school?. In P. R. Kane (Ed.), Independent Schools, Independent Thinkers. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Karier, C. (1967). Man, Society, and Education. New York: Scott, Foresmand and Co.
- Keith, S. J. (1996). Lessons from new American schools development corporation's demonstration phase. On Education and Training. Santa Monica, CA: RAND Corp., Inst. ED 396377.
- Larson, C., Gomby, D., Shiopne, P. I., Lewit, E., & Behrman, R. (1992). Analysis. The Future of Children: School - Linked Services, 2(1), 6-18.
- Lortie, D. (1975). Schoolteacher: A Social Study. Chicago: University of Chicago Press.
- Lewis, A. (1989). Restructuring America's Schools. Arlington, Virginia: American Association of School Administrators.
- Mason, J. (1994). Learning is Child's Play in Park School Cross Current, Fall. (n.p.)
- McMillen, M. M., Rollefson, M., & Benson, P. (1991). Detailed Characteristics of Private Schools and Staff: 1987-88. Washington, D.C.: National Center for Education Statistics.
- Miller, B. (1993). Rural distress and survival: The school and the importance of "community". Journal of Research in Rural Education, 9(2), 84-103.
- Miller, B. (1995). Promising Rural Practices in School to Work Transition: Portrait Two. Saco, Montana, Portland, OR: Northwest Regional Educational Laboratory.

- Miller, B. (1991). Rural Distress and Survival: The School and the Importance of "Community". Portland, OR: Northwest Regional Educational Laboratory.
- Minzey, J. F., & LeTarte, C. (1972). Community Education: From Program to Process. Midland, MI: Pendell Publishing Co.
- Monk, D. H., & Haller, E. J. (n.d.). Organizational Alternatives for Small Rural Schools: Final Report to the Legislature of the State of New York: Cornell University.
- Murphy, J. T. (1991). Superintendents as saviors: From the terminator to pogo. Phi Delta Kappan, 72(7), March.
- Murphy, N. (1995). Designing effective state policies for youth service. Symposium Conducted at the National Service Learning Conference. Philadelphia.
- Natchtigal, P., Hass, T., Parker, S., & Brown, N. (1989). What's Noteworthy on Rural Schools and Community Development. Aurora, Co.: Mid-Continent Regional Educational Laboratory. ED 313177.
- Newmann, F. (1991). Linking restructuring to authentic student achievement. Phi Delta Kappan, 72(6), Feb, 458-463.
- Newmann, F. M., & Others. (1989). Organizational factors that affect school sense of efficacy, community, and expectations. Sociology of Education, 62(4), Oct, 221-138. EJ 398365.
- North Central Regional Educational Laboratory. (1992). Source Book on Schools and District Size, Cost, and Quality. Oak Brook, IL: Author.
- O'Day, J. A., & Mashall S. S. (1993). Systemic reform educational opportunity. In S. H. Fuhrman, Designing Coherent Education Policy: Improving the System, pp.250-312. San Francisco: Jossey Bass Publishers.
- Panaritis, P. (1995). Beyond brainstorming: Planning a successful interdisciplinary curriculum. Kappan, 76(8).
- Perkins, D. N. (1991). Educating for insight. Educational Leadership, 49(2).
- Page, R. M. (1991). Adolescent use of alcohol, tobacco, and other psychoactive substances: Relation to high school size. American Secondary Education, 19(2), 16-20.
- Raywid, M. A. (1993). Community: An alternative school accomplishment. In G. A. Smith (Ed.), Public Schools That Work: Creating Community. New York: Routledge.

- Ratski, A., & Angela, F. (1989-1990). Life in a restructured school. Educational Leadership, 46(4), Dec-Jan.
- Reynolds, R. (1995). The professional self-esteem of teacher educators. Journal of Teacher Education, 46.
- Royal, M. A., & Robert, J. R. (1996). Individual-level correlates of sense of community: Findings from workplace and school. Journal of Community Psychology, 24(4), Oct, 365-416.
- Schenck, E. A., & Beckstrom, S. (1993). Chapter 1 schoolwide project study. Final Report. Portsmouth, NH: RMC Research Corp. ED 365768.
- Senge, P. M. (1990). The leader's new work: Building learning organizations. Slone Management Review, Fall, 7-22.
- Sern, D., Stone III, J., Hopkins, C., McMillion, M., & Crain, R. (1994). School-Based Enterprise: Productive Learning in American High Schools. San Francisco, CA: Jossey-Bass Publishers.
- Shi, D. (1974). The Simple Life: Plain Living and High Thinking in America Culture. New York: Oxford University Press.
- Simmons, D. G. (1994). Community participation in tourism planning. Tourism Management, 15(2), 98-108.
- Slavin, R. (1990). Class size and student achievement: Is smaller better?. Contemporary Education, 62(2).
- Smith, H. (1991). Foxfire-affiliated teacher networks. Paper Presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association. Chicago, IL. ED 330685.
- Smith, S. C., & James, J. S. (1990). The collaborative school: A work environment for effective instruction. ERIC Clearinghouse on Educational Management. Eugene, Oregon: University of Oregon. ED 316918.
- Soler, M., & Richman, H. (1992). Concerns about school-linked services: Institution-based versus community-based models. The Future of Children: School-Linked Services, 2(1), 107-117.

- Spears, J. D., Combs, L. R., & Bailey, G. (1990). Accommodating change and diversity: Linking rural schools to communities. A Report of the Ford Western Taskforce. Manhattan, KS: Rural Clearinghouse for Lifelong Education and Development, Kansas State University.
- Stern, D., Stone, J., McMillion, M., & Crain, R. (1994). School-Based Enterprise: Productive Learning in American High Schools. 1st ed. San Francisco, CA: Jossey-Bass Publishers.
- Stolp, S., & Stuart, C. S. (1994). School culture and climate: The role of the leader. OSSC Bulletin. Eugene: Oregon School Study Council, Jan.
- Stoops, J., & Hull, J. (1993). Toward Integrated Family Services in Rural Settings: A Summary of Research and Practice. Portland, OR: Northwest Regional Educational Laboratory. ED 364368.
- Stringfield, S., Milsap, A. A., Yoder, N., Brigham, N., Nesselrodt, P., Schafer, e., Karweit, N., Dolan, L. L., Levin, M., Smith, L., Gamse, B., Puma, M., Rosenblum, S., Herman, R., Bedinger, S., Randall, B., & Steven, R. (1997). Urban and Suburban/Rural Children (final report). Washington, D.C: U.S. Department of Education. Planning and Evaluation Service.
- Thacker, J. L., & William, D. M. (1992). Changing academic culture to improve student achievement in the elementary schools. ERS Spectrum, 10(4), Fall, 18-23. EJ 454390.
- Tikunoff, W., & Ward, B. (1983). Collaborative research on teaching. Elementary School Journal, 83(4).
- Tyack, D. (1974). The One Best System: A History of American Urban Education. Cambridge: Havard University.
- Tyack, D., & Cuban, L. (1995). Tinkering Toward Utopia: A Century of Public School Reform. Cambridge, MA: Havard University Press.
- Versteeg, D. (1993). The rural high school as community resource. Educational Leadership, 50(7), 54-55.
- Violas, P. 1978. The Training of the Urban Working Class. New York: Scott, Rand McNally.
- Wehlage, G. G., & Others. (1993). Reducing the Risk: Schools as Communities of Support. New York: The Falmer Press.

- Wiggins, G. (1991). Standards, not standardization: Evoking quality student work. Educational Leadership, 48(5), Feb, 18-25.
- William, D., Tunney, H., & Greal, T. (1996). Learning Together: University-School Partnerships for Professional Development. Adelaide. University of South Australia.
- Wong, K K., Sunderman, G. L., & Lee, J. (1996). When Federal Title I Works to Improve Student Learning in Inner-City Schools: Lessons Learned in Schoolwide Projects in Minneapolis (Spotlight on Student Success No.112). Philadelphia: Laboratory for Student Success. ED 402369.
- Wood, C. (1992). A process for community-based tourism development in regions and local areas using tourism frameworks. Duplicated Material. Australians Studying Abroad. Melbourne.

ภาคผนวก	ก	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย - แบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม - แบบสัมภาษณ์ครูในโรงเรียนบ้านต้นแก้ว (นอกเหนือจากคณะผู้พัฒนาหลักสูตร) - แบบสัมภาษณ์ชาวบ้าน - แบบสอบถามนักเรียน - แบบสอบถามผู้ปกครอง
ภาคผนวก	ข	แบบวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ฉบับสร้างโดยครู) - แบบทดสอบวิชาภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ - แบบสำรวจร้านค้า หมู่บ้านถวาย - แบบสำรวจอาชีพ - แบบสัมภาษณ์บุคคลสำคัญ ความสัมพันธ์กับหมู่บ้านใกล้เคียง - แบบประเมินการปฏิบัติงานนำเที่ยว - แบบทดสอบกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี : สารเคมีที่ใช้ในงาน - แบบทดสอบวิชาภาษาอังกฤษเรื่องการสนทนาซื้อ-ขายสินค้า - แบบประเมินผลกิจกรรมการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ - แบบสังเกตปฏิบัติงานแกะสลักไม้ - แบบสังเกตการปฏิบัติงานตกแต่งเส้นสีไม้
ภาคผนวก	ค	ข้อมูลเกี่ยวกับเป้าหมาย แผนงาน และกิจกรรมของโรงเรียน (จากธรรมนูญโรงเรียน) - ตารางสรุปแผนงานและโครงการของโรงเรียน ปี 2543 - ตารางการเยี่ยมชมและดูงาน - เกียรติประวัติของโรงเรียนที่ภูมิใจ - เป้าหมายของโรงเรียน - ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน - บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา - แนวปฏิบัติสำหรับนักเรียน - การกำกับติดตามประเมินผล

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม

เลขที่

ใช้ประกอบ/อธิบาย : เทปหมายเลข.....

ภาพหมายเลข.....

อื่นๆ.....

ชื่อผู้เก็บข้อมูล.....

สภาพแวดล้อมช่วงเวลาเก็บข้อมูล.....

.....

วันที่..... ช่วงเวลาที่เก็บข้อมูล.....

.....

ชื่อผู้ถูกสังเกต/สัมภาษณ์

(informant).....

ชื่อผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์นั้นด้วย.....

.....

รายละเอียดของกิจกรรมที่กำลังกระทำ (ลักษณะความเชื่อมโยงของกิจกรรมที่กำลังกระทำกับกิจกรรม
ของผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ / ความเชื่อมโยงกับเป้าหมาย)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อสังเกตอื่นๆ (บุคลิกภาพ การพูด ทักษะเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ปฏิบัติต่อกิจกรรมที่กำลังกระทำ ปฏิบัติต่อผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์และต่อผู้วิจัย ฯลฯ)

[illegible]

แบบบันทึกข้อมูลภาพถ่าย

ชื่อผู้ถ่ายภาพ

บันทึกรายละเอียดที่เกี่ยวข้องหมายเลขที่

วันที่ สถานที่

สถานการณ์/เหตุการณ์ช่วงบันทึกภาพ

ภาพที่ เรื่อง

ภาพที่ เรื่อง

ภาพที่ เรื่อง

ภาพที่ เรื่อง

ภาพที่ เรื่อง

ภาพที่ เรื่อง

ภาพที่ เรื่อง

ภาพที่ เรื่อง

ภาพที่ เรื่อง

แบบบันทึกข้อมูลเทปบันทึกเสียง

ชื่อผู้บันทึก

เทปเลขที่

ชื่อเทป

บันทึกรายละเอียดเลขที่

ข้อมูลที่บันทึกโดยย่อ

แบบสัมภาษณ์ครูในโรงเรียนบ้านต้นแก้ว (นอกเหนือจากคณะผู้พัฒนาหลักสูตร)

- ก. หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องมีคุณเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้มีใครทำบ้าง ทำอะไร
- ข. ท่านสนใจทำหรือไม่ คิดว่าจะทำได้หรือไม่ อยากทำอะไร ต้องการให้ช่วยอะไร
- ค. จะเริ่มต้นที่จุดใด อยากให้ใครมาร่วมด้วยบ้าง (ในโรงเรียน, ชุมชน)
- ง. เห็นประโยชน์ต่อชุมชน ต่อโรงเรียนหรือไม่อย่างไร
- จ. เห็นปัญหาในเชิงปฏิบัติหรือไม่ คิดว่าน่าจะแก้ที่จุดใดเพื่อให้เกิดการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นที่สมบูรณ์ และสามารถใช้ในโรงเรียนได้อย่างแท้จริง
- ฉ. นักเรียนในโครงการมีพฤติกรรมที่ต่างไปจากก่อนเรียนหลักสูตรนี้หรือไม่อย่างไร
- ช. ครูในโครงการเปลี่ยนไปหรือไม่ อย่างไร
- ซ. ผู้อำนวยการเปลี่ยนไปหรือไม่ อย่างไร สนับสนุนกลุ่มโครงการหรือไม่สนับสนุนให้คนอื่นทำอีกหรือไม่
- ณ. ชุมชนว่าอย่างไรกันบ้าง เพื่อนครูพูดถึงหลักสูตรนี้ว่าอย่างไรบ้าง คนอื่นๆ ว่าอย่างไร
- ญ. บรรดาภาคนในโรงเรียนเปลี่ยนไปหรือไม่ อะไรบ้างที่เปลี่ยน ท่านรู้สึกอย่างไรกับการเปลี่ยนแปลงนี้
- ฎ. ชาวบ้านถวายเปลี่ยนไปหรือไม่ ภายภาพ? คน? การมีส่วนร่วมกับโรงเรียน ปกติโรงเรียนกับชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกันอย่างไร
- ฏ. อยากแสดงความเห็นอื่นๆ อีกหรือไม่ อย่างไร

แบบสัมภาษณ์ชาวบ้าน

1. ให้อธิบายถึงงานไม้แกะสลักและงานไม้ที่ทำอยู่ว่ามีลักษณะอย่างไร ทำไมจึงเลือกทำเช่นนั้น
2. ลักษณะการผลิตที่ทำอยู่ในปัจจุบันแตกต่างจากที่เคยทำมาหรือไม่ อย่างไร เพราะเหตุใดจึงมีความแตกต่างไป ให้เล่าถึงวิธี วัตถุดิบที่ใช้ ค่าจ้างแรงงาน รายได้ อีตละ ฯลฯ
3. ทำการผลิต หรืองานอื่นๆ ช่วยเสริมอีกหรือไม่ เช่น ทำนา ทำสวน รับจ้าง ฯลฯ
4. ให้เล่าถึงปัญหาที่มีในการผลิต ทั้งงานไม้แกะสลักและงานไม้ ตลอดจนงานอาชีพเสริมอื่นๆ ปัญหาถูกค้า ปัญหาเก็บเงินไม่ได้ ส่วย ค่าขนส่ง การหาตลาด การแข่งขันทางการค้า ทุนที่สูงขึ้น ตลอดจนวัตถุดิบหายากและมีราคาแพงขึ้น ฯลฯ
5. รายได้หลักของหมู่บ้านได้มาจากการทำงานอาชีพงานไม้แกะสลักและงานไม้ จากการขายนักท่องเที่ยว หรือจากลูกค้าแบบขายส่ง ถ้าไม่มีรายได้เหล่านี้หมู่บ้านอยู่ได้หรือไม่ มีลูทางอย่างอื่นหรือไม่
6. มีการอพยพย้ายออกของชาวบ้านถวยหรือไม่ ออกไปในลักษณะใด (เช่น ไปค้าขายอย่างอื่น ไม่ทำอาชีพอื่นๆ อะไรบ้าง) ออกไปแล้วมีการติดต่อกับชาวบ้านเดิมหรือไม่ มีการอพยพย้ายเข้าหรือไม่ คนประเภทใด กลุ่มใด มีเป้าหมายอะไร ความสัมพันธ์กับชาวบ้านกลุ่มเดิมเป็นอย่างไร
7. ทุนที่ใช้ในการผลิตได้มาจากที่ไหน เพียงพอหรือไม่ ถ้าไม่พอทำอย่างไร หาได้จากที่ไหน
8. มีการช่วยเหลือระหว่างชาวบ้านด้วยกันหรือไม่ในด้านทุนการผลิต ช่วยกันในเรื่องระบบการผลิต ฯลฯ
9. การแบ่งปันผลประโยชน์ในการผลิตเป็นอย่างไร ใครให้ผลประโยชน์ดีกว่ากันพ่อค้าคนนอก หรือชาวบ้านด้วยกันเอง
10. ให้เล่าถึงความสัมพันธ์ระหว่างพ่อค้าคนอกกับชาวบ้าน พ่อเลี้ยงกับชาวบ้าน
11. ให้อธิบายบทบาทของแรงงานที่เป็นเด็กในหมู่บ้าน
12. ให้อธิบายถึงความสัมพันธ์ของครูในโรงเรียนบ้านต้นแก้ว กับระบบการผลิตในหมู่บ้านถวย
13. ให้อธิบายกระบวนการตัดสินใจที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงภายในหมู่บ้านถวยเช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิประเทศ ระบบการผลิต การค้าขาย การจัดการงานบุญงานประเพณี และระบบการจัดการศึกษา
14. ระบบเศรษฐกิจในหมู่บ้านครบวงจรในตัวเองหรือไม่ ต้องพึ่งพาอะไรจากภายนอกบ้าง ถ้าขาดแหล่งทุนการผลิตและการจำหน่ายจากภายนอกหมู่บ้านอยู่ได้หรือไม่ต้องทำอะไร
15. การเปลี่ยนแปลงทางการตลาด ระบบเศรษฐกิจ การเมืองจากภายนอกมีอิทธิพลต่อหมู่บ้านอย่างไร ปัจจัยอะไรที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงภายในหมู่บ้าน

16. การเปลี่ยนแปลงภายในโรงเรียนบ้านต้นแก้ว ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงผู้อำนวยการ เปลี่ยนครู เปลี่ยนหลักสูตร การเรียนการสอน ฯลฯ มีผลกระทบต่อชาวบ้านถวายเป็นอย่างไร
17. ระบบความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ระบบการศึกษา กับระบบการผลิต พัฒนาการทาง การผลิต การส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน คุณภาพชีวิตชาวบ้านถวายเป็นอย่างไร มีความสัมพันธ์กันหรือไม่ มากน้อยเพียงไร ถ้าไม่มีโรงเรียนบ้านต้นแก้ว หมู่บ้านถวาจะเป็น อยางไร ขาดหายอะไรไปบ้าง ปัจจุบันโรงเรียนให้อะไรกับหมู่บ้าน และหมู่บ้านให้อะไร กับโรงเรียน โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของหมู่บ้านในแง่การผลิตหรือไม่ เป็นส่วนหนึ่งใน แง่ใดบ้าง
18. ถ้าจะทำให้โรงเรียนกับชุมชนพึ่งพากันได้จริงจัง บทบาทของแต่ละฝ่ายควรเป็นอย่างไร เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหรือไม่ อะไรบ้าง)

แบบสอบถามนักเรียน

1. ทำไมนักเรียนจึงมาเรียนที่โรงเรียนบ้านต้นแก้ว

.....ผู้ปกครองเลือกให้

.....ครูสอนเก่ง

.....โรงเรียนมีชื่อเสียงทางด้านกีฬา

.....โรงเรียนมีชื่อเสียงด้านวิชาการ

.....ใกล้บ้าน

.....มีกิจกรรมเสริมที่สนใจ

.....สอนงานอาชีพในชุมชน

.....อื่นๆ.....

2. นักเรียนชอบอะไรเกี่ยวกับโรงเรียนนี้

.....ครู.....

.....วิชาการ

.....กีฬา

.....กิจกรรมเสริม

.....อื่นๆ

3. นักเรียนไม่ชอบอะไรเกี่ยวกับโรงเรียนนี้

.....เป็นวิธีการจัดการเรียนการสอน

.....ไม่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ.....

.....ไม่ชอบระเบียบข้อบังคับ

.....ไม่มีกิจกรรมเสริมที่น่าสนใจ

.....ไม่มีอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัย

.....ไม่มีคอมพิวเตอร์ให้เรียน

.....สอนภาษาอังกฤษไม่ดี

.....ครูดุ

.....ครูไม่สนใจนักเรียน

.....ไม่ได้ให้ชุมชนมีส่วนร่วม

.....ไม่ค่อยได้เรียนวิชาการทำแต่กิจกรรมเสริม

.....อื่นๆ

4. ครูที่กำลังสอนอยู่เป็นอย่างไรเมื่อเทียบกับปีก่อนๆ

.....ดีกว่าที่เรียนด้วย

.....เหมือนกัน

.....แย่กว่า

5. กิจกรรมการเรียนการสอนเรื่องมัลकुเทศก์งานไม้แกะสลักและงานไม้อะไรที่นักเรียนชอบมากที่สุด

.....การออกไปสำรวจชุมชน

.....การไปสัมภาษณ์ชาวบ้าน

.....การไปฝึกงานแกะสลักไม้

.....การไปฝึกงานตกแต่งเส้นสีไม้

.....การฝึกขายของหน้าร้าน

.....การฝึกเป็นมัลकुเทศก์

.....การเรียนในห้องเรียน

.....อื่นๆ

6. กิจกรรมอะไรที่ไม่ชอบ

.....

.....

.....

.....

7. ชอบเรียนวิชาอะไรในหลักสูตรนี้มากที่สุด

.....

.....

.....

8. ชอบการจัดการเรียนการสอนของครูคนใดมาก

.....ครู

.....ครู

.....ครู

9. นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือไม่ในกิจกรรมต่อไปนี้

.....งานแกะสลักไม้

.....งานตกแต่งเส้นสี
งานมัลติเทสก์
กิจกรรมในห้องเรียน
กิจกรรมสำรวจท้องถิ่น
กิจกรรมฝึกค้าขาย
กิจกรรมอื่นๆ

10. ครูคนอื่นๆ ให้ความสนใจกับหลักสูตรฯ นี้มากน้อยเพียงไร (ให้ยกตัวอย่างด้วย)

.....มาก
ไม่แน่ใจ
พอสมควร
ไม่เลย

11. นักเรียนห้องอื่นๆ ให้ความสนใจกับหลักสูตรนี้มากน้อยเพียงไร (ให้ยกตัวอย่างด้วย)

.....มาก
ไม่แน่ใจ
พอสมควร
ไม่เลย

12. คนในชุมชนให้ความสนใจกับหลักสูตรนี้มากน้อยเพียงไร (ให้ยกตัวอย่างด้วย)

.....มาก
ไม่แน่ใจ
พอสมควร
ไม่เลย

13. นักเรียนอยากทำอะไรต่อเมื่อเรียนจบจากโรงเรียนบ้านต้นแก้วแล้ว

.....เรียนต่อในมหาวิทยาลัย
เรียนต่อในวิทยาลัย
เรียนวิชาชีพ
ประกอบอาชีพ.....

14. นักเรียนอยากให้โรงเรียนทำอะไรต่อกับหลักสูตรงานมัลติเทสก์งานไม้แกะสลักและงานไม้

.....ให้สอนนักเรียนชั้นประถมหกดต่อไป
.....ปรับให้นักเรียนเรียนต่อในระดับมัธยม
.....จัดเป็นชมรมให้นักเรียนที่สนใจทั่วไปได้เรียน
.....อื่นๆ.....

15. นักเรียนอยากให้มีการปรับเปลี่ยนอะไรเป็นบ้างในหลักสูตรมัธยมศึกษา งานไม้แกะสลัก
และงานไม้

16. นักเรียนอยากฝึกเพิ่มเติมอะไรในมัธยมศึกษา งานไม้แกะสลักและงานไม้ถ้าจะต้องเรียนต่อ
ไปอีก

17. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

แบบสอบถามผู้ปกครอง

วิธีการกรอกข้อมูล ให้ผู้บันทึกใส่เครื่องหมาย X หน้าข้อความ หรือเติมข้อความลงในช่องว่าง

ข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน

๑. นักเรียนกำลังเรียนอยู่ระดับชั้น.....ประถมฯ ๔.....ประถมฯ ๕.....ประถมฯ ๖.....
.....มัธยมฯ ๑

2. เหตุผลที่ทำให้นักเรียนเรียนที่โรงเรียนบ้านต้นแก้ว

.....เป็นโรงเรียนใกล้บ้าน

.....มีครูที่เก่งกว่าโรงเรียนอื่นๆ ในละแวกนี้

.....มีอุปกรณ์ที่ทันสมัย

.....นักเรียนที่เรียนจบไปแล้วสามารถหาที่เรียนต่อในเมืองได้ง่าย

.....นักเรียนที่เรียนจบไปแล้วหางานทำได้ง่าย

.....มีชื่อเสียงด้านการกีฬา

.....นักเรียนชอบเรียนที่โรงเรียนนี้

.....อยากให้นักเรียนเรียนที่อื่นแต่ไม่มีเงินส่ง

.....เลือกโรงเรียนนี้เพราะสะดวกดี

.....เหตุผลอื่นๆ

๓. ปัญหาของนักเรียน

.....เรียนช้า, อยากให้ครูช่วยให้มากกว่านี้

.....มีปัญหาด้านนิสัย

.....เรียนเร็วแต่ไม่ชอบเรียน

.....อ่อนภาษาอังกฤษมาก

.....ไม่มีความรู้เรื่องงานอาชีพไม่กะสลักเลย

.....ไม่ชอบเรียนวิชาหนังสือ

.....ไม่ชอบเรียนวิชาที่ใช้ประกอบอาชีพ

.....ไม่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องชุมชนบ้านถวายนเลย

.....อื่นๆ

๔. ผลการเรียนรู้ของนักเรียน

.....อยู่ในระดับดีมาก

.....ระดับดี

.....ปานกลาง

.....ค่อนข้างอ่อน

.....อ่อนมาก

.....ไม่รู้

๕. อธิบายเกี่ยวกับลักษณะการจัดการเรียนการสอนและการดำเนินงานอื่นๆของโรงเรียนบ้านต้นแก้ว
ก่อนที่การสร้างหลักสูตรท้องถิ่นมีเหตุผลที่น้อยงานไม่กะสัถและงานไม่

	พอใจมาก	พอใจ	ไม่แน่ใจ	ไม่พอใจ	ไม่พอใจเลย
การเรียนการสอน					
การดูแลนักเรียน					
การติดต่อกับหน่วยงานภายนอก					
การจัดกิจกรรมพิเศษ					
ครูในโรงเรียน					
ผู้บริหารโรงเรียน					
โอกาสการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง					
การจัดห้องเรียน					
การสอนเสริม					
ความพร้อมของกิจกรรมการเรียนการสอน					
ความพร้อมของอุปกรณ์การสอน					
การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการเรียนการสอน					

๖. อธิบายลักษณะของการจัดการเรียนการสอนและการดำเนินงานของโรงเรียนหลังมีการสร้างและใช้หลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้

	พอใจมาก	พอใจ	ไม่แน่ใจ	ไม่พอใจ	ไม่พอใจเลย
การเรียนการสอน					
การดูแลนักเรียน					
การติดต่อกับหน่วยงานภายนอก					
การจัดกิจกรรมพิเศษ					
ครูในโรงเรียน					
ผู้บริหาร โรงเรียน					
โอกาสการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง					
การจัดห้องเรียน					
การสอนเสริม					
ความพร้อมของกิจกรรมการเรียนการสอน					
ความพร้อมของอุปกรณ์การสอน					
การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการเรียนการสอน					

ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ปกครอง

๗. มีบุตรในโรงเรียนนี้กี่คน.....๑.....๒.....๓.....มากกว่านี้

๘. ส่งบุตรเข้าเรียนในโรงเรียนบ้านต้นแก้วมานานกี่ปีแล้ว

.....๑.....๒.....๓.....๔.....๕.....มากกว่านี้

๙. ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง

.....จบระดับประถมศึกษา

.....จบระดับมัธยมศึกษา

.....จบระดับปวช.

.....จบระดับปวส.

.....จบวิทยาลัย/มหาวิทยาลัย

.....อื่นๆ

๑๐. อาชีพ

.....ทำงานไม้แกะสลักและงานไม้

.....ตกแต่งงานไม้

.....ค้าขายงานไม้แกะสลักและงานไม้

.....ธุรกิจงานไม้แกะสลักงานไม้

.....ค้าขาย.....

.....รับราชการ

.....อื่นๆ.....

๑๑. อยากให้โรงเรียนเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง

๑๒. ชอบอะไรในโรงเรียนบ้าง

๑๓. นักเรียนก่อนการเรียนหลักสูตรมัธยมศึกษา งานไม้แกะสลักและงานไม้เปลี่ยนแปลงไปจากปัจจุบันอย่างไร

๑๔. นอกจากหลักสูตรมัธยมศึกษา งานไม้ๆ แล้วอยากให้โรงเรียนสอนอะไรเพิ่มเติมอีก

๑๕. วางแผนอนาคตให้นักเรียนไว้อย่างไร

ภาคผนวก ข
แบบวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ฉบับสร้างโดยครู)

แบบทดสอบ (ก่อนเรียน หลังเรียน)

วิชา ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ภาษาไทย

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

หลักสูตรท้องถิ่น

โรงเรียนบ้านต้นแก้ว

อ.หางดง

จ.เชียงใหม่

จงเติมคำลงในช่องว่างให้ได้ใจความสมบูรณ์

1. อำเภอหางดง มีกี่ตำบลอะไรบ้าง

1.

6.

2.

7.

3.

8.

4.

9.

5.

10.

2. ตำบลขุนคอง มีกี่หมู่บ้าน และมีหมู่บ้านอะไรบ้าง

1.

6.

2.

7.

3.

8.

4.

5.

3. ร้านค้า 2 ฟังคลองทั้งหมดมีกี่ร้าน?

.....ร้าน

4. ทำไมสินค้าที่ผลิตจากหมู่บ้านถวายเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ

.....

5. ใครเป็นผู้ดูแลเก็บค่าเช่าที่ร้านสองฟังคลอง

.....

6. ให้ออกชื่อสินค้าไม้แกะสลัก ของบ้านถวายที่เป็นที่นิยมมา 10 อย่าง

1.

6.

2.

7.

3.

8.

4.

9.

5.

10.

แบบสำรวจ ร้านค้าหมู่บ้านอวย ใช้เวลา 1 ชั่วโมง

1. สถานที่ตั้งร้านค้า 2 ฝั่งคลอง มีจำนวนเท่าใด

.....

ชื่อร้านอะไรบ้าง

1..... 21..... 41.....

2..... 22..... 42.....

3..... 23..... 43.....

4..... 24..... 44.....

5..... 25..... 45.....

6..... 26..... 46.....

7..... 27..... 47.....

8..... 28..... 48.....

9..... 29..... 49.....

10..... 30..... 50.....

11..... 31..... 51.....

12..... 32..... 52.....

13..... 33..... 53.....

14..... 34..... 54.....

15..... 35..... 55.....

16..... 36..... 56.....

17..... 37.....

18..... 38.....

19..... 39.....

20..... 40.....

2. ที่จอดรถตั้งอยู่บริเวณ.....

3. ห้องน้ำ ห้องสุขา ตั้งอยู่บริเวณ.....

4. ร้านอาหาร ตั้งอยู่บริเวณ.....

5. ร้านเครื่องคั้น ตั้งอยู่บริเวณ.....

6. สถานีอนามัย ตั้งอยู่บริเวณ.....

7. โรงเรียน ตั้งอยู่บริเวณ.....

แบบถามตอบเรื่องประวัติบุคคลสำคัญ

ให้นักเรียนตอบคำถามให้ถูกต้องชัดเจน

1. ให้นักเรียนบอกชื่อบุคคลสำคัญของบ้านถวามา 5 ชื่อ

1.
2.
3.
4.
5.

2. บุคคลสำคัญ แต่ละท่าน มีความสำคัญอย่างไร

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

3. นักเรียนจะมีวิธีการอนุรักษ์ ประเพณี วัฒนธรรม ล้านนา อย่างไรบ้าง

- 1
- 2
- 3

4. นักเรียนคิดว่า ศิลปงานไม้แกะสลักมีประโยชน์อย่างไร

.....

5. ทำอย่างไร จึงจะเป็นการอนุรักษ์ศิลปงานไม้แกะสลักไว้ได้

.....

แบบถามตอบ เรื่องความสัมพันธ์ของหมู่บ้านอวากับหมู่บ้านใกล้เคียง

1. ถาม ตำบลขุนกงมีกี่หมู่บ้าน

ตอบ.....

ถาม ประกอบด้วยหมู่บ้านอะไรบ้าง

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.

2. ถาม หมู่บ้านอวามีพื้นที่ติดต่อกับหมู่บ้านใดบ้าง

ตอบ.....

3. ถาม ให้อธิบายความหมายของคำว่า ผีเจ้าบ้าน

ตอบ.....

4. ถาม ความสัมพันธ์ ระหว่างหมู่บ้านอวากับหมู่บ้านอื่นเป็นอย่างไร

ตอบ.....

5. ถาม นักเรียนคิดว่าจะทำอย่างไร ให้ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านเป็นไปด้วยดี

ตอบ.....

6. ถาม ให้อธิบาย ถึงการอยู่ร่วมกันควรมีคุณธรรมอย่างไรบ้าง

ตอบ.....

7. ถาม อำเภอหางดง มีกี่ อ.บ.ต. อะไรบ้าง

ตอบ 1.....	6.....
2.....	7.....
3.....	8.....
4.....	9.....
5.....	10.....

8. ถาม อำเภอหางดงมีเทศบาลกี่แห่ง ? อะไรบ้าง

ตอบ 1..... 6.....

แบบประเมินการปฏิบัติงานนำเที่ยวบ้านถวายเป็น

ชื่อ _____ นามสกุล _____ อายุ _____

โรงเรียน _____

วันที่เข้าชม _____ เวลา _____

ผู้นำเที่ยวกลุ่ม _____

รายการ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ได้รับความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของบ้านถวายเป็น					
2. ได้รับความรู้เกี่ยวกับงานไม้แกะสลักในบ้านถวายเป็น					
3. รู้จักสินค้าในร้านค้าสองฝั่งคลอง					
4. เจ้าของบ้านให้การต้อนรับดี					
5. เจ้าของบ้านพูดจาไพเราะ					
6. เจ้าของบ้านพาชมบ้านถวายเป็นอย่างทั่วถึง					
7. ได้รับความสนุกสนานในการเที่ยวบ้านถวายเป็น					
8. พอใจเจ้าของบ้านมาก					
9. พอใจความสะอาดและบริการต่างๆในบ้านถวายเป็น					

10. นักเรียนจะแนะนำให้ใครมาเที่ยวบ้านถวายเป็นอีกบ้าง เพราะเหตุใด

.....

.....

11. นักเรียนจะมาเที่ยวบ้านถวายเป็นอีกหรือไม่

.....

.....

.....

12. นักเรียนมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอะไรอีกบ้าง

.....

แบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี/ศิลปะ/งานอาชีพ
เรื่อง สารเคมีที่ใช้ในงานอาชีพไม้แกะสลัก

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

โรงเรียนบ้านต้นแก้ว อ.หางดง จ.เชียงใหม่ คะแนน 10 คะแนน เวลา 20 นาที

คำชี้แจงให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย X ทับตัวอักษรหน้าคำตอบที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียว

1. สูตรเคมีของเมทิลแอลกอฮอล์ได้แก่ข้อใด	6. ถ้าสีน้ำมันข้นเกินไป เราจะใช้อะไรผสม
ก. $\text{CO}_3 \text{ HC}$ ข. $\text{HC}_3 \text{ OH}$	ก. แอลกอฮอล์ ข. แลคเกอร์
ค. $\text{CH}_3 \text{ OH}$ ง. $\text{HO}_3 \text{ CO}$	ค. ทินเนอร์ ง. ชแล็ค
2. สารเคมีชนิดใดที่ใช้ผสมกับสารจากแมลงแล็คแล้วได้ของเหลวสีส้ม	7. สารที่ทำให้สีน้ำมันติดทนนานคือสารชนิดใด
ก. แลคเกอร์ ค. ไนโตรเซลลูโลส	ก. สารตะกั่วสีขาว ข. สารไททาเนียมสีขาว
ค. ทินเนอร์ ง. แอลกอฮอล์	ค. สารลิโทโปน ง. สารซิงค์ออกไซด์
3. สารเคมีชนิดใดที่ต้องใช้ในสถานที่ที่มีอากาศถ่ายเทได้ดี	8. สารชนิดใดที่เป็นสารไวไฟควรเก็บให้ห่างจากเปลวไฟ
ก. ทินเนอร์ ค. สารกันปลวก	ก. สีน้ำมันสน ข. สีน้ำมัน
ค. สีน้ำมัน ง. ถูกทุกข้อ	ค. สีย้อมไม้ ง. สารโซโคเลเดียนส์
4. สารชนิดใดที่ทำให้แลคเกอร์มีหลายสี	9. เราใช้สารชนิดใดเป็นขั้นตอนสุดท้ายในการตกแต่งงานไม้
ก. ทินเนอร์ ข. สารกันปลวก	ก. น้ำมันสน ข. ชแล็ค
ค. สีน้ำมัน ง. ถูกทุกข้อ	ค. น้ำมันวานิช ง. ทินเนอร์
5. สีในถ่านหินเป็นสีย้อมไม้ประเภทใช้อะไรเป็นตัวละลาย	10. สารกันปลวกที่ผสมด้วยสารเคมีชนิดใดที่คงสภาพเป็นพิษต่อแมลงได้นานและรุนแรง
ก. ใช้แอลกอฮอล์ ข. ใช้น้ำ	ก. สารฟิกเม้นท์ ข. สารอะซีเตท
ค. ใช้น้ำมัน ง. ใช้ทินเนอร์	ค. สารเบนโซล ง. สารโซโคเลเดียนส์

เฉลย

แบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี/ศิลป/งานอาชีพ
เรื่อง สารเคมีที่ใช้ในงานอาชีพไม้แกะสลัก ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1. ค
2. ง
3. ง
4. ก
5. ข
6. ค
7. ข
8. ก
9. ค
10. ง

แบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน วิชาภาษาอังกฤษ
แผนการสอนที่ 5 เรื่อง การสนทนาการซื้อขายสินค้า
คะแนนเต็ม 20 คะแนน

1. จงจับคู่คำศัพท์ต่อไปนี้ให้ถูกต้อง (10 คะแนน)

1.	sitting pig	a กรงนก
2.	a kantoke-set	b ตุ๊กตาไทย
3.	a bird cage	c ตั๊กแตน
4.	a cock	d ตะกร้า
5.	a gold casket	e ไม้เท้า
6.	a hen	f กรอบรูป
7.	a Thai doll	g ขันโตก
8.	a picture frame	h หมอน
9.	a basket	i เขียนหมาก
10.	a banana tree	j หีบทอง
		k ไม้เท้า

2. จงเขียนคำศัพท์สินค้าไม้แกะสลักมา 10 คำ พร้อมบอกความหมาย โดยไม่ซ้ำกับคำศัพท์ในข้อ 1
(10 คะแนน)

คำศัพท์	ความหมาย
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	
9.	
10.	

แบบบันทึกการประเมินผลกิจกรรมการฟังและการพูด วิชาภาษาอังกฤษ

แผนการสอนที่ , เรื่อง

คำชี้แจง ให้ประเมินผลกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคน และคุณครูผู้สอนลงใน
ช่องต่อไปนี้

ลำดับ ที่	ผลการประเมิน กิจกรรมการเรียนรู้ ชื่อ-สกุล	การบอกคำ ศัพท์	การ สนทนา	การร่วม กิจกรรม	แบบฝึก หัด	รวม
	คะแนน					

แบบสังเกตการปฏิบัติงาน

เรื่อง การแกะสลักไม้

สถานที่/.....ชั้น ป. 6 ภาคเรียนที่.....ปีการศึกษา.....

		ทำงานเป็น			นิสัยการทำงาน			การปรับปรุงงาน	ผลงาน	หมายเหตุ		
		เลือกใช้เครื่องมือ	ความคล่องแคล่วในการทำงาน	ทำงานร่วมกับกลุ่ม	ทำงานเสร็จทันกำหนด	ความสนใจตั้งใจในการทำงาน	ความประณีตสวยงาม	ความรับผิดชอบ				
1	ค.ช. สุทิน											
	ค.ญ. นริสา											
2	ค.ญ. สันทรา											
	ค.ญ. จารณี											
3	ค.ญ. สายทิพย์											
	ค.ญ. เทียรทิพย์											
4	ค.ญ. ศิริลักษณ์											
	ค.ญ. ทวินันท์											
5	ค.ญ.เวราวัณ											
	ค.ญ. ถัดดาวลัย											
6	ค.ญ.กลอยใจ											
7	ค.ญ. นุสรรา											
	ค.ญ. ทิมพรรณ											

ลงชื่อ.....ผู้บันทึก(ชาวบ้าน)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

การให้คะแนน ดีมาก = 4 ควรปรับปรุง = 1
 ดี = 3
 พอใช้ = 2

แบบสังเกตการปฏิบัติงาน
เรื่อง การตกแต่งเส้นสีงานไม้แกะสลัก

ชื่อนักเรียน.....อายุ.....ปี ชั้น ป. 6

โรงเรียนบ้านต้นแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อผู้ควบคุม.....(ครู).....

ชื่อผู้สังเกต.....(ชาวบ้าน).....

วันที่เดือน.....พ.ศ.....

ที่	พฤติกรรม	เด็กทำได้ เองทั้งหมด	ครูกระตุ้น โดยใช้คำ พูด	ครูทำให้ดู บางส่วน	ครูลงมือ ทำให้	หมายเหตุ
1	การผสมเส้นสี					
2	การทาสีน้ำพลาสติกหุ่น					
3	การขัดหุ่น					
4	การทาสีน้ำมัน					
5	การคลึงเส้นสี					
6	การทำลวดลาย					
7	การลงทองเส้นสี					
8	ผลงานสำเร็จ					
9	มีความคิดสร้างสรรค์					
10	การทำความสะอาด เก็บอุปกรณ์					

วัดตั้งอยู่บริเวณ.....

แบบสำรวจอาชีพบ้านถวาย

1. ประชากรบ้านถวายมีหลังคาเรือน
2. เขตบ้านถวายและบ้านต้นแก้วมีวัด 2 แห่งคือ
 1.
 2.
3. เขตบ้านถวายและบ้านต้นแก้วมีสถานที่ราชการ
 1.
 2.
4. อาชีพการทำนามีจำนวน.....หลังคาเรือน
5. อาชีพงานไม้แกะสลักมีจำนวน.....หลังคาเรือน
6. อาชีพรับจ้างมีจำนวน.....หลังคาเรือน
7. อาชีพรับราชการได้แก่
 1.
 2.
 3.
 4.

ภาคผนวก ค

ข้อมูลเกี่ยวกับเป้าหมาย แผนงาน และกิจกรรมของโรงเรียน

ตารางสรุปแผนงานและโครงการของโรงเรียน ปีการศึกษา 2543

ที่	แผนงาน/โครงการ	ระยะ เวลา	ที่มาของงบ	งบ ประมาณ	ผู้รับผิดชอบ
	แผนงานวิชาการ มี 19 โครงการ				
1	1. โครงการจัดทำแผนบริหาร โรงเรียน	พ.ค.-มิ.ย.	งบ ร.ร.	1,500	
2	2. โครงการปรับปรุงห้องวิทย์	พ.ค.-ก.ค.	อุดหนุน	3,500	
3	3. โครงการปรับปรุงห้องปฏิบัติการทางภาษา	พ.ค.-มิ.ย.	บริจาค	60,400	
4	4. โครงการพัฒนาห้องคอมพิวเตอร์	พ.ค.-ส.ค.	บริจาค	125,000	ก
5	5. โครงการนิเทศภายใน	พ.ค.-มี.ค.	งบ ร.ร.	1,000	
6	6. โครงการศึกษาดูงาน	พ.ค.-มี.ค.	ผู้เข้าร่วมโครงการ	30,000	
7	7. โครงการสัมมนาวิชาการ	พ.ค.-มี.ค.	งบ ร.ร.	500	
8	8. โครงการห้องสมุด	พ.ค.-มี.ค.	งบประมาณ บริจาค, อบต.	30,000	
9	9. โครงการพัฒนาหลักสูตร - มัธยมศึกษาตอนต้น (แคะสลัก) ป. 5-6 - สืบชะตา ม. 1-3 - ภาษาล้านนา ป. 1-ม.3 - หัตถกรรมท้องถิ่น ตัดตุง ป. 1-2 - ขันผูกมือ ป. 3-4	พ.ค.-มี.ค.	งบประมาณ, บริจาค	10,500 -3,000 -5,000 -1,500 -500 500	ก ก , ค
10	10. โครงการส่งเสริมจริยธรรม	พ.ค.-ส.ค.	อุดหนุน,บริจาค	17,000	ข
11	11. โครงการผลิตสื่อการเรียนการสอน	พ.ค.-มี.ค.	งบประมาณ	10,000	ก
12	12. โครงการสืบสานศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น - ดนตรีพื้นเมือง - อังกะลุง - กลองสะบัดชัย , ฟ้อนดาบ - ศิลปะมวยไทย - ฟ้อนเล็บ	พ.ค.-มี.ค.	อุดหนุน,บริจาค งบประมาณ	27,500 -5,000 -3,000 -12,500 -2,000 -5,000	ก
13	13. โครงการแนะแนวในโรงเรียน	พ.ค.-มี.ค.	งบ ร.ร.	500	
14	14. โครงการส่งเสริมสุขภาพและทักษะชีวิต - ค.บ.ส. - สุขาภิบาล - ส่งเสริมสุขภาพ	พ.ค.-มี.ค.	งบ ร.ร. อุดหนุน	11,000 -3,000 -3,000 -5,000	

ตารางสรุปแผนงานและโครงการของโรงเรียน ปีการศึกษา 2543 (ต่อ)

ที่	แผนงาน/โครงการ	ระยะ เวลา	ที่มาของงบ	งบ ประมาณ	ผู้รับผิดชอบ
15	15. โครงการส่งเสริมความสามารถพิเศษ - เล่นดนตรี - ร้องเพลง - เล่นกีฬา - แสดงละคร - สนทนาภาษาอังกฤษ	พ.ค.-มี.ค.	งบ ร.ร.	10,000	
16	16. โครงการเข้าค่ายอนุบาล	พ.ค.-มี.ค.	บริหารอนุบาล	2,000	
17	17. โครงการสอนเสริมภาษาอังกฤษ	พ.ค.-มี.ค.	บริจาค	45,000	ค
18	18. โครงการประเมินสถานศึกษาเพื่อขอรับรางวัล พระราชทานระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	พ.ค.-มี.ค.	งบ ร.ร.	5,000	
19	19. โครงการสอนจินตคณิต	พ.ค.-มี.ค.	งบ ร.ร.	8,000	
	รวมแผนงานวิชาการ			9,000	
	แผนงานบุคลากร มี 2 โครงการ				
20	1. โครงการประชุมบุคลากร	พ.ค.-มี.ค.	งบ ร.ร.	3,000	
21	2. โครงการพัฒนาบุคลากร	พ.ค.-มี.ค.	งบ ร.ร.	6,000	
	รวมแผนงานบุคลากร			402,900	

	แผนงานกิจกรรมนักเรียน มี 13 โครงการ				
22	1. โครงการอาหารกลางวัน	พ.ค.-มี.ค.	งบประมาณ อุดหนุน	64,400	
23	2. โครงการลูกเสือ-เนตรนารี	พ.ค.-มี.ค.	บริจาค	30,800	
24	3. โครงการออมทรัพย์	พ.ค.-มี.ค.	อุดหนุน	15,000	ก
25	4. โครงการกีฬานักเรียน	พ.ค.-มี.ค.	บริจาค	15,000	
26	5. โครงการประชาธิปไตย	พ.ค.-มี.ค.	อุดหนุน	3,500	
27	6. โครงการสหกรณ์โรงเรียน	พ.ค.-มี.ค.	งบ ร.ร.	2,000	
28	7. โครงการวันกิจกรรม	14 ก.พ.	บริจาค	40,000	
29	8. โครงการทำบัตรประจำตัวนักเรียน	พ.ค.-มี.ค.	จากนักเรียน	3,000	ก
30	9. โครงการประกันอุบัติเหตุนักเรียน	พ.ค.-มี.ค.	จากนักเรียน	40,000	ค
31	10. โครงการรถรับ-ส่งนักเรียน	พ.ค.-มี.ค.	งบประมาณ	39,600	
32	11. โครงการโรงเรียนสีขาว	พ.ค.-มี.ค.	งบ ร.ร.	4,000	
33	12. โครงการอาหารเสริม(นม) อนุบาล, ประถม	พ.ค.เม.ย.	งบประมาณ	126,500	

ตารางสรุปแผนงานและโครงการของโรงเรียน ปีการศึกษา 2543 (ต่อ)

ที่	แผนงาน/โครงการ	ระยะ เวลา	ที่มาของงบ	งบ ประมาณ	ผู้รับผิดชอบ
34	โครงการปรับปรุงคูยงค์	พ.ค.-มี.ค.	บริจาค	30,000	
	รวมแผนงานกิจกรรมนักเรียน			413,800	
	แผนงานอาคารสถานที่ มี 10 โครงการ				
35	1. โครงการสร้างสิ่งแวดล้อม	พ.ค.-เม.ย.	อุดหนุน	10,000	
36	2. โครงการประกันความปลอดภัย	พ.ค.-เม.ย.	บริจาค,ชมรม	25,000	
37	3. โครงการปรับปรุงสนามฟุตบอล	พ.ค.-เม.ย.	อบต.	200,000	
38	4. โครงการจัดหาที่ดินเพื่อขยายบริเวณโรงเรียน	พ.ค.-เม.ย.	บริจาค	1,600,000	
39	5. โครงการพัฒนาห้องเรียนพิเศษ	พ.ค.-เม.ย.	อุดหนุน	20,000	ข
40	6. โครงการโรงเรียนเพาะพันธุ์พืชผักปลอดสารพิษ	พ.ค.-เม.ย.	งบประมาณ	30,000	
41	7. โครงการปรับปรุงห้องประชุม	พ.ค.-เม.ย.	งบ ร.ร.	10,000	
42	8. โครงการอนุรักษ์ ม. 3	พ.ค.-เม.ย.	อุดหนุน	10,000	
43	9. โครงการสร้างและปรับปรุงห้องสมุด	พ.ค.-เม.ย.	งบ ร.ร.	60,000	
44	10. โครงการสร้างโรงฝึกงาน	พ.ค.-เม.ย.	อุดหนุน,บริจาค	40,000	
	รวมแผนงานอาคารสถานที่			2,005,000	

	แผนงานธุรการ-การเงิน มี 7 โครงการ				
45	1. โครงการสวัสดิการโรงเรียน	พ.ค.-เม.ย.	-	0	
46	2. โครงการงานสารบรรณ	พ.ค.-เม.ย.	งบ ร.ร.	20,000	ค
47	3. โครงการจัดซื้อจัดจ้าง	พ.ค.-เม.ย.	งบประมาณ	258,000	
48	4. โครงการจัดหารายได้	พ.ค.-เม.ย.	-	0	
49	5. โครงการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล	พ.ค.-เม.ย.	งบ ร.ร.	15,000	ก
50	6. โครงการประชาสัมพันธ์	พ.ค.-เม.ย.	งบ ร.ร.	10,000	
51	7. โครงการจัดเก็บวัสดุ, ครุภัณฑ์	พ.ค.-เม.ย.	งบ ร.ร.	5,000	
	รวมแผนงานธุรการ-การเงิน			303,000	
	แผนงานชุมชนสัมพันธ์ มี 4 โครงการ				
52	1. โครงการทัศนศึกษา	พ.ค.-เม.ย.	ผู้ร่วมโครงการ	40,000	
53	2. โครงการร่วมกิจกรรมชุมชน	พ.ค.-เม.ย.	จากคณะครู, นักการ	26,000	
54	3. โครงการประชุมผู้ปกครอง	พ.ค.-เม.ย.	งบ ร.ร.	1,500	ค
55	4. โครงการประชุมกรรมการโรงเรียน	มี.ค.-ส.ค.	งบ ร.ร.	6,000	
56	5. โครงการศึกษาดูงานของกรรมการโรงเรียน	พ.ค.-เม.ย.	ผู้ร่วมโครงการ	10,000	
	รวมแผนงานชุมชนสัมพันธ์			83,500	
	(รวม 56 โครงการ)			3,307,200	

เกียรติประวัติของโรงเรียนที่ภาคภูมิใจ

ที่	รางวัลที่ได้รับ	ได้รับรางวัล ลำดับที่	จากหน่วยงาน	ผู้ได้รับรางวัล	ปีการศึกษา
1	การประกวดโรงเรียนดีเด่น ด้านการควบคุมโรคไข้เลือดออก	รองชนะเลิศ	สนง.สาธารณสุข จ.เชียงใหม่	โรงเรียนบ้านดั้นแก้ว	
2	ทำคุณประโยชน์แก่สถานศึกษาดีเด่น		คุรุสภาอำเภอ หางดง	ชมรมผู้ปกครอง ครู ร.ร. บ้านดั้นแก้ว	2538
3	การประกวดสวนสนาม	ชนะเลิศ	ผอ.ลูกเสือ อำเภอหางดง	โรงเรียนบ้านดั้นแก้ว	2540
4	ได้รับการคัดเลือกจากกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลพระราชทานระดับประถมศึกษา ขนาดกลาง	ชนะเลิศ	กระทรวง ศึกษาธิการ	โรงเรียนบ้านดั้นแก้ว	2540
5	โรงเรียนอนุบาลอำเภอ		สพจ.เชียงใหม่	โรงเรียนบ้านดั้นแก้ว	2541

ที่	รางวัลที่ได้รับ	ได้รับรางวัล ลำดับที่	จากหน่วยงาน	ผู้ได้รับรางวัล	ปีการศึกษา
1	ครูดีเด่น ประเภท ผู้บริหาร ทำคุณประโยชน์แก่สถานศึกษาดีเด่น		คุรุสภาอำเภอ หางดง	นายมานพ จินะนา	2538
2	ครูดีเด่น		คุรุสภาจังหวัด เชียงใหม่	นายมานพ จินะนา	2540
3	ครูดีเด่น		คุรุสภาจังหวัด เชียงใหม่	นายมานพ จินะนา	2540

ที่	รางวัลที่ได้รับ	ได้รับรางวัล ลำดับที่	จากหน่วยงาน	ผู้ได้รับรางวัล	ปีการศึกษา
1	ครูผู้สอนกลุ่ม สอน. ดีเด่น (การฝึกวินัยนักเรียน ประถมศึกษา)	ชนะเลิศ	สปอ. หางดง		2532
2	การสอนกายบริหารแม่ไม้มวยไทยดีเด่น	1	สปอ. หางดง		2534
3	ผลิตหนังสือสำหรับเด็กดีเด่น	1	สปอ. หางดง		2534
4	ผลิตสื่อการสอนภาษาไทยดีเด่น	2	สปอ. หางดง		2534
5	ครูผู้สอนวินัยนักเรียนดีเด่น	ชนะเลิศ	สปอ. หางดง		2535
6	ครูสอนงานบ้านดีเด่น	ชนะเลิศ	สปอ. หางดง		2535
7	สื่อการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ	ชมเชย	สปอ. หางดง		2535
8	การจัดกิจกรรมวินัยนักเรียนดีเด่น การพัฒนาการจัดกิจกรรมวินัยนักเรียน	1	สปอ. หางดง		2536
9	ครูดีเด่นประเภทครูผู้มีจรรยาบรรณวิชาชีพดีเด่น	1	คุรุสภาจังหวัด เชียงใหม่		2537
10	ครูผู้สอนดีเด่น	1	คุรุสภาอำเภอ หางดง		2539
11	ผู้มีผลงานด้านการสอนจริยศึกษาดีเด่น	1	กระทรวง ศึกษาธิการ		2540
12	โล่ผู้มีผลงานด้านการจัดจริยศึกษาดีเด่น		กระทรวง ศึกษาธิการ		2540
13	ครูผู้สอนดีเด่น	ชนะเลิศ	คุรุสภาอำเภอ หางดง		2540
14	ครูผู้สอนที่มีผลงานดีเด่นระดับประถมศึกษา	3	ศูนย์พัฒนา คุณภาพที่ 3 จังหวัด		2541
15	ครูผู้สอนดีเด่น	ชนะเลิศ	เชียงใหม่ คุรุสภาอำเภอ หางดง		2541

ที่	รางวัลที่ได้รับ	จากหน่วยงาน	ผู้ได้รับรางวัล		วัน เดือน ปี ที่ได้รับ
1	รองชนะเลิศการเขียนกระทงใบตอง	สปอ. หางดง	ด.ช.ชุมพร	คำวงศ์	25 พ.ย. 25
2	รองชนะเลิศการเขียนกระทงใบตอง	สปอ. หางดง	ด.ญ.เสาวลักษณ์	มะจันทร์	25 พ.ย. 25
3	ชนะเลิศอาหารพื้นเมือง	กลุ่มบูรพาฯ	ด.ญ.พรณี	แดงคำดี	25 พ.ย. 36
4	ชนะเลิศอาหารพื้นเมือง	กลุ่มบูรพาฯ	ด.ช.วิชา	แสงสุนทร	25 พ.ย. 36
5	ชนะเลิศคัดลายมือ ป. 1-2	กลุ่มบูรพาฯ	ด.ญ.ศิริลักษณ์	สุรินทร์กาศ	25 พ.ย. 36
6	ชนะเลิศอาหารพื้นเมือง	กลุ่มบูรพาฯ	ด.ญ.นิตยา	กันทะโว	25 พ.ย. 37
7	ชนะเลิศอาหารพื้นเมือง	กลุ่มบูรพาฯ	ด.ช.ภูมินทร์	คุ่นทอง	25 พ.ย. 37
8	รองชนะเลิศคัดลายมือ ป. 3-4	สปอ. หางดง	ด.ญ.ศิริลักษณ์	สุรินทร์กาศ	21 พ.ย. 37
9	ชนะเลิศหุ่นเด็กกลาด	สปอ. หางดง	ด.ญ.เดือนเพ็ญ	ทาโน	3 เม.ย. 38
10	นักเรียนดีเด่นสาขาพุทธศาสนา	วัดละโว้	ด.ญ.สร้อยสุดา	คำยวง	8 มิ.ย.38
11	นักเรียนดีเด่นสาขาพุทธศาสนา	วัดละโว้	ด.ญ.วิลาวัลย์	วงศ์อินทร์	25 พ.ย. 39
12	รองชนะเลิศอันดับ 2 เขียนไทย ป. 5-6	กลุ่มบูรพาฯ	ด.ญ.วิลาวัลย์	วงศ์อินทร์	25 พ.ย. 39
13	รองชนะเลิศอันดับ 1 การคิดเลขเร็ว ป. 5-6	กลุ่มบูรพาฯ	ด.ญ.วิลาวัลย์	วงศ์อินทร์	25 พ.ย. 39
14	รองชนะเลิศอันดับ 2 ตอบปัญหาความรู้รอบตัว ป. 5-6	กลุ่มบูรพาฯ	ด.ญ.วิลาวัลย์	วงศ์อินทร์	25 พ.ย. 39
15	ชนะเลิศคัดลายมือ ป. 5-6	กลุ่มบูรพาฯ	ด.ญ.ศิริลักษณ์	สุรินทร์กาศ	25 พ.ย. 39
16	ชนะเลิศคัดลายมือ ป. 1-2	กลุ่มบูรพาฯ	ด.ญ.รสริน	คุณชม	18 พ.ย. 40
17	รองชนะเลิศคัดลายมือ ป. 1-2	กลุ่มบูรพาฯ	ด.ญ.พัชรียา	สุแก้ว	18 พ.ย. 40
18	ชนะเลิศคัดลายมือ ป. 3-4	กลุ่มบูรพาฯ	ด.ญ.ณัฐภรณ์	ทาโน	18 พ.ย. 40
19	ชนะเลิศคัดลายมือ ป. 5-6	กลุ่มบูรพาฯ	ด.ช.ราชัญ	แดงคำดี	18 พ.ย. 40
20	รองชนะเลิศการเรียงความ ป. 1-2	กลุ่มบูรพาฯ	ด.ญ.นิตยา	แดงคำดี	18 พ.ย. 40
21	รองชนะเลิศการเรียงความ ป. 3-4	กลุ่มบูรพาฯ	ด.ญ.เทียรทิพย์	กันธิยะ	18 พ.ย. 40
22	ชนะเลิศทักษะภาษาอังกฤษ	กลุ่มบูรพาฯ	ด.ญ.กาญจนา	ฝ่ายลิพล	18 พ.ย. 40
23	ชนะเลิศการคิดเลขเร็ว ป.1-2	กลุ่มบูรพาฯ	ด.ช.ศาโรจน์	กัมภีระ	18 พ.ย. 40
24	ชนะเลิศการวาดภาพระบายสี ป. 3-4	กลุ่มบูรพาฯ	ด.ช.อนุศิลป์	บุตรชัย	18 พ.ย. 40
25	รองชนะเลิศการอ่านร้อยแก้ว ป. 1-2	กลุ่มบูรพาฯ	ด.ญ.อัจฉราภรณ์	ใจสุข	18 พ.ย. 40
26	รองชนะเลิศการอ่านร้อยแก้ว ป. 5-6	กลุ่มบูรพาฯ	ด.ญ.สุริย์รัตน์	สืบจากดีบ	18 พ.ย. 40
27	ชนะเลิศการพูด ป. 1-2	กลุ่มบูรพาฯ	ด.ญ.นิตยา	แดงคำดี	18 พ.ย. 40
28	รองชนะเลิศการพูด ป. 3-4	กลุ่มบูรพาฯ	ด.ญ.นริสา	ปัญญาดี	18 พ.ย. 40
29	รองชนะเลิศการพูด ป. 5-6	กลุ่มบูรพาฯ	ด.ญ.สุริรัตน์	สืบจากดีบ	18 พ.ย. 40
30	รองชนะเลิศการเล่านิทาน ป. 3-4	กลุ่มบูรพาฯ	ด.ญ.สุภาภรณ์	เต๊ะจ๊ะกัน	18 พ.ย. 40

ที่	รางวัลที่ได้รับ	จากหน่วยงาน	ผู้ได้รับรางวัล	วัน เดือน ปี ที่ได้รับ
31	รองชนะเลิศการเล่านิทาน ป. 5-6	กลุ่มบูรพาฯ	ค.ญ.สุริย์รัตน์ สืบจากดี๊	18 พ.ย. 40
32	รองชนะเลิศการสร้างภาพตามเพลง	กลุ่มบูรพาฯ	ค.ช.สำราญศักดิ์ กาละวัง	18 พ.ย. 40
33	ชนะเลิศการประดิษฐ์ของใช้ด้วยเศษวัสดุ	กลุ่มบูรพาฯ	ค.ญ.นงคราญ ฟองคำ	18 พ.ย. 40
34	ชนะเลิศการประดิษฐ์ของใช้ด้วยเศษวัสดุ	กลุ่มบูรพาฯ	ค.ญ.สุริย์พร หงษ์ภมร	18 พ.ย. 40
35	ชนะเลิศการประดิษฐ์ของใช้ด้วยเศษวัสดุ	กลุ่มบูรพาฯ	ค.ญ.ชารี ดวงนุรัตน์	18 พ.ย. 40
36	ชนะเลิศกิจกรรมคอมพิวเตอร์ขั้นพื้นฐาน (CW) ระดับประถมศึกษา	สพจ.เชียงใหม่	ค.ญ.จินตนา รังทะยี่	25 พ.ย. 40
37	ชนะเลิศกิจกรรมคอมพิวเตอร์ขั้นพื้นฐาน (CW) ระดับประถมศึกษา	สพจ.เชียงใหม่	ค.ญ.กฤษฎา กิตติวรารัตน์	25 พ.ย. 40
38	รองชนะเลิศคัดลายมือ ป. 1-2	สพจ.เชียงใหม่	ค.ญ.รสริน คุณชม	25 พ.ย. 40
39	ชนะเลิศคัดลายมือ ป. 5-6	สพจ.เชียงใหม่	ค.ญ.วิลาวัลย์ รังทะยี่	25 พ.ย. 40

เยี่ยมชมและศึกษาดูงาน โรงเรียนบ้านต้นแก้ว ในปี 2536-2541

ที่	วัน เดือน ปี	คณะผู้มาเยี่ยมชม/ศึกษาดูงาน	จาก สปอ.	จาก สปจ.	หมายเหตุ
1	15 ก.พ. 36	คณะครูโรงเรียนบ้านโป่งน้อย	เมือง	เชียงใหม่	
2	22 มิ.ย. 36	คณะผู้บริหาร,ศึกษานิเทศก์,เจ้าหน้าที่	เลาขวัญ	กาญจนบุรี	
3	9 ก.ค. 36	คณะผู้บริหาร,เจ้าหน้าที่	เมือง	กาญจนบุรี	
4	6 ส.ค. 36	คณะกลุ่มโรงเรียนบ้านแอ่น	ดอยเต่า	เชียงใหม่	
5	6 ส.ค. 36	หน.ปอ.ผู้บริหาร	แม่แจ่ม	เชียงใหม่	
6	15 พ.ย. 36	คณะครู, กรรมการศึกษา ร.ร.ห้วยแก้ว	แม่วาง	เชียงใหม่	
7	19 พ.ย. 36	คณะผู้บริหารและครู	หัวหิน	ประจวบคีรีขันธ์	
8	14 ก.ค. 37	คณะครูโรงเรียนแม่จอเหนือ	แม่แจ่ม	น	
9	27 ก.ค. 37	คณะกรรมการกลุ่ม,กรรมการศึกษา กลุ่มโรงเรียนศิริเขต	หางดง	เชียงใหม่ เชียงใหม่	
10	9 พ.ค. 38	คณะครูกลุ่มโรงเรียนท่าผา	แม่แจ่ม		
11	9 มิ.ย. 38	คณะผู้บริหารโรงเรียน	ท่าม่วง	เชียงใหม่	
12	23 มิ.ย. 38	คณะกรรมการกลุ่ม ครูวิชาการกลุ่ม	ฮอด	กาญจนบุรี	
13	14 ก.ค. 38	คณะกรรมการกลุ่ม ครูวิชาการกลุ่ม ครูวิชาการ โรงเรียนกลุ่มโรงเรียนบึง บอระเพ็ด	เมือง	เชียงใหม่ นครสวรรค์	
14	10 ส.ค. 38	คณะผู้บริหาร สปจ. สุราษฎร์ธานี			
15	31 ส.ค.38	คณะครูโรงเรียนวัดโพธิ์เฉลิมรักษ์	บางน้ำเปรี้ยว	สุราษฎร์ธานี	
16	15 พ.ย. 38	คณะครูโรงเรียนบ้านแอ่นจัดสรร	ดอยเต่า	ฉะเชิงเทรา	
17	25 ม.ค. 39	คณะครู/ผู้บริหาร	พลับพลาชัย	เชียงใหม่	
18	12 ก.พ. 39	คณะครู/ผู้บริหาร โรงเรียนขยายโอกาส	เมือง	บุรีรัมย์	
19	22 พ.ค. 39	นายกมล ภูประเสริฐ รองปลัด ศธ. พร้อมคณะ		ลำพูน กรุงเทพฯ	
20	19 มิ.ย. 39	นายสุขวิชา รังสิตพล รมต. ศธ. พร้อมคณะ		กรุงเทพฯ	
21	20 มิ.ย. 39	คณะผู้บริหาร สปอ. สุโขทัย	สุโขทัย		
22	21 มิ.ย. 39	คณะผู้บริหาร , และข้าราชการ	ไชโย	นครราชสีมา	
23	25 มิ.ย. 42	ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ ประจำเขตการศึกษา 8	-	อ่างทอง กรุงเทพฯ	เซ็น แก้วยศ
24	5 ก.ค. 39	คณะวิชาการกลุ่มโรงเรียนจุน	จุน		
25	19 ก.ค. 39	คณาจารย์และนิสิตปริญญาโท มศว. ประสานมิตร	-	พะเยา	

ที่	วัน เดือน ปี	คณะผู้มาเยี่ยมชม/ศึกษาดูงาน	จาก สปอ.	จาก สปจ.	หมายเหตุ
27	2 ส.ค.39	คณะข้าราชการครูสำนักงานเขตราชเทวี	-	กรุงเทพฯ	
28	9 ส.ค.39	คณะครูกลุ่มหนองบัว-แก่งเสี้ยน	เมือง	กาญจนบุรี	
29	15 ส.ค.39	คณะข้าราชการ สปอ.เชียงใหม่	เชียงใหม่	พะเยา	
30	16 ส.ค.39	คณะครูโรงเรียนบ้านแม่แพะครูวิชา การกลุ่มสะเมิงเหนือ	สะเมิง	เชียงใหม่	
31	23 ส.ค.39	คณะผู้บริหาร – ครู สปอ.ขลุง	ขลุง	กรุงเทพฯ	
32	29 ส.ค.39	คณะกรรมการ, ครูวิชาการกลุ่ม โรงเรียนสอ	สอ	กาญจนบุรี	
33	11 ก.ย. 39	คณะครูกลุ่มโรงเรียนบ้านแป้น	เมือง	ลำพูน	
34	25 ก.ย. 39	คณะผู้บริหาร ข้าราชการ สปอ.สีคิ้ว	สีคิ้ว	นครราชสีมา	
35	15 พ.ย. 39	คณะนักศึกษาทันตแพทย์+อาจารย์ ม.ช.	เมือง	เชียงใหม่	
36	21 พ.ย. 39	คณะนักศึกษาทันตแพทย์+อาจารย์ ม.ช.	เมือง	เชียงใหม่	ดร.กษมา
37	21 ก.พ. 40	อธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน	-	กรุงเทพฯ	วรวรรณ ณ อยู่ธยา
38	28 ก.พ. 40	คณะครู กรรมการโรงเรียน หนองปลาหมัน	แม่ริม	เชียงใหม่	
39	20 มี.ค. 40	ผู้บริหาร ครูวิชาการศูนย์ หนองจาง	ร้องกวาง	แพร่	
40	19 มี.ค. 40	คณะครู โรงเรียนวัดช้างเคียน	เมือง	เชียงใหม่	
41	1 ส.ค. 40	ผู้ช่วยเลขาฯศูนย์ฝึกอบรม เขต กศ.8 +คณะผู้เข้ารับการฝึกอบรมผู้บริหาร	เมือง	เชียงใหม่	
42	15 ส.ค. 40	ผู้ช่วยเลขาฯ ศูนย์ฝึกอบรม เขต กศ. 8 +คณะผู้เข้ารับการฝึกอบรมผู้บริหาร	เมือง	เชียงใหม่	
43	21 ส.ค. 40	คณะผู้เข้ารับการฝึกอบรมผู้บริหาร สถานศึกษา ระดับสูง รุ่นที่ 7/2540 กลุ่ม 3	เขต การศึกษา 8	เชียงใหม่	
44	21 ส.ค. 40	ผู้ช่วย หน.ปอ อกก้อย คณะผู้เข้ารับการ ฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษา ระดับสูง รุ่นที่ 1/2540 กลุ่มย่อยที่ 3	เขต การศึกษา 8	เชียงใหม่	
45	22 ส.ค. 40	อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านแม่แลบ สปอ.แม่ลาน้อย + คณะผู้เข้ารับการฝึก อบรมผู้บริหารสถานศึกษา ระดับสูง รุ่นที่ 1/2540	เขต การศึกษา 8	เชียงใหม่	

ที่	วัน เดือน ปี	คณะผู้มาเยี่ยมชม/ศึกษาดูงาน	จาก สปอ.	จาก สปจ.	หมายเหตุ
46	22 ส.ค. 40	วิทยากรพี่เลี้ยง + คณะผู้เข้ารับการฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษา ระดับสูง รุ่นที่ 8/2540	เขต การศึกษา 8	เชียงใหม่	
47	4 ก.ย. 40	ผู้บริหาร โรงเรียนขยายโอกาสฯ ผู้ช่วยเลขาธิการศูนย์ฝึก่อบรม เขต กศ. 8 + คณะผู้เข้ารับการฝึกอบรมผู้บริหาร สถานศึกษา ระดับสูง รุ่นที่ 8/2540	เขต การศึกษา 8	เชียงใหม่	
48	5 ก.ย. 40	ผู้ช่วยเลขาธิการศูนย์ฝึก่อบรม เขต กศ. 8 + คณะผู้เข้ารับการฝึกอบรมผู้บริหาร สถานศึกษา ระดับสูง รุ่นที่ 8/2540	เขต การศึกษา 8	เชียงใหม่	
49	5 ก.ย. 40	ผู้ช่วยเลขาธิการศูนย์ฝึก่อบรม เขต กศ. 8 + คณะผู้เข้ารับการฝึกอบรมผู้บริหาร สถานศึกษา ระดับสูง รุ่นพิเศษ 1/2540	เขต การศึกษา 8	เชียงใหม่	
50	11 ก.ย. 40	คณะครู โรงเรียนบ้านแม่ปิง	สปอ.ปาย	แม่ฮ่องสอน	
51	15 ก.ย. 40	คณะกรรมการประเมินโรงเรียน พระราชทาน ประจำปี 2540 ระดับจังหวัด	ศึกษาธิการ	เชียงใหม่	
52	18 ก.ย. 40	คณะผู้เข้ารับการอบรมผู้บริหาร สถานศึกษา ระดับสูง รุ่น 9/2540	เขต การศึกษา 8	เชียงใหม่	
53	19 ก.ย. 40	คณะครูกลุ่ม โรงเรียนป่าซาง-แม่แรง	สปอ.ป่าซาง	ลำพูน	
54	19 ก.ย. 40	คณะผู้เข้ารับการฝึกอบรมผู้บริหาร สถานศึกษา ระดับสูง รุ่นที่ 9/40 กลุ่ม 3	เขต การศึกษา 8	เชียงใหม่	
55	29 ก.ย. 40	คณะครู นักการ กรรมการโรงเรียน บ้านเกรด	สปอ.แม่วาง	เชียงใหม่	
56	7 ธ.ค. 40	คณะกรรมการบริหารกลุ่มโรงเรียน มัธยมศึกษา		นครราชสีมา	
57	26 ธ.ค. 40	คณะครู นักการภารโรง โรงเรียนบ้านแปลง 5	สปอ.ดอยเต่า	เชียงใหม่	
58	23 ม.ค. 41	คณะครู นักการภารโรง กรรมการ ร.ร. โรงเรียนบ้านแม่แลบ	แม่ล่าน้อย	แม่ฮ่องสอน	
59	20 ก.พ. 41	คณะครู+บุคลากร กรรมการโรงเรียน โรงเรียนวัดยังเมิน	สะเมิง	เชียงใหม่	

60	26 ก.พ. 41	คณะครู นักการภารโรง กรรมการ ร.ร. โรงเรียนบ้านกวน	หางดง	เชียงใหม่	
ที่	วัน เดือน ปี	คณะผู้มาเยี่ยมชม/ศึกษาดูงาน	จาก สปอ.	จาก สปจ.	หมายเหตุ
61	16 มี.ค. 41	คณะครูโรงเรียนบ้านป่าเส้า	คอยสะเก็ด	เชียงใหม่	
62	19 มิ.ย. 41	คณะครู กรรมการ โรงเรียน โรงเรียนบ้านแม่ทราย	ร้องกวาง	แพร่	
63	22 มิ.ย. 41	ผ่านทัศนศึกษาธารณสุข ร.พ. หางดง	หางดง	เชียงใหม่	
64	23 มิ.ย. 41	คณะครูโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ช.ม.	เมือง	เชียงใหม่	
65	29 มิ.ย. 41	คณะครู นักการภารโรง กรรมการ ร.ร. ผู้ทรงคุณวุฒิ โรงเรียนบ้านเปียง	สันป่าตอง	เชียงใหม่	
66	7 ส.ค. 41	คณะครูโรงเรียนบ้านศาลา	แม่ริม	เชียงใหม่	
67	18 ส.ค. 41	คณะครูโรงเรียน เจ้าหน้าที			
68	27 ส.ค. 41	ผู้บริหารโรงเรียน เจ้าหน้าที นักการภารโรง	คอยหล่อ	เชียงใหม่	
69	31 ส.ค. 41	คณะศึกษานิเทศก์	จอมทอง	เชียงใหม่	
70	8 ก.ย. 41	คณะครูโรงเรียนบ้านไร่	หางดง	เชียงใหม่	
71	8 ก.ย. 41	คณะครู นักการภารโรง โรงเรียนชุมชนบ้านวังดิน	ลี่	ลำพูน	
72	8 ก.ย. 41	คณะครู นักการภารโรง โรงเรียนบ้านฮ่อมต้อ	ลี่	ลำพูน	
73	25 ก.ย. 41	คณะครู นักการภารโรง โรงเรียนบ้าน	แม่แจ่ม	เชียงใหม่	
74	6 ต.ค. 41	คณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนแม่ทา	แม่ทา	ลำพูน	
75	10 พ.ย. 41	คณะครูโรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่	เมือง	เชียงใหม่	
76	12 พ.ย. 41	คณะครูโรงเรียนชุมชนบ้านน้ำดิบ	แม่สะเรียง	แม่ฮ่องสอน	
77	12 พ.ย. 41	คณะครู นักการภารโรง โรงเรียนวัดห้วยทราย			
78	26 พ.ย. 41	นักศึกษาปริญญาโท สาขาการพยาบาล สตรี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	เมือง	เชียงใหม่	
79	27 พ.ย. 41	นายสมเพชร วรรณแก้ว โรงเรียน เทคโนโลยี ไทย-ญี่ปุ่น-เยอรมัน	เมือง	เชียงใหม่	
80	8 ธ.ค. 41	คณะครูโรงเรียนอนุบาลลำนารายณ์	ชัยบาดาล	ลพบุรี	
81	22 ธ.ค. 41	เจ้าหน้าที่ตำรวจ สภอ.หางดง	หางดง	เชียงใหม่	

เป้าหมายของโรงเรียน (School Goals)

โรงเรียนบ้านต้นแก้ว ได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ระหว่างปีการศึกษา 2542-2544 ไว้ 4 ด้าน ดังนี้

1. เป้าหมายด้านโรงเรียนและสถานศึกษา

นโยบาย	แนวปฏิบัติ	ผลผลิต
เร่งรัด ปรับปรุง พัฒนา ห้องเรียนทุกห้องให้เป็นห้องเสริมประสบการณ์ ส่งเสริมการพัฒนาด้าน ภูมิทัศน์ สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้มีความร่มรื่น สะอาด สวยงาม และเป็นระเบียบ	จัดห้องเรียนทุกห้องให้เป็นห้องเสริมประสบการณ์ มีสื่อการเรียนการสอนและสื่อเสริม รวมทั้งจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนการสอน จัดทำสวนหย่อม ปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ จัดทำป้ายแสดงทิศทางและตำแหน่งต่างๆ ของอาคาร สถานที่ต่างๆ ตลอดจน แนวทางการจราจรที่ถูกต้องในโรงเรียน	โรงเรียนมีความพร้อมในการจัดห้องเรียน ให้เอื้อต่อการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดคุณภาพทางการศึกษา โรงเรียนมีบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดี นักเรียนอยู่ในโรงเรียนอย่างมีความสุขมีจิตสำนึกที่ดี ต่อคุณธรรมและการเรียนการสอน

ยุทธศาสตร์ด้านโรงเรียนและสถานศึกษา (อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์)

ยุทธศาสตร์	ปีการศึกษา 2542	ปีการศึกษา 2543	ปีการศึกษา 2544
1. จัดสร้างจัดหาปรับปรุง อาคารเรียน อาคาร ประกอบให้เพียงพอและ เหมาะสมให้เป็นปัจจุบัน	-สร้างเรือนเพาะชำ -ปรับปรุงร้านค้าสหกรณ์ -จัดทำห้องประชุม -ปรับปรุงห้องน้ำห้องส้วม -ปรับปรุงห้องพักครู	-ปรับปรุงเรือนเพาะชำ -สร้างสหกรณ์ร้านค้า -ปรับปรุงห้องประชุม -สร้างห้องน้ำห้องส้วม -พัฒนาห้องพักครู	-พัฒนาเรือนเพาะชำ -พัฒนาสหกรณ์ร้านค้า -ปรับปรุงห้องประชุมให้ ทันสมัย -บำรุง รักษาห้องน้ำ ห้องส้วม
2. ปรับปรุงรักษาห้อง ปฏิบัติการให้เป็น ปัจจุบัน	- ปรับปรุงห้องวิทยุ -ห้องสมุด -ห้องคอมพิวเตอร์ -ห้องปฏิบัติการทางภาษา -สร้างห้องพละ -สร้างห้องจริยะ -สร้างห้องวิชาการ	-ปรับปรุงห้องวิทยุ -ปรับปรุงห้องสมุด -ปรับปรุงห้องคอมพิวเตอร์ -ปรับปรุงห้องปฏิบัติการทาง ภาษา ปรับปรุงห้องพละ ปรับปรุงห้องจริยะ -ปรับปรุงห้องวิชาการ	-ปรับปรุงและพัฒนา ห้องวิทยุ -ปรับปรุงและพัฒนา ห้องสมุด -ปรับปรุงและพัฒนา ห้องคอมพิวเตอร์ -ปรับปรุงและพัฒนา ห้องปฏิบัติการทางภาษา -ปรับปรุงและพัฒนา ห้องพละ -ปรับปรุงและพัฒนา ห้องจริยะ -ปรับปรุงและพัฒนาห้อง วิชาการ
3. จัดบรรยากาศ สิ่งแวดล้อมให้เป็น ระเบียบเรียบร้อย สะอาด รมรื่น สวยงาม น่าอยู่น่าอาศัย	- ปรับปรุงสวนหย่อมหน้า อาคาร 2,3 ป้ายหน้า โรงเรียน สวนหย่อมหน้า อาคารอนุบาล ทางเข้า โรงเรียนบริเวณแท็งก์น้ำ	-สร้างสวนสุขภาพพริมรั้ว ด้านหน้า	-ปลูกกล้วยน้ำว้าพริมรั้ว ด้านหลัง

ยุทธศาสตร์	ปีการศึกษา 2542	ปีการศึกษา 2543	ปีการศึกษา 2544
4. จัดสร้าง ปรับปรุงพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานและ ระบบสาธารณูปโภคให้ เพียงพอ	-ปรับปรุงระบบน้ำดื่ม ภายในโรงเรียนให้สะอาด -จัดระบบน้ำใช้ในบริเวณ โรงเรียนให้เพียงพอต่อ กิจกรรมต่างๆ -ติดตั้งหม้อแปลงไฟฟ้า	-ปรับปรุงระบบน้ำดื่มให้ เพียงพอและทันสมัย -ปรับปรุงระบบน้ำใช้ -ปรับปรุงระบบไฟฟ้า ภายในโรงเรียน -สร้างเตาเผาขยะ	-ปรับปรุงพัฒนา -ปรับปรุงพัฒนา -ปรับปรุงพัฒนาระบบ ไฟฟ้าให้มีความสะดวก และปลอดภัย -ปรับปรุงพัฒนาเตาเผา ขยะ

ยุทธศาสตร์ด้านบุคลากร

ยุทธศาสตร์	ปีการศึกษา 2542	ปีการศึกษา 2543	ปีการศึกษา 2544
1. การพัฒนาครูผู้สอน	-กำหนดแนวทางพัฒนา -การนิเทศการสอน -ส่งเข้ารับการอบรมสัมมนา -การจัดพัฒนาองค์การ (O.D) -การประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง และการใช้เพิ่มสะสมงานดีเด่น -ประชุม สัมมนาเชิงปฏิบัติการจัดทำเพิ่มสะสมผลงาน	-ประชุมจัดทำแผนปฏิบัติการ -จัดอบรมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับข้าราชการครู -อบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรท้องถิ่น -จัดศึกษาดูงานเปรียบเทียบโรงเรียนดีเด่นด้านต่างๆ	-ประชุมปฏิบัติการจัดทำแผนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง -ประชุมจัดทำประกันคุณภาพการศึกษา -ประชุมวิเคราะห์ผลการประกันคุณภาพการศึกษาในรอบปีการศึกษา 2542-2544
2. อบรมการใช้เทคนิคและการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี	-อบรมการใช้คอมพิวเตอร์ -ประชุมปฏิบัติการผลิตสื่อ -อบรมการใช้สื่อ และนวัตกรรมใหม่ๆ -อบรมการใช้ (CAI) -การใช้ CD-ROM -อบรมการใช้สัญญาณดาวเทียม	-การวิเคราะห์ข้อทดสอบ	-ส่งเสริมการผลิตสื่อและนวัตกรรมใหม่ -พัฒนาการใช้สื่อนวัตกรรมด้านการเรียนการสอน
3. การส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า เพื่อจัดทำเสนอผลงาน	-ส่งเสริมการศึกษาต่อและอบรม -จัดกิจกรรมการบันทึกผลการสอน -ส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน -ส่งเสริม แนะนำการจัดทำผลงานทางวิชาการ	-ส่งเสริมการอบรมและการศึกษาต่อ -ส่งเสริมการจัดทำรวบรวมผลงาน -ส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน -ตั้งคณะที่ปรึกษาการจัดทำผลงานทางวิชาการ	-ส่งเสริมการอบรมและการศึกษาต่อ -ส่งเสริมการจัดทำและรวบรวมผลงาน -ส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน -พัฒนาผลงานทางวิชาการ

ยุทธศาสตร์	ปีการศึกษา 2542	ปีการศึกษา 2543	ปีการศึกษา 2544
4. การจัดสวัสดิการและ เสริมสร้างขวัญกำลังใจ	-กองทุนสวัสดิการ -กิจกรรมสังสรรค์ -กิจกรรมส่งท้ายปีเก่าต้อนรับ ปีใหม่ -กิจกรรมสร้างขวัญ และ กำลังใจ -การพิจารณาความดี ความชอบอย่างเปิดเผยและ ยุติธรรม -การคัดเลือกครูดีเด่น -การประกาศเกียรติคุณ ยกย่องผู้ที่มีผลงานดีเด่น ความดีงาม -การอบรม ศึกษา ฝึกงาน	-กองทุนสวัสดิการ -กิจกรรมกีฬาและสังสรรค์ -กิจกรรมแสดงความยินดี -กิจกรรมสร้างขวัญ และ กำลังใจ -การพิจารณาความดี ความชอบอย่างเปิดเผย และยุติธรรม -การคัดเลือกครูดีเด่น -การประกาศเกียรติคุณ ยกย่องผู้ที่มีผลงานดีเด่น ความดี -การอบรม ศึกษา ฝึกงาน	-กองทุนสวัสดิการ -กิจกรรมสังสรรค์ -กิจกรรมแสดงความยินดี -การอบรม ศึกษา ฝึกงาน -การพิจารณาความดี ความชอบอย่างเปิดเผย และยุติธรรม -การประกาศยกย่อง คุณงามความดี

ยุทธศาสตร์ด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน

ยุทธศาสตร์	ปีการศึกษา 2542	ปีการศึกษา 2543	ปีการศึกษา 2544
1. จัดหาสื่อ อุปกรณ์ นวัตกรรม เทคโนโลยี ที่เหมาะสมและทันสมัย	-จัดหาสื่อ อุปกรณ์ การเรียน การสอน -จัดทำนวัตกรรมเพื่อ แก้ปัญหาและพัฒนาการ เรียนการสอน -จัดซื้อ CD-ROM -จัดซื้อโปรแกรม CAI ภาษาอังกฤษ ประจำห้อง Sound Lab -จัดหา VIDEO 1 เครื่อง -ติดตั้งเครื่องคอมพิวเตอร์ ใช้ระบบ Lan 10 เครื่อง -จัดหาชุดหูฟัง 20 ชุด	-จัดหาสื่อ อุปกรณ์ การเรียนการสอน -จัดทำนวัตกรรมเพื่อ แก้ปัญหาและพัฒนาการ เรียนการสอน -จัดซื้อ CD-ROM -จัดซื้อโปรแกรม CAI กลุ่ม สปช. กลุ่มทักษะ (คณิตศาสตร์) -จัดหาโทรทัศน์สี 3 เครื่อง -จัดหา VIDEO 3 เครื่อง -พัฒนาระบบคอมพิวเตอร์ -ปรับปรุงการใช้ห้อง (Sound Lab)	-จัดหาสื่อ อุปกรณ์ ทางการเรียนการสอน -จัดทำนวัตกรรมเพื่อ แก้ปัญหาและพัฒนา การเรียนการสอน -จัดซื้อ CD-ROM -จัดซื้อโปรแกรม CAI กลุ่มสสน. และกลุ่ม กพอ.
2. การพัฒนากระบวนการ เรียนการสอนที่เน้น นักเรียนเป็นศูนย์กลาง	-ประชุม อบรม สัมมนา -การอบรมการจัดทำแผน การสอนที่เน้นนักเรียน เป็นศูนย์กลาง -นำแผนการสอนไปทดลอง และบันทึกผล -วิเคราะห์สรุปผลการใช้ -ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนของนักเรียน -กำหนดแนวทางในการ แก้ไขปรับปรุง และพัฒนา	-จัดทำแผนการสอนที่เน้น นักเรียนเป็นศูนย์กลาง อย่างน้อยคนละ 1 กลุ่ม ประสบการณ์ -ประชุมเพื่อพัฒนา แผนการสอนที่เน้น นักเรียนเป็นศูนย์กลาง -จัดทำกิจกรรมเสริมการ เรียนที่เน้นนักเรียนเป็น ศูนย์กลางโดยเฉพาะ ห้องสมุดและห้องโสต- ทัศนูปกรณ์	-พัฒนาการจัดทำ แผนการสอนที่เน้นนัก เรียนเป็นศูนย์กลาง -ประชุมสัมมนาเกี่ยวกับ แผนการสอนที่เน้น นักเรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียนและผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน -จัดกิจกรรมส่งเสริม ที่ หลากหลาย -ประเมินผลการดำเนิน งานเพื่อสรุปและ รายงานผล

ยุทธศาสตร์	ปีการศึกษา 2542	ปีการศึกษา 2543	ปีการศึกษา 2544
3. ข้อตกลงด้านคุณภาพ ทางการเรียนการสอน 3.1 กลุ่มวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี	-จัดทำแผนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง -จัดซื้อ จัดหาสื่อ วัสดุ ครุภัณฑ์ ให้เหมาะสมและเพียงพอ -ส่งเสริมทำโครงการวิทยาศาสตร์ -จัดกิจกรรมตอบปัญหาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ -เข้าค่ายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม -จัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมโดยนักเรียนมีส่วนร่วมปฏิบัติ	-ปรับปรุงแผนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง -ปรับปรุงห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ -จัดให้มีมุมหนังสือในห้องห้องวิทยาศาสตร์ -จัดหาวิทยุทัศน์ประจำห้องวิทยาศาสตร์ -จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ เช่น การตอบปัญหา นิทรรศการประกวดสิ่งประดิษฐ์ -ส่งเสริมการจัดทำโครงการวิทยาศาสตร์ -จัดตั้งชุมนุมวิทยาศาสตร์ -จัดติดเข็มเพื่อเข้าแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการตามโครงการสู่ยอดธงชัย -เข้าค่ายธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม -อบรมครูใช้โปรแกรม CAI กลุ่ม สปช.	-พัฒนาห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น -พัฒนามุมหนังสือให้สามารถอำนวยความสะดวกแก่บุคลากรได้อย่างเต็มที่ -ปรับปรุงมุมวิทยุทัศน์ให้สะดวกต่อการใช้งาน -จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ -จัดนิทรรศการทางวิทยาศาสตร์ -พัฒนาชุมนุมวิทยาศาสตร์ -ติดเข็มเพื่อเข้าแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการตามโครงการสู่ยอดธงชัย -เข้าค่ายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม -พัฒนาโปรแกรม CAI กลุ่ม สปช.

ยุทธศาสตร์	ปีการศึกษา 2542	ปีการศึกษา 2543	ปีการศึกษา 2544
3.2 กลุ่มทักษะ (คณิตศาสตร์)	-จัดทำแผนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง -จัดทำห้องคณิตศาสตร์ -ผลิตและใช้สื่อการสอน -จัดทำแบบฝึกทักษะความเป็นเลิศทางคณิตศาสตร์ -ส่งนักเรียนเข้าแข่งขันความสามารถทางคณิตศาสตร์ในระดับต่างๆ -จัดสอนซ่อมเสริมนักเรียนอ่อน และติวเข้มนักเรียนเก่ง	-ปรับปรุงแผนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง -ปรับปรุงห้องคณิตศาสตร์ -ปรับปรุงสื่อการสอน -ปรับปรุงชุมนุมคณิตศาสตร์ -จัดทำแบบฝึกทักษะความเป็นเลิศทางคณิตศาสตร์ -ส่งนักเรียนเข้าแข่งขันความสามารถทางคณิตศาสตร์ในระดับต่างๆ -จัดสอนซ่อมเสริมนักเรียนอ่อน และติวเข้มนักเรียนเก่ง -ศึกษาดูงานครูสอนคณิตศาสตร์ดีเด่นระดับต่างๆ	-พัฒนาแผนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง -พัฒนาห้องคณิตศาสตร์ -พัฒนาสื่อการเรียน -พัฒนาชุมนุมคณิตศาสตร์ -จัดทำแบบฝึกทักษะความเป็นเลิศทางคณิตศาสตร์ -ส่งนักเรียนเข้าแข่งขันความสามารถทางคณิตศาสตร์ในระดับต่างๆ -ปรับปรุง พัฒนาวิธีการสอนซ่อมเสริม -จัดโปรแกรมการสอนซ่อมเสริมโดยใช้ CAI
3.3 กลุ่มทักษะ (ภาษาไทย)	-จัดทำแผนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง -จัดผลิต และใช้สื่อ การสอน -จัดแข่งขันทักษะ ภาษาไทย -จัดป้ายนิเทศภาษาไทย -จัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นเลิศทางภาษาไทย (นักพูด นักอ่าน นักเขียน) -จัดกิจกรรมภาษาไทย วันละคำ -จัดห้องปฏิบัติการภาษาไทย -จัดมุมหนังสือห้องปฏิบัติการภาษาไทย	-ปรับปรุงแผนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง -ปรับปรุงสื่อการสอน -ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาไทย -พัฒนาการเรียนการสอนตามแผนการสอน -นำผลการประเมินมาพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ -จัดกิจกรรมชุมนุมภาษาไทย -ส่งเสริมด้านความเป็นเลิศทางภาษาไทย -จัดกิจกรรมภาษาไทยวันละคำ	-พัฒนาสื่อการสอน -ส่งเสริมการเรียนสอนภาษาไทย -จัดกิจกรรมส่งเสริมที่หลากหลาย -จัดกิจกรรมชุมนุมภาษาไทย -จัดรายการปณิณะภาษาไทยเที่ยงวัน -ส่งนักเรียนเข้าแข่งขันความเป็นเลิศ (ยอดนักพูด นักอ่าน นักเขียน) -พัฒนามุมหนังสือให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น -พัฒนากิจกรรมภาษาไทยวันละคำ

ยุทธศาสตร์	ปีการศึกษา 2542	ปีการศึกษา 2543	ปีการศึกษา 2544
3.4 กลุ่มประสบการณ์พิเศษ (ภาษาอังกฤษ)	-จัดทำแผนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง -จัดสร้างห้องปฏิบัติการทางภาษา (Sound Lab) -ผลิตสื่อการเรียนการสอน -จัดมุมหนังสือ -จัดรายการภาษาอังกฤษวันนี้ทางศูนย์ข่าวสารโรงเรียน -จัดกิจกรรมชุมนุมภาษาอังกฤษ -จัดบอร์ดปริศนาประจำสัปดาห์พร้อมรางวัลสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรม -จัดกิจกรรมภาษาอังกฤษวันละคำ -จัดซื้อโปรแกรมการสอนห้องปฏิบัติการทางภาษา	-จัดรายการศูนย์ข่าวสารรายการภาษาไทยวันนี้ -ปรับปรุงบรรยากาศห้องปฏิบัติการภาษาไทย -ปรับปรุงห้องปฏิบัติการทางภาษา (Sound Lab) -ปรับปรุงสื่อการสอน -ปรับปรุงแผนการสอน -จัดกิจกรรมเข้าค่ายภาษาอังกฤษ -จัดติวเข้มสำหรับนักเรียนที่จะเข้าแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการตามโครงการสู่ยอดธงชัย -จัดแข่งขันทักษะต่างๆในโรงเรียน -จัดและพัฒนาบอร์ดป้ายนิเทศเพื่อให้นักเรียนสนใจยิ่งขึ้น -ปรับปรุงมุมหนังสือให้เป็นศูนย์กลางการค้นคว้า -ปรับปรุงกิจกรรมภาษาอังกฤษวันละคำ -ปรับปรุงโปรแกรมการสอนภาษาอังกฤษ	-พัฒนาสื่อการเรียนการสอน -พัฒนาห้องปฏิบัติการทางภาษา (Sound Lab) -พัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มประสบการณ์และทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ -พัฒนากิจกรรมเข้าค่ายภาษาอังกฤษ -พัฒนามุมหนังสือให้เป็นศูนย์กลางการค้นคว้า -พัฒนากิจกรรมภาษาอังกฤษวันละคำ -พัฒนาโปรแกรมการสอนภาษาอังกฤษ

ยุทธศาสตร์	ปีการศึกษา 2542	ปีการศึกษา 2543	ปีการศึกษา 2544
3.5 บุคลิกภาพและ สุนทรียภาพ	-จัดทำแผนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง -จัดทำและผลิตสื่อการสอน -จัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน -จัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยและวินัยนักเรียน -จัดการเรียนการสอนวิชาพุทธศาสนา นิมนต์พระมาสอนในโรงเรียน -จัดกิจกรรมฟังธรรมะและปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางศาสนา -จัดกิจกรรมอบรมธรรมะในวันศุกร์สุดสัปดาห์โดยครู/พระสงฆ์/พระธรรมทูต -จัดสร้างห้องจริยศึกษา -เน้นการนำเหตุการณ์ปัจจุบันในสังคมมาจัดสถานการณ์การเรียนการสอน -จัดแข่งขันตอบปัญหาธรรมะ -ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนสอนโดยเชิญวิทยากร/ภูมิปัญญาท้องถิ่น/สถานประกอบการในชุมชน	-ปรับปรุงแผนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง -ปรับปรุงสื่อการสอน -ปรับปรุงกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน -จัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยและวินัยนักเรียน -จัดกิจกรรมฟังธรรมะและปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางศาสนา -จัดกิจกรรมเข้าค่ายปฏิบัติธรรม “หนูน้อยตามรอยธรรม” -ปรับปรุงห้องจริยศึกษาให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนการสอน -จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ปัจจุบัน -จัดประกวดสวดมนต์หมู่ทำนองสรภัญญะ -ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน -ปรับปรุงกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอนามัยนักเรียน	-พัฒนาแผนการสอนให้ได้มาตรฐาน -พัฒนาสื่อการสอน -พัฒนางิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม -จัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยและวินัยนักเรียน -จัดสัปดาห์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา -จัดกิจกรรม “หนูน้อยตามรอยธรรม” -พัฒนาห้องจริยศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนการสอน -พัฒนางิจกรรมการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ -จัดประกวดมารยาทไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ซอพื้นเมือง การละเล่นพื้นบ้านที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม -ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมโดยบูรณาการให้เข้ากับชีวิตประจำวัน -พัฒนางิจกรรมส่งเสริมส่งเสริมสุขภาพอนามัยนักเรียน

ยุทธศาสตร์	ปีการศึกษา 2542	ปีการศึกษา 2543	ปีการศึกษา 2544
3.6 กลุ่มการทำงานและ พื้นฐานอาชีพ	-จัดกิจกรรมพัฒนาสุขภาพอนามัยนักเรียน -จัดตั้งชุมนุมกีฬา -ส่งเสริมการออกกำลังกายและการเล่นกีฬาอย่างถูกต้อง -จัดแข่งขันกีฬาภายในโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนและกีฬาเยาวชนประจำตำบล -จัดแข่งขันความเป็นเลิศทางด้านศิลปดนตรีไทย การร้องเพลงและการแสดงพื้นเมือง -จัดงานแสดงผลงานศิลปะของนักเรียน -จัดหาดนตรีไทย ดนตรีพื้นเมืองและอังกะลุง -จัดหาอุปกรณ์วงดุริยางค์เพิ่มเติม -จัดกิจกรรมชุมนุมศิลปะ -จัดทำแผนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง -จัดกิจกรรมศึกษาดูงานและฝึกปฏิบัติงานในสถานประกอบการที่ตั้งอยู่ในชุมชน	-จัดศูนย์ฝึกอบรมกีฬาเยาวชนประจำตำบล -ปรับปรุงชุมนุมกีฬา -ส่งเสริมการออกกำลังกายอย่างถูกต้อง -จัดแข่งขันกีฬาภายในโรงเรียน กีฬาภายในกลุ่มโรงเรียน และกีฬาเยาวชนประจำตำบล -จัดแข่งขันความเป็นเลิศทางศิลปดนตรีไทยการร้องเพลง และการแสดงพื้นเมือง -จัดนิทรรศการแสดงผลงานศิลปะของนักเรียน -จัดตั้งชุมนุมดนตรีนาฏศิลป์ -ปรับปรุงพัฒนางดุริยางค์โรงเรียนให้ได้มาตรฐานยิ่งขึ้น -ปรับปรุงชุมนุมศิลปะ -ปรับปรุงแผนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง -ปรับปรุงหลักสูตรท้องถิ่นและโครงการสาธิตการทำแอนดิด	-พัฒนาศูนย์ฝึกกีฬาฯประจำตำบล -พัฒนาชุมนุมกีฬา -ส่งเสริมการแข่งขันกีฬาในระดับต่างๆ -ส่งเสริมนักเรียนและครูเข้าร่วมแข่งขันความเป็นเลิศในระดับต่างๆ -ปรับปรุงสถานที่จัดเก็บผลงานศิลปะของนักเรียน -จัดแสดงดนตรีไทยสากล และพื้นเมือง ตามโอกาส -พัฒนาชุมนุมศิลปะ -พัฒนาการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ -พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

ยุทธศาสตร์	ปีการศึกษา 2542	ปีการศึกษา 2543	ปีการศึกษา 2544
	-จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง การทำแอนติค และ โครงการสาธิตเป็นงาน เลือกลุ่มกพอ. ชั้น ป. 5-6 -จัดกิจกรรมอาหารกลางวัน เพื่อการเรียนการสอนโดย ให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติเอง -จัดสร้างโรงอาหารห้อง คหกรรม และ โภชนาการ พร้อมทั้งจัดหาวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ให้พร้อม -จัดกิจกรรมชุมนุมงานอาชีพ -ส่งเสริมกิจกรรมความเป็น เลิศทางวิชาการในกลุ่ม กพอ. -อบรมบุคลากรหลักสูตรการใช้คอมพิวเตอร์ขั้นพื้นฐาน -จัดนิทรรศการแสดงผลงาน นักเรียน -จัดกิจกรรมแนะแนวอาชีพ	-จัดศึกษาดูงานและฝึก ปฏิบัติงานในสถาน ประกอบการของชุมชน -จัดโครงการอาหาร กลางวันเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนโดยให้นัก เรียนได้ลงมือปฏิบัติ -ปรับปรุงโรงอาหาร ห้อง คหกรรม และ โภชนาให้ ได้มาตรฐานเอื้อต่อการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นอย่างดี -ปรับปรุงชุมนุมงานอาชีพ -พัฒนาฝีมือนักเรียนในด้าน ความเป็นเลิศทางวิชาการ เช่น งานฝีมือ งาน ประดิษฐ์ เพื่อเข้าร่วม แข่งขันในระดับต่าง -สอนคอมพิวเตอร์ขั้น พื้นฐานเป็นงานเลือกใน กลุ่มกพอ. ชั้น ป. 5-6 -จัดนิทรรศการผลงานของ นักเรียน -ปรับปรุงห้องปฏิบัติการ กลุ่ม กพอ. -ปรับปรุงกิจกรรมแนะแนว อาชีพให้มีประสิทธิภาพ	-พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ให้เหมาะสมและ สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน -ฝึกปฏิบัติงานในสถาน ประกอบการของชุมชน -ปรับปรุง พัฒนา โครงการอาหารกลางวัน ให้มีคุณภาพ และ หลากหลาย -ศึกษาดูงานด้านการ ประกอบอาชีพทางการ เกษตรแบบสมัยใหม่ -พัฒนาการเรียน การเรียน การสอนโดยใช้ CAI -จัดนิทรรศการ ผลงาน นักเรียน -พัฒนาห้องปฏิบัติการ กลุ่ม กพอ. ให้เอื้อต่อการ เรียนอย่างแท้จริง

ยุทธศาสตร์	ปีการศึกษา 2542	ปีการศึกษา 2543	ปีการศึกษา 2544
4 การวัดผลและประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง	-จัดอบรมการทำแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) -จัดทำเอกสารประกอบการวัดและประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง -วางแผนการวัดและประเมินผลทั้งระบบ	-จัดอบรมเทคนิคการสร้างข้อทดสอบมาตรฐาน -สร้างข้อทดสอบมาตรฐานทุกกลุ่มประสบการณ์ -ประเมินผลโดยใช้ Portfolio ทุกสายชั้น -จัดนิทรรศการการแสดงผลงานดีเด่นของนักเรียน -วิเคราะห์รูปแบบการสอน	-พัฒนาข้อทดสอบให้ได้มาตรฐาน และสามารถวัดผลประเมินผลได้อย่างเที่ยงตรง -พัฒนาการวัด และประเมินผลโดยใช้ Portfolio -ประเมินผลการการใช้ Portfolio -พัฒนารูปแบบการสอน
5. การสอนซ่อมเสริม	-สำรวจสภาพการสอนซ่อมเสริม -สร้างความตระหนักให้ครูผู้สอนเห็นความสำคัญของการสอนซ่อมเสริม -จัดทำปฏิทิน/ตารางสอนซ่อมเสริมไว้ในเวลาปกติ -จัดกิจกรรมสอนซ่อมเสริมทุกสายชั้น	-อบรมเทคนิคการสอนซ่อมเสริมให้ครูผู้สอน -นิเทศติดตาม และประเมินผลอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ	-พัฒนาการวัด และประเมินผลโดยใช้ Portfolio -ประเมินผลการการใช้ Portfolio -พัฒนารูปแบบการสอนซ่อมเสริมให้มีประสิทธิภาพ -จัดโปรแกรมการสอนซ่อมเสริมโดยใช้ CAI -ประเมินผลการจัดกิจกรรมการสอนซ่อมเสริม

ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารและการจัดการ

ยุทธศาสตร์	ปีการศึกษา 2542	ปีการศึกษา 2543	ปีการศึกษา 2544
1. ปรับปรุงพัฒนาองค์การบริหารโรงเรียน	-วิเคราะห์งาน กำหนดขอบข่ายของงาน -พัฒนาการจัดโครงสร้างการบริหารงาน -พรรณนางาน -จัดบุคลากร -จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานและเพิ่มสะสมผลงาน	-พัฒนาองค์การ -ศึกษาดูงาน -ส่งเสริมการบริหารแบบมีส่วนร่วม	-ปรับปรุงงาน และบุคลากร -จัดหาซ่อมแซมวัสดุอุปกรณ์ เพื่อการบริหารงาน
2. พัฒนาแผนงานเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการบริหารงานการนิเทศและประเมินผล	-จัดหน้าที่ ขอบเขตพรรณนางาน -สร้างเสริมทีมงาน -จัดหาคอมพิวเตอร์ เพื่อการปฏิบัติงาน -นิเทศการเรียนการสอน -กำกับ ติดตาม และประเมินผลการบริหารงาน	-พัฒนาแผนงาน -กำกับ ติดตาม และประเมินผลโครงการ -ประชาสัมพันธ์การดำเนินการ -เผยแพร่ผลงานต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชน -นำผลไปปรับปรุงพัฒนาการดำเนินการ	-วิเคราะห์การจัดเก็บข้อมูล -จัดทำรายงานผลการดำเนินงานที่เกิดจากกระบวนการบริหาร -เผยแพร่ผลงานต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชน -นำผลไปปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงาน
3. ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อให้มีคุณภาพและประชาสัมพันธ์โรงเรียน	-จัดตั้งคณะกรรมการโรงเรียน -ประชุมกรรมการเพื่อวิเคราะห์สภาพโรงเรียนและความต้องการ -กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน	-คณะกรรมการช่วยเหลือสนับสนุนการบริหารงาน -ระดมทรัพยากรในชุมชนเพื่อพัฒนาโรงเรียน -รับทราบการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน	-นำผลไปปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงาน -คณะกรรมการให้คำปรึกษาช่วยเหลือ -รับทราบการตรวจสอบและผลการปฏิบัติงาน -วิเคราะห์คุณภาพการศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาโรงเรียนให้ได้มาตรฐานตามที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนด

บทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

บทบาทของกรรมการโรงเรียน

1. ร่วมมือวางแผนและให้ความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้
 - กำหนดนโยบายแผนแม่บท และแผนพัฒนาโรงเรียน
 - ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน
 - ให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ และแนวทางในการแสวงหา และให้การสนับสนุนด้านการเงิน วัสดุครุภัณฑ์ อุปกรณ์ต่างๆ ตลอดจนการจัดหาวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - รับทราบความก้าวหน้าการดำเนินงานของโรงเรียน
 - ประสานกับองค์กรท้องถิ่น ให้ความเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
 2. ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียน
 - รับทราบความก้าวหน้า และเป็นตัวแทนแจ้งข่าวความเคลื่อนไหวของโรงเรียนให้ชุมชนได้รับทราบ
 - สร้างความเข้าใจในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน
 - เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน
 - ช่วยเหลือประสานงานความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน
 3. ร่วมประเมินและรับทราบผลการดำเนินงานของโรงเรียน
 - คณะกรรมการโรงเรียนต้องมีส่วนร่วมในการสรุป และประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนในแผนปฏิบัติการประจำปี และหาแนวทางการปรับปรุงเพื่อให้โรงเรียนบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา
1. เผยแพร่ผลงานของนักเรียน
 - คณะกรรมการโรงเรียนควรให้การสนับสนุนกิจกรรมและผลงานต่างๆ ของโรงเรียน เพื่อช่วยเหลือโรงเรียนในการนำเสนอผลงานในทางสร้างสรรค์ต่อชุมชน เพื่อสร้างความชื่นชมและความภาคภูมิใจที่มีต่อโรงเรียน

บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน

1. บริหารแผนงานทั้ง 6 แผนงาน เป็นไปด้วยความเรียบร้อย
2. ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานของครู
3. ควบคุม กำกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูให้เป็นไปตามหลักสูตร
4. เป็นที่ปรึกษาให้กับคณะครูและกรรมการโรงเรียนในการพัฒนาโรงเรียน
5. ให้ขวัญ กำลังใจ และความยุติธรรม ต่อผู้ได้บังคับบัญชาด้วยความจริงใจ
6. พัฒนาคณะครูตามแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนร่วมกับบุคลากรในโรงเรียน
7. วางแผนพัฒนางานด้านต่างๆ ของโรงเรียนร่วมกับคณะครู และคณะกรรมการโรงเรียน
8. ปฏิบัติงานนอกสถานที่เท่าที่จำเป็น เพื่อประสานงานกับบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
9. จัดประชุมประจำเดือน ประชุมทางวิชาการ เพื่อชี้แจงข้อราชการหาแนวทางในการปฏิบัติงาน
10. สรุปผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนต่อหัวหน้าการประถมศึกษาและกรรมการโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงาน

บทบาทของครูผู้สอน (Teacher)

1. เตรียมการสอน (บันทึกการสอน สอนซ่อมเสริม ให้สื่อ การตรวจสอบจุดประสงค์การเรียนรู้ของนักเรียน การวัดผล ประเมินผล ฯลฯ)
2. สอนตามแผนการสอน คู่มือครู (โดยการสอนเต็มเวลา เต็มหลักสูตร และเต็มความสามารถ)
3. สอนซ่อมเสริม ตามตารางสอนซ่อมเสริม
4. กวดขัน และติดตามให้นักเรียนมาเรียนอย่างสม่ำเสมอ
5. จัดบรรยากาศในห้องเรียนให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
6. ผลิต และใช้สื่อ แสวงหาวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
7. วัดและประเมินผลความก้าวหน้าของนักเรียน อย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอโดยปฏิบัติตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ
8. จัดทำเอกสารธุรการประจำชั้นให้ถูกต้องเป็นปัจจุบัน และส่งฝ่ายวิชาการตรวจสอบตามกำหนด
9. จัดทำข้อมูลนักเรียนที่รับผิดชอบให้เป็นปัจจุบัน เช่น ประวัติส่วนตัว สถิติการมาเรียน พฤติกรรมด้านต่างๆ สุขภาพอนามัย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ฯลฯ
10. มีแผนปรับปรุง แก้ไขปัญหาด้านการเรียนการสอน ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาของนักเรียน
11. ปฏิบัติงานตามแผนงาน โครงการ/กิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย/รับผิดชอบให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่วางไว้
12. นิเทศ และให้คำปรึกษา แนะนำซึ่งกันและกัน
13. ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการ และข้อตกลงของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด
14. รายงานผลการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย/รับผิดชอบ ตามรายงานจนถึงผู้บริหารโรงเรียนเป็นระยะตามที่กำหนดไว้ในปฏิทินปฏิบัติงานประจำปี
15. ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารโรงเรียน

บทบาทของนักการภารโรง (Janitor)

1. ปิด เปิด ห้องเรียน อาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องปฏิบัติต่างๆ และประตูโรงเรียน
2. ปิด กวาด เช็ด ถู อาคารเรียน อาคารประกอบ และบริเวณโรงเรียน
3. นำขยะในห้องตามอาคารเรียน อาคารประกอบ และบริเวณทั่วไป ไปทิ้งและกำจัด
4. ดูแลน้ำดื่ม น้ำใช้ตามอาคารต่างๆ ตลอดจนน้ำใช้ในห้องน้ำ ห้องส้วมครูและนักเรียน อย่างทั่วถึงและเพียงพอ
5. ดูแล ปรับปรุง ตกแต่งส่วนหย่อมตามบริเวณต่างๆ ที่ได้รับมอบหมายให้สดชื่นสวยงาม มีชีวิตชีวาอยู่เสมอ
6. ดูแลรักษาความปลอดภัยสถานที่ราชการ และทรัพย์สินสมบัติของทางราชการ
7. อยู่เวรยามรักษาความปลอดภัย ของโรงเรียนภาคกลางคืนทุกคืน
8. เดินหนังสือราชการ/หนังสือทั่วไป และโรงเรียนหนังสือ/เอกสารของทางราชการ
9. บริการครูและนักเรียนตามความเหมาะสม
10. ดูแล รักษา ปรับปรุง ซ่อมแซมอาคารสถานที่ และวัสดุ ครุภัณฑ์ของโรงเรียน ให้สามารถใช้งานได้ ตามควรแก่สภาพ /ตามความเหมาะสม
11. ปฏิบัติงานตามที่ผู้บริหาร และครูผู้สอนมอบหมายตามความเหมาะสมกับหน้าที่
12. ปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่โรงเรียน กลุ่มโรงเรียน สปอ. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมอบหมาย

บทบาทของผู้ปกครอง และชุมชน (Community)

1. ศึกษาระเบียบ ข้อบังคับของโรงเรียน
2. ศึกษารายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน และการดำเนินงานด้านการพัฒนา คุณภาพการศึกษาของโรงเรียน
3. ร่วมพิจารณาถึงศักยภาพของโรงเรียน และให้ความร่วมมือกับโรงเรียน ในการควบคุมดูแลและแก้ไข ปัญหา ด้านการเรียนของนักเรียน ตลอดจนช่วยเหลือสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และแรงงานในการพัฒนาโรงเรียน
4. รับผิดชอบค่าบำรุงการศึกษา ค่าธรรมเนียมต่างๆ ค่าอุปกรณ์การเรียนการสอน และเครื่องแต่งกายตามระเบียบของโรงเรียน
5. ให้การสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการ/กิจกรรมของโรงเรียนตามแผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อให้เกิดผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในธรรมนูญโรงเรียน
6. อบรม สั่งสอนเด็กที่อยู่ในการปกครองดูแล ให้ปฏิบัติตามระเบียบ วินัยของโรงเรียน และ วัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของไทย
7. เข้าร่วมการประชุมเพื่อฟังคำชี้แจงจากทางโรงเรียน ให้คำปรึกษาแนะนำและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาโรงเรียน
8. ร่วมชื่นชมผลงาน เผยแพร่ผลงาน และประชาสัมพันธ์โรงเรียน

แนวปฏิบัติสำหรับนักเรียน (Student Code of Conduct)

โรงเรียนบ้านต้นแก้ว ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติสำหรับนักเรียน ซึ่งเป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียนไว้ ดังนี้

1. นักเรียนแต่งกายด้วยเครื่องแบบที่ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน
2. นักเรียนต้องเป็นผู้มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดี ปฏิบัติตามกฎหมาย และรู้จักคุณค่าของวัฒนธรรมไทย
3. นักเรียนต้องให้ความเคารพ ศรัทธา เชื่อฟัง บิดา มารดา ผู้ปกครอง ครู อาจารย์
4. นักเรียนต้องประพฤติตามระเบียบ ข้อบังคับ และแนวปฏิบัติต่างๆ ของโรงเรียน
5. นักเรียนต้องปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ เพศ วัยและมีความสุภาพอ่อนโยน ทั้งกาย วาจา ใจ
6. นักเรียนต้องมาโรงเรียนให้ทันเวลา ไม่ขาดเรียน ไม่หนีเรียนและเข้าเรียนตรงเวลา
7. นักเรียนต้องตั้งใจศึกษาเล่าเรียนจนจบหลักสูตร
8. นักเรียนต้องไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่มสุรา ไม่เสพยาเสพติด ไม่เล่นการพนันทุกชนิดทั้งต่อหน้าและลับหลัง ทั้งในและนอกโรงเรียน
9. นักเรียนต้องมีความซื่อสัตย์ รักความสามัคคี ไม่ก่อเหตุทะเลาะวิวาทหรือสร้างความเสื่อมเสียแก่ตนเองผู้อื่น และโรงเรียน
10. นักเรียนต้องร่วมรับผิดชอบร่วมกันในการดูแล รักษาความสะอาดของห้องเรียน อาคารเรียน อาคารประกอบ สถานที่ บริเวณทั่วไป และสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้เป็นปัจจุบัน มั่นคง ปลอดภัยเป็นระเบียบเรียบร้อย ร่มรื่น สวยงาม น่าอยู่อาศัย
11. นักเรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ
12. นักเรียนต้องช่วยกันสร้าง และรักษาชื่อเสียง เกียรติคุณของโรงเรียน